

सर्वाधिकार सुरक्षित

श्री जिनेन्द्राय नमः

श्री सहजानन्द शास्त्रमाला

कृतिकर्म

सम्पादक—

पं० बिहारी लाल जैन शास्त्री

प्रकाशक :

मंत्री श्री सहजानन्द शास्त्रमाला,

२०१ पुलिस स्ट्रीट, सदर मेरठ ।

मूल्य ३)

श्री सहजानन्द शास्त्रमाला के प्रवर्तकों की शुभ नामावली

१ श्री ला० महावीर प्रसाद जी बैंकसं सर्राफा मेरठ सदर	३००१)
२ श्री कृष्णचन्द जी जैन १८ तिलक रोड देहरादून	१००१)
३ श्री मित्रसेन नाहरासिंह जी जैन पुरानी मंडी मुजफ्फरनगर	१००१)
४ श्री प्रेमचन्द ओमप्रकाश जी जैन प्रेमपुरी मेरठ सिटी	१००१)
५ श्री सलेकचन्द लालचन्द जी जैन बाबूपुरा मुजफ्फरनगर	११०१)
६ श्री दीपचन्द जी जैन रईस भंडा बाजार देहरादून	११०१)
७ श्री बालमल प्रेमचन्द जी जैन कुल्हड़ी बाजार मसूरी (देहरादून)	११००)
८ श्री बाबूराम मुरारीलाल जी जैन ज्वालापुर (सहारनपुर)	१००१)
९ श्री केवलराम उपसैन जी जैन स्वस्तिका मेटल वर्क्स जगाधरी	१००१)
१० श्री गेवामल जी बगडूसाह जी जैन सनादव (म० प्र०)	१००१)
११ श्री मुकुंदलाल जी गुलशन राय जी नई मंडी मुजफ्फरनगर	१००१)
१२ श्री बा० कैलाशचन्द जी जैन देहरादून	१००१)
१३ श्री हरीचन्द ज्योतीप्रसाद जी जैन ओवरसियर इटावा वाले	१००१)
१४ श्री जयकुमार जी धीरसेन जी सर्राफ सर्राफा मेरठ सदर	१००१)
१५ श्री भंवरीलाल जी जैन पांड्या भूकरीतिलैया (हजारीबाग)	१००१)
१६ श्री से० फतेहलाल जी (रि०) एक० जैन जयपुर	१००१)
१७ श्री मंत्री जैन समाज छण्डवा (म० प्र०)	१००१)
*१८ श्री बाबूराम अकलंक प्रसाद जी जैन रईस तिस्सा	१००१)
*१९ श्री सेठ जगन्नाथ जी जैन पांड्या भूकरीतिलैया	१००१)
*२० श्री मुखवीरसिंह हेमचन्द जी जैन सर्राफ बड़ौत (मेरठ)	१००१)
*२१ श्री फूलचन्द बैजनाथ जी जैन नई मंडी मुजफ्फरनगर	१००१)
*२२ श्री सेठ जगलकिशोर शीतल प्रसाद जी जैन मेरठ सदर	१००१)
*२३ सेठ मोहनलाल ताराचन्द जी बड़जात्या जयपुर	१००१)
*२४ बा० बपाराम जी जैन S.D.O. टंकी मौहल्ला मेरठ सदर	१००१)
*२५ श्री ला० जिनेश्वर प्रसाद अभिनन्दन कुमार बजाज सहारनपुर	१००१)
*२६ श्री ला० जिनेश्वर प्रसाद अभिनन्दन कुमार बजाज सहारनपुर	१००१)
*२७ ला० जिनेश्वरदास श्रीपाल जी जैन ३१ लोधर बाजार शिमला	१००१)
*२८ ला० बनवारीलाल निरंजनलाल जी जैन मिडिल बाजार शिमला	१००१)

उक्त सदस्यों में से जिन नामों के आदि में ✽ यह निशान लगा है उनके कुछ रुपये आ गये बाकी धाना है। जिन नामों के आदि में ✧ यह निशान लगा है उनके रुपये अभी नहीं आये सभी रुपये उनके नाम हैं। शेष सब के रुपये पूरे आ चुके हैं।

अनुक्रमणिका

क्रम सं०	स्तोत्र	पृष्ठ सं०
१	बृहत् स्वयम्भू स्तोत्रम्	१
२	आप्तमीर्मासा	१६
३	जिनसहस्रनामस्तोत्रम्	२५
४	सुप्रभातस्तोत्रम्	३७
५	समाधिगतक	३८
६	पात्रकेशरीस्तोत्रम्	४७
७	एकत्वसप्ततिः	५४
८	तत्त्वार्थसूत्रम्	६०
९	अध्यात्मसूत्रम्	७३
१०	तत्त्वसूत्रम्	८३
११	आलापपद्धतिः	८६
१२	परीक्षामुखसूत्राणि	१००
१३	विशेष गाथा संग्रह	१०८
१४	समाधिमरणभाषा	११८
१५	भक्तामर स्तोत्रम्	१२७
१६	कल्याणमंदिर स्तोत्रम्	१३३
१७	एकीभावस्तोत्रम्	१३८
१८	विषापहार स्तोत्रम्	१४२
१९	जिनचतुर्विंशतिका	१४६
२०	निर्वाण काण्ड	१४८
२१		
२२	वीतरागस्तोत्रम्	१५२
२३	परमानन्द स्तोत्रम्	१५३
२४	विष्णुसम्बोधनम्	१५५

२५	द्वात्रिंशतिका (सा०पा०)	१५७
२६	अकलङ्क स्तोत्रम्	१६०
२७	मृत्यु महोत्सव	१६३
२८	प्रश्नोत्तररत्नमालिका	१६५
२९	सहजानंद गीता	१६७
३०	सिद्धभक्तिः	२०२
३१	प्राकृतसिद्ध भक्तिः	२०४
३२	लघुसिद्धभक्तिः	२०५
३३	श्रुतभक्तिः	२०७
३४	प्राकृत श्रुतभक्तिः	२१०
३५	लघु श्रुतभक्ति	२११
३६	चारित्र्य भक्तिः	२१२
३७	प्राकृत चारित्र्य भक्तिः	२१४
३८	लघु चारित्र्य भक्तिः	२१५
३९	प्राकृत योगि भक्तिः	२१६
४०	संस्कृत योगि भक्तिः	२१८
४१	लघु योगि भक्तिः	२२०
४२	आचार्य भक्तिः	२२०
४३	प्राकृताचार्य भक्तिः	२२१
४४	आचार्य लघुभक्तिः	२२३
४५	संस्कृत पंचमहागुरु भक्तिः	२२४
४६	प्राकृत पंचमहागुरु भक्तिः	२२५
४७	शान्ति भक्तिः	२२६
४८	चैत्य भक्तिः	२२९
४९	लघुचैत्य भक्तिः	२३३
५०	समाधि भक्तिः	२३४
५१	लघुसमाधि भक्ति	२३६

५२	निर्वाण भक्तिः	२३७
५३		
५४	नंदीश्वर भक्तिः	२४१
५५	बैबलिक रात्रि प्रतिक्रमणं	२४६
५६	पाक्षिकादि प्रतिक्रमणम्	३०४
५७	श्रावक प्रतिक्रमण	३२०
५८	बीर भक्तिः	३३६
५९	चतुर्विंशति तीर्थंकर भक्तिः	३३८
६०	ईर्यापथविशुद्धिः	३३९
६१	देवबंदना	३४१
६२	सामायिक बंडक	३४२
६३	चतुर्विंशतिस्तव	३४३
६४	संबंदोपप्रापश्चित्तविधिः	३४५
६५	चतुर्विंशति बंदना	३४७
६६	भूतकालतीर्थंकराः	३४८
६७	वर्तमानकाल तीर्थंकरा	"
६८	भविष्यतकाल तीर्थंकरा	"
६९	विदेहक्षेत्रस्य विंशतितीर्थंकरा	३४९
७०	नमस्कार मंत्राः	"
७१	महावीराष्टक स्तोत्रम्	३५०
७२	चतुर्वंशी क्रिया	३५१
७३	पाक्षिकी क्रिया	३५३
७४	अष्टमी क्रिया	३५४
७५	सिद्धप्रतिमा क्रिया	"
७६	तीर्थकुञ्जन्मक्रिया	"
७७	पूर्वजिनचैत्यक्रिया	"
७८	अपूर्वचैत्यबंदनाक्रिया	"

७६	अनेका पूर्वचैत्यदर्शनक्रिया	४५४
८०	पाक्षिकावि प्रतिष्क्रमण	३५५
८१	श्रुतपंचमी क्रिया	३५६
८२	सिद्धान्ताचार क्रिया	"
८३	सम्यास क्रिया	३५७
८४	अष्टाङ्गि क्रिया	"
८५	अभिषेक वंदना क्रिया	"
८६	मंगलगोचर मध्याह्न वंदना क्रिया	"
८७	मंगलगोचर बृहत्प्रत्याख्यान क्रिया	"
८८	वर्षायोगग्रहण क्रिया	३५८
८९	वर्षायोग निष्ठापन क्रिया	३६०
९०	बीर निर्वाण क्रिया	"
९१	कल्याण पंचक क्रिया	"
९२	पंचत्व प्राप्तध्यादीनां कायेनिषेधिकाया च क्रिया	३६१
९३	चलाचलविम्बप्रतिष्ठायाः क्रिया	३६२
९४	आचार्य पदप्रतिष्ठापन क्रिया	३६३
९५	प्रतिमायोगिमुनि क्रिया	"
९६	दीक्षाग्रहण क्रिया	३६४
९७	अभ्यदातन लोचक्रिया	३६५
९८	बृहद्दीक्षा विधिः	"
९९	क्षुल्लक दीक्षा विधिः	३७०
१००	उपाध्यायपददानविधिः	३७१
१०१	आचार्यपदस्थापनविधिः	"
१०२	दीक्षानक्षत्राणि	३७२
१०३	आचार्य वंदना	३७३
१०४	प्रत्याख्यानप्रतिष्ठापनविधिः	"
१०५	प्रत्याख्यान निष्ठापन विधिः	"

१०६	उपवासग्रहण विधि:	३७८
१०७	उपवासत्याग विधि:	"
१०८	आचार्य समीपे प्रत्याख्यान प्रतिष्ठापन विधि:	"
१०९	आचार्य समीपे उपवास प्रतिष्ठापन विधि:	"
११०	पौर्वाह्निक स्वाध्याय क्रिया	३७४
१११	अपराह्निक स्वाध्याय क्रिया	"
११२	प्रादोषिक स्वाध्याय क्रिया	"
११६	वैरात्रिक स्वाध्याय क्रिया	"
११७	योगग्रहण क्रिया	"
११८	योगभोचन क्रिया	"
११९	देवसिक प्रतिक्रमण विधि	"
१२०	रात्रि प्रतिक्रमण	"
१२१	आचार्य संबन्धबृहद्विधि:	"
१२२	मंगलाष्टकम्	"

ॐ नमः सिद्धेभ्यः ॥

कृतिकर्म

श्रीस्वामिसमन्तभद्राचार्यविरचितम्

१ बृहत्स्वयम्भूस्तोत्रम्

स्वयम्भूवा भूतहितेन भूतले समञ्जसज्ञानविभूतिचक्षुषा ।
विराजितं येन बिधुन्वता तमः क्षपाकरेणैव गुणोत्करैः करैः ॥१॥
प्रजापतिर्यः प्रथमं जिजीविषुः शशास कृष्यादिषु कर्मसु प्रजाः ।
प्रबुद्धतत्त्वः पुनरद्भुतोदयो मपत्त्वतो निर्विविदे विदांवरः ॥२॥
विहाय यः सागरवारिवाससं बधूमिवेमां बसुषावधूः सतीम् ।
मुमुक्षुरित्त्वाकुकुलादिरात्मवान् प्रभुः प्रवव्राज सद्भिष्णुरच्युतः ॥३॥
स्वदोषमूलं स्वसमाधितेजसा निनाय यो निर्दयमस्मसात्क्रियाम् ।
जगाद तत्त्वं जगतेऽर्थिनेऽञ्जसा बभूव च प्रक्षपदामृतेश्वरः ॥४॥
स विश्वचक्षुर्षमोऽर्चितः सतां समग्रविद्यः स्ववपुर्निरञ्जनः ।
पुनातु चेतो मम नाभिनन्दनो त्रिनोऽ, जितह्युन्नकनादि-
शासनः ॥५॥

॥ इत्यादिभिनस्तोत्रम् ॥

यस्य प्रभावात्त्रिदिवक्ष्युतस्य क्रीडास्वपि क्षीवमुत्वारविन्दः ।
 अजेयशक्तिर्भुवि बन्धुवर्गश्चकार नामाजित इत्यबन्ध्यम् ॥ ६॥
 अद्यापि यस्याजितरासनस्य सतां प्रखेतुः प्रतिमङ्गलार्थम् ।
 प्रगृह्यते नाम परं पात्रेवं स्वसिद्धिकामेन जनेन लोके ॥ ७॥ यः
 प्रादुरासीत्त्रिभुशक्तिभूम्ना भव्याशयालानकलंकशान्तः । महामु-
 निमुक्तघनोपदेहो यथारविन्दाभ्युदयाय भास्वान् ॥ ८॥ येन
 प्रणीतं पृथुधर्मातीर्थं ज्येष्ठं जनाः प्राप्य जयन्ति दुःखम् । गाङ्गं
 हृदं चन्दनपङ्कशीतं गजप्रवेका इव वर्धतप्ताः ॥ ९॥ स ब्रह्मनिष्ठः
 सममित्रशत्रुर्विधाविनिर्वान्तकपायदोषः । लब्धात्मलक्ष्मीरजितोऽ-
 जितात्मा जिनः श्रियं मे भगवान् विधत्ताम् ॥ १०॥

॥ इत्यजितजिनस्तोत्रम् ॥

त्वं शम्भवः संभवतपरोमैः संतप्यमानस्य जनम्य लोके ।
 आसीरिहाकस्मिक एव वैद्यो वैद्यो यथा नाथ रुजां प्रशान्त्यै
 ॥ ११॥ अनित्यमत्राणमहंक्रियाभिः प्रसक्तमिध्याध्यवसाय-
 दोषम् । इदं जगज्जन्मजरान्तकाते' निरञ्जनां शान्तिप्रजीगमस्त्वम्
 ॥ १२॥ शतहृदोन्मेषचलं हि सोख्यं तृष्णामयाप्यायनमात्रहेतुः ।
 तृष्णाभिवृद्धिश्च तपत्यजस्रं तापस्तदायासप्रीत्यवादीः ॥ १३॥
 बन्धश्च मोक्षश्च तयोश्च हेतुर्वद्वश्च मुक्तश्च फलं च मुक्तेः ।
 स्याद्वादिनो नाथ तथैव युक्तं नैकान्तदृष्टेस्त्यमतोऽसि शास्ता
 ॥ १४॥ शक्रोऽप्यशक्तस्तत्र पुण्यकीर्त्तः स्तुत्यां प्रवृत्तः किष्टु
 मादृशाङ्गः । तथापि भक्त्या स्तुतपादपद्मो ममार्य देयाः

शिवतातिमुर्धः ॥१५॥

॥ इति शंभुविनस्तोत्रम् ॥

गुणाभिनन्दादभिनन्दनो भवान् दयावधूः क्षान्तिसखीमशि-
श्रियत् । समाहितन्द्रस्तदुपोपपत्तये द्वयेन नैर्ग्रन्थ्यगुणेन चायु-
जत् ॥१६॥ अचेतने तत्कृतबन्धजेऽपि ममेदमित्याभिनिवेशक-
ग्रहात् । प्रभङ्गुरे स्थावरनिश्चयेन च क्षतं जगत्त्वमाजग्रह-
वान् ॥१७॥ क्षुदादिदुःखप्रतिकारतः स्थितिं चेद्रियार्थप्रभवा-
ल्पसौख्यतः । ततो गुणो नास्ति च देहदेहिनोऽरतीदमित्थं
भगवान् व्यञ्जिपत् ॥ १८ ॥ जनोऽतिलोलोऽप्यनुबन्धदोषतो
भयादकार्येष्विह न प्रवर्त्तते । इहाप्यमुत्राप्यनुबन्धदोषविकथ
सुखे संसजतीति चाब्रवीत् ॥१९॥ सचानुबन्धोऽस्य जनस्य
तापवृत्तयोऽभिद्विःसुखतो च स्थितः । इति प्रभो लोकाहित
यतो मर्तं ततो भवानेव गतिः सतां मतः ॥२०॥

इत्यभिनन्दनविनस्तोत्रम् ।

अन्वर्थसंज्ञः सुमतिर्मुनिस्त्वं स्वयं मर्तं येन सुर्यात्तनीतम् ।
यतश्च शेषेषु मतेषु नास्ति सर्वक्रियाकारकत्वमिद्विः ॥२१॥
अनेकमेकं च तदेव तत्त्वं भेदान्वयज्ञानमिदं हि सत्यम् । सृपोप-
चारोऽन्यतरस्य लोपे तच्छेदलोपोऽपि ततोऽनुपाख्यम् ॥२२॥
सतः कथञ्चित्तदसत्त्वशक्तिः खे नास्ति पुष्पं तरुषु प्रसिद्धम् ।
सर्वस्वभावयुतमप्रमाणं स्ववान्विरुद्धं तव दृष्टितोऽन्यत् ॥२३॥
न सर्वथा नित्यमुदेत्यपैति न च क्रियाकारकमत्र युक्तम् ।

नैवासतो जन्म सतो न नाशो दीपस्तमः पुद्गलमावतोऽस्ति ॥२४॥
विधिर्निषेधश्च कथंचिदिष्टौ विवक्षया मुख्यगुणव्यवस्था । इति
प्रणीतिः सुमतेस्तवेयं मतिप्रवेकः स्तुवतोऽस्तु नाथ ॥२५॥

॥ इति सुमतिबिनस्तोत्रम् ॥

पद्मप्रभः पद्मपलाशलेश्यः पद्मालयालिकित्तिचारुमूर्तिः । वभौ
भवान् भव्यपयोरुहाणां पद्माकराणामिव पद्मबन्धुः ॥२६॥
वभार पद्मां च सरस्वतीं च भवान्पुरस्तात्प्रतिमुक्तिः लक्ष्म्याः ।
सरस्वतीमेव समग्रशोभां सर्वङ्गलक्ष्मीं ज्वलितां विमुक्तः ॥२७॥
शरीररश्मिप्रसरः प्रभोस्ते बालार्द्रश्मिच्छविरालिलेप । नरा-
मराक्रीणसभां प्रभावच्छैलस्य पद्मामरण्येः स्वसानुम् ॥२८॥
नमस्तलं पद्मवयमिव त्वं सदस्यपद्माम्बुजगर्भचारैः । पादाम्बुजैः
पातितमोहदर्यो भूमौ प्रजानां विजहर्ष भूत्यै ॥२९॥ गुणाम्बुधे-
र्विप्लवमप्यजस्रं नाखण्डलः स्तोतुमलं तवर्धे । प्रागेव मादृक्किमु-
त्तातिभक्तिर्मा बालमालापयतीदमित्यम् ॥३०॥

॥ इति पद्मप्रभस्तोत्रम् ॥

स्वास्थ्यं यदात्यन्तिकमेव पु सां स्वार्थो न भोगः परिभङ्गु-
रात्मा । तृषोऽनुषङ्गाच्च च तापशान्तिरितीदमाख्यद्वयगवान्-
मुपाश्वः ॥३१॥ अजङ्गमं जङ्गमनेययन्त्रं यथा तथा जीवधृतं
शरीरम् । बीमस्तु पूति क्षयि तापकं च स्नेहो वृथात्रेति हितं
त्वमाख्यः ॥३२॥ अलङ्घ्यशक्तिर्भवितव्यतेयं हेतुद्वयाविष्कृतकार्यं
लिङ्गा । अनीश्वरो जन्तुरदृक्क्रियात्तः संहत्य कार्येष्विति साध्व-

वादीः ॥३३॥ विमेति मृत्योर्न ततोऽस्ति मोक्षो नित्यं शिवं
वाञ्छन्ति नास्य लाभः । तथापि बालो भयकामवश्यो ब्रूया स्वयं
तप्यत इत्यवादीः ॥३४॥ सर्वस्य तत्त्वस्य भवान्प्रमाता मातेव
बालस्य दितानुशास्ता । गुणावलोकस्य जनस्य नेता मयापि
भक्त्या परिणयसेऽद्य ॥३५॥

॥ इति सुपाश्वेकिनस्तोत्रम् ॥

चन्द्रभ्रम चन्द्रमरीचिगौरं चन्द्रं द्वितीयं जगतीव कान्तम् ।
बन्देऽभिवन्द्यं महतामृषीन्द्रं जिनें जितस्वान्तकषायबन्धम् ॥३६॥
यस्याङ्गलक्ष्मीपरिवेष्टिभिर्जितमस्तमोरेरिव रश्मिभिरम् । ननाश
बाह्यं बहुमानसं च ध्यानप्रदीपातिशयेन भिन्नम् ॥३७॥
स्वपक्षसौस्थित्यमदावलिप्ता वाक्सिंहनादैर्विमदा बभूवुः । प्रवा-
दिनो यस्य मदारङ्गण्डा गजा यथा केशरिणो निनादैः ॥३८॥
यः सर्वलोके परमेष्ठितायाः पदं बभूवाद्भुतवर्मतेजाः । अनन्त-
धामाक्षरविश्वचक्षुः समेतदुःखक्षयशासनश्च ॥३९॥ स चन्द्रमा
भव्यकुमुदतीनां विपन्नदोषाभ्रकलकूलेषु । व्याकोशवाङ्मन्यायम-
यूखमालः पूयात् पवित्रो भगवान्मनो मे ॥४०॥

॥ इति चन्द्रप्रभाकिनस्तोत्रम् ॥

एकान्तदृष्टिप्रतिषेधिं तत्त्वं प्रमाणसिद्धं तदतत्त्वभावम् ।
त्वया प्रणीतं सुविधे स्वधाम्ना नैतत्समालीढपदं त्वदन्यैः ॥४१॥
तदेव च स्यान्न तदेव च स्यात्तथा प्रतर्कितेस्तव तत्त्वयश्चित् ।
नात्यन्तमन्यत्वमनन्यता च विधेर्निषेधस्य च शून्यदोषात् ॥४२॥

नित्यं तदेवेदामिति प्रतीतेर्नानित्यमन्यत्प्रातपत्तिसिद्धेः नतद्विरुद्धं
बहिरन्तरङ्गनिमित्तनैर्मातृकयौगतात्ते ॥ ४३ ॥ अनेकमेकं च
पदस्य वाच्यं ब्रह्मा इति प्रत्ययवत्प्रकृत्या । आकाङ्क्षिणः
स्यादिति वै निपातो गुणानपेक्षे नियमेऽपवादः ॥ ४४ ॥ गुण-
प्रधानार्थमिदं हि वाक्यं जिनस्य ते तद्द्विषतामपश्यम् । ततोऽ-
भिवन्द्यं जगदीश्वराणां ममापि साधोरतव पादपद्मम् ॥ ४५ ॥

॥ इति सुर्वाध्वजनस्तोत्रम् ॥

न शीतलाश्चन्दनचन्द्ररश्मयो न गांगमम्भो न च हारयष्टयः ।
यथा मुनेरतेऽनघवाक्यरश्मयः शमाऽधुगर्भाः शिशिरा विपरिचतां
॥ ४६ ॥ सुखाभिलाषानलदाहमूर्च्छितं मनो निजं ज्ञानमयमृता-
म्बुभिः । विदिध्यपरत्वं विपदाहमोहितं यथा भिषनुमन्त्रगुणैः
स्वविग्रहं ॥ ४७ ॥ स्वजीविते काममुखे च तृष्णया दिवा श्रमार्ता
निशि शेरते प्रजाः । त्वमार्थं नक्तं दिवम् प्रमत्तवानजागरेवात्माव-
शुद्धवर्त्मेनि ॥ ४८ ॥ अपत्यवित्तोत्तरलोकतृष्णया तर्पास्वनः केचन
कर्म कुर्वते । भवान्पुनर्जन्मजराजिहासया त्रयीं प्रवृत्तिं शमधीर-
वारुणत् ॥ ४९ ॥ त्वमुत्तमज्योतिरजः क निवृतः क ते परे
बुद्धिलवोद्धवक्षताः । ततः स्वनिःश्रयसभावनापरैर्बुधप्रबेदैर्जिन-
शीतलेढ्यसे ॥ ५० ॥

॥ इति शीतलजिनस्तोत्रम् ॥

श्रेयान् जिनः श्रेयसि वर्त्मनीमाः श्रेयः प्रजाः शासदजेय-
वाक्यः । भवांश्चकासे भुवनत्रयेऽस्मिन्नेको यथा वीतघ्नो विव-

स्वान् ॥ ११ ॥ विधिर्विषयकप्रतिषेधरूपः प्रमाणमत्रान्यतरत्प्रधानम् ।
 गुणोऽपरो मुख्यनियामहेतुर्जयः सदृष्टान्तसमर्थनस्ते ॥ १२ ॥
 विवक्षितो मुख्य इतीष्यतेऽन्यो गुणोऽविवक्षो न निरात्मकस्ते ।
 तथारिमित्रानुभयादिशक्तिर्द्वयावधिः कार्यकरं हि वस्तु ॥ १३ ॥
 दृष्टान्तसिद्धावुभयोर्विवादे साध्यं प्राप्तुं दृष्टेः तु तादृगस्ति ।
 यत्सर्वथैकान्तनियामदृष्टं तद्वदयदृष्टिर्विभवत्तद्विशेषे ॥ १४ ॥ एका-
 न्तदृष्टिप्रतिषेधसिद्धिन्यायेषुभिर्मोहरिषु निरस्य । असिस्म
 कैवल्यविभूतसम्राट् ततस्त्वमहंवासिमे रतवाहः ॥ १५ ॥

॥ इति श्रीयाज्ञिकीस्तोत्रम् ॥

शिवासु पूज्योऽभ्युदयक्रियासु त्व वासुपूज्यस्त्रिदशेन्द्रपूज्यः ।
 मयापि पूज्योऽल्पधिया मुनीन्द्र दीपार्चिषा किं तपनो न पूज्यः
 ५६ ॥ न पूजयार्थस्तत्रापि वीतरागे न निन्दया नाथ विवा-
 न्तवैरे । तथापि ते पुण्यगुरुस्मृतिर्नः पुनातु चित्तं दुरिता-
 जनेभ्यः ॥ ५७ ॥ पूज्यं जिन त्वार्चयतो जनस्य सावधलेशो
 बहुपुण्यराशो । दोषाय-नालं कणिका विषस्य न दूषिका शीत-
 शिषाम्बुराशो ॥ ५८ ॥ यद्वस्तु बाह्यं गुणदोषद्वयेर्निमित्तमभ्य-
 न्तरमूलहेतोः । अर्घ्यात्मवृत्तस्य तदङ्गभूतमस्यन्तरं केवलमप्यलं
 ते ॥ ५९ ॥ बाह्ये तरोपाधिसमग्रतेयं कार्येषु ते द्रव्यगतः स्वभावः ।
 नैवान्यथा मोक्षविधिश्च पुंसां तेनाभिवन्द्यस्त्वमपि कुर्वन्नासि ॥ ६० ॥

॥ इति श्रीसुब्रह्मसूक्तोत्रम् ॥

य एव नित्यवशिकादयो नया मिथोऽनपेक्षाः स्वपरप्रणा-

शिनः । त एव तत्त्वं विमलस्य ते मुनेः परस्परेक्षाः स्वपरोपकारिणाः ॥६१॥ अरैकशः कारकमर्थनिद्वये समीच्य शेषं स्वसहायकारकम् । तथैव सामान्यविशेषमातृका नयास्तवेष्टा गुणमुख्यकल्पतः ॥६२॥ परस्परेक्षान्वयभेदलिङ्गतः प्रसिद्धसानान्यविशेषयोस्तव । समग्रतास्ति स्वपरावभासकं यथा प्रमाणं भुवि बुद्धिलक्षणम् ॥६३॥ विशेषवाच्यस्य विशेषणं वचो यतो विशेष्यं विनियम्यते च यत् । तयोश्च सामान्यमतिप्रसज्यते विवक्षितात्स्यादिति तेऽन्यवर्जनम् ॥६४॥ नयास्तव स्यात्पदसत्यलाञ्छिता रसोपविद्धा इव लोहधातवः । भवन्त्यभिप्रेतगुणा यतस्ततो भवन्तमार्याः प्रकृता हितैषिणः ॥६५॥

॥ इति विमलावनस्तोत्रम् ॥

अनन्तदोषाशयविग्रहो ग्रहो विषङ्गवान्मोहमयश्चिरं हृदि । यतो जितस्तत्त्वरुचौ प्रसीदता त्वया ततोऽभूर्भगवाननन्तजित् ॥६६॥ कषायनाम्नां द्विषतां प्रमाथिनामशेषयन्नाम भवानशेषवित् । विशेषणं मन्मथदुर्भेदामयं समाधिभैषज्यगुणैर्व्यलीनयन् ॥६७॥ परिभ्राम्बुर्भयबीचिमालिनी त्वया स्वतृष्णासरिदायं शोषिता । असंगघर्माकगमस्ति तेजसा परं ततो निर्वृतिधाम तावकम् ॥६८॥ सुहृत्त्वयि भीतुमगतमश्नुते द्विषस्त्वयि प्रत्ययवत्प्रलीयते । भवानुदासं प्रवृत्तस्तयोरपि प्रभो परं चित्रमिदं तवेहितम् ॥६९॥ त्वमीदृशस्तापश्च हृत्पर्यं मम प्रलापलेशोऽल्पमतेर्हृदुने । अशेषमाहात्म्यमकीरयन्त्वयि शिवाय, संस्पर्शं ह्वामृताम्बुधेः ॥७०॥

॥ इत् नन्तविनस्तोत्रम् ॥

घर्मतीर्थमनघं प्रवर्त्तन् ६३ इत्यनुमतः सतां भवान् ।
 कर्कशमदहत्तपोऽग्निभिः शर्म शश्वतमवाप इक्षुरः ॥७१॥
 देवमानवनिष्कायसत्तौ रेडिषे परिवृतो वृतो बुधैः । नारकापरि-
 वृतोऽतिपुष्कलो व्योमर्नव शशलाञ्छनोऽमलः ॥७२॥ प्रातिहार्य-
 विभवेः परिष्कृतो देहतोऽपि विरतो भवानमृत । मोक्षमार्ग-
 मशिषकरामरात्रापि शासनफलैषणातुरः ॥७३॥ कायवाक्य-
 मनसां प्रवृत्तयो नाऽमवस्तव मुनेरिन्कीर्षया । नासमीक्ष्य भवतः
 प्रवृत्तयो धीर तावकमचिन्त्यमोहितम् ॥७४॥ मानुषीं प्रकृति-
 मभ्यतीतवान् देवतास्वपि च देवता यतः । तेन नाथ परमासि
 देवता भ्रयेसे जिनवृष प्रसीद नः ॥७५॥

॥ इत् घर्मविनस्तोत्रम् ॥

विधाय रक्षां परितः प्रजानां राजा चिरं योऽप्रतिमप्रतापः ।
 व्यधात्पुगस्तात्स्वत एव शान्तिमु निदेयामूर्तिरिवावशान्तिम् ॥७६॥
 चक्रेण यः शत्रुभयंकरेण जित्वा नृपः सर्वनरेन्द्रचक्रम् । समाधि-
 चक्रेण पुनर्जिगाय महोदयो दुर्जयमोहचक्रम् ॥७७॥ राजभिया
 राजसु राजसिंहो राजा यो राजसुभोगतन्त्रः । आर्हन्त्यलक्ष्म्या
 पुनरात्मतन्त्रो देवासुरोदारसमे रराज ॥७८॥ यस्मिन्मधुद्राजनि
 राजचक्रं मुनी दयादीनिस्त्रिभुवनचक्रम् । पुण्ये श्रुतः प्राजसि
 देवचक्रं ध्यानोन्मुखे पालि कुरुप्रत्यक्षम् ॥७९॥ स्वकीयसाम्प्रा-
 दिहितारमशान्तिः शान्तेर्विप्राता शहरं मत्तान् ॥ भूषादुमवपले-

भयोपशान्त्यै शान्तिर्जिनो मे भगवान् शरण्यः ॥८०॥

॥ इति शान्तिर्जिनस्तोत्रम् ॥

कुण्ठु । भृत्यखिलसत्त्वदयैकतानः कुण्ठुर्जिनो ज्वरजराभरणोप-
शान्त्यै । त्वं धर्मचक्रमिह वर्णयसि स्म भूयै भूत्वा पुरा क्षिति-
पत्तोश्चरचक्रपाणिः ॥८१॥ तृणाचिवः परिदहन्ति न शान्तिरामा-
क्षिप्येन्द्रिधार्थविभवैः परिवृद्धिरेव । स्थित्यैव कायपरितापहरं
निमिचमित्यात्मवान्विषयसौख्यपराङ्मुखोऽमृत ॥ ८२ ॥ बाह्यं
तपः परमदुश्चरमाचरंस्त्वमाध्यात्मिकस्य तपसः परिवृंहणार्थम् ।
ध्यानं निरस्य कलुषद्वयमुचरेऽस्मिन् ध्यानद्वये बहुतिषेऽतिशयो-
पपन्न ॥८३॥ हुत्वा स्वकर्मकटुकप्रकृतीश्चतस्रो रत्नत्रयातिशय-
तेजसि जातवीर्यः । विभ्राजिषे सकृत्तदेदविवेचिनेता व्यभ्रे यथा
वियति दीप्तश्चिर्विजस्वान् ॥८४॥ यस्मान्मुनीन्द्र तव लोकपिताम-
हाद्या विद्याविभूतिकंक्षिकामपि नाप्नुवन्ति । तस्माद्भवन्तमजमप्र-
तिमेयमार्याः स्तुत्यं स्तुयन्ति सुधियः सद्भितैकतानाः ॥ ८५ ॥

॥ इति कुण्ठुर्जिनस्तोत्रम् ॥

गुणस्तोकं सदुल्लङ्घ्य तद्वहुत्ववर्था स्तुतिः । श्रानन्त्याच्चे गुणा
वक्तुमशक्यास्त्रयि सा कथम् ॥ ८६ ॥ तथापि ते मुनीन्द्रस्य
यतो नामापि कीर्तितम् । पुनाति पुण्यकौर्तेर्न स्वतो ब्रूयाम
किञ्चिन् ॥ ८७ ॥ लक्ष्मीविभवसर्वस्वं मुमुक्षोश्चकलाञ्जनम् ।
साम्राज्यं सार्वभौमं ते जरत्तृणमिवामवत् ॥ ८८ ॥ तव रूपस्य
सौन्दर्यं दृष्ट्वा तृप्तिमनापिवान् । इत्येकः शक्रः सहस्रलो बभूव

बहुविस्मयः ॥ ८६ ॥ मोहकपो रिपुः पापः कृपायभटसाधनः ।
 दृष्टिसम्पदुपेक्षास्त्रैस्त्वया धीर पराजितः ॥ ८७ ॥ कन्दर्पस्योद्वरो
 दपेस्त्रैलोक्यविजयाङ्कितः । हृपयामास तं धीरे त्वयि प्रतिहतोदयः
 ॥ ८८ ॥ आयत्यां च तदात्वे च दुःखयोनिर्निरुत्तरा । तृष्णा नदी
 त्वयोत्तीर्णा विद्यानावा विविक्रया ॥ ८९ ॥ अन्तकः क्रन्दको
 नृणां जन्मज्वरश्छा सदा । त्वामन्तकान्तकं प्राप्य व्याधुतः
 कामकारतः । ९० ॥ भूषावेषायुषत्यागि विद्यादमदयापरम् ।
 रूपमेव तवाचष्टे धीरदोषविनेग्रहम् ॥ ९१ ॥ समन्ततोऽङ्गमासां
 ते पारिवेषेण भूयसा । तमो बाह्यमपाकीर्णमध्यात्मध्यानतेजसा
 ॥ ९२ ॥ सर्गज्ज्योतिषोद्भूतस्तावको महिमोदयः । कं न कुर्यात्
 प्रशम्रं ते सर्वं नाथ सचेतनम् ॥ ९३ ॥ तव वागमृतं श्रीमत्सर्ग-
 भाषास्वभावकम् । प्रक्षीयत्यमृतं यद्वत् प्राणिनो व्यापि संसदि
 ॥ ९४ ॥ अनेकान्तात्मदृष्टिस्ते सतां शूयो विपर्ययः । ततः
 सर्वं मृधोक्तं स्यात्तदयुक्तं स्वघाततः ॥ ९५ ॥ ये परस्त्व-
 लितांनिद्राः स्वदोषेभनिमीलिनः । तपस्विनस्ते किं कुयुरपात्रं
 त्वन्मत्प्रियः ॥ ९६ ॥ ते तं स्वघातिनं दोषं शमी-
 क्तुमनीश्वराः । त्वद्द्विषः स्वहनो बालास्तस्त्रावन्नप्यतां
 श्रिताः ॥ १०० ॥ सदेकनित्यवक्त्रव्यास्तद्विषयाश्च ये नयाः ।
 सर्गथेति प्रदुष्यन्ति पुण्यन्त्रि स्मादितीहिते ॥ १०१ ॥ सर्गया
 नियमत्यागी यथादृष्टमपेवकः । स्याच्छब्दस्तत्त्वके न्याये मान्ये-
 षामात्मविदिषा ॥ १०२ ॥ अनेकान्तोऽप्यनेकान्तः प्रमाण-

नयसाधनः । अनेकान्तः प्रमाणात् तदेकान्ताऽपि नान्यथा ॥ १०३ ॥
इति निरुपमयुक्तिशासनः प्रियहितयोगगुणानुशासनः । अरजिन-
दमतीर्थनायकस्त्वमिव सतां प्रतिबोधनायकः ॥ १०४ ॥ मनि-
गुणविभवानुरूपतस्तस्यै वरदागमदृष्टिरूपतः । गुणकुशमपि
किञ्चिजोदितं मम भवतादुरिताशनोदितम् ॥ १०५ ॥

। हरप्रबिनस्तोत्रम् ।

यस्य महर्षेः सकलपदार्थप्रत्यवधारः समजनि साक्षात् ।
सामरमर्ष्यं जगदपि सर्वं प्राञ्जलि मूत्रा प्रक्षिपतति स्म ॥ १०६ ॥
यस्य च मूर्तिः कनकमयाव स्वस्फुरदामाकृतपरिवेषण । वागापि
तत्त्वं कथयितुकामा भ्याः पदपूर्वा रमयति साधून् ॥ १०७ ॥ यस्य
पुरस्ताद्विगलितमाना न प्रतितीर्थ्या भुवि विवदन्ते । मूरपि
रम्या प्रतिपदमार्सज्जातविबोशाम्बुजद्गुहासा ॥ १०८ ॥ यस्य
समन्ताज्जिन्नशिशिरांशाः शिष्यकसाधुग्रहविभवोऽभून् । तार्थमपि
स्वं जननसमुद्रशमितसङ्कोत्तरखपयोऽग्रम् ॥ १०९ ॥ यस्य च
शुकं परमतपाऽग्निर्ध्यानिमनःतंदुरितमघादीत् । तं निनिर्दिष्टं कृत-
करणीयं मल्लिमशान्यं शरखमिताऽस्मि ॥ ११० ॥

॥ इति महर्षिप्रबिनस्तोत्रम् ॥

अधिगतमुनिमुत्तस्थितिमु निरुपमो मुनिसुहृतोऽनघः । मुनि-
परिपदि निर्वाभो भवानुपपरिवीतसोमवत् ॥ १११ ॥ परि-
खतशिल्पिकपठरागया कृतमहनिग्रहविग्रहामया । तव नि तपसः
प्रसूतया ग्रहपरिवेषरूपेण शोभतम् ॥ ११२ ॥ शीशक्रीचक्रीच-

शुक्ललोहितं सुरभितरं विरजो निर्जं वपुः । तत्र शिवमतिविस्मयं
यते यदपि च बाह्मनसोऽयमोहितम् ॥ ११३ ॥ स्थितिजनन-
निरोधतत्त्वं चरमचरं च जगत्प्रतिबन्धम् । इति जिनसकलश-
लाञ्छनं वचनमिदं वदतां वरस्य ते ॥ ११४ ॥ दुरितमलकल-
कमष्टकं निरुपमयोगवलेन निर्दहन् । समवदममसोख्यवान्
भवान् भवतु ममापि भवोपशान्तये ॥ ११५ ॥

॥ इति मुनिमुक्तजिनस्तो म् ॥

स्तुतिः स्तोतुः साधोः कुशलपरिणामाय स तदा । भवेन्मा वा
स्तुत्यः फलमपि ततस्तस्य च सतः किमेवं स्वाधीनाज्जगति
सुलभे भायसपथे । स्तुत्यान्वा विद्वान्सततमभिपूज्यं नमि-
जिनम् ॥ ११६ ॥ त्वया धीमन् ब्रह्मप्रणिधिमनसा जन्मनिगलं ।
समूलं निर्मिषं त्वमसि बिदुषां मोक्षपदवी ॥ त्वयि ज्ञानज्योति-
र्विमशकिरणं भाति भगव- । अभूवन् सद्योता इव शुचिरिवावन्य-
मतयः ॥ ११७ ॥ विषेयं वार्यं चानुभयमुभयं मिथमपि तत् ।
विशेषैः प्रत्येकं नियमविषयैश्चापरिमितैः ॥ सदान्योन्यापेक्षैः
सकलभुवनज्येष्ठगुरुणा । स्वया गीतं तत्त्वं बहुनयविवचतरवशात्
॥ ११८ ॥ अहिंसा भूतानां जगति विदितं ब्रह्म परमं । न सा
तत्रारम्भोस्त्यगुरपि च यत्राभमविधौ ॥ ततस्तत्सिद्ध्यर्थं परमक-
रुणो ग्रन्थमुभयं । भवानेषात्पाक्षीण च विकृतवेषोपधिरतः ॥ ११९ ॥
वपुर्भूषावेष्यवधिरहितशान्तिकरणं । यतस्ते संचष्टे स्मरशरविवा-
तकविजयम् ॥ विना भीमैः शस्त्रैरद्यहृदयामर्षविलयं । ततस्त्वं

निर्मोहः शरणमसि नः शान्तिनिलयः ॥ १२० ॥

॥ इति निर्माजनस्तोत्रम् ॥

भगवानृषिः परमयोगदहनहुतकल्पवेन्धनम् । ज्ञानविषुल-
किरणैः सकलं प्रतिबुध्य बुद्धः कमलायतेक्षणः ॥ १२१ ॥ हरि-
वंशकैतुरनवद्यविनयदमतीर्थनायकः । शीलजलधिरभवो विभव-
स्त्वमरिष्ठनेमिजिनकुञ्जरोऽजरः ॥ १२२ ॥ त्रिदशेन्द्रमोलिमणि-
रत्नकिरणविसरोपचुस्वितम् । पादयुगलममलं भवतो विकसत्-
कुशेशयदलारुणोदरम् ॥ १२३ ॥ नखचन्द्ररश्मिकवचातिरुचिर-
शिखराङ्गुलिस्थलम् । स्वार्थनियतमनसः सुधियः प्रणमन्ति
मन्त्रमुत्तरा महर्षयः ॥ १२४ ॥ द्युतिमद्रथाङ्गरविनिम्बकिरण-
जटिलांशुमण्डलः । नीलजलदजतराशिवपुः सहबन्धुभिर्गण्डके-
तुरीश्वरः ॥ १२५ ॥ हलभृच्च ते स्वजनमक्लिप्तदितहृदयौ जनेश्वरौ ।
धर्मविनयरसिकौ सुतरां चरणरविन्दयुगलं प्रणमेतुः ॥ १२६ ॥
ककुदं भुवः खचरयोषिदुषितशिखरैरलंकृतः । मेघपटलपरिवीत-
तटस्तव लक्ष्यानि लिखितानि वज्रिणा ॥ १२७ ॥ बहतीति
तीर्थमृषिमिश्रं सततममिगम्यतेऽद्य च । प्रीतिविततहृदयैः
परितो भृशमूर्ज्जयन्त इति विभ्रुतोऽचलः ॥ १२८ ॥ बहिरन्तर-
प्युभयथा च करणमविधाति नार्थकृत् । नाथ युगपदालिलं च
सदा त्वमिदं तलामलकबद्विवेदिथ ॥ १२९ ॥ अत एव ते बुव-
नुतस्य चरितगुणमद्भुतोदयम् । न्यायविहितमवधार्य जिने
त्वयि सुप्रसन्नमनसः स्थिता वयं ॥ १३० ॥

१। इत्यावष्टन माचनस्तोत्रम् ॥

तमालनीलैः सधनुस्तडिद्वगुणैः प्रकीर्णभीमाशनिबाधुवृष्टिभिः ।
 वलाहकवैरिवशैरुपद्रुतो महामना यो न च्चाल योगतः ॥१३१॥
 वृहत्फणामण्डलमण्डपेन यं स्फुरत्तडित्पङ्कुरुचोपसर्गिणम् । शुगूँ
 नागो धरणो धराधरं विरागसन्ध्यातडिदम्बुदो बधा ॥ १३२ ॥
 स्वयोगनिस्त्रिंशनिशातधारया निशात्य यो दुर्जयमोहविद्विषम् ।
 अवापदाहन्त्यमचित्यममदुष्टं त्रिलोकपूजातिशयास्वद पदम्
 ॥१३३॥ यमाश्वरं वीक्ष्य विधूतकम्बुष तपोधनास्तेऽपि तथा
 युभूषवः । वनोक्तसः स्वश्रमवन्ध्यबुद्धयः शमोपदेशं शरणं
 प्रपोदरे ॥ १३४ ॥ स सत्यविद्यातपसां प्रणायकः समग्रधीरुग्र-
 कुलाम्बराशुमान् । मया सदा पाशजिनः प्रख्यम्यत्वे । विलीन-
 मिथ्यापथदृष्टिर्विभ्रमः ॥ १३५ ॥

॥ -ति पाशजिनस्तोत्रम् ॥

कीर्त्या भुवि भासि तया वीर त्व गुणसमुच्छ्रया भासितया ।
 भासोद्भुसभासितया सोम इष व्योम्नि कुन्दशोभासतया ॥१३६॥
 तव जिन शासनविभवो जयति कलावपि गुणानुशासनविभवः ।
 दोषकशासनविभवः स्तुवति चैनं प्रभाकृशासनविभवः ॥१३७॥
 अनवद्यः स्याद्वादस्तव दृष्टेष्टाविरोधतः स्याद्वादः । इतरो न
 स्याद्वादो सद्वितयविरोधान्मुनीश्वराऽस्याद्वादः ॥१३८॥ त्वमसि
 सुरासुरमहितो ग्रन्थिकसम्भाशयप्रणामामहितः । लोकत्रयपरम-
 हितोऽनावरखज्योतिरुज्ज्वलधामहितः ॥ १३९ ॥ सम्यानामभिरु-

चितं दधासि मुखमूषणं भिया आरुचितम् । मग्नं स्वस्यां रुचिरे
जयसि च मृगलाञ्छनं स्वकान्त्या रुचितम् ॥१४०॥ त्वं नि
मतमदमायस्तव भावानां मुमुक्षुकामदमायः । अये यान् श्रीमदमाय-
स्त्वया समादेशि सप्रयामदमायः ॥१४१॥ गिरिभान्यवदान-
वतः श्रीमत इव दन्तिनः स्रवदानवतः । तव शमवादानवतो मतः
मूर्जितमपगतप्रमादानवतः ॥ १४२ ॥

बहुगुणसंपदसकलं परमतर्माप मधुरवचनविन्याससकलम् ।
नयभक्त्यवर्तसकलं तव देव मतं समन्तमद्रं सकलम् ॥१४३॥

। इति बीजजिनस्तोत्रम् ।

यो निःशेषजिनोक्तचमविषयः अंगौतमाद्यैः कृतः । सूक्ताधैरमलैः स्तवो-
य मलमः मूलैः प्रसक्तैः पदैः ॥ तयाख्यानमदो यथा कदमतः किञ्चिन्वृत्त
लेखतः । स्पेयान् द्रष्टव्यकरावधि बुधग्रह दवेतस्वल्म ॥ १४४ ॥

॥ इति बृहत्संख्यभूषणं च समाप्तम् ॥

श्रीरुमः तद्भद्रस्वामिविरचिता

२ आप्तमीमांसा ।

देवागमनभोयानचामरादिविभूतयः । मायाविष्वपि दृश्यन्ते
नातस्त्वमसि नो महान् ॥ १ ॥ अध्यात्मं बहिरप्येष विग्रहादि-
महोदयः । दिव्यः सत्यो दिवौकस्त्वप्यस्ति रागादिमत्सु सः ॥२॥
तीर्थंकृतसमयानां च परस्परविरोधतः । सर्वेषामाप्तता नास्ति कश्चिदेव
भवेद्गुरुः ॥ ३ ॥ दोषावरणयोर्हानिर्निःशेषाऽस्त्यतिशयनात् ।

कचिद्यथा स्वहेतुभ्यो वहिरन्तर्गलक्षयः ॥४॥ सूक्ष्मान्तरितदूरार्थाः
 प्रत्यक्षाः कस्यचिद्यथा । अनुमेयत्वतोऽन्त्यादिरिति सवज्ञ-
 संस्थितिः ॥ ५ ॥ स त्वमेवानि निर्दोषो यक्तिशास्त्राविरोधिवाक् ।
 अविरोधो यदिष्टं ते प्रसिद्धेन न बाध्यते । ६ ॥ त्वन्मतामृत-
 वाह्यानां सर्वथैकान्तवादिनाम् । आप्ताभिमानदग्धानां स्वेष्टं दृष्टे न
 बाध्यते ॥ ७ ॥ कुशलाकुशलं कर्म परलोकश्च न कचित् ।
 एकान्तग्रहरक्तेषु नाथ स्वपरवैरिषु ॥ ८ ॥ भवैकान्ते पदार्थानाम-
 भावानामपह्नुवात् । सर्वात्मकमनाद्यन्तमस्वरूपमतावकम् ॥ ९ ॥
 कार्यद्रव्यमनार्थं स्यात्प्रागभावस्य निह्वये । प्रध्वंसस्य च धर्मस्य
 प्रच्यवेऽनन्ततां ब्रजेत् १० ॥ सर्वात्मक तदेकं स्यादन्त्यापोह-
 व्यतिक्रमे । अन्यत्र समवायेन व्यपदिश्येत सवथा ॥ ११ ॥
 अभावैकान्तपक्षेऽपि भवापह्नुवादिनाम् । बाधवाक्य प्रमाणं न
 केन साधनदूषणम् ॥ १२ ॥ विरोधाच्चोभयैकान्तम्यं स्याद्वादन्त्याय
 विद्विषाम् । अवाच्यतैकान्तेऽप्युक्तिर्नवाच्यमिति युज्यते ॥ १३ ॥
 कथञ्चित् सदेवेष्टं कथञ्चिदसदेव तत् । तयोभ नञाच्यं च
 नययोगान्न सर्वथा ॥ १४ ॥ सदेव सर्वं कां ने छेत् स्वरूपादि-
 चतुष्टयात् । असदेव विपर्ययाच्च चेन्न व्यर्थात् ॥ १५ ॥
 क्रमार्पितद्वयाद् द्वैतं सहावाच्यमशक्तितः । अवक्लव्योत्तराः
 शेषास्त्रयो भङ्गाः स्वहेतुतः ॥ १६ ॥ अस्तित्वं प्रतिषेध्येनाविना-
 भाव्येकधर्मिणि । विशेषणत्वात्साधर्म्यं यथा भेदविवक्षया ॥ ७ ॥
 नास्तित्वं प्रतिषेध्येनाविनाभाव्येकधर्मिणि । विशेषणत्वाद्वैधर्म्यं

यथाऽमेदविवक्षया ॥ १८ ॥ विधेयप्रतिषेध्यात्मा विशेष्यः शब्द-
 गोचरः । साध्यधर्मो यथा हेतुरहेतुश्चाप्यपेक्षया ॥ १९ ॥
 शेषभङ्गाश्च नेतव्या यथोक्तनययोगतः । न च कश्चिद्विरोधोऽस्ति
 मूनीन्द्र तव शासने ॥ २० ॥ एवं विविनिषेधाभ्यामनवस्थित-
 मर्थकृत् । नेति चेन्न यथाकार्यं बहिरन्तरुपाधिभिः । २१ ॥
 धर्मे धर्मेऽन्य एवार्थो धर्मिणोऽनन्तधर्मणः । अङ्गित्वेऽन्यतमान्तस्य
 शेषान्तानां तदङ्गता ॥ २२ ॥ एकानेकविकल्पादावुत्तरत्रोऽपि
 योजयेत् । प्रक्रियां भङ्गिनीमेनां नयैर्नयविशारदः ॥ २३ ॥
 अद्वैतकाऽतपचेऽपि दृष्टो भेदो विरुध्यते । कारकाणां क्रियायाश्च
 नैकं स्वस्मात्प्रजायते ॥ २४ ॥ कर्मद्वैतं फलद्वैतं लोकद्वैतं च
 नो भवेत् । त्रिधाऽर्विद्याद्वयं न स्यात् बन्धमोक्षद्वयं तथा ॥ २५ ॥
 हेतोरद्वैतसिद्धिश्च द्वैतं स्याद्वेतुमाध्ययोः । हेतुना चेद्विना
 सिद्धिर्द्वैतं वाङ्मात्रतो न किम् ॥ २६ ॥ अद्वैतं न विना
 द्वैतादहेतुरिव हेतुना । सञ्ज्ञिनः प्रतिषेधो न प्रतिषेध्यादृते क्वचित्
 ॥ २७ ॥ पृथक्त्वैकान्तपक्षेऽपि पृथक्त्वादपृथक्कृतौ ।
 पृथक्त्वे न पृथक्त्वं स्यादनेकस्थो ह्यसौ गुणः ॥ २८ ॥
 सन्तानः समुदायश्च साधर्म्यं च निरङ्कुशः । प्रेत्यभावश्च तत्सर्वं
 न स्यादेकत्वनिह्वये ॥ २९ ॥ सदात्मनो च भिन्नं चेत् ज्ञानं
 ज्ञेयाद्विधाऽप्यसत् । ज्ञानाभावे कथं ज्ञेयं बहिरन्तश्च ते द्विषाम्
 ॥ ३० ॥ सामान्यार्था गिरोऽन्येषां विशेषो नाभिलष्यते ।
 मामान्याभावतस्तेषां मृषैव सकला गिरः ॥ ३१ ॥ विरोधाच्चो-

भयैकात्म्यं स्याद्वादन्यायविद्विषाम् । अवाच्यतैकान्तेऽप्युक्तिर्न-
 दाच्यमिति युज्यते ॥ ३२ ॥ अनपेक्षे पृथक्त्वैक्ये ह्यवस्तुद्वयहेतुतः ।
 तदेवैक्यं पृथक्त्वं च स्वमेदः साधनं यथा ॥ ३३ ॥ सत्सामा-
 न्यात्तु सदैक्यं पृथक् द्रव्यादिभेदतः । भेदाभेदविवक्षायाममा-
 धारणहेतुवत् ॥ ३४ ॥ विवक्षा चाविवक्षा च विशेष्येऽनन्तधर्मिणि ।
 सतो विशेषणस्यात्र नासतस्तैस्तदर्थिभिः ॥ ३५ ॥ प्रमाणगोचरौ
 सन्तौ भेदाभेदौ न संवृती । तावेकत्राविरुद्धौ ते गुणमुख्यविवक्षया
 ॥ ३६ ॥ नित्यत्वैकान्तपक्षेऽपि विाक्रिया नोपपद्यते । प्रागेव
 कारकाभावः क प्रमाणं क तत्फलम् ॥ ३७ ॥ प्रमाणकारकैव्यक्तं
 व्यक्तं चेदिन्द्रियार्थवत् । ते च नित्ये विकायं किं साधोस्ते
 शासनावबृंहिः ॥ ३८ ॥ यदि सत्सर्वथा कायं पृथक्त्वोत्पत्तु
 महति । परिणामप्रवृत्तिश्च नित्यत्वैकान्तवाधिना ॥ ३९ ॥
 पुण्यपापक्रिया न स्यात् प्रेत्यभावः फलं कुतः । बन्धमोक्षौ च
 तेषां न येषां त्वं नासि नायकः ॥ ४० ॥ क्षणिकैकान्तपक्षेऽपि
 प्रेत्यभावाद्यसंभवः । प्रत्यभिज्ञाद्यभावान्न कार्याश्चः कुतः
 फलम् ॥ ४१ ॥ यद्यसत्सर्वथा कायं तन्माजनि स्रष्टुंभवत्
 मोपादाननियामोभून्माऽऽश्वासः कायजन्मनि ॥ ४२ ॥ न हेतु-
 फलभावादिरन्यभावादन्वयात् । सन्त नान्तरवन्नैकः सन्तान्तरत
 इतः पृथक् ॥ ४३ ॥ अन्येष्वनन्यशब्दोऽयं संवृतिर्न मृषा कथम् ।
 मुख्यार्थः संवृतिर्नास्ति विना मुख्यान्न संवृतिः ॥ ४४ ॥
 चतुष्कोटैर्विकल्पस्य सन्ति प्रकृतयोगतः । तत्त्वान्यतामवाच्यं च

तयोः सन्तानतद्वतोः ॥ ४५ ॥ अवक्तव्यचतुष्कोटिविकल्पाऽपि न
 कथ्यताम् । असर्वान्तिमवस्तु स्यादविशेष्यविशेषणम् ॥ ४६ ॥
 द्रव्याद्यन्तरभावेन निषेधः सञ्ज्ञिनः सतः । असद्भेदो न भावस्तु
 स्थानं विधिनिषेधयोः ॥ ४७ ॥ अवत्त्वनभिलाष्यं स्यात्
 सर्वाङ्गैः परिवर्जितम् । वस्तुवेवावस्तुतां याति प्रक्रियाया विषयं यात्
 ॥ ४८ ॥ सर्वान्तरश्चेदवद्व्यास्तेषां किं वचनं पुनः । संवृतिश्चे-
 न्मृषैवैषा परमार्थविषयं यात् ॥ ४९ ॥ अशक्यत्वादवाच्यं किम-
 भावात्किमबोधतः । आद्यन्तोक्तिद्वयं न स्यात् किं व्याजेनोच्यतां
 स्फुटम् ॥ ५० ॥ हिनस्त्यनभिसन्धात् न हिनस्त्यभिसन्दिग्धम् ।
 वद्वाते तद्वपेतं चिचं वद्धं न मुच्यते ॥ ५१ ॥ अहेतुकत्वाच्चा-
 शस्य हिसाहेतुर्न हि पक्वः । चित्तमन्ततिनाशश्च मोक्षो नाष्टाङ्गहेतुकः
 ॥ ५२ ॥ विरूपकार्यारम्भाय यदि हेतुसमागमः । आश्रयिभ्या
 मनन्योऽसावविशेषादयुतवत् ॥ ५३ ॥ स्कन्धाः सन्ततयश्चैव
 संवृतिवादसंस्कृताः । स्थित्युत्पत्तिव्यास्तेषां न स्पुः खरविषाणवत्
 ॥ ५४ ॥ विरोधाच्चाभयकात्म्यं स्याद्वादन्यायविद्विषाम् । अवा-
 च्छातैकान्तेऽप्युक्तिनोवाच्यमिति युज्यते ॥ ५५ ॥ नित्यं तत्
 प्रत्यभिज्ञानाच्चास्मात्तदविच्छिदा । क्षणिकं कालभेदात्ते बुद्धसञ्च-
 रदोषतः ॥ ५६ ॥ न सामान्यात्मनोदेति न व्येति व्यक्तमन्वयात् ।
 व्येत्युदेति विशेषात्ते सहैकत्रोदयादि सत् ॥ ५७ ॥ कार्योत्पादः
 त्रयो हेतोर्नियमाल्लक्षणात्पृथक् । न तौ जात्याद्यवस्थानादनपेक्षाः
 खपुष्पवत् ॥ ५८ ॥ घटमौलिसुवर्णार्थी नाशोत्पादः स्थितिष्वयम् ।

शोकप्रमोदमाध्यस्थं जनो याति सहेतुम् ॥ ५६ ॥ पयोव्रतो
 न दध्यत्ति न पयोऽत्ति ददिव्रतः । अगोरसव्रतो नोभे तस्मा-
 त्त्वं त्रयात्मकम् ॥ ६० ॥ कार्यकारणनानात्वं गुणगुण्यन्यता
 ऽपि च । सामान्यतद्वदन्यत्वं कैकान्तेन यदीष्यते । ॥ ६१ ॥
 एकस्यानेकवृत्तिर्न भागाभावाद्बहुनि वा । भागित्वाद्वाऽस्य नैकव
 दोषो वृत्तेरनाहते ॥ ६२ ॥ देशकालविशेषेऽपि स्याद्वृत्तियुत
 सिद्धवत् । समानदेशता न स्यात् मूर्तकारणकार्ययोः ॥ ६३ ॥
 आश्रयाश्रयिभावाच्च स्वातन्त्र्यं समवायिनाम् । इत्युक्तः स
 सम्बन्धो न युक्तः समवायिभिः ॥ ६४ ॥ सामान्यं समवायश्चा
 कैकत्र समासितः । अन्तरेणाश्रयं न स्यान्नाशात्पादिषु को विधिः
 ॥ ६५ ॥ सर्वथाऽनभिसम्बन्धः सानान्यसमवाययोः । ताभ्यामर्थो न
 सम्बद्धस्तानि त्रीणि खपुष्पवत् ६६ । अनन्यतैकान्तेऽणूनां रुक्मातेऽपि
 विभागवत् । असंघतत्वं स्याद्भूतचतुष्टयं आन्तिरेकं सा ॥ ६७ ॥ काय-
 भ्रान्तेरणुभ्रान्तः कादलिङ्गं हि कारणम् । उभयाभावतस्तत्स्थं
 गुणजातातरञ्च न ॥ ६८ ॥ एकत्वेऽन्यतराभावः शेषाभावोऽविनाशवृत्तः ।
 द्वित्वसंख्याविरोधश्च संवृतिश्चेन्मृषैव सा ॥ ६९ ॥ विरोधान्नो-
 कात्म्यं स्याद्वादन्यायविद्विषाम् ! अवाच्यतैकान्तेऽप्युक्तिर्नवाच्य-
 मिति युज्यते ॥ ७० ॥ द्रव्यपर्याययोरैक्यं तयोरव्यतिरेकतः ।
 परिणामविशेषाच्च शक्तिमच्छक्तिभावतः ॥ ७१ ॥ संज्ञासंख्या
 विशेषाच्च स्थलक्षणाविशेषतः । प्रयाजनादिभेदाच्च तत्त्वानां च न
 सर्वथा ॥ ७२ ॥ यद्यापेक्षिकसिद्धिः स्याच्च द्वयं व्यतिष्ठते ।

अनापेक्षिकसिद्धौ च न सामान्यविशेषता ॥ ७३ ॥ विरोधान्नो-
भयैकात्म्यं स्याद्वादन्यायविद्विषाम् । अवाच्यतैकान्तेऽप्युक्तिर्ना-
वा यमिति युज्यते ॥ ७४ ॥ धर्मधर्म्यविनाभावः सिद्ध्यात्यन्यो
ऽप्यवीक्षया । न स्वरूपं स्वतो ह्येतत् कारकज्ञापकाङ्गवत् ॥ ७५ ॥
सिद्धं चेद्वेतुतः सर्वं न प्रत्यक्षादितो गतिः ।
सिद्धं चेदागमान्सर्वं विरुद्धार्थमतान्यपि ॥ ७६ ॥ विरोधान्नो-
भयैकात्म्यं स्याद्वादन्यायविद्विषाम् । अवाच्यतैकान्तेऽप्युक्तिर्ना-
वाच्यमिति युज्यते ॥ ७७ ॥ बह्वर्थाभावे यद्वेतोः साध्यमाग-
मसाधितम् ॥ ७८ ॥ अन्तरङ्गार्थतैकान्ते बुद्धिवाक्यं मृषाऽसंलभम् ॥
प्रमाणाभासमेवातस्तत्प्रमाणादृते कथम् ॥ ७९ ॥ साध्यसाधन-
विज्ञप्तेर्यदि विज्ञप्तिमात्रता । न साध्यं च हेतुश्च प्रतिज्ञाहेतु
दोषतः ॥ ८० ॥ बहिरङ्गार्थतैकान्ते प्रमाणाभासनिहवात् ।
सर्वेषां कार्यसिद्धिः स्याद्विरुद्धार्थाभिधायिनाम् ॥ ८१ ॥
विरोधान्नोभयैकात्म्यं स्याद्वादन्यायविद्विषाम् । अवाच्यतैकान्ते
ऽप्युक्तिर्नावाच्यमिति युज्यते ॥ ८२ ॥ भावप्रमेयापेक्षायां प्रमाणा-
भासनिहवः । बहिःप्रमेयापेक्षायां प्रमाणं तन्निभं च ते ॥ ८३ ॥
जीवशब्दः सवाक्यार्थः संज्ञात्वाद्देतुशब्दवत् । मायादिभ्रान्ति
संज्ञाश्च मायाद्यैः स्वैः प्रयोक्तव्यत् ॥ ८४ ॥ बुद्धिशब्दार्थसंज्ञा-
स्तास्तिस्रो बुद्धश्च दिवाचिकाः । तुल्या बुद्ध्यादिबोधाश्च त्रयस्तत्प्रति
विम्बकाः ॥ ८५ ॥ वक्तृभोतृप्रमादृष्टां वाक्यबोधप्रमाः पृथक् ।
भ्रान्तादेव प्रमाभ्रान्ती वाक्यार्थो तादृशेतरी ॥ ८६ ॥ बुद्धिशब्द-
प्रमाशब्दं वाक्यबोधप्रमाः पृथक् । सत्यानृत्यवचनैर्बुध्यतेऽर्था-

प्यनासिषु ॥ ८७ ॥ देवादेवार्थसिद्धिरप्येवं पौरुषतः कथम् ।
 देवतश्चेदनिर्गोचः पौरुषं निष्फलं भवेत् ॥ ८८ ॥ पौरुषादेव
 सिद्धिरप्येव पौरुषं देवतः कथम् । पौरुषाच्चेदमोघं स्यात् सर्व-
 प्राणिषु पौरुषम् ॥ ८९ ॥ विरोधान्नोभयैकात्म्यं स्याद्वादन्याय
 विद्विषाम् । अवाच्यतैकान्तेऽप्युक्तिर्नावाच्यमिति युज्यते ॥ ९० ॥
 अमुदिपूर्वपेक्षायामिष्टानिष्टं स्वदेवतः । मुदिपूर्वपेक्षायामिष्टा-
 निष्टं स्वपौरुषात् ॥ ९१ ॥ पापं ध्रुवं परे दुःखात्
 पुण्यं च सुखतो यदि । अचेतनाकदापौ च बध्वेयात्
 निमित्ततः ॥ ९२ ॥ पुण्यं ध्रुवं स्वतो दुःखात्पापं च सुखतो
 वा । वीतरागो मुनिर्विद्वांस्ताभ्यां युज्यान्ननिमित्ततः ॥ ९३ ॥
 विरोधान्नोभयैकात्म्यं स्याद्वादन्यायविद्विषाम् । अवाच्यतैकान्ते-
 ऽप्युक्तिर्नावाच्यमिति युज्यते ॥ ९४ ॥ विशुद्धिसंस्लेशाङ्गं चेत्
 स्वपरस्य सुखासुखम् । पुण्यपापस्यो युक्तौ न वेदयर्थरतवार्हतः
 ॥ ९५ ॥ अज्ञानाच्चेदध्रुवो बन्धो ज्ञेयानन्त्यान्न केवलो । ज्ञान-
 स्तोकादिमोक्षश्चेदज्ञानाद्बहुतोऽन्यथा ॥ ९६ ॥ विरोधान्नोभयै-
 कात्म्यं स्याद्वादन्यायविद्विषाम् । अवाच्यतैकान्तेऽप्युक्तिर्नावाच्य-
 मिति युज्यते ॥ ९७ ॥ अज्ञाना मोक्षतो बन्धो नाज्ञानाद्भूतमोक्षतः
 ज्ञानस्तोकाच्च मोक्षः स्यादभोदान्मोक्षतोऽन्यथा ॥ ९८ ॥ कर्मा-
 दिक्षमवभिन्नः कर्मबन्धानुरूपतः । तच्च कर्मस्वहेतुज्जो बीजस्यो
 शुद्धयशुद्धितः ॥ ९९ ॥ शुद्धशुद्धी पुनः शुद्धी ते पाप्मापापक-
 शक्तिवत् ॥ साधनादी तयोर्गुणौ स्वभावोऽतर्कमोक्षतः ॥ १०० ॥
 तच्चज्ञानं प्रमाणा तै युगपत्सर्वभासनम् । क्रमभावि च यज्ज्ञानं

स्याद्वादन्यसंस्कृतम् ॥ १०१ ॥ उपेक्षाफलमाद्यस्य शेषस्यादान-
 हानर्थाः । एवं वाऽङ्गननाशो वा सर्वस्यास्य स्वगोचरे ॥ १०२ ॥
 वाक्येष्वनेकान्तघोतो गम्यम्प्रतिविशेषकः । स्यान्ननिपातोऽर्थयोगि-
 त्वात्तत्र केवलानामपि ॥ १०३ ॥ स्याद्वादः सर्वैकान्तःश्रुतात्कि-
 षुत्तच्चिद्विधिः । सप्तमङ्गनयापेक्षो हेयादेयविशेषकः ॥ १०४ ॥
 स्याद्वादकेवलज्ञाने सर्वतत्त्वप्रकाशने । भेदः साक्षादशाब्दाच्च ह्यवस्त्वन्य-
 तमं भवेत् ॥ १०५ ॥ मध्यमैव साध्यस्य साध्यम्यद्विषयः ।
 स्याद्वादप्रविभक्तार्थविशेषव्यञ्जको नयः ॥ १०६ ॥ नयोपनयै-
 कान्तानां त्रिकालानां समुच्चयः । अविभ्राट् भावसम्बन्धो द्रव्य-
 मेकमनेकधा ॥ १०७ ॥ मिथ्यासमूहो मिथ्या चेन्न मिथ्यै-
 कान्तताऽस्ति नः । नरपेक्षा नया मिथ्या सापेक्षा वस्तु तेऽर्थ-
 कृत् ॥ १०८ ॥ नियम्यतेऽर्थो वाक्येन विधिना वारणेन वा ।
 तथाऽन्यथा च सोऽवश्यमविशेष्यत्वमन्यथा ॥ १०९ ॥ तदतद्वस्तु
 वागेषा तदेवेत्यनुशासति । न सत्या स्यान्मृषावाक्यैः कथं
 तत्त्वार्थदेशना ॥ ११० ॥ वाक्यस्वभावोऽन्यवागर्थप्रतिषेधनिरङ्कुशः ।
 आह च स्वार्थसामान्यं तादृग्वाच्यं खण्ड्यवत् ॥ १११ ॥ सामान्य-
 वाग्विशेषे चेन्न शब्दाद्यो मृषा हि सा । अभिप्रेतविशेषात्तेः
 स्यात्कारः सत्यलाञ्छनः ॥ ११२ ॥ विधेयमोप्सितार्थाङ्गं
 प्रतिषेध्यान्निराधि यत् । तथैवादेयहेयत्वमिति स्याद्वादसंस्थितिः
 ॥ ११३ ॥ इतीयमाप्तमीमांसा विदिता द्वितमिच्छिता । सम्यङ्द्वि-
 ध्योपदेशार्थविशेषप्रतिपत्तये ॥ ११४ ॥ जयति जगति क्लेशा-

वेशप्रपञ्चहिमांशुमान् विद्वद्विषयैकान्तध्वान्तप्रमाणनयांशुमान् ।
यतिपतिरजो यस्योष्टृष्टान्महाम्बुनिघेर्लवान् स्वमतमतयस्तीर्थ्या
नाना परे समुपासते ॥ ११५ ॥ इति श्री आप्तमीमांसा समाप्ता ॥

श्रीजिनसेनाचार्यकृतं

॥ श्रीजिनसहस्रनामस्तोत्रम् ॥

स्वयंशुवे नमस्तुम्यमुत्पाद्यात्मानमात्मनि । स्वात्मनैव तथो-
द्भूतवृत्तयेऽचित्यवृत्तये ॥ १ ॥ नमस्ते जगतां पत्ये लक्ष्मीभर्त्रे
नमोऽस्तु ते । विदांवर नमस्तुम्यं नमस्ते बदतांवर ॥ २ ॥
कामशत्रुहृत् देवमामनन्ति मनीषिणः । त्वामालुनः सुरेण्मौलि-
भालाम्भर्चितविक्रमम् ॥ ३ ॥ ध्यानद्रुषणनिर्मिन्नघनधातिमहा-
तरुः । अनन्तभवसन्तानजयादासीदनन्तजित् ॥ ४ ॥ त्रैलोक्य-
निर्जयावत्सदुर्म्यमतिदुजेयम् । मृत्युराजं विजित्यासीज्जन
मृत्युञ्जयो भवान् ॥ ५ ॥ विधूताशेषसंसारबन्धनो मध्यर्धाधवः ।
त्रिपुरारिस्त्वमेवासि जन्ममृत्युजरान्तकृत् ॥ ६ ॥ त्रिकाल-
विषयाशेषतत्त्वमेदात्त्रिधोत्थितम् । केवलाख्यं दधन्धुस्त्रिनेत्रो-
ऽसि त्वमीशितः ॥ ७ ॥ त्वामन्वकान्तः प्राहुर्मोहान्वासुरमद-
नात् । अद्भुते नारयो यस्मादर्चनारीश्वरोऽस्यतः ॥ ८ ॥ शिवः
शिवपदाध्यासाद् दुरितहरिहरो हरः । शंकरः कृतार्थं लोके
संभवस्त्वं भवन्तुले ॥ ९ ॥ धूम्रोऽसि जगन्कृष्टः पुरुः पुरुगुणो-
दयैः । नामेयो नामिसभूतेरिच्छाकुलनदनः ॥ १० ॥

त्वमेकः पुरुषस्कन्धस्त्वं द्वे लोकस्य लोचने । त्वं त्रिधा बुद्ध-
 सन्मार्गस्त्रिज्ञस्त्रिज्ञानधारकः ॥ ११ ॥ चतुश्शरण्यमांगन्यमूर्तिस्त्वं
 चतुरः सुधीः पञ्चब्रह्ममयो देव पावनस्त्वं पुनीहि माम् ॥ १२ ॥
 स्वर्गावतरणे तुभ्यं सद्यो जातात्मने नमः । जन्माभिषेकवामाय
 वामदेव नमोऽस्तु ते ॥ १३ ॥ सुनिःक्रान्तावधोराय पदं परम-
 मीयुषे । केवलज्ञानसंसिद्धावीशानाय नमोऽस्तु ते ॥ १४ ॥
 पुरस्तत्पुरुषत्वेन विमुक्तिपदभोगिने । नमस्तात्पुरुषावस्थां भाविनीं
 तेऽद्य विभ्रते ॥ १५ ॥ ज्ञानावरणनिर्हासान्नमस्तेऽनन्तचक्षुषे ।
 दर्शनावरणोच्छेदान्नमस्ते विश्वदृश्ये ॥ १६ ॥ नमो दर्शनमोहघ्ने
 क्षायिकामलदृष्टये । नमश्चारित्रमोहघ्ने विरागाय महौजसे ॥ १७ ॥
 नमस्तेऽनन्तवीर्याय नमोऽनन्तसुखात्मने । नमस्तेऽनन्तलोकाय
 लोकालोकावलोकने ॥ १८ ॥ नमस्तेऽनन्तदानाय नमस्तेऽनन्त-
 लब्धये । नमस्तेऽनन्तभोगाय नमोऽनन्तोपभोगिने ॥ १९ ॥
 नमः परमयोगाय नमस्तुभ्यमयोनये । नमः परमपूताय नमस्ते
 परमर्षये ॥ २० ॥ नमः परमविधाय नमः परमतच्छिदे । नमः
 परमतत्त्वाय नमस्तं परमात्मने ॥ २१ ॥ नमः परमरूपाय नमः
 परमतेजसे । नमः परममार्गाय नमस्ते परमेष्ठिने ॥ २२ ॥ परम-
 द्विजुषे धाम्ने परमज्योतिषे नमः । नमः पारमतःप्राप्तवाम्ने
 परतरात्मने ॥ २३ ॥ नमः क्षीणकलंकाय क्षीणबंध नमोऽस्तुते ।
 नमस्ते क्षीणमोहाय क्षीणदोषाय ते नमः ॥ २४ ॥ नमः सुगतये
 तुभ्यं शोभनां गतिमीयुषे नमस्तेऽतीन्द्रियज्ञानसुखायानिन्द्रि-

यात्मने ॥ २५ ॥ कायबन्धननिर्मोक्षादकायाय नमोऽस्तु ते ।
 नमस्तुभ्यमयोगाय योगिनामधियोगिने ॥ २६ ॥ अवेदाय
 नमस्तुभ्यमकषायाय ते नमः । नमः परमयोगीन्द्रवन्दितांघ्रि-
 द्वयाय ते ॥ २७ ॥ नमः परमविज्ञान नमः परमसंयत । नमः
 परमदृग्दृष्टपरमार्थाय ते नमः ॥ २८ ॥ नमस्तुभ्यमलेस्याय
 शुक्लशेखरशकम्पुशे । नमो भव्येतरावस्थाव्यतीताय विमोक्षिणे
 ॥ २९ ॥ संज्ञ्यसंज्ञिद्वयावस्थाव्यतिरिक्तामलात्मने । नमस्ते
 बीतसंज्ञाय नमः क्षायिकदृष्टये ॥ ३० ॥ अनाहाराय तृप्ताय
 नमः परमभाजुषे । व्यतीताशेषदोषाय भवाब्धेः पाग्मोयुषे ॥ ३१ ॥
 अजराय नमस्तुभ्यं नमस्ते स्तादजन्मने । अमृत्युषे नमस्तुभ्य-
 मचलायाचरात्मने ॥ ३२ ॥ अलमास्तां गुणस्तोत्रमनन्तास्तावका
 गुणाः ॥ त्वां नामस्मृतिमात्रेण पर्युपाभिसिषामहे ॥ ३३ ॥
 एवं स्तुत्वा जिनं देवं भक्त्या परमया सुधीः । पठेदष्टोत्तरं नाम्नां
 सहस्रं पापशान्तये ॥ १ ॥

॥ इति पीठिका ॥

प्रसिद्धाष्टसहस्रं दलचरणं त्वां गिरां पतिम् । नाम्नामष्टसहस्रेण
 तोष्टुमोऽभीष्टसिद्धये ॥ १ ॥ श्रीमान्स्वयंभूवृषभः शमवः शंभु-
 रात्मभूः । स्वयंप्रभः प्रभुर्भोक्ता विश्वभूरभुनर्भवः ॥ २ ॥ विश्वात्मा
 विश्वलोकेशो विश्वतश्चक्षुरक्षरः । विश्वविद्विष्वविघ्नेशो विश्व-
 योनिरनश्वरः ॥ ३ ॥ विश्वदृष्टा विश्वर्षाता विश्वेशो विश्व-
 लोचनः । विश्वव्यापी विधिर्वेधाः शाश्वतो विश्वतोयुखः ॥ ४ ॥

विश्वकर्मा जगज्ज्येष्ठो विश्वमूर्तिर्जिनेश्वरः । विश्वदृग्विश्वभूतेशो
 विश्वज्योतिरनीश्वरः ॥ ५ ॥ जिनो जिष्णुरमेयात्मा विश्वरीशो
 जगत्पतिः । अनन्तचिदचिन्त्यात्मा मध्यबन्धुरबन्धनः ॥ ६ ॥
 युगादिपुरुषो ब्रह्मा पञ्चब्रह्ममयः शिवः । परः परतरः सूक्ष्मः
 परमेष्ठो सनातनः ॥ ७ ॥ स्वयंज्योतिरजोऽजन्मा ब्रह्मयोनि-
 रयोनिजः । मोहारिद्विजयो जेता धर्मचक्री दयाध्वजः ॥ ८ ॥
 प्रशान्तरिरनन्तात्मा योगी योगीश्वरार्चितः । ब्रह्मविद्ब्रह्मतत्त्वज्ञो
 ब्रह्मोद्याविद्यतीश्वरः ॥ ९ ॥ शुद्धो बुद्धः प्रबुद्धात्मा सिद्धार्थः सिद्ध-
 शासनः । सिद्धः सिद्धान्तविद्ध्येयः सिद्धसाध्यो जगद्धितः ॥ १० ॥
 सहिष्णुरच्युतोऽनन्तः प्रभविष्णुर्भगोद्भवः । प्रभूष्णुरजरोऽजयौ
 आजिष्णुधीश्वरोऽव्ययः ॥ ११ ॥ विभावसुंरसभूष्णुः स्वयंभूष्णुः
 पुरातनः । परमात्मा परंज्योतिस्त्रिजगत्परमेश्वरः ॥ १२ ॥

॥ इति श्रीमदार्घ्यम् ॥ १ ॥

दिव्यभाषातिर्दिव्यः पूतवाक्पूतशासनः । पूतात्मा परम-
 ज्योतिर्धर्मार्घ्यचो दमीश्वरः ॥ १ ॥ श्रीपतिर्भगवानहंभरजा विरजाः
 शुचिः । तीर्थकृत्केवलीशानः पुजार्हः स्नातकोऽमलः ॥ २ ॥
 अनन्तदीप्तिर्ज्ञानात्मा स्वयंपुषः प्रजापतिः । मुक्तः शक्तो निरा-
 वाधो निष्कलो भुवनेश्वरः ॥ ३ ॥ निरञ्जनो जगज्ज्योतिर्निरुक्तो-
 क्तिर्निरामयः । अचलस्थितिरक्षोभ्यः कूटस्थः स्थाणुरक्षयः ॥ ४ ॥
 अग्रणीर्गाम्भीर्नैता प्रखेता न्यायशास्त्रकृत् । शास्ता धर्मपतिर्धर्म्यो
 धर्मात्मा धर्मतीर्थकृत् ॥ ५ ॥ वृषध्वजोवृषाधीशो वृषकेतुर्वृषापुषः

वृषो वृषपतिर्मर्ता वृषभःकू वृषोद्भवः ॥ ६ ॥ हिरण्यनामिभूतात्मा
 भूतभृद्भूतमावनः । प्रभवो विभवो मास्वान् भवो भावो भवा-
 न्तकः ॥ ७ ॥ हिरण्यगर्भः भीगर्भः प्रसूतविभवोद्भवः । स्वयंप्रभुः
 प्रभूतात्मा भूतनाथो जगत्प्रभुः ॥ ८ ॥ सर्वादिः सबद्धक् सावेः
 सर्वज्ञः सर्वदर्शनः । सर्वात्मा सर्वलोकेशः सर्ववित्सर्वलोकजित् ॥ ९ ॥
 सुगतिः सुभ्रुतः सुभ्रुक् सुबाक्छरिर्बहुभ्रुतः । त्रिभूतो विश्वतःपादो
 विश्वशीर्षः शुचिश्रवाः ॥ १० ॥ सहस्रशीर्षः क्षेत्रज्ञः सहस्राक्षः
 सहस्रपात् । भूतभव्यमवद्भर्ता विश्वविद्यामहेश्वरः ॥ ११ ॥

॥ इति दिव्यादिशतम् ॥

- स्थविष्ठः स्थविरो ज्येष्ठः पृष्ठः प्रेष्ठो वरिष्ठधीः । स्थेष्ठो गरिष्ठो
 वहिष्ठो भ्रेष्ठो निष्ठो गरिष्ठगीः ॥ १ ॥ विश्वसृट् विश्वसृट्
 विश्वेड् विश्वसृग्विश्वनायकः । विश्वाशीर्विश्वरूपात्मा विश्वजि-
 द्विजितान्तकः ॥ २ ॥ विभवो विभवो वीरो विशोको विजरो
 जरन् । विरागो विरतोऽसङ्गो विचिक्तो वीतमत्सरः ॥ ३ ॥
 विनेयजनताबन्धुर्विलीनाशेषकल्मषः । वियोगो योगविद्धिद्वान्नि-
 धाता सुविधिः सुधीः ॥ ४ ॥ क्षान्तिभाक्पृथिवीमूर्तिः शान्ति-
 भाक् सलिलात्मकः । वायुमूर्तिसङ्गात्मा वह्निमूर्तिरधर्मघृक ॥ ५ ॥
 सुयज्वा यजमानात्मा सुत्वा सुश्रामपूजितः । ऋत्विग्यज्ञपतिर्यज्ञो
 यज्ञाङ्गममृतं हविः ॥ ६ ॥ व्योममूर्तिर्मूर्तात्मा निर्लोपो निर्मलोऽ-
 चलः । सोममूर्तिः सुसोम्यात्मा सूर्यमूर्तिर्महाप्रभः ॥ ७ ॥
 मन्त्रविन्मन्त्रकुन्मन्त्री मन्त्रमूर्तिरनन्तगः । स्वतन्त्रस्तन्त्रकुत्स्वान्तः

कृतान्तान्तः कृतान्तकृत् ॥ ८ ॥ कृती कृताथः सत्कृत्यः कृतकृत्यः
कृतक्रतुः । नित्यो मृत्युञ्जयोऽमृत्युरमृतात्माऽमृतोद्भवः ॥ ९ ॥
ब्रह्मनिष्ठः परंब्रह्म ब्रह्मात्मा ब्रह्मसम्भवः । महाब्रह्मपतिर्ब्रह्मे
महाब्रह्मपदेश्वरः ॥ १० ॥ सुप्रसन्नः प्रसन्नात्मा ज्ञानधर्मदमप्रभुः ।
प्रशमात्मा प्रशान्तात्मा पुरोणपुरुषोत्तमः ॥ ११ ॥

। इति स्थाविष्टादशतम् ॥ ३ ॥

महाशोकध्वजोऽशोकः कः स्रष्टा पद्मविष्टरः । पद्मेशः पद्म-
संभूतिः पद्मनाभिरनुत्तरः ॥ १ ॥ पद्मयोनिर्जगद्योनिरित्यः
स्तुत्यः स्तुतीश्वरः । स्तवनाहो हृषीकेशो जितजेयः कृतक्रियः ॥ २ ॥
गणाधिपो गणज्येष्ठो गणयः पुण्यो गणाग्रणीः । गुणाकरो
गुणांभोधिगुणज्ञो गुणनायकः ॥ ३ ॥ गुणाकरी गुणोच्छेदी
निगुणः पुण्यगीगुणः । शरण्यः पुण्यवाक्पूतो वरेण्यः पुण्य-
नायकः ॥ ४ ॥ अगण्यः पुण्यधीर्गण्य पुण्यकृत्पुण्यशासनः ।
धर्मारामो गुणग्रामः पुण्यापुण्यनिरोधकः ॥ ५ ॥ पापापेतो
विपापात्मा विपाप्मावीतकल्मषः । निर्द्वन्द्वो निर्मदः शांतो निर्मोहो
निरुपद्रवः ॥ ६ ॥ निर्निमेषो निराहारो निष्क्रियो निरुपप्लवः ।
निष्कलको निरस्तैना निष्कृतांगो निराश्रयः ॥ ७ ॥ विशालो
विषुलज्योतरतुलोऽचित्त्वबैभवः । सुसंवृतः सुगुप्तात्मा सुभृतसुन-
यतत्त्ववित् ॥ ८ ॥ एकविद्यो महाविद्यो मुनिः परिवृढः पतिः ।
र्धाशो विद्यानिधिः साक्षी विनेता विहतांतकः ॥ ९ ॥ पिता
पितामहः पाता पवित्रः पावनो गतिः । त्राता भिषग्वरो वर्षो

वरदः परमः पुमान् ॥ १० ॥ कविः पुराणपुरुषो वर्षीयान्पुष्पमः
पुरुः । प्रतिष्ठाप्रसवो हेतुर्बुवनैकपितामहः ॥ ११ ॥

॥ इति महाशोकध्वनिस्तोत्रम् ॥ ४ ॥

श्रीवृक्षलक्षणः श्लक्ष्णो लक्षणयः शुभलक्षणः । निरक्षः पुण्डरी-
काक्षः पुष्कलः पुष्करेक्षणः ॥ १ ॥ सिद्धिदः सिद्धसंकल्पः
सिद्धात्मा सिद्धसाधनः । बुद्धबोध्यो महाबोधिवन्द्यमानो
महर्षिकः ॥ २ ॥ वेदांगो वेदविद्वद्यो जातरूपो विदांवरः ।
वेदवेद्यः स्वसंवेद्यो विवेदो वदतांवरः ॥ ३ ॥ अनादिनिधनो
व्यक्तो व्यक्तवान्व्यक्तशासनः । युमादिकृद्युगाधारो युगादिर्जग-
दादिजः ॥ ४ ॥ अतीन्द्रोऽतीन्द्रियो धीन्द्रो महेन्द्रोऽनीन्द्रिशब्-
दकः । अनिन्द्रियोऽहमिन्द्राच्यो महेन्द्रमहितो महान् ॥ ५ ॥
उद्भवः करणं कर्ता पारगो भवतारकः । अगाधो गहनं गुह्यं
पराध्यः परमेश्वरः ॥ ६ ॥ अनन्तद्विरमेयद्विरचित्पद्विः समग्रघोः ।
प्राग्रयः प्राग्रहरोऽभ्यग्रयः प्रत्यग्रोऽग्रयोऽग्रिमोऽग्रजः ॥ ७ ॥
महातपा महातेजा महोदको महोदयः । महायशो महात्मा
महासत्त्वो महावृत्तिः ॥ ८ ॥ महाधैर्यो महावीर्यो महासंपन्नमहा-
बलः । महाशक्तिर्महाज्योतिर्महाभूतिर्महादयुतिः ॥ ९ ॥ महा-
मतिर्महानीतिर्महाकांतिर्महोदयः । महाप्राज्ञो महाभागो महानंदो
महाकविः ॥ १० ॥ महामहा महाकीर्तिर्महाकांतिमहावपुः ।
महादानो महाज्ञानो महायोगो महागुह्यः ॥ ११ ॥ महा-
महपतिः प्राप्तमहाकल्याणवचकः । महाप्रभुर्महाप्रातिहार्यधीशो

महेश्वरः ॥ १२ ॥

॥ इति श्री वृत्तादिशतम् ॥ ५ ॥

महाभुनिर्महामौनी महाध्यानी महादमः । महादमो महाशीलो
मनायज्ञो महामलः ॥ १ ॥ महाव्रतपतिर्द्व्यो महाकांतिधरोऽ-
धिपः । महामैत्रीमयोऽमेयो महोपायो महोमयः ॥ २ ॥ महा-
कारुणिको मन्ता महामन्त्रो महायतिः । महानादो महाघोषो
महेज्यो महसां पतिः ॥ ३ ॥ महाध्वरधरो धुर्यो महौदार्यो
महेष्टवाक् । महात्मा महसां धाम महर्षिर्महितोदयः ॥ ४ ॥
महाक्रेशांकुशः शूरो महामृतपतिर्गुरुः महापराक्रमोऽर्जतो
महाक्रोधरिष्वर्षशी ॥ ५ ॥ महामवाध्विसंतरी महामोहाद्रिसूदनः ।
महागुल्फाकरः क्षांतो महायोगीश्वरः शमी ॥ ६ ॥ महाध्यानपति-
र्ध्याता महाधर्मो महाव्रतः । महाकमोरिहात्मज्ञो महादेवो
महेशिता ॥ ७ ॥ सर्वक्रेशापहः साधुः सर्वदोषहरो हरः । असंख्ये-
योऽप्रमेयात्मा शमात्मा प्रशमाकर ॥ ८ ॥ सर्वयोगीश्वरोऽचित्य
भ्रुतात्मा विष्टरभवा । दांतात्मा दमतीर्थेशो योगात्मा ज्ञान-
सर्वंगः ॥ ९ ॥ प्रधानमात्मा प्रकृति परमः परमोदयः । प्रक्षीण-
बंध कामारिः क्षेमकृत्क्षेमशासनः ॥ १० ॥ प्रखवः प्रखयः प्राखः
प्राखदः प्रखतेश्वरः । प्रमार्थ प्रखिधिर्द्व्यो दक्षिणोऽध्वयुर-
ध्वरः ॥ ११ ॥ आनंदो नन्दनो नंदो बंधोऽनिधोऽमिनंदनः ।
कामहा कामदः काम्यः कामधेनुररिजयः ॥ १२ ॥

॥ इति महाभुन्यादिशतम् ॥ ६ ॥

असंस्कृतः सुसंस्कारः प्राकृतो वै कृतांतकृत् । अंतकृत्कांतिगु
कांतश्चितामखिरभीष्टदः ॥ १ ॥ अजितो जितकामारिरमितोऽ-
मितशासनः । जितक्रोधो जितामिश्रो जितक्रेशो जितांतकः ॥ २ ॥
जिनेंद्रः परमानंदो मुनींद्रो दुंदुभिस्वनः । महेंद्रवंद्यो योगींद्रो
यतींद्रो नाभिनंदनः ॥ ३ ॥ नामेयो नाभिजोऽजातः सुव्रतो
मनुरुत्तमः । अभेद्योऽनत्ययोऽनास्वानधिकोऽधिगुरुः सुगीः ॥ ४ ॥
सुमेधा विक्रमी स्वामी दुराघर्षो निरुत्सुकः । विशिष्टः भिष्टशुक्
शिष्टः प्रत्ययः कामनोऽनघः ॥ ५ ॥ क्षेमी क्षेमकरोऽक्षय्यः
क्षेत्रधर्मपतिः क्षमी । अग्राहो ज्ञाननिग्राहो ध्यानगम्यो
निरुत्तरः ॥ ६ ॥ सुकृतो धातुर्निज्यार्हः सुनयश्चतुराननः ।
श्रीनिवासश्चतुर्वक्त्रश्चतुरास्यश्चतुर्मुखः ॥ ७ ॥ सत्त्वात्मा सत्यविज्ञानः
सत्यवाक्सत्यशासनः । सत्याशीः सत्यसंधानः सत्यः सत्यपरा-
यणः ॥ ८ ॥ स्थेयान्स्थवीयोन्नेदीयान्दवीयान्दूरदर्शनः । अणो
रणीयाननणुगुं रुराद्यो गरीयसाश्च ॥ ९ ॥ सदायोगः सदाभोगः
सदावृत्तः सदाशिवः । सदागतिः सदासौख्यः सदाविद्यः सदोदयः
॥ १० ॥ सुषोषः सुमुखः सौम्यः सुखदः सुदितः सुहृत् । सुगुप्ता
गुप्तिभृद्गोप्ता लोकाध्यक्षो दमीश्वरः ॥ ११ ॥

॥ इति असंस्कृतार्चयितम् ॥ ७ ॥

वृहन्वृहस्पतिर्वाग्मी वाचस्पतिरुदारधीः । मनीषी धीषणो
धीमाञ्छेमुशीषो गिरांपतिः ॥ १ ॥ नैकरूपो नयस्तुंगो नैकात्मा
नक्षत्रभक्त । अविज्ञेयोऽप्रवक्ष्यात्मा कुतश्च कुतस्तत्त्वतः ॥ २ ॥ ज्ञान-

गर्भो दयागर्भो रत्नगर्भः प्रभास्वरः । पद्मगर्भो जगद्गर्भो
हेमगर्भः सुदर्शनः ॥ ३ ॥ लक्ष्मीवांस्त्रिदशाऽध्यक्षो दृढायानन
ईशिता । मनोहरो मनोज्ञांगो धीरो गभीरशासनः ॥ ४ ॥ धर्मयूधो
दयायागो धर्मनेमिष्ठु नीश्वरः । धर्मचक्रायुधो देवः कर्महा धर्म-
घोषणः ॥ ५ ॥ अमोघबाणमोघाऽनिर्मलोऽमोघशासनः । सुरुषः
सुभगस्त्यागी ममयज्ञः समादितः ॥ ६ ॥ सुस्थितः स्वास्थ्य-
भाक्स्वस्थो नीरजस्को निरुद्धवः । अलेपो निष्कलंकात्मा वीत-
रागो गतस्पृहः ॥ ७ ॥ वश्येन्द्रियो वियुक्तात्मा निःसपत्नो
जितेन्द्रियः । प्रशान्तोऽनन्तधामर्षिर्भगलं मलहाऽनघः ॥ ८ ॥
अनीदृगुपमाभूतो दिष्टिर्देवमगोचरः अमूर्तो मूर्तिमानेको नैको
नानैकतत्त्वदृक् ॥ ९ ॥ अध्यात्मगम्योऽगम्यात्मा योगविद्योगि-
वन्दितः सर्वत्रगः सदाभावी त्रिकालविषयार्थदृक् ॥ १० ॥ शंकरः
शंखदो दान्तो दम्भी शान्तिपरायणः । अधिपः परमानन्दः परात्मज्ञः
परात्परः ॥ ११ ॥ त्रिजगद्भ्रमोऽभ्यर्च्यस्त्रिजगन्मङ्गलोदयः ।
त्रिजगत्पतिपूज्याधिस्त्रिलोकाग्रशिखामणिः ॥ १२ ॥

॥ इति बृहदादित्यतम् ॥ ८ ॥

त्रिकालदर्शी लोकेशो लोकधाता दृढव्रतः । सर्वलोकातिगः
पूज्यः सर्वलोकैकसारथिः ॥ १ ॥ पुराणपुरुषः पूर्वः कृतपूर्वा ग-
तिस्तरः । आदिदेवः पुराणाद्यः पुरुदेवोऽधिदेवता ॥ २ ॥ युगमुख्यो
युगज्येष्ठो युगादिस्थितिदेशकः । कन्याणवर्णाः कन्याणः कन्यः
कन्याणलक्षणः ॥ ३ ॥ कन्याणप्रकृतिर्दीप्तकन्याणोत्मा विकल्मषः ।

विकलंकः कलातीतः कलिलघ्नः कलाधरः ॥ ४ ॥ देवदेवो जगन्नाथो
जगद्गन्धर्वगन्धिद्वयः । जगद्द्वितीयो लोकज्ञः सर्वगो जगद्व्यजः ॥ ५ ॥
चराचरगुहर्गोप्यो गूढात्मा गूढगोचरः । सद्योजातः प्रकाशात्मा
ज्वलज्ज्वलनसप्रभः ॥ ६ ॥ आदित्यवर्णो भस्मिन् सुप्रभः कनक-
प्रभः । सुवर्णवर्णो रुक्माभः सूर्यकेतिसमप्रभः ॥ ७ ॥ तपनीय-
निमस्तुंगो वाताकर्षमोऽनलप्रभः । संध्याभ्रवद्भूमामस्तप्तचामी-
करप्रभः ॥ ८ ॥ निष्टप्तकनकच्छायः कनककाञ्चनसन्निभः । हिरण्य-
वर्णः स्वर्णभिः शातकुम्भनिमप्रभः ॥ ९ ॥ यन्मामो जातरूपामो
तप्तजाम्बूनदद्युतिः । सुधौतकलधौतश्रोः प्रदीप्तो हाटकद्युतिः ॥ १० ॥
शिष्टष्टः पुष्टदः पुष्टः स्पष्टः स्पष्टाक्षरचमः । शत्रुघ्नोऽप्रतिषेधोऽमोघः
प्रशास्ता शासिता स्वभूः ॥ ११ ॥ शान्तिनिष्ठो मुनिज्येष्ठः
शिवतातिः शिवप्रदः । शान्तिदः शान्तिकुच्छान्तिः कान्तिमान्का-
मितप्रदः ॥ १२ ॥ श्रेयोनिधिरधिष्ठानमतिष्ठः प्रतिष्ठितः । सुस्थितः
स्थावरः स्थाणुः प्रथोयान्प्रथितः पृथुः ॥ १३ ॥

॥ इति त्रिकालदर्शयिष्यतम् ॥ ६ ॥

दिग्वासा वातरशनो निर्ग्रन्थेशो निरम्बरः । निष्किञ्चनो
निराशंसो ज्ञानचक्षुरमोघहः ॥ १ ॥ तेजोराशिरनन्तीजा ज्ञानाब्धिः
शीलसागरः । तेजोमयोऽमितज्योतिर्ज्योतिर्मूर्तिस्तमोऽपहः ॥ २ ॥
जगच्चूडामखिर्दीप्तः सर्वविघ्नविनायकः । कलिलघ्नः कर्मशत्रुघ्नो
लोकालोकप्रकाशकः ॥ ३ ॥ अनिद्रादुरतं द्राक्षुर्जगत्कः प्रमामयः ।
लक्ष्मीपतिर्जगज्योतिर्धर्मराजः प्रजाहितः ॥ ४ ॥ सुसुखं धर्मोदारी

जिताक्षो जितमन्मथः । प्रशांतरसशैलूषो भव्यपेटकनायकः ॥५॥
 मूलकर्ताखिलज्योतिर्मलघ्नो मूलकारणः । आप्तो वागीश्वरः
 भो याञ्छायसोक्तिर्निरुक्तवाक् ॥६॥ प्रवक्ता वचसामीशो मारजिद्धि-
 श्वभाववित् । सुतनुस्तनुनिर्मुक्तः सुगतो हतदुर्नयः ॥७॥ श्रीशः
 श्रीश्रितपादाब्जो वीतभीरभयंकरः । उत्सन्नदोषो निर्विघ्नो निश्चलो
 लोकवत्सलः ॥ ८ ॥ लोकोत्तरो लोकपतिलोकचन्द्रुरपारधीः ।
 धीरधीबुधसन्मार्गः शुद्धः सूनृतपूतवाक् ॥ ९ ॥ प्रज्ञापारमितः
 प्राज्ञो यतिर्नियमितेन्द्रियः । मन्दतो मद्रक्छुद्रः कल्पवृक्षो
 वरप्रदः ॥१०॥ सुमुन्मूलितकर्मारिः कर्मकाष्ठाशुशुचयिः । कर्मण्यः
 कर्मठः प्राशुहर्षादेयविचक्षः ॥११॥ अनंतशक्तिरञ्ज्येर्षास्त्रपुरारि-
 स्त्रिलोचनः । त्रिनेत्रस्यबंकस्यद्यः केवलज्ञानवीक्षणः ॥ १२ ॥
 सर्वतमद्रः शांतारिर्धर्माचार्यो दयानिधिः । सूक्ष्मदर्शी जितानंगः
 कृपालुर्धर्मदेशकः ॥१३॥ शुभंयुः सुखसाद्भूतः पुण्यराशिरनामयः ।
 धर्मपालो जगत्पालो धर्मसाम्राज्यनायकः ॥ १४ ॥

॥ हात दिव्यावादिशतम ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टाधिकसहस्रनामावली समाप्ता ॥

धाम्नां पते तवामूर्तिनामान्यागमकोविदैः । समुच्चितान्यनु-
 ध्यायन्पुमान्युतस्कृतिर्भवेत् ॥ १ ॥ गोचरोऽपि गिरामासां त्वम-
 वागोचरो मतः । स्तोता तथाप्यसंधिग्नं त्वचोऽभीष्टफलं
 लभेत् ॥ २ ॥ त्वमतोऽसि जगद्धन्तुस्त्वमस्तोसि जगद्धिषम् ।
 त्वमतोसि जगद्धाता त्वमतोऽसि जगद्धितः ॥ ३ ॥ त्वमेकं
 जगतां ज्योतिस्त्वं द्विरूपोपयोगमाक् । त्वं त्रिरूपैकमुक्त्यंगं

स्वोत्थानतचतुष्टयः ॥ ४ ॥ त्वं पंचवक्त्रतत्त्वात्मा पंचकन्याख-
नायकः । षड्मेदभावतत्त्वज्ञस्त्वं सप्तनयसंग्रहः ॥ ५ ॥ दिव्याष्ट-
गुणमूर्तिस्त्वं नवकेवललब्धिकः । दशावतारनिर्धार्यो मां पाहि
परमेश्वर ॥ ६ ॥ युष्मन्मामावलीदृग्धवलसस्तोत्रमालया । भवतं
वरिवस्यामः प्रसीदानुग्रहोऽक्ष नः ॥ ७ ॥ इदं स्तोत्रमनुस्मृत्य पूतो
भवति भाक्तिकः । यः स पाठं पठत्येनं स स्यात्कन्याखमाजनम्
॥ ८ ॥ ततः सदेदं पुण्यार्थं पुमान्पठति पुण्यधीः । पौरुहूर्तिं
ध्रियं प्राप्तुं परमाममिलायुक्तः ॥ ९ ॥ स्तुत्वेति मणवा देवं चरा-
चरजगद्गुरुं । ततस्तीर्थविहारस्य व्यधात्प्रस्तावनामिमाम् ॥ १० ॥
स्तुतिः पुण्यगुणोत्कीर्तिः स्तोता भव्यः प्रसन्नधीः निष्ठितार्थो
भवांस्तुत्यः फलं नैश्रेयसं सुखं ॥ ११ ॥ यः स्तुत्यो जगतां त्रयस्य
न पुनः स्तोता स्वयं कस्यचित् । ध्येयो योगिजनस्य यश्च
नितरां ध्याता स्वयं कस्यचित् । यो नेतन् नयते नमस्कृतिमलं
नंतव्यपचेक्षणः । स श्रीमान् जगतां त्रयस्य च गुरुर्देवः पुरुः
पावनः ॥ १२ ॥ तं देवं त्रिदशाधिपाचितपदं ध्यातेक्षयानंतरं ।
प्रोत्थानतचतुष्टयं जिनमिदं भव्याब्जिनीनामिन्म् । मानस्तं भ-
विलोकनानतजमन्मान्यं त्रिलोकीपतिं । प्राप्ताचित्यबहिर्विभूति-
मनर्घं भक्त्या प्रवदामहे ॥ १३ ॥

२० सुप्रभातस्तोत्रम् ॥

यत्स्वर्गावतरोत्सवे यदम्बज्जन्मभिषेकोत्सवे । यद्वाग्रहशो-
त्सवे यदखिलज्ञानप्रकाशोत्सवे ॥ यन्निर्वाणगमोत्सवे जिनपतेः

पूजाद्भुतं तद्भवैः । संगीतस्तुतिमंगलैः प्रसरतां मे सुप्रभातोत्सवः
 ॥ १ ॥ श्रीमन्नतामरकिरीटमणिप्रभाभिराढीढपादयुग ! दुद्धर-
 कर्मदूर । श्रीनामिनंदन ! जिनाजित ! शंभाराख्य ! त्वद्ध्यानतोऽस्तु
 सज्जतं मम सुप्रभातम् ॥ २ ॥ छत्रत्रयप्रचलचामरवीज्यमान-
 देवामिनंदनमुने सुमते जिनेन्द्र ! पद्मप्रभारुणमणिद्युतिभासुरांग
 त्व० ॥ ३ ॥ अर्धन् सुपार्श्व कदलीदलत्रयगात्र प्रालेयतारगिरो-
 मोक्तिकवर्णगौर । चंद्रप्रभस्फटिकपाण्डुरपुष्पदंत ! त्व० ॥ ४ ॥
 संतप्तकांचनरुचे जिनशीतलाख्य श्रेयान्विनष्टदुरिताष्टकलंकपंक ।
 बंधूकबंधुरुचे जिनवासपूज्य त्व० ॥ ५ ॥ उदंडदपंकरिपो विमला-
 मलांग स्थेमन्नंतजिदनंतसुखांबुराशे । दुष्कर्मकृन्मषविशर्जित
 घर्मनाथ त्व० ॥ ६ ॥ देवामराकुसुमसन्निभ शान्तिनाथ कुंथा
 दयागुणविभूषणभूषितांग । देवाधिदेव भगवन्नरतीर्थनाथ त्व०
 ॥ ७ ॥ यन्मोहमल्लमदभंजनमल्लिनाथ च्छेमंकरावितथशासनसु-
 ब्रतारूप । यत्सपदा प्रशमितो नमिनामधेय त्व० ॥ ८ ॥ तापिच्छ
 गुच्छरुचिरोज्ज्वल नेमिनाथ धोरोपसर्गविजयिन् जिनपार्श्वनाथ ।
 स्याद्वादसूक्तिमणिदपंखवर्द्धमान त्व० ॥ ९ ॥ प्रालेयनीलहरितारुण-
 पीतभासं यन्मूर्तिमव्ययसुखावसथं मुनीन्द्राः । ध्यायन्ति सप्ततिशतं
 जिनवल्लभानां त्व० ॥ १० ॥ सुप्रभातं सुनचत्रं मांगल्यं परि-
 कीर्तितम् । चतुर्विंशतितीर्थानां सुप्रभातं दिने दिने ॥ ११ ॥
 सुप्रभातं सुनचत्रं श्रेय इत्यभिनंदितम् । देवता ऋषयः सिद्धाः
 सुप्रभातं दिने दिने ॥ १२ ॥ सुप्रभातं तवैकस्य वृषभस्य

महात्मनः । येन प्रवर्तितं तीर्थं भव्यसम्पत्सुखावहम् ॥ १३ ॥
 सुप्रभातं जिनेन्द्राणां ज्ञानोन्मीलितचक्षुषाम् । अज्ञानतिमि-
 रांधानां नित्यमस्तमितो रविः ॥ १४ ॥ सुप्रभातं जिनेन्द्रस्य धीरः
 कमललोचनः । येन कर्माटवी दग्धा शुक्लध्यानोग्रवह्निना ॥ १५ ॥
 सुप्रभातं सुनक्षत्रं सुकल्याणं सुगंगलम् । लोकोपहितकर्तृणां
 जिनानामेव शासनम् ॥

॥ इति सुप्रभातस्तोत्रम् ॥

श्रीमत्पूज्यपादस्वामिविरचितं

४ समाधिशतकम् ।

येनात्माऽबुध्यतात्मैव परत्वेनैव चापरम् । अक्षयानन्तबोधाय तस्मै
 सिद्धात्मने नमः ॥ १ ॥ जयन्ति यथावदतोऽपि भारती—
 विभूतयस्तीर्थकृतोऽप्यनीहितुः । शिवाय धात्रे सुगताय विष्णवे
 जिनाय तस्मै सकलात्मने नमः ॥ २ ॥ श्रुतेन लिङ्गेन यथात्म-
 शक्ति सप्ताहितान्तःकरणेन सम्यक् । समीक्ष्य वैबल्यसुखस्पृहाणां
 विविक्तिमात्मानमथाभिधास्ये ॥ ३ ॥ बहिरन्तः परश्चेति त्रिधा-
 सर्वदेहिषु । उपेयात्तत्र परमं मध्योपायाद्बहिस्त्यजेत् ॥ ४ ॥
 बहिरात्मा शरीरादौ जातात्मभ्रान्तिरान्तरः । चित्तदोषात्मविभ्रान्तिः
 परमात्मातिनिर्भलः ॥ ५ ॥ निर्मलः केवलः सिद्धो विविक्तः
 प्रभुरक्षयः । परमेष्ठी परात्मेति परमात्मेश्वरो जिनः ॥ ६ ॥
 बहिरात्मेन्द्रियद्वारैरात्मज्ञानपराङ्मुखः । स्फुरितश्चात्मनो देह-
 मात्मत्वेनाध्यवस्यति ॥ ७ ॥ नरदेहस्थमात्मानमविद्वान्मन्यते

नरम् । तिर्यञ्चं तिर्यगङ्गस्थं सुराङ्गस्थं सुरं तथा ॥ ८ ॥ नारकं
 नारकाङ्गस्थं न स्वयं तत्त्वतस्तथा । अनन्तानन्तधीशक्तिः स्वसंवेद्यो-
 ऽक्षलस्थितिः ॥ ९ ॥ स्वदेहसदृशं दृष्ट्वा परदेहमचेतनम् ।
 परात्माविष्टित मूढः परत्वेनाभ्यवस्यति ॥ १० ॥ स्वपराभ्यवसा-
 येन देहेष्वविदितात्मनाम् । वर्त्तते विभ्रमः पुंसां पुत्रभार्यादिगो-
 चरः ॥ ११ ॥ अविद्यासंज्ञितस्तस्मात्संस्कारो जायते दृढः ।
 येन लोकोऽङ्गमेव स्वं पुनरप्यभिमन्यते ॥ १२ ॥ देहे स्वबुद्धि-
 रात्मानं युनक्तुं तेन निश्चयात् । स्वात्मन्येवात्मधीस्तस्माद्वियोजय-
 ति देहिनम् ॥ १३ ॥ देहेष्वात्मधिया जाताः पुत्रभार्यादिकल्पनाः ।
 सम्पत्तिमात्मनस्ताभिमन्यते हा हतं जगत् ॥ १४ ॥ मूलं संसार
 दुःखस्य देह एवात्मधीस्ततः । त्यक्त्वैनां प्रविशेदन्तर्बहिरव्यावृते-
 न्द्रियः ॥ १५ ॥ मत्तस्त्वुत्वेन्द्रियद्वारैः पतितो विषयेष्वहम् ।
 तान्प्रपद्याहमिति मां पुरवेद न तत्त्वतः ॥ १६ ॥ एवं त्यक्त्वा
 बहिर्वाचं त्यजेदन्तरशेषतः । एष योगः समासेन प्रदीपः परमात्मनः
 ॥ १७ ॥ यन्मया दृश्यते रूपं तन्न जानाति सर्वथा । जानन्न
 दृश्यते रूपं ततः केन ब्रवीम्यहम् ॥ १८ ॥ यत्परैः प्रतिपाद्योऽहं
 यत्पगन्प्रतिपादये । उन्मत्तचेष्टितं तन्मे यदहं निर्विकल्पकः ॥ १९ ॥
 यदग्राह्यं न गृह्णाति गृहीतं नापि मुञ्चति । जानाति सर्वथा सर्वं
 तत्त्वसंवेद्यमस्म्यहम् ॥ २० ॥ उत्पन्नपुरुषभ्रान्तेः स्थाणौ यद्वद्वि-
 चेष्टितम् । तद्वन्मे चेष्टितं पूर्वं देहादिष्वात्मविभ्रमात् ॥ २१ ॥
 यथासौ चेष्टते स्थाणौ निवृत्ते पुरुषाग्रहे । तथाचेष्टोऽस्मि देहादी

विविक्तात्मविभ्रमः ॥२२॥ येनात्मनानुभूयेऽहमात्मनैवात्मनात्म-
 नि । सोऽहं न तन्न मा नापौ नैको न द्वौ न वा बहुः ॥२३॥
 यदभावे सुषुप्तोऽहं यद्भावे व्युत्थितः पुनः । अतीन्द्रियमनि-
 र्देश्यं तत्स्वसंवेद्यमस्म्यहम् ॥२४॥ क्षीयन्तेऽत्रैव रागाद्यास्तच्च-
 तो मां प्रपश्यतः । बोधात्मानं ततः कश्चिन्न मे शत्रुर्न च प्रियः
 ॥२५॥ मामपश्यन्नयं लोको न मे शत्रुर्न च प्रियः । मां प्रपश्य-
 न्नयं लोको न मे शत्रुर्न च प्रियः ॥२६॥ त्यक्त्वैवं बहि-
 रात्मानमन्तरात्मव्यवस्थितः । भावयेत्परमात्मानं सर्वसङ्कल्पवर्जि-
 तम् ॥२७॥ सोऽहमित्यात्तसंस्कारस्तस्मिन् भावनया पुनः । तत्रैव
 दृढसंस्कारान्लभते आत्मनि स्थितिम् ॥२८॥ मूढात्मा यत्र
 विश्वस्तस्ततो नान्यद्भूयास्पदम् । यतो भीतस्ततो नान्यदग्न्यस्था-
 नमात्मनः ॥२९॥ सर्वेन्द्रियाणि संयम्य भित्तमितेनान्तरात्मना ।
 यत्क्षणं पश्यतो भाति तत्तत्त्वं परमात्मनः ॥३०॥ यः परात्मा
 स एवाहं योऽहं स परमस्ततः । अहमेव मयोपास्यो नान्यः
 कश्चिदिति स्थितिः ॥३१॥ प्राच्याख्य विषयेभ्योऽहं मां मयैव
 मयि स्थितम् । बोधात्मानं प्रपन्नोऽस्मि परमानन्दनिष्ठः ॥३२॥
 यो न वेत्ति परं देहदेवमात्मानमव्ययम् । लभते न स निर्वाणतत्त्वापि
 परमं तपः ॥३३॥ आत्मदेहान्तरज्ञानजनिताह्लादनिर्मुक्तः तपसा
 दुष्कृतं घोरं ब्रह्मज्ञानोऽपि न खिद्यते ॥३४॥ रागद्वेषादिकल्पो-
 लैस्त्रोलं यन्मनोजलम् । स पश्यत्यत्मानस्तत्त्वं तत्तत्त्वं भेदतो
 जनः ॥३५॥ अविविष्टं मनस्तत्त्वं विविष्टं भ्रान्तिरात्मनः ।

धारयेत्तदविहितं विविप्तं नाशयेत्ततः ॥३६॥ अविद्याभ्यास-
 संस्कारैरवशं विप्यते मनः । तदेव ज्ञानसंस्कारैः स्वतस्तत्त्वे-
 ऽवतिष्ठते ॥३७॥ अपमानादयस्तस्य विक्षेपो यस्य चेतसः ।
 नापमानादयस्तस्य न क्षेपो यस्य चेतसः ॥३८॥ यदा मोहोत्प-
 जायेते रागद्वेषौ तपस्विनः । तदेव भावयेत्स्वस्थमात्मानं शाम्यतः
 क्षयात् ॥३९॥ यत्र काये मुनेः प्रेम ततः प्रच्याव्य देहिनम् ।
 बुद्ध्या तदुत्तमे काये योजयेत्प्रेम नश्यति ॥४०॥ आत्मविभ्रमजं
 दुःखमात्मज्ञानात्प्रशाम्यति । नायतास्तत्र निर्वान्ति कृत्वापि
 परमं तपः ॥४१॥ शुभं शरीरं दिव्यांश्च विषयानभिवाञ्छति ।
 उत्पन्नात्ममतिर्देहे तत्त्वज्ञानी ततश्च्युतिम् ॥४२॥ परत्राहंमतिः
 स्वस्माच्च्युतो बध्नात्यसंशयम् । स्वस्मिन्नहंमातश्च्युत्वा परस्मा-
 न्मुच्यते बुधः ॥४३॥ दृश्यमानमिदं मूढस्त्रिलिङ्गमवबुध्यते
 इदमित्यवबुद्धस्तु निष्पन्नं शब्दवज्जितम् ॥४४॥ जानन्न-
 प्यात्मनस्तत्त्वं विविक्तं भावयन्नपि । पूर्वविभ्रमसंस्काराद्-
 भ्रान्तिं भूयोऽपि गच्छति ॥४५॥ अचेतनमिदं दृश्यमदृश्यं
 चेतनं ततः । क्व कुर्यामि क्व तुष्यामि मध्यस्थोऽहं भवाम्यतः
 ॥४६॥ त्यागादाने बहिर्मुँढः करोत्यध्मात्ममात्मवित् । नान्त-
 र्बहिरुपादानं न त्यागो निष्ठितात्मनः ॥४७॥ बुञ्जीत मनसात्म-
 नं वाक्याभ्यां वियोजयेत् । मनसा व्यवहारं तु त्यजेद्वाक्य-
 योजितम् ॥४८॥ जगद्देहात्मदृष्टीनां विश्वास्त्यं रम्यमेव वा ।
 आत्मन्वेवात्मदृष्टीनां क्व विश्वासः क्व वा रक्तिः ॥४९॥ ज्ञानेन-

ज्ञानात्तरं कार्यं न बुद्धौ धारयेच्चिरम् । कुर्यादर्धवशात्किञ्चिद्वा-
 कायाम्भ्याम त्वरः । ५०॥ यत्परयामीन्द्रियैस्तन्मे नास्ति यन्नि-
 यतेन्द्रियः । अन्तः पश्यामि सानन्दं तदस्तु ज्योतिरुत्तमम् । ५१॥
 सुखमारब्धयोगस्य बहिर्दुःखमथात्मनि । बहिरेवासुखं सौख्य-
 मध्यात्मं भावितात्मनः । ५२॥ तद्वृत्त्यात्तत्परान्पृच्छत्तदिच्छेत्त-
 त्परो भवेत् । येनाविद्यामगं रूपं त्यक्त्वा विद्यामयं व्रजेत् । ५३॥
 शरीरे वाचि चात्मानं संधत्ते वाक्शरीरयोः । आन्तोऽआन्तः
 पुनस्तत्त्वं पृथगेषां विबुध्यते । ५४॥ न तदस्तीन्द्रियार्थेषु यत्
 चेमङ्करमात्मनः । तथापि रमते बालस्तत्रैवाज्ञानभावनात् । ५५॥
 चिरं सुषुप्तास्तमसि मूढात्मानः कुयोनिषु । अनात्मीयात्मभूतेषु
 ममाहमिति जाग्रति । ५६॥ पश्येन्निगन्तरं देहमात्मनो नात्म-
 चेतसा । अपरात्मधियान्येषामात्मतत्त्वे व्यवस्थितः । ५७॥
 अज्ञापितं न जानन्ति यथा मां ज्ञापितं तथा । मूढात्मानस्ततस्तेषां
 वृथा मे ज्ञापनश्रमः । ५८॥ यद्बोधयितुमिच्छामि तच्चाहं यदहं
 पुनः । आह्वं तदपि नान्यस्य तत्किमन्यस्य बोधये । ५९॥
 बहिस्तुप्यति मूढात्मा पिहितज्योतिरन्तरे । तुप्यत्यन्तः प्रबुद्धा-
 त्मा बहिर्व्यावृत्तकौतुकः । ६०॥ न जानन्ति शरीराणि सुख-
 दुःखान्यबुद्ध्यः । निग्रहानुग्रहधियं तथाप्यत्रैव कुर्वते । ६१॥
 स्वबुद्ध्या यावद्गृहीयात् कायवाक्चेतसां त्रयम् । सर्वसंस्तारदे-
 तेषां मेदाम्भासे तु निवृत्तिः । ६२॥ घने वस्त्रे प्रसङ्गान् न
 घनं मन्यते तथा । घने स्वदेहेऽप्यात्मानं न घनं मन्यते बुधः

॥६३॥ जीर्णे वस्त्रे यथात्मानं न जीर्णं मन्यते तथा । जीर्णे
 स्वदेहेऽप्यात्मानं न जीर्णं मन्यते बुधः ॥६४॥ नष्टे वस्त्रे यथात्मानं न
 नष्टं मन्यते तथा । नष्टे स्वदेहेऽप्यात्मानं न नष्टं मन्यते बुधः ॥६५॥
 रक्ते वस्त्रे यथात्मानं न रक्तं मन्यते तथा । रक्ते स्वदेहेऽप्यात्मानं
 न रक्तं मन्यते बुधः ॥६६॥ यस्य सस्पन्दमाभाति निष्पन्देन समं
 जगत् । अग्रजमक्रियाभोगं स समं याति नेतरः ॥ ६७ ॥
 शरीरकञ्चुकेनात्मा संवृतो ज्ञानविग्रहः । नात्मानं बुध्यते तस्माद्
 भ्रमत्यतिचिरं भवे ॥६८॥ प्रविशद्गलतां व्यूहे देहेऽणूनां समाकु-
 र्तौ । स्थितिभ्रान्त्या प्रपद्यन्ते तमात्मानमबुद्धयः ॥६९॥ गौरः
 स्थूलः कुशो बाहमित्यङ्गेनाविशेषयन् । आत्मानं धारयेन्नित्यं
 केवलं क्षण्णिविग्रहम् ॥७०॥ मुक्तिरैकान्तिकी तस्य चित्ते यस्याच-
 ला धृतिः । तस्य नैकान्तिकी मुक्तियस्य नास्त्यचला धृतिः ७१।
 जनेभ्यो वाक् ततः स्पन्दो मनसरिचत्तविभ्रमाः । भवन्ति तस्मां
 त्संसर्गं जनैर्योगी ततस्त्यजेत् ॥७२॥ ग्रामोऽरण्यमिति द्वेषा
 निवासोऽनात्मदर्शिनाम् । दृष्टात्मनां निवासस्तु विविक्तात्मैव निश्च-
 लः ॥७३॥ देहान्तरगतेर्बीजं देहेऽस्मिन्नामभावना । बीजं विदेह-
 निष्पत्तेरात्मन्येवात्मभावना ॥७४॥ नयत्यात्मानमात्मैवजन्मनिवा-
 शमेव वा । गुरुरात्मात्मनस्तस्माच्चान्योऽस्ति परमार्थतः ॥७५॥
 दृढात्मबुद्धिर्देहस्य बुद्ध्याशमात्मनः । मित्रादिभिर्वियोगं च
 विभेति मरणाद्भुशम् ॥७६॥ आत्मन्येवात्मधीरन्यां शरीरगति
 मात्मनः । मन्यते निर्भयं त्यक्त्वा वस्त्रे वस्त्रान्तरग्रहम् ॥७७॥

व्यवहारे सुषुप्तो यः स जागत्यात्मगोचरे । जागर्ति व्यवहारे
 ऽस्मिन् सुषुप्तश्चात्मगोचरे ॥७८॥ आत्मानमन्तरे दृष्ट्वा दृष्ट्वा-
 देहादिकं बहिः । तयोरन्तरविज्ञानादभ्यासादच्युतो भवेत् ॥७९॥
 पूर्वं दृष्टात्मतत्त्वस्य विभात्युन्मत्तवज्रगत । स्वभ्यस्तात्मधियः
 परचात्काष्ठपाषाणरूपवत् ॥८०॥ शृण्वन्नप्यन्यतः कामं वदन्नपि
 क्लेबरात् । नात्मानं भावयेद्भिन्नं यावत्तावन्न मोक्षमाक् ॥८१॥
 तथैव भावयेद्देहाद्व्यावृत्त्यात्मानमात्मनि । यथा न पुनरात्मानं
 देहे स्वप्नेऽपि योजयेत् ॥८२॥ अप्रुण्यमव्रतैः पुण्यं व्रतैर्मोक्षस्त-
 योर्व्ययः । अव्रतानीव मोक्षार्थी व्रतान्यपि ततस्त्यजेत् ॥८३॥
 अव्रतानि परित्यज्य व्रतेषु परिनिष्ठितः । त्यजेत्तान्यपि सम्प्राप्य
 परमं पदमात्मनः ॥८४॥ यदन्तर्जन्यसंपृक्तमुत्प्रेक्षाजालमात्मनः
 मूलं दुःखस्य तन्नाशे शिष्टमिष्टं परं पदम् ॥८५॥ अव्रती
 व्रतमादाय व्रती ज्ञानपरायणः परात्मज्ञानसम्पन्नः स्वयमेव परो
 भवत् ॥८६॥ लिङ्गं देहाभितं दृष्ट्वा देह एवात्मनो भवः । न ब्रुच्य-
 न्ते भवात्तस्मादेते लिङ्गकृताग्रहाः ॥८७॥ जातिर्देहाभिता दृष्ट्वा देह
 एवात्मनो भवः । न ब्रुच्यन्ते भवात्तस्मादेते जातिकृताग्रहाः ॥८८॥
 जातिलिङ्गविकल्पेन येषां च समयाग्रहः । तेऽपि न प्राप्नुवन्त्येव
 परमं पदमात्मनः ॥८९॥ यस्यागाय निवर्चन्ते भोगेभ्यो पदवा-
 प्तये । प्रीतिं तत्रैव कुर्वन्ति द्वेषमन्यत्र मोहिनः ॥९०॥ अनन्त-
 रङ्गः संघरो दृष्टिं पञ्चोर्यथान्वके । संयोगाद्दृष्टिमङ्गं ऽपि संघते तद्व-
 दात्मनः ॥९१॥ दृष्टिमेदो यथा दृष्टिं पञ्चोरन्धे न योजयेत् । तथा न

योजयेद्देहे दृष्टात्मा दृष्टिमात्मनः ॥६२॥ सुप्तोन्मत्ताद्यवस्थैव विभ्रमो
 ऽनात्मदर्शिनाम् । विभ्रमः क्षीणदोषस्य सर्वावस्थात्मदर्शिनः ॥६३॥
 विदिताशेषशास्त्रोऽपि न जाग्रदपि मुच्यते । देहात्मदृष्टिर्ज्ञाता-
 त्मा सुप्तोन्मत्तोऽपि मुच्यते ॥६४॥ यत्रैवाहितबीः पुंसः श्रद्धा
 तत्रैव जायते । यत्रैव जायते श्रद्धा चित्तं तत्रैव लीयते ॥६५॥
 यत्रानाहितबीः पुंसः श्रद्धा तस्माभिवर्तते । यस्मान्निरर्त्तते श्रद्धा
 कुतश्चित्तस्य तन्लयः ॥६६॥ भिन्नात्मानमुपास्यात्मा परो भवति
 तादृशः । वर्त्तिर्दीपं यथोपास्य भिन्ना भवति तादृशी ॥६७॥
 उपास्यात्मानमेवात्मा जायते परमोऽथ वा । मथित्वात्मानमात्मैव
 जायतेऽग्निर्यथा तरुः ॥६७॥ इतीदं भावयेन्नित्यमवाचांगोचरं
 पदम् । स्वत एव तदाप्नोति यतो नावर्तते पुनः ॥६८॥ अयत्न-
 साध्यं निर्वाणं चित्तत्वं भूतजं यदि । अन्यथा योगतस्तस्माच्च
 दुःखं योगिनां क्वचित् ॥१००॥ स्वप्ने दृष्टे विनष्टेऽपि न नाशो
 ऽस्ति यथात्मनः । तथा जाग्रदृष्टेऽपि विपर्ययाविशेषतः ॥१०१॥
 अदुःखमावितं ज्ञानं क्षीयते दुःखसन्निधौ । तस्माद्यथाफलं दुःखै-
 रात्मानं भावयेन्मुनिः ॥१०२॥ प्रयत्नादात्मनो वायुरिच्छाद्वेष-
 प्रवर्तितम् । वायोः शरीरयन्त्राणि वर्त्तन्ते स्वेषु कर्मसु ॥१०३॥
 तान्वात्मनि समारोप्य साक्षादपास्ते सुखं जडः । त्यक्त्वाऽपि
 पुनर्विद्वान् प्राप्नोति परमं पदम् ॥१०४॥ श्रुत्वा परत्र परबुद्धि-
 महर्षिर्ब्रह्म च संसारदुःखजर्जनं जननादिमुक्तः । ज्योतिर्मयं सुखं
 भुपैति परात्मनि श्रुत्वाऽङ्गमिदं विनाम्य समाधितन्त्रम् ॥१०५॥

येनात्मा बहिरन्तरुत्तममिदा त्रेधा विवृत्योदितः, मोक्षोऽनन्तचतु-
ष्टयामलवपुः सद्ध्यानतः कीर्तितः । जीयात्सोऽत्र जिनः
समस्तविषयः श्रीपादपूज्योऽमलो, भव्यानन्दकरः समाधिशातकः
श्रीमत्प्रमेन्दुः प्रभुः ॥

इति श्रीमत्पूज्यपादस्वामिविरचितं समाधितन्त्रं समाप्तम् ।

श्रीमद्विद्यानन्दिस्वामिविरचितं पात्रकेशरिस्तोत्रम्

जिनेन्द्र ! गुणसंस्तुतिस्तव मनागपि प्रस्तुता, भवत्यखिलकर्मणां
प्रहतये परं कारणम् । इति व्यवसिता मतिर्मम ततोऽहमत्याद-
रात्, स्फुटार्थनयपेशलां सुगतः संविधास्ये स्तुतिम् । १। मतिः
श्रुतमथावधिश्च सहजं प्रमाणं हिते, ततः स्वयमबोधि मोक्षपदवीं
स्वयंभूर्भवान् । नचैतदिह दिव्यचक्षुरधुनेक्ष्यतेऽस्मादृशां, यथा
सुकुतकर्मणां सकलराज्यलक्ष्यादयः । २। व्रतेषु परिरज्यसे निरुपमे
च सौख्यस्पृहा, विभेष्यपि च संस्तृतेरसुभृतां वधं द्वेष्यपि
कदाचिददयोदयो विगतचित्तकोऽप्यञ्जसा, तथापि गुरोरिष्से
विभुवर्जैकबन्धुर्जिनः । ३। तपः परमृपाश्रितस्य भवतोऽभवत्केवलं
समस्तं विषयं निरवमपुनश्च्युति स्मात्मजं । निरावरणायकं
व्यतिकरादपेतात्मकं, तदेव पुरुषार्थसारमभिसम्मतं योमिह
। ४। परस्परविरोधवद्विविधमङ्गशाखाकुलं, पृथग्जनसुहृत्सं-
तव निरर्थकं शासनम् ।

तथापि जिन ! सम्मतं सुविदुषां न चात्यदद्भुतं । 'भवन्ति हि
महात्मनां दुरुदितान्यापि ख्यातये' ॥५॥ सुरेन्द्रपरिकल्पितं
बृहदनर्घ्यसिंहासनं तथाऽऽतपनिवारणत्रयमथोल्लसच्चामरम् । वशं
च भुवनत्रयं निरुपमा च निःसंगता न संगतमिदं द्वयं त्वयि
तथाऽपि संगच्छते ॥६॥ त्वमिन्द्रियविनिग्रहप्रवणनिष्ठुरं भाषसे
तपस्यपि च यातयस्यनवघदुष्करे सश्रितान् । अनन्यपारदृष्ट्या
बृहसुकायसंरक्ष्या स्वनुग्रहपरोऽप्यहो ! त्रिभुवनात्मनां नापरः
॥७॥ ददास्यनुपमं सुखं स्तुतिपरेष्वतुष्यन्नपि क्षिपस्यकुपितोऽपि
च ध्रुवमस्यकान्दुर्गतौ । न चेश ! परमेष्ठिता तव विरुद्ध्यते
यद्भवान् न कुप्यति न तुष्यति प्रकृतिमाश्रितो माध्यमाम् ॥८॥
परिचपितकर्मणस्तव च जातु रागादयो न चेन्द्रियविवृतयो न
च मनस्कृता व्यावृत्तिः । तथाऽपि सकलं जगद्युगपदंजसा वेत्सि
च प्रपश्यसि च केवलाभ्युदितदिव्यसच्चक्षुषा ॥९॥ क्षयाच्च
रतिरागमोहमपकारिणां कर्मणां कषायरिपुनिर्जयः सकलतत्त्ववि-
बोदयः । अनन्यमदृशं सुखं त्रिभुवनाधिपत्यं च ते सुनिश्चितमिदं
विमो ! सुमुनिसम्प्रदायादिभिः ॥१०॥ न हीन्द्रियधिया विरोधि
न च लिंगबुद्ध्या बबो न चाभ्यनुमतेन ते मुनयसप्तधा योजि-
तम् । व्यपेतपरिशङ्कनं वितथकारखादर्शना-दतोऽपि भगवैस्त्वमेव
परमेष्ठितायाः पदम् ॥११॥ न लुब्ध इति गम्यसे सकलसङ्गतं-
न्यासतो न चाऽपि तव मूढता विगतदोषवाग्यद्भवान् । अनेक-
विधरक्षदसुमृतां न च डेषिता निरायुधतयाऽपि च व्यपगतां

तथा ते भयम् ॥१२॥ यदि त्वमपि मांसे वितथमेवमाप्तोऽपि
 सन् परेषु जिन का कथा प्रकृतिलुब्धमुग्धादिषु । न चाऽप्यकृत-
 कात्मिका वचनसंहतिर्दृश्यते पुनर्जननमप्यहो ! न हि विरुध्यते
 युक्तिभिः ॥१३॥ सज्जन्ममरणाविगोत्रचरणादिनामभुतेरनेकपद-
 संहतिप्रतिनियामसन्दर्शनात् । फलार्थिपुरुषप्रवृत्तिविनिवृत्तिहेत्वा
 त्मनां श्रुतेरच मनुष्यवत्पुरुषकर्तृकैव श्रुतिः ॥१४॥ स्मृतिरच
 परजन्मनः स्फुटमिहेक्ष्यते कस्यचित्तथाप्तवचनान्तरात्प्रसृतलोक-
 वादादपि । न चाऽप्यसत् उद्भवो न च सतो निमृलात्क्षयः कथं
 हि परलोकिनाममुभूतामसत्तोह्यते ॥१५॥ न चाऽप्यसदुदीयते न
 च सदेव वा व्यज्यते सुराङ्गमदवत्तथा शिखिकलापवैचित्र्यवत् ।
 क्वचिन्मृतकरन्धनार्धपठरादिके नेक्ष्यते कथं चित्तिजलादिसङ्ग-
 गुण इष्यते चेतना ॥१६॥ प्रशान्तकरणं वपुर्विगतभूषणं चाऽपि
 ते समस्तजनचित्तनेत्रपरमोत्सवत्वं गतम् । विनाऽऽयुषपरिग्रहा-
 जिजन ! जितास्त्वया दुर्जयाः कषायरिपवो परैर्न तु गृहीतशस्त्रै-
 रपि ॥१७॥ धियान्तरतमार्थवद्गतिसमन्वयान्वीक्षणाद्भवेत्स्वपरि-
 माणवत्क्वचिदिह प्रतिष्ठा परा । ग्रहाणमपि इत्यते क्षयवतो
 निमृलात्क्वचित्तथाऽयमपि युज्यते ज्वलनवत्कषायक्षयः ॥१८॥
 अशेषविदिहेक्ष्यते सदसदात्मसामान्यविज्जिन ! प्रकृतिमानुषोऽपि
 किमुताखिलज्ञानवान् । कदाचिदिह कस्यचित्क्वचिदपेतरागादिता
 स्फुटं समुपलभ्यते किमुत ते व्यपेतैनसः ॥१९॥ अशेषपुरुषादि-
 तत्त्वगतदेशनाकौशलं त्वदन्यपुरुषान्तरानुचितमाप्ततालाङ्गनम् ।
 कथादकपिलाक्षपादमुनिशाक्यपुत्रोक्तयः स्थलान्ति हि सुषुबुरा-

दिपरिनिश्चितार्थेष्वपि ॥२०॥ परैरपरिणामकः पुरुष इष्यते
 सर्वथा प्रमाणविषयादितत्त्वपरिलोपनं स्यात्ततः । कषायविरहात्
 चाऽस्य विनिबन्धनं कर्मभिः कुतश्च परिनिर्बृतिः क्षणिकरूप-
 तायां तथा ॥२१॥ मनो विपरिणामकं यदिह संसृतिं चारुते
 तदेव च विमुच्यते पुरुषकल्पना स्याद् वृथा । न चाऽस्य मनसो
 विकार उपपद्यते सर्वथा ध्रुवं तदिति हीष्यते द्वितयवादिता
 केपिनी ॥२२॥ पृथग्जनमनोलोकूलमपरैः कृतं शासनं सुखेन
 सुखमाप्यते न तपसेत्यवश्येन्द्रियैः । प्रतिक्षणविमंगुरं सकलसंस्कृतं
 चेप्यते ननु स्वतल्लोकलिङ्गपरिनिश्चयैर्व्याहितम् ॥२३॥ न सन्त-
 तिरनश्वरी न हि च नश्वरी नो द्विधा वनादिवदभाव एव यत्
 इष्यते तत्त्वतः कृष्यैव कृषिदानशीलमुनिवन्दनादिक्रियाः कथञ्चिद-
 विनश्वरी यदि भवेत्प्रतिज्ञाक्षतिः ॥२४॥ अनन्यपुरुषोत्तमो मनु-
 जतामतीतोऽपि स मनुष्य इति शस्यसे त्वमधुना नरैर्बालिशैः ।
 क्व ते मनुजगर्भिता क्व च विरागसर्वङ्गता न जन्ममरणात्मता हि
 तव विद्यते तत्त्वतः ॥२५॥ स्वमातुरिह यद्यपि प्रभव इष्यते गर्भतो
 मलैरनुपसंस्पृष्टो वरसरोजपत्रेऽम्बुवत् हिताहितविवेकशून्यहृदयो न
 गर्भेऽप्यभूः कथं तव मनुष्यमात्रसदृशत्वमाशङ्क्यते ॥२६॥ न
 मृत्युरपि विद्यते प्रकृतिमानुषस्येव ते मृतस्य परिनिर्बृतिर्न
 मरणं पुनर्जन्मवत् जरा च न हि यद्विपूर्वमलकेवलतोत्पत्तितः
 प्रभृत्यरुजमेकरूपमवतिष्ठते प्राङ् मृतेः ॥२७॥ परैः कृपणदेवकैः
 स्वयमसत्सुखैः प्रार्थ्यते सुखं युवतिसेवनादिपरसन्निधिप्रत्ययम् ।
 त्वया तु परमात्मना न परतो यतस्ते सुखं व्यपेतपरिणामकं निरु-

परमं ध्रुवं स्वात्मजं ॥२८॥ पिशाचपरिवारितः पितृवने नरीनृत्यते
 च। द्रुधिर्भीषणद्विरदकृत्तिहेलापटः हरो हसति चायतं कहकडा-
 दहासोन्वयं कथं परमदेवतेति परिपूज्यते पण्डितैः ॥२९॥ सुखेन
 किल दक्षिणेन पृथुताऽखिलप्राणिनां समत्तिं शक्नुमि मज्जरुधिरां-
 त्रमांसानि च । गणैः स्वसदृशैर्भृशं रतिमुपैति रात्रिदिवं पिबत्यपि
 च यः सुरां स कथमाप्ततामाजनम् ॥३०॥ अनादिनिधनात्मकं
 सकलतत्त्वसंशोधनं समस्तजगदाधिपत्यमथ तस्य संतृप्तता तथा
 विगतदोषता च किल विद्यते यन्मृषा सुयुक्तिविरहाच्च चाऽस्ति
 परिशुद्धतत्त्वागमः ॥३१॥ कमण्डलुमृगाजिनाश्च बलयादिभि-
 र्ब्रह्मणः शुचित्वविरहादिदोषकलुषत्वमभ्युद्यते मय विधुष्यता च
 बिष्णुद्वयोः मशस्त्रत्वतः स्वतो न रमणीयता च परिमूढता
 भूषणात् ॥३२॥ स्वयं सृजति चेत्प्रजाः किमिति दैत्यविघ्नसंनं
 सुदुष्टजननिग्रहाथमिति चेदसृष्टिर्वरम् । कृतात्मकरणीयकस्य जगतां
 कृतिर्निष्फला स्वभाव इति चेन्मृषा स हि सुदुष्ट एवाऽऽप्यते ॥३३॥
 प्रसन्नकृपितात्मनां नियमतो भवेद्दुःखिता तथैव परिमोहिता मय-
 मुपद्रुतिश्चामयैः । तृषाऽपि च बुभुक्षया च न च संसृतिरिच्छते
 जिनेन्द्र ! भवतोऽपरेषु कथमाप्तता युज्यते ॥३४॥ कथं स्वयमुप-
 द्रुताः परसुखोदये कारणं स्वयं रिपुमयादिताश्च शरणं कथं
 विम्वताम् । गतानुगतिकैरहो त्वदपरत्र भक्तैर्जनैरनायतनसेवनं
 निरयहेतुरङ्गीकृतम् ॥३५॥ सदा इननघातनाद्यनुमतिप्रवृत्तात्मनां
 प्रदुष्टचरितोदितेषु परिहृष्यतां देहिनाम् । अवश्यमनुष्यज्यते दुरित-
 बन्धनं तत्त्वतः शुभेऽपि परिनिश्चितस्त्रिविधबन्धहेतुर्मेव ॥३६॥

विमोक्षमुखचैत्यदानपरिपूजनाद्यात्मिकाः क्रिया बहुविधासुमृन्मर-
 णपीडना हेतवः त्वया ज्वलितकेवलेन न हि देशिताः किं नु ता-
 स्त्रयि प्रसृतमक्तिभिः स्वयमनुष्ठिताः श्रावकैः ॥३७॥ त्वया
 त्वदुपदेशकारिपुरुषेण वा केनचित् कथंचिदुपदिश्यतेस्म जिन !
 चैत्यदानक्रियाः । अनाशकविधिश्च केशपरिलुचनं चाऽप्यवा
 भ्रुतादनिधनात्मकादधिगतं प्रमायान्तरात् ॥३८॥ न चासुपरि-
 पीडनं नियमतोऽशुभायेष्यते त्वया न च शुभाय वा न हि च
 सर्वथा सत्यवाक् । न चाऽपि दमदानयोः कुशलहेतुनैकान्ततो
 विचित्रनयमङ्गजालगहनं त्वदीयं मतम् ॥३९॥ त्वयाऽपि मुखजी-
 वनार्थमिह शासनं चेत्कृतं कथं सकलसंग्रहत्यजनशासिना युज्यते ।
 तथा निरशनाद्भुक्तिरसवर्जराष्ट्रकिमिजितेन्द्रियतया त्वमेव
 जिन ! इत्यभिरुपां गतः ॥४०॥ जिनेश्वर ! न ते मतं पञ्चव-
 स्त्रपात्रग्रहो विमुष्य सुखकारणं स्वयमशक्तकैः कल्पितः । अथाप-
 मपि सत्यथस्तव मवेदूषया नग्नता न हस्तमुलमे फले सति तरुः
 समारुह्यते ॥४१॥ परिग्रहवर्तासतां मयमवश्यमापद्यते प्रकोपपारे-
 हिंसने च परानृतव्याहृती मन्त्रमथ चोरतो स्वमनतरश्च विभ्रा-
 न्तता कुतो हि कलुषात्मना परमशुक्लसदृश्यानता ॥४२॥
 स्वमाजनगतेषु वेद्यपरिमोज्यवस्तुष्वमी यदा प्रतिनिरीचिता-
 स्तनुधृतः सुधत्त्मात्मिका । तदा क्वचिदपोज्झने मरणमेव
 तेषां भवेदवाऽप्यमिनिरोधनं बहुतरात्मसंमूर्च्छनम् ॥४३॥
 दिगम्बरतया स्थिताः स्वभुजमोज्जिनो ये सदा प्रमाद-
 रहिताशयाः प्रचुरजीवहत्यामपि । न बन्धकलमागिनस्त इति

गम्यते येन ते प्रवृत्तमनुविभ्रति स्वबलयोग्यमद्याप्यमी ॥४४॥
 यथागमविहारिणाभक्षणपानमक्ष्यादिषु प्रयत्नपरचेतसामविकलेन्द्रि-
 यालोकिनाम् । कथंचिदमुपोडनाद्यादे भवेदपुण्योदय-स्तपोऽपि
 वध एव ते स्वपरजीवमन्तापनात् ॥४५॥ मरुज्ज्वलनभूषयःसु
 नियमात्स्वचिद्युज्यते परस्परविरोधितेषु विगतामुता सर्वदा प्रमाद
 दजनितागसां क्वचिदपोहनं स्वागमात्कथं स्थितिभ्रजां सतां गगन
 वाससां दोषितम् ॥४६॥ परैरनघनिवृत्तिः स्वगुणतत्त्वविध्वंसनं
 व्यसोपि कपिलादिभिश्च पुरुषार्थविभ्रंशनं । त्वया समृद्धितैरसा
 ज्वलितकेवलौघश्रियो ध्रुव निरुपमात्मकं सुखमनन्तमव्याहृतम् ४७
 निरन्वयविनश्वरी जगति मुक्तिरिष्टापरैर्न करिचदिह वेष्टते स्वव्य-
 सनाय मूढेतरः । त्वयाऽनुगुणसंहतेरतिशयोपलब्ध्यात्मिका स्थितिः
 शिवमयी प्रवचने तव ख्यापिता ॥४८॥ इत्यपि गुणस्तुतिः
 परमनिवृत्तेः साधनी भवत्यलमतो जनो व्यवसितश्च तत्काङ्क्षया
 विरंस्यतिच साधुना रुचिरलोभलामे सतां मनोऽमिलविताप्तिरेव
 ननु च प्रपासावधिः ॥४९॥ इति मम मतिवृत्त्या संहर्ति त्वद-
 गुणानामनिशममितशक्तिं संस्तुवानस्य भक्त्या । सुखमनघमनन्तं
 स्वात्मसंस्थं महात्मन् ! जिन ! भवतु महत्या केवलभीविभूत्या
 ॥५०॥

इति श्री निलिलतार्किक चूडामणित्रिद्यानन्दिस्वामिप्रणीतम्
 वृहत्पञ्चनमस्कारस्तोत्रापरनामधेयं पात्रकेशरिस्तोत्रं समाप्तम् ।

श्री पद्मानन्दाचार्यविरचिता

* एकत्वसप्ततिः *

चिदानन्दैकसद्भावं परमात्मानमव्ययम् । प्रणमामि सदा शान्तं
 शान्तये सर्वकर्मणाम् ॥१॥ स्वादिपञ्चकनिर्मुक्तं कर्माष्टकावे-
 र्जितम् । चिदात्मकं परं ज्योतिर्वन्दे देवेन्द्रपूजितम् ॥२॥ यदव्य-
 क्तमबोधानां व्यक्तं सद्बोधचक्षुषाम् । सारं यत्सर्ववस्तूनां
 नमस्तस्मै चिदात्मने ॥३॥ चित्त्वं तत्प्रतिप्राणिदेह एव व्यव-
 स्थितम् । तमश्छन्ना न जानन्ति भ्रमन्ति च बहिर्बहिः ॥४॥
 भ्रमतोऽपि सदा शास्त्रजाले महति केचन । न चिदन्ति परं तत्त्वं
 दारुणीव हुताशनम् ॥५॥ केचित् केन्येऽपि कारुण्यात्कथ्यमान-
 मपि स्फुटम् । न मन्यन्ते न शृण्वन्ति महामोहमलीमसाः ॥६॥
 घुरि घर्मात्मकं तत्त्वं दुःभुतेर्मन्दबुद्धयः । जात्यन्धहस्तरूपेण
 ज्ञात्वा नश्यन्ति केचन ॥७॥ केचित्किञ्चित्परिज्ञाय कुतश्चिद्
 गर्विताशयाः । जगन्मन्दं प्रपश्यन्तो नाश्रयन्ति मनीषिणः ॥८॥
 जन्तुमुद्धरते धर्मः पतन्तं जन्मसंकटे । अन्यथा संकुतो आन्त्या
 लोकैर्ग्राह्यः परीक्षितः ॥९॥ सर्वविद्वीतरागोक्तो धर्मः स्मृततां
 व्रजेत् । प्रामाण्यतो यतः पुंसो वाचः प्रामाण्यमिष्यते ॥१०॥
 बहिर्निषयसंयन्त्रः सर्वः सर्वस्य सर्वदा । अतस्तद्भिन्नचैतन्य-
 बोधयोगौ तु दुर्लभौ ॥११॥ लब्धिपञ्चकसामग्रीविशेषात् पात्रतां
 गतः । भव्यः सम्पद्गणादीनां यः स मुक्तिपथे स्थितः ॥१२॥

सम्यग्द्व्योषचारित्रं त्रितयं मुक्तिकारणम् । मुक्तावेव सुखं तेन
 तत्र यत्नो विधीयतां ॥१३॥ दर्शनं निश्चयः पुंसि बोधस्त-
 द्बोध इव्यते । स्थितिरत्रैव चारित्रमिति योगः शिवाश्रयः ॥१४॥
 एकमेव हि चैतन्यं शुद्धनिश्चयतोऽधवा । कोऽवकाशो
 विकल्पानां तत्राखण्डैकवस्तुनि ॥१५॥ प्रमाणनयनिक्षेपा अर्वा-
 चीने पदे स्थिताः । केवले च पुनस्तस्मिन्स्तदेकः प्रतिमासते ॥१६॥
 निश्चयैकदशा नित्यं तदेवैकं चिदात्मकम् । प्रपश्यामि गतभ्रान्ति-
 र्व्यवहारदृशा परम् ॥१७॥ अत्रमेकं परं शांतं सर्वोपाधिविवर्जि-
 तम् । आत्मानमात्मना ज्ञात्वा तिष्ठेदात्मनि यः स्थिरः ॥१८॥
 स एवाहं न जगन्नाथः स एव प्रभुरीश्वरः ॥१९॥ केवलज्ञानदृक्-
 सौख्यस्वभावं तत्परं महः । तत्र ज्ञाते न किं ज्ञातिं दृष्टे दृष्टं
 श्रुते श्रुतम् ॥२०॥ इति ज्ञेयं तदेवैकं अवशीषं तदेव हि ।
 दृष्टव्यञ्च तदेवैकं नान्यन्निश्चितो बुधैः ॥२१॥ गुरूपदेशा-
 तोऽभ्यासाद्भैराग्यादुपलभ्य यत् । कृतकृत्यो भवेद्योगो तदेवैकं न
 चापरम् ॥२२॥ तत्प्रति प्रीतिचिन्तेन येन वार्तापि हि श्रुता ।
 निश्चितं स भवेद्भक्त्यो याति निर्वाणभाजनम् ॥२३॥ जानीते
 यः परं ब्रह्म कर्मणः पृथगेकताम् । गतं तदगतबोधात्मा तत्स्वरूपं
 स गच्छति ॥२४॥ केनापि परेण स्यात्सम्बन्धो बन्धकारणम्
 परैकत्वपदे शान्ते मुक्तये स्थितिरात्मनः ॥२५॥ विकल्पोर्मि-
 भरत्यक्तः शान्तः कैवल्यमाश्रितः । कर्माभावे भवेदात्मा वाताभावे
 समुद्रवत् ॥२६॥ संयोगेन यदा यातं मत्तस्तत्सकलं परम् ।
 तत्परित्याग-योगेन मुक्तोऽहमिति मे मतिः ॥२७॥ किं मे

करिष्यतः क्रूरौ शुमाशुभ निश्च्यवरी । रागद्वेषपरित्याग मोह-
मंत्रेण कीलितौ ॥२८॥ सम्बन्धेऽपि सति त्याज्यौ रागद्वेषौ
महात्मभिः । विना तेनापि ये कुर्युस्ते कुर्युः किं न बाहुलाः ॥२९॥
मनोवाक्कायचेष्टाभिस्तद्विधं कर्मजृम्भते । उभास्यते तदेवैकं तेभ्यो
भिन्नं मृशुक्षुभिः ॥३०॥ द्वैततो द्वैतमद्वैतादद्वैतं खलु जायते ।
लोहान्लोहमय पात्रं हेम्नो हेममयं यथा ॥३१॥ निश्चयेन तदे-
कत्वमद्वैतममृतं परम् । द्वितीयेन कृतं द्वैतं संसृतिर्व्यवहारतः
॥३२॥ बन्धमोक्षौ रतिद्वेषौ कर्मात्मनौ शुमाशुभौ । इति द्वैताभिता
बुद्धिरसिद्धिरभिधीयते ॥३३॥ उदयोदीरणासत्ताप्रबन्धः खलु
कर्मणः । गोष्ठ्यात्मधाम सर्वेभ्यस्तदेवैकं परं परम् ॥३४॥ क्रोधा-
दिकर्मयोगेऽपि निर्विकारं परं महः । विकारकारिभिर्मैत्र्यैर्न
विकारि नभो भवेत् ॥३५॥ नामापि हि परं तस्मान्निश्चयात्तद-
नामकम् । जन्ममृत्यादिचाशेषं वपुर्धर्मं विदुर्बुधाः ॥३६॥ बोधे-
नापि युतिस्तस्य चैतन्यस्य तु कल्पना । स च तच्च तयारैक्यं
निश्चयेन विभाव्यते ॥३७॥ क्रियाकारकसम्बन्धप्रबन्धोज्झित-
मूर्तिं यत् । एवं ज्योतिस्तदेवैकं शरण्यं मोक्षकाञ्चिन्नाम् ॥३८॥
तदेवैकं परं ज्ञानं तदेकं शुचिं दर्शनम् । चारित्रं च तदेकं स्यात्
तदेकं निर्मलं तपः ॥३९॥ नमस्यञ्च तदेवैकं तदेवैकञ्च मंगलञ्च
उत्तमञ्च तदेवैकं तदेव शरण्यं सताम् ॥४०॥ आचारश्च तदेवैकं
तदेवावश्यकक्रिया । स्वाध्यायस्तु तदेवैकमग्रमत्तस्य योगिनः ॥४१॥
गुणशीलानि सर्वाणि धर्मश्चात्यन्तनिर्मलः । सम्भाष्यते परं
ज्योतिस्तदेकमनुतिष्ठतः ॥४२॥ तदेवैकं परं रत्नं सर्वशास्त्र-

महोदधेः । रमणीयेषु सर्वेषु तदेकं पुरतः स्थितम् ॥४३॥ तदेवैकं परं तत्त्वं तदेवैकं परं पदम् । मय्याराध्यं तदेवैकं तदेवैकं परं महः ॥४४॥ शस्त्रं जन्मतुरुच्छेदि तदेवैकं सतां मतम् । योगिनां योगनिष्ठानां तदेवैकं प्रयोजनम् ॥४५॥ मुमुक्षूणां तदेवैकं मुक्तेः पन्था न चोपरः । आनन्दोऽपि न चान्यत्र तद्विहाय विभाव्यते ॥४६॥ संसारबोरधर्मेण रुदा तप्तस्य देहिनः । यन्त्रधारागृहं शान्तं तदेव हिमशीतलम् ॥४७॥ तदेवैकं परं दुर्गमगम्यं कर्म-विद्विषाम् । तदेवैतत्तिरस्कारकारि सारं निजं बलम् ॥४८॥ तदेव महती विद्या स्फुरन्मन्त्रस्तदेव हि । औषधं तदपि श्रेष्ठं जन्म-व्याधिर्विनाशनम् ॥४९॥ अक्षयस्याक्षयानन्दमहाफलमरश्रियः तदेवैकं परं बीजं निःश्रेयसलसत्तरोः ॥५०॥ तदेवैकं परं विद्वि-त्रैलोक्यगृहनायकम् येनैकेन विना राहो वसदप्येतदुद्रसम् ॥५१॥ शुद्धं यदेव चैतन्यं तदेवाहं न संशयः । कल्पनयानयाप्येतद्भानमानन्दमन्दि-रम् ॥५२॥ स्पृहा मोक्षेऽपि मोहोत्था तन्निषेधाय जायते । अन्यस्मै तत्कथं शान्ता स्पृहयन्ति मुमुक्षवः ॥५३॥ अहं चैतन्यमेवैकं नान्यत्कि-मपि जातुचित् । सम्बन्धोऽपि न केनापि दृढपक्षो ममेदृशः ॥५४॥ शरीरादिवहिरिचिन्ताचक्रसम्पर्कवर्जितम् । विशुद्धात्मस्थितं चित्तं कुर्वन्नास्तेनिरन्तरम् ॥५५॥ एवं सति यदेवास्ति तदस्तु किमिहा-परैः । आसाद्यात्मन्निदं तत्त्वं शान्तो भव सुखी भव ॥५६॥ अपारजन्मसन्तानपथभ्रान्तिकृतव्रमम् । तत्त्वामृतमिदं पीत्वा नाशयन्तु मनीषिणः ॥५७॥ अतिसूक्ष्ममतिस्थूलमेकं चानेकमेव तत् । स्वसंवेद्यमेधञ्च यदक्षरमनक्षरम् ॥५८॥ अनौपम्यमनिर्देश्य-

प्रमेयमनाकुलम् । शून्यं पूर्णं च यन्नित्यमनित्यं च प्रचक्षते ॥५६॥
 निरशरीरं निरालम्बं निरशब्दं निरुपाधि यत् । चिदात्मकं परं
 ज्योतिर्बाह्यमानसगोचरम् ॥६०॥ इत्यत्र गहनेऽप्यन्तदुल्लंछये पर-
 मात्मनि । उच्यते यत्तदाकाशं प्रत्यालोक्यं विलिख्यते ॥६१॥
 आस्तां तत्र स्थितो यस्तु चिंतामात्रपरिग्रहः । तस्यात्र जीवितं
 श्लाघ्यं देवैरपि स पूज्यते ॥६२॥ सर्वोबद्भिः संसारैः सम्य-
 ग्ज्ञानविलोचनैः । एतस्योपासनोपायः साम्यमेकमुदाहृतम् ॥६३॥
 साम्यं स्वास्थ्यं समाधिश्च योगश्चेतानिरोधनम् । शुद्धोपयोग
 इत्येते भवन्त्येकार्थवाचकाः ॥६४॥ नाकृतिर्नाचरं वर्णो नो विक-
 न्पश्च करचन । शुद्धचैतन्यमेवैकं यत्र तत्साम्यमुच्यते ॥६५॥
 साम्यमेकं परं कार्यं साम्यं तत्त्वं परं स्मृतम् । साम्यं सर्वोप-
 देशानामुपदेशो विमुक्तये ॥६६॥ साम्यं सद्बोधनिर्माणं शश्वदा-
 नन्दमन्दिरम् । साम्यं शुद्धात्मनो रूपं द्वारं मोक्षैकसघनः ॥६७॥
 साम्यं निश्शेषशास्त्राणां सारमाहुर्विपरिचतः । साम्यं कर्ममहादा-
 षदाहे दावानलायते ॥६८॥ साम्यं शरण्यमित्वाहुर्वोगिनां योग-
 गोचरम् । उपाधिरचिताशेषं दोषक्षयकारणम् ॥६९॥ निस्पृहा-
 याणिमाद्यञ्जखण्डे साम्यसरोजुषे । इंसाय शुचये मुक्तिर्हंसीदक्ष-
 द्यौ नमः ॥७०॥ ज्ञानिनोऽमृतसंगाय मृत्युस्तापकरोऽपि सन् ।
 आमकुम्भस्य लोकेऽस्मिन् भवेत् पाकविधियथा ॥७१॥ मानुष्यं
 सत्कुले जन्म लक्ष्मीर्बुद्धिः कृतज्ञता । विवेकेन विना सर्वं सदप्ये-
 तन्न किञ्चन ॥७२॥ चिदचिद्द्वे परे तत्त्वे विवेकस्तद्विवेचनम् ।
 उपादेयमुपादेयं हेयं हेयञ्च कुर्वतः ॥७३॥ दुःखं किञ्चित्सुखं

किञ्चिच्चित्ते माति जडात्मनः । संसारेऽत्र पुनर्नित्यं सर्वं दुःखं
 विवेकिनः ॥७४॥ हेयञ्च कर्म रागादि तत्कार्यञ्च विवेकिनः ।
 उपादेयं परं ज्योतिरुपयोगैकलक्षणम् । ७५॥ यदेव चैतन्यमहं
 तदेव, तदेव जानाति तदेव पश्यति । तदेव चैकं परमस्ति
 निश्चयाद् मतोऽस्मि भावेन तदेकतां परम् ॥७६॥ एकत्वसप्तति-
 रियं सुरसिन्दुरुच्चैः श्रीपद्मनन्दिहिमभूधरतः प्रसृता । यो गाहते
 शिवपदाम्बुनिधिं प्रविष्टामेतां लमेत स नरः परमां विशुद्धिम् ॥
 ७७॥ संसारसागरसमुत्तरणैकसेतुमेव सतां सदुपदेशमुपाभिता-
 नाम् । कुर्यात्पदं मललवोडाप किमन्तरङ्गे सम्यक् समाधिविधि-
 मन्निधिनिस्तरङ्गे ॥७८॥ आत्मा भिन्नस्तदनुगतिमत्कर्म भिन्नं
 तयार्या, प्रत्यासरोर्भवति विकृतिः सााप भिन्ना तथैव । कालक्षेत्र-
 प्रमुखमपि यत्तच्च भिन्नं मतं मे, भिन्नं भिन्नं निजगुणकलालङ्कृतं
 सर्वमेतत् ॥७९॥ येऽभ्यासयन्ति कथयन्ति विचारयन्ति, सम्भाव-
 यान्त च मुहुर्मुहुरात्मतत्त्वम् । ते मोक्षमक्षयमनूनमनन्तसौख्यम्,
 क्षिप्रं प्रयान्ति नवकेवललब्धिरूपम् ॥८०॥

॥ इति पद्मनन्दाचार्यविरचिता एकत्वसप्ततिः समाप्ता ॥

तत्त्वार्थसूत्रम्

(आचार्यश्रीमदुमास्वामिविरचितं)

सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राणि मोक्षमार्गः ॥१॥ तत्त्वार्थश्रद्धानं
सम्यग्दर्शनम् ॥ २ ॥ तत्तिसर्गादधिगमाद्वा ॥ ३ ॥ जीवाजीवा-
स्त्वबन्धसंवरनिर्जरा मोक्षास्तत्त्वम् ॥ ४ ॥ नामस्थापनाद्रव्यभावत-
स्तन्व्यासः ॥ ५ ॥ प्रमाणनयैरधिगमः ॥ ६ ॥ निर्देशस्वामित्व-
साधनाऽधिकरणस्थिति विधानतः ॥ ७ ॥ सत्सख्याक्षेत्रस्पर्शन-
कालान्तरभावान्पबहुत्वैश्च ॥८॥ मतिश्रुतावधिमनःपर्ययकेवलानि
ज्ञानम् ॥ ९ ॥ तत्प्रमाणे ॥ १० ॥ आद्ये 'परोक्षम् ॥ ११ ॥
प्रत्यक्षमन्यत् ॥ १२ ॥ मतिः स्मृतिः संज्ञा चिन्ताऽनिनिबोध
इत्यनर्थान्तरम् ॥ १३ ॥ तदिन्द्रियानिन्द्रियनिमित्तम् ॥ १४ ॥
अवग्रहेहावायधारणाः ॥ १५ ॥ बहुबहुविधक्षिप्राऽनिःसृताऽनुक्त-
ध्रुवाणां सेतराणाम् ॥ १६ ॥ अर्थस्य ॥१७॥ व्यञ्जनस्यावग्रहः
॥१८॥ न चक्षुरनिन्द्रियाम्याम् ॥ १९ ॥ श्रुतं मतिपूर्वद्वयनेक-
द्वादशमेदम् ॥ २० ॥ भवप्रत्ययोऽवधिर्देवनारकाणाम् ॥ २१ ॥
क्षयोपशमनिमित्तः षड्विकल्पः शेषाणाम् ॥ २२ ॥ श्रुजुविपुल-
मती मनःपर्ययः ॥ २३ ॥ विशुद्धयप्रतिपाताभ्यां तद्विशेषः ॥२४॥
विशुद्धिक्षेत्रस्वामिविषयेभ्योऽवधिमनःपर्यययोः ॥ २५ ॥ मति-
श्रुतयोर्निबन्धो द्रव्येष्वसर्वपर्यायेषु ॥ २६ ॥ रूपिष्ववधेः ॥२७॥ तद-
नन्तमागे मनःपर्ययस्य ॥२८॥ सर्वद्रव्यपरायेषु केवलस्य ॥२९॥

एकादीनि माज्यानि युगपदेकस्मिन्नाचतुर्भ्यः ॥ ३० ॥
 मतिश्रुतावधयो निर्णयश्च ॥ ३१ ॥ सदसत्तारतिशेषाद्यहङ्को-
 पलब्धेरुन्मत्तवत् ॥ ३२ ॥ नैगमसंग्रहव्यवहारजुःसूत्रशब्दसममि-
 रुद्धैवभूता नयाः ॥ ३३ ॥

इति पूज्यपादश्रीमदुमास्वामि वे चित्ते तत्त्वार्थाभिगते मोक्षशास्त्रे प्रथमोऽध्यायः

श्रीपशमिकक्षायिकौ भावौ मिश्रश्च जीवस्य स्वतत्त्वमौदयिक-
 पाणिनामिकौ च ॥१॥ द्विनवाष्टादशैकविंशतित्रिमेदा यथाक्रमम्
 ॥ २ ॥ सम्यक्त्वचारित्रे ॥ ३ ॥ ज्ञानदर्शनदानल्लाभभोगोपभोग-
 वीर्याणि च ॥ ४ ॥ ज्ञानाज्ञानदर्शनलब्धयश्चतुस्त्रिपञ्चमेदाः
 सम्यक्त्वचारित्रसंयमासंयमाश्च ॥ ५ ॥ गतिरुपायलिङ्गमिध्या-
 दर्शनाऽज्ञानाऽसंयताऽमिद्वलेस्याश्चतुरचतुस्त्येकैकैकैकवद्मेदाः
 ॥ ६ ॥ जीवमव्याऽमव्यत्वानि च ॥७॥ उपयोगो लब्धयम् ॥८॥
 स द्विविधोऽष्टचतुर्मेदः ॥ ९ ॥ संसारिणो मुक्ताश्च ॥ १० ॥
 समनस्काऽमनस्काः ॥ ११ ॥ संसारिणस्त्रसस्थावराः ॥ १२ ॥
 पृथिव्यप्तेजोवायुवनस्पतयः स्थावराः ॥१३॥ द्वीन्द्रियादयस्त्रसः
 ॥१४॥ पञ्चेन्द्रियाणि ॥ १५ ॥ द्विविधानि ॥ १६ ॥ निर्वृत्युप-
 करणे त्रय्येन्द्रियम् ॥ १७ ॥ लब्ध्युपयोगौ भवेन्द्रियम् ॥ १८॥
 स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुःश्रोत्राणि ॥ १९ ॥ स्पर्शरसगन्धवर्णशब्दा-
 स्तदर्थः ॥ २० ॥ श्रुतमनिन्द्रियस्य ॥ २१ ॥ वनस्पत्यन्ता-
 नामेकम् ॥ २२ ॥ कुमिपिपीलिकाभ्रमरमनुष्यादीनामेकैकवद्भानि
 ॥ २३ ॥ संज्ञिनः समनस्काः ॥ २४ ॥ विग्रहगतौ कर्मवोगः
 ॥ २५ ॥ अनुश्रेणि गातेः ॥२६ ॥ अविग्रहा जीवस्य ॥२७॥

विग्रहवती च संसारिणः प्राक् चतुर्भ्यः ॥ २८ ॥ एकसमयाऽ-
विग्रहा ॥ २९ ॥ एकं द्वौ त्रीन्वानाहारकः ॥ ३० ॥ सम्मूर्च्छनग-
र्भोपपादा जन्म ॥ ३१ ॥ साचचशीतसंघृताः सेतरा मिथ्याश्चैक-
शस्तद्योनयः ॥ ३२ ॥ जरायुजातद्वज्रोतानां गर्भः ॥ ३३ ॥
देवनारकाणामुपपादः ॥ ३४ ॥ शेषाणां सम्मूर्च्छनम् ॥ ३५ ॥
औदारिकवैक्रियिकाहारकतैजसकामैशानि शरीराणि ॥ ३६ ॥ परं
परं सत्त्वम् ॥ ३७ ॥ प्रदेशताऽसंख्येयगुणं प्राक् तैजसात् ॥ ३८ ॥
अनन्तगुणे परे ॥ ३९ ॥ अप्रतीपाते ॥ ४० ॥ अनादिसम्बन्धे
च ॥ ४१ ॥ सर्वस्य ॥ ४२ ॥ तदादीनि माज्यानि युगपदेक-
स्मिन्नाचतुर्भ्यः ॥ ४३ ॥ निरुपभोगमन्त्यम् ॥ ४४ ॥ गर्भसम्मूर्च्छ-
नजमाद्यम् ॥ ४५ ॥ औपपादिकं वैक्रियिकम् ॥ ४६ ॥ लब्धिप्रत्ययं
च ॥ ४७ ॥ तैजसमपि ॥ ४८ ॥ शुभं विशुद्धमव्याधाति चाहारकं
प्रमत्तसंयतस्यैव ॥ ४९ ॥ नारकसम्मूर्च्छिनो नपुंसकानि ॥ ५० ॥
न देवाः ॥ ५१ ॥ शेषास्त्रिवेदाः ॥ ५२ ॥ औपपादिकचरमोत्तम-
देहाऽसंख्येयवर्षायुषाऽनपवर्त्यायुषः ॥

॥ इति पूज्यपादश्रीमदुमास्वामिविरचिते तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे
द्वितीयोऽध्यायः ॥ २॥

रत्नशर्कराबालुकापङ्कधूमतमोमहात्मः प्रभा भूमयो घनाम्बु-
वाताकाशप्रतिष्ठाः सप्ताधोऽधः ॥ १ ॥ तासु त्रिंशत्पञ्चविंशति-
पञ्चदशदशत्रिपञ्चनेकनरकशतसहस्राणि पञ्च चैव यथा-
क्रमम् ॥ २ ॥ नारका नित्याशुमतरलेख्यापरिणामदेहवेदना-
विक्रियाः ॥ ३ ॥ परस्परोदीरितदुःखाः ॥ ४ ॥ संकलित्वासुरोदीरित-
दुःखाश्च प्राक्चतुर्भ्याः ॥ ५ ॥ तेष्वेकत्रिसप्तदशसप्तदशद्वविंशति-

त्रयस्त्रिंशत्सामरोपमा सत्त्वानां परा स्थितिः ॥६॥ जम्बूद्वीपलव-
 योदादयः शुभनामानो द्वीपसमुद्राः ॥७॥ द्विद्विर्विष्कम्भाः पूर्व-
 पूर्वपरिचेपिणो बलपाकृतयः ॥ ८ ॥ तन्मध्ये मेरुनाभिर्बुधो
 योजनशतसहस्रविष्कम्भो जम्बूद्वीपः ॥ ९ ॥ भरतहैमवतहरि-
 विदेहरम्पकहैरण्यवतैरावतवर्षाः क्षेत्राणि ॥ १० ॥ तद्विभाजिनः
 पूर्वापरायता हिमवन्महाहिमभिषवनीलरुक्मिशिलरिखो वर्षधर-
 पर्वताः ॥ ११ ॥ हेमार्जुनतपनीयवैडूरजतहेममयाः ॥ १२ ॥
 मणिविचित्रपाश्र्वा उपरि मूले च तुल्यविस्ताराः ॥ १३ ॥ पञ्चमहा-
 पञ्चतिगिञ्जक्रेसरिमहापुण्डरीकपुण्डरीका इदास्तेषामुपरि ॥ १४ ॥
 प्रथमो योजनसहस्रायामस्तदर्द्धविष्कम्भो इदः ॥ १५ ॥ दशयो-
 जनावगाहः ॥ १६ ॥ तन्मध्ये योजनं पुष्करम् ॥ १७ ॥ तद्वि-
 गुणद्विगुणा इदाः पुष्कराणि च १८ ॥ तन्निवासिन्यो देव्यः श्रीक्षी-
 षृत्तिकीर्तिबुद्धिलक्ष्म्यः पन्न्योपमस्थितयः ससामानिकपारिवत्काः
 ॥ १९ ॥ गङ्गासिन्धुरोहिद्रोहितास्याहरिद्वरिकान्तासीतासीता-
 दानारीनरकान्तासुनर्यारूप्यकूलारक्तारक्तोदाः सरितस्तन्मध्यमाः
 ॥ २० ॥ द्वयोर्द्वयोः पूर्वाः पूर्वगाः ॥ २१ ॥ शेषास्त्वपरगाः ॥ २२ ॥
 चतुर्दशनदासहस्रपरिवृता गङ्गासिन्धवादयो नद्यः ॥ २३ ॥ भरतः
 षड्विंशतिपञ्चयोजनशतविस्तारः षट्चैकोनविंशतिभागा योज-
 नस्य ॥ २४ ॥ तद्विगुणद्विगुणविस्तारा वर्षधरवर्षा विदेहान्ताः
 ॥ २५ ॥ उत्तरा दक्षिणतुल्याः ॥ २६ ॥ भरतैरावतयोर्द्विहासी
 षट्समयाम्भ्योमुत्सर्पिण्यवसर्पिणीभ्याम् ॥ २७ ॥ ताम्यामपरा
 भूमयोऽवस्थिताः ॥ २८ ॥ एकद्वित्रिपन्न्योपमस्थितयो हैमवत-
 कहारिवर्षद्वैवकुरवकाः ॥ २९ ॥ तथोत्तराः ॥ ३० ॥ विदेहेषु

सङ्ख्येयकालाः ॥३१॥ भरतस्य विष्कम्भो जम्बूद्वीपस्य
नवतिशतभागः ॥३२॥ द्विर्दार्तकाखण्डे ॥३३॥ पुष्करार्द्धे
च ॥३४॥ प्राङ् मालुषोत्तरान्मनुष्याः ॥३५॥ आर्या म्लेच्छाश्च
॥३६॥ भरतैरावतविदेहाः कर्मभूमयोऽन्यत्र देवकुरुत्तरकुरुम्यः
॥३७॥ नृस्थिती परावरे त्रिपन्योपमान्तमुहूर्ते ॥३८॥ तिर्य-
ग्योनिजनानां च ॥३९॥

॥ इति पूज्यपादश्रीमदुमास्वामिविरचिते तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे
तृतीयोऽध्यायः ॥३॥

देवाश्चतुर्लिकायाः ॥१॥ आदितस्त्रिषु पीतान्तलेश्याः ॥२॥
दशाष्टपञ्चद्वादशविकल्पाः कल्पोपपन्नपर्यन्ताः ॥३॥ इन्द्रसामा-
निकत्रायस्त्रिंशपारिषदात्मरक्षलोकपालानीकप्रकीर्णकामियोग्य-
किन्निबिकाश्चैकशः ॥४॥ त्रायस्त्रिंशतीकपालवज्र्या व्यन्तरज्यो-
तिष्काः ॥५॥ पूर्वयोर्द्वीन्द्राः ॥६॥ कायप्रवीचारा आ पेशा-
नात् ॥७॥ शेषाः स्पर्शरूपशब्दमनःप्रवीचाराः ॥८॥ परेऽप्रवी-
चाराः ॥९॥ भवनवासिनोऽसुरनागविद्युत्सुपर्णाग्निवातस्तनितो-
दधिद्वीपदिक्कुमाराः ॥१०॥ व्यन्तराः किन्नरकिम्पुरुषमहोर-
गगन्धर्वयक्षराक्षसभूतपिशाचाः ॥११॥ ज्योतिष्काः सूर्या-
चन्द्रमसौ ग्रहनक्षत्रप्रकीर्णकतारकाश्च ॥१२॥ मेरुप्रदक्षिणा
नित्यगतयो नृलोके ॥१३॥ उत्कृतः कालविभागः ॥१४॥
बहिरवस्थिताः ॥१५॥ वैमानिकाः ॥१६॥ कल्पोपपन्नाः कल्पा-
तीतार्च ॥१७॥ उपरिपरि ॥१८॥ सौधर्मेशानसान्तकुमार-
माहेन्द्रब्रह्मप्रभोत्तरलान्तवकापिष्टशुकमहाशुकशतारसहस्रारेशान-
तप्राणतयोरारण्याच्युतयोर्नवसु त्रैवेयकेषु विजयवैजयन्तजय-

न्तापराजितेषु सर्वार्थसिद्धौ च ॥१६॥ स्थितिप्रभावमुख्य-
तिलेश्या विशुद्धीन्द्रियावधिविषयतोऽधिकाः ॥२०॥ गतिशरीर-
परिग्रहामिमानतो हीनाः ॥२१॥ पीतपद्मशुक्ललेश्या द्वित्रिशेषेषु
॥ २२ ॥ प्राग्ग्रैवेयकेभ्यः कल्पाः ॥२३॥ ब्रह्मलोकालया
लौकान्तिकाः ॥२४॥ सारस्वतादित्यवह्न्यरुणगर्दतोपतुषिताव्याशा
धारिष्टाश्च ॥२५॥ विषयादिषु द्विचरमाः ॥२६॥ औपपादिक-
मनुष्येभ्यः शेषास्तिर्यग्योनयः ॥२७॥ स्थितिरसुरनागसुपर्ण-
द्वीपशेषार्था सागरोपमत्रिपल्योपमार्द्धहीनमिताः ॥ २८॥ सौधमै-
शानयोः सागरोपमे अधिके ॥ २९ ॥ सानत्कुमागमाहेन्द्रयोः
सप्त ॥ ३० ॥ त्रिसप्तनवैकादशत्रयोदशर्षचदशमिरधिकानि
तु ॥ १॥ आरणाच्युतादूर्ध्ववमेकैकेन नवसुग्रैवेयकेषु विजयादिषु
सर्वार्थसिद्धौ च ॥३२॥ अपरा पल्योपममधिकम् ॥३३॥ परतः
परतः पूर्वापूर्वानन्तराः ॥३४॥ नारकाणां च द्वितीयादिषु ॥३५॥
दशवर्षेसहस्राणि प्रथमायाम् ॥ ३६ ॥ भवनेषु च ॥ ३७ ॥
व्यन्तराणां च ॥ ३८ ॥ परा पल्योपममधिकं ॥३९॥ ज्योति-
ष्काणां च ॥ ४० ॥ तदष्टमागोऽपरा ॥ ४१ ॥ लोकान्तिकाना-
मष्टौ सागरोपमाणि सर्वेषाम् ॥४२॥

॥ इति पूज्यपादश्रीमदुमास्वामिविरचिते तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे
चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥

अर्जावकाया धर्माधर्माकाशपुद्गलाः ॥ १ ॥ द्रव्याणि ॥२॥
जीवाश्च ॥३॥ नित्यावस्थितान्यरूपाणि ॥४॥ रूपिणः पुद्गलाः
॥५॥ आ आकाशादेकद्रव्याणि ॥६॥ निष्क्रियाणि च ॥ ७ ॥
असहस्र्येवाः प्रदेशाः धर्माधर्मैकजीवानाम् ॥८॥ आकाशस्या-

नन्ताः ॥६॥ सङ्ख्येयासङ्ख्येयाश्च पुद्गलानाम् ॥१०॥ नाद्योः
 ॥११॥ लोकाकाशेऽवगाहः ॥१२॥ धर्माधर्मयोः कृत्स्ने ॥१३॥
 एकप्रदेशादिषु मान्यः पुद्गलानाम् ॥१४॥ असङ्ख्येयभागादिषु
 जीवानाम् ॥१५॥ प्रदेशसंहारविसर्पाम्यां प्रदीपवत् ॥१६॥
 गतिस्थित्युपग्रही धर्माधर्मयोरुपकारः ॥१७॥ आकाशस्याव-
 गाहः ॥१८॥ शरीरवाङ्मनःप्रस्थापानाः पुद्गलानाम् ॥१९॥
 सुखदुःखजीवितमरणोपग्रहाश्च ॥२०॥ परस्परपग्रहा जीवानाम्
 ॥२१॥ वर्तनापरिणामक्रिया परत्वापरत्वे च कालस्य ॥२२॥
 स्पर्शरसगन्धवर्णवन्तः पुद्गलाः ॥२३॥ शब्दबन्धसौक्ष्म्यस्थौल्य-
 संस्थानभेदतमस्त्रायाऽऽतपोद्योतवन्तश्च ॥२४॥ अणवस्कन्धाश्च
 ॥२५॥ भेदसङ्घातेभ्य उत्पद्यन्ते ॥२६॥ भेदादणुः ॥२७॥
 भेदसङ्घाताभ्यां चाणुवः ॥२८॥ सद्द्रव्यलक्षणम् ॥२९॥
 उत्पादव्ययध्रौव्ययुक्तं सत् ॥३०॥ तद्भावावयवं नित्यम् ॥३१॥
 अप्रतिपन्नपित्तसिद्धेः ॥३२॥ स्निग्धरूक्षत्वाद्वन्धः ॥३३॥ न
 जघन्यगुणानाम् ॥३४॥ गुणसाम्ये सदृशानाम् ॥३५॥
 द्व्यधिकदिगुणानां तु ॥३६॥ बन्धेऽधिकौ पारिणामिकौ च ॥३७॥
 गुणपर्ययवद्द्रव्यम् ॥३८॥ कालश्च ॥३९॥ मोऽनन्तसमयः
 ॥४०॥ द्रव्याश्रया निर्गुणागुणाः ॥४१॥ तद्भावः पारिणामः ॥४२॥

इति तत्त्वार्थाधिगमे पृथ्व्यादश्रीमदुमास्वामिचिरचिते मोक्षशास्त्रे
 पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

कायवाङ्मनःकर्मयोगः । १। स आस्रवः ॥२॥ शुभः
 पुण्यस्याशुभः पापस्य ॥३॥ सकषायाकषाययोः साम्परायिके-
 र्यापययोः ॥४॥ इन्द्रियकषायाव्रतक्रियाः पञ्चचतुःपञ्चपञ्च-

विंशतिसंख्याः पूवस्थ भेदाः ॥ ५ ॥ तीव्रमन्दज्ञाताज्ञातमावा-
 धिकरणवीर्यविशेषेभ्यस्तद्विशेषः ॥ ६ ॥ अधिकरणं जीवाजीवाः
 ॥ ७ ॥ आद्यं संस्मसमारम्भारम्भयोगकृतकारितानुमतकषाय-
 विशेषैस्त्रिस्त्रिस्त्रिचतुरचैकशः ॥ ८ ॥ निर्वर्तनानिलेपसंयोगनिसर्गा-
 द्विचतुर्द्विभिर्भेदाः परम् ॥ ९ ॥ तत्प्रदेशनिन्दवमात्सर्यान्तराया-
 सादनोपघाता ज्ञानदर्शनावरणयोः ॥ १० ॥ दुःखशोक्तापाक्रन्द-
 नवधपरिवेदनान्यात्मपरोपयस्थानान्यमद्वेद्यस्य ॥ ११ ॥ भूत-
 वृक्ष्यनुकम्पादानसरागसंयमादियोगः क्षान्तिः शौचमिति सद्दे-
 द्यस्य ॥ १२ ॥ केवलिश्रुतमङ्गधर्मदेवावर्णवादो दर्शनमोहस्य
 ॥ १३ ॥ कषायोदयात्तीव्रपरिणामश्चारित्रमोहस्य ॥ १४ ॥ बह्वा-
 रम्भपरिग्रहत्वं नारकस्यायुषः ॥ १५ ॥ माया तैर्यग्येनस्य ॥ १६ ॥
 अन्पारम्भपरिग्रहत्वं मानुषस्य ॥ १७ ॥ स्वभावमार्तव्यं च ॥ १८ ॥
 निःशीलव्रतित्वं च सर्वेषाम् ॥ १९ ॥ सरागसंयमसंयमासंयमाकाश-
 निर्जगत्वालतपांसि दैवस्य ॥ २० ॥ सम्पत्त्वं च ॥ २१ ॥ योग-
 वक्रता त्रिसंवादने चाशुभस्य नाम्नः ॥ २२ ॥ तद्विपरीतं शुभस्य
 ॥ २३ ॥ दर्शनविशुद्धिर्विनयसम्पन्नता शीलव्रतेष्वनतीचारी-
 ऽमीक्ष्यज्ञानोपयोगसंवेगौ शक्तितस्यागतपसी साधुसमाधिर्वैया-
 वृक्ष्यकरणमर्हदाचार्यबहुश्रुतप्रवचनमक्तिरावश्यकपरिहासिर्मार्ग-
 प्रभावना प्रवचनवत्सलत्वमिति तीर्थकरत्वस्य ॥ २४ ॥ परात्म-
 निन्दाप्रशंसि सदसद्गुणोच्छादनोद्भावने च नीचैर्गोत्रस्य ॥ २५ ॥
 तद्विपर्ययौ नीचैर्वृत्त्यनुत्सेकौ चोत्तरस्य ॥ २६ ॥ विघ्नकरण-
 मन्तरापस्य ॥ २७ ॥

इति पृथक्पाद श्रीमदुमास्वामिचिरचिते तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे
 षष्ठोऽध्यायः ६

हिंसानृतस्तेषाम्ब्रह्मपरिग्रहेभ्यो विरतिर्ब्रतम् ॥१॥ देशसर्व-
 तोऽष्टमहतो ॥ २ ॥ तत्स्थैयार्थं भावनाः पञ्च पञ्च ॥३॥
 वाग्मनोगुप्तीर्यादाननिक्षेपणसमित्यालोकितपानभोजनानि पञ्च
 ॥ ४ ॥ क्रोधलोभभीरुत्वहास्यप्रत्यारूपानान्यनुवीचीमाषणं च
 पञ्च ॥ ५ ॥ शून्यागारविमोचितावासपरोपरोधाकरणमैचयशुद्धि-
 सधर्माविस्वादाः पञ्च ॥ ६ ॥ स्त्रीरामकथोभ्रवणतन्मनोहरा-
 ङ्गनिरीक्षणपूर्वरतानुस्मरणवृष्येष्टरसस्वशरीरसंस्कारत्यागाः पञ्च
 ॥ ७ ॥ मनोज्ञामनोज्ञेन्द्रियविषयरोगद्वेषवर्जनानि पञ्च ॥ ८ ॥
 हिंसादिष्विहामुत्रापायावद्यदर्शनं ॥ ९ ॥ दुःखमेव वा ॥ १० ॥
 मैत्रीप्रमोदकारुण्यमोध्यस्थानि च सत्त्वगुणधिककिलरयमाना-
 विनयेषु ॥ ११ ॥ जगत्कायस्वभावौ वा संवेगवैराग्यार्थम् ॥ १२ ॥
 प्रमत्तयोगात्प्राणव्यपरोपणं हिंसा ॥ १३ ॥ कसुर्दमिधानमनृतम्
 ॥ १४ ॥ अदत्तादानं स्तेयम् ॥ १५ ॥ मैथुनमब्रह्म ॥ १६ ॥ मूर्च्छा
 परिग्रहः ॥ १७ ॥ निःशब्दो वृत्ती ॥ १८ ॥ अगार्यनगारश्च ॥ १९ ॥
 अणुव्रतोऽगारी ॥ २० ॥ दिग्देशानर्थदण्डविरतिसामायिकप्रोषधोप-
 वासोपभोगपरिभोगपरिमाणातिथिसंविभागव्रतसम्पन्नश्च ॥ २१ ॥
 भारखान्तिकीं सन्लेखनां जोषिता ॥ २२ ॥ शङ्काकाङ्क्षाविचि-
 कित्सान्यदृष्टिप्रशंसासंस्तवाः सम्यग्दृष्टेरतीचाराः ॥ २३ ॥ व्रत-
 शीलेषु पञ्च पञ्च यथाक्रमम् ॥ २४ ॥ बन्धवबन्धेदातिभारारो-
 पणाभपाननिरोधाः ॥ २५ ॥ मिथ्योपदेशरहोभ्याख्यानकूटलेख-
 क्रियान्यासापहारसाकारमन्त्रमेदाः ॥ २६ ॥ स्तेनप्रयोगतदाह-
 तोदानविरुद्धराज्यातिक्रमहीनाधिकमानोन्मानप्रतिरूपकम्यवहाराः
 ॥ २७ ॥ परविवाहकरणेत्वरिकापरिगृहीतापरिगृहीतागमनानङ्गकी-

ह्यकामतीव्राभिनिवेशाः ॥२८॥ चेतवास्तुहिरण्यसुवर्णधनधान्य-
दासीदासकुप्यप्रमाणातिक्रमाः ॥२९॥ ऊर्वाधस्तिर्यग्ध्वतिक्रम-
चेत्रवृद्धिस्मृत्यन्तराधानानि ॥३०॥ आनयनप्रेष्यप्रयोगशब्दरूपा-
नुपातपुद्गलक्षेपाः ॥३१॥ कन्दर्पकौत्कुच्यमौखर्यसमीप्याधि-
करणोपभोगपरिभोगानर्थक्यानि ॥३२॥ योगदुः प्रखिधानानाद-
रस्मृत्यनुपस्थानानि ॥३३॥ अप्रत्यवेक्षिताप्रमार्जितोत्सर्गादान-
संस्तरोपक्रमणानादरस्मृत्यनुपस्थानानि ॥३४॥ सचित्तसम्बन्ध-
सम्मिश्राभिषवदुःपकाहाराः ॥ ३५ ॥ सचित्तनिक्षेपापिधानपर-
व्यपदेशमात्सर्यकालातिक्रमाः ॥ ३६ ॥ जोषितमरणार्शंतामित्रा-
नुरागसुखानुबन्धनिदानानि ॥३७॥ अनुग्रहार्थं स्वस्यातिसर्गो-
दानम् ॥ ३८ ॥ विधिद्रव्यदातृपात्रविशेषात्तद्विशेषः ॥ ३९ ॥

॥ इति पूज्यपादश्रीभट्टमारुतामिविरचिते तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे
सप्तमोऽध्यायः ॥७॥

मिथ्यादर्शनाविरतिप्रमादकषाययोगा बन्वहेतवः ॥ १ ॥
सकषायत्वाज्जीवः कम्मणो योग्यान्पुद्गलानादक्षे स बन्धः ॥२॥
प्रकृतिस्थित्यनुभागप्रदेशास्तद्विधयः ॥ ३ ॥ आद्यो ज्ञानदर्शना-
वरणवेदनीयमोहनीयायुर्नामगोत्रान्तरायाः ॥ ४ ॥ पञ्चनवद्वयष्टा
त्रिंशत्तत्तुर्द्विचत्वारिंशद्द्विपञ्चमेदो यथाक्रमम् ॥ ५ ॥ मतिश्रु-
तावधिमनःपर्ययकेवलानाम् ॥ ६ ॥ चक्षुरचक्षुरवधिकेवलानां
निद्रानिद्रानिद्राप्रचलाप्रचलाप्रचलास्त्यानगृह्यश्च ॥७॥ सदस-
द्वेधे ॥८॥ दर्शनचारित्रमोहनीयाकषायकषायवेदनीयाख्यास्त्रि-
द्विनवषोडशमेदाः सम्यक्त्वमिथ्यात्वतदुभयान्यकषायकषायौ
हास्यरत्नपरिशीकमयजुगुप्सास्त्रीपुण्ड्रसकवेदा अनन्तानुबध्य-

प्रत्याख्यानप्रत्याख्यानसंज्वलनविकल्पाच्चैकशः क्रोधमानमाया-
 लोभाः ॥ ६ ॥ नारकतैर्यग्योनमानुषदैवानि ॥१०॥ गतिजाति-
 शरीराङ्गोपाङ्गनिर्माणवन्धनसङ्घातसंस्थानसंहननस्पर्शरसगन्ध-
 वर्णानुपवर्णगुरुलघूपघातपरघात।तपोद्योतोच्छ्वासविहायोगतयः
 प्रत्येकशरीरत्रससुभगसुस्वरसुभषट्चमपर्याप्तिस्थिरादेययशःकीर्ति-
 सेतराशि तीर्थकरत्वं च ॥११॥ उच्चैर्नीचैश्च ॥१२॥ दानलाम-
 भोगोपभोगवीर्याणाम् ॥ १३ ॥ आदितस्तिसृण्मन्तरायस्य
 च त्रिंशत्सागरोपमकोटीकोट्यः परा स्थितिः ॥१४॥ सप्तति-
 मोहनीयस्य ॥१५॥ विंशतिर्नामगोत्रयोः ॥१६॥ त्रयस्त्रिंश-
 त्सागरोपमाण्यायुषः ॥१७॥ अपाढादशमुहूर्तोवेदनीयस्य ॥ ८॥
 नामगोत्रयोरष्टौ ॥१८॥ शेषाणामन्तर्मुहूर्ता ॥२०॥ विपाकोऽ-
 नुभवः ॥२१॥ स यथानाम् ॥२२॥ ततश्च निर्जरा ॥ २३ ॥
 नामप्रत्ययाःसर्वतोय गविशेषात्सूक्ष्मैकक्षेत्रावगाहस्थिताःसर्वात्म-
 प्रदेशेष्वनन्तानन्तप्रदेशाः ॥ २४ ॥ सद्देयः शुमायुर्नामगोत्राणि
 पुण्यम् ॥ २५ ॥ अतोऽन्यत्पापम् ॥ २६ ॥

॥ इति पूज्यपादश्रीमदुमास्वामिविरचिते तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे
 अष्टमोऽध्यायः ॥८॥

आप्तवनिरोधः संवरः ॥१॥ स गुप्तिसमितिधर्मानुप्रेक्षापरी-
 षद्द्वयचारित्रैः ॥ २ ॥ तपसा निर्जरा च ॥ ३ ॥ सम्यग्योगनि-
 ग्रहो गुप्तिः ॥४॥ ईर्याभारैपणादाननिक्षेपोत्सर्गाः समितयः॥५॥
 उत्तमक्षमामार्द्वार्जवसत्यशौचसंयमतपस्त्यागाकिञ्चन्य ब्रह्मच-
 र्य्याणि धर्मः ॥६॥ अनित्याशरणसंसारैकत्वान्यत्वाशुच्या-
 स्रवसंवरनिर्जरालोकोविदुर्लभधर्मस्वाख्याततत्त्वानुचिन्तनमु-

प्रेक्षाः ॥७॥ मार्गाच्यवननिर्जरार्थं परिषोढव्याः परीषदाः ॥८॥
 क्षुत्पिपासाशीतोष्णदंशमशकनाग्न्यारतिस्त्रीव्यानिषद्याशय्या-
 क्रोशवधयाञ्चालोमरोगतृणस्पर्शमलसत्कारपुरस्कारप्रज्ञाज्ञानाद-
 र्शनानि ॥९॥ सूक्ष्मसाम्परायणस्थवीतरागयोश्चतुर्दश ॥१०॥
 एकादश जिने ॥११॥ बादरसाम्पराये सर्वे ॥१२॥ ज्ञानावरणे
 प्रज्ञाज्ञाने ॥१३॥ दर्शनमोहान्तराययोरदर्शनालामौ ॥१४॥
 चारित्रमोहे नाग्न्यारतिस्त्रीनिषद्याक्रोशयाञ्चासत्कारपुरस्काराः
 । १५ ॥ वेदनीये शेषाः ॥ ६ ॥ एकादशो भाज्या युगपदेक-
 स्मिन्नेकोनविंशतिः ॥ १७ ॥ सामायिकच्छेदोपस्थापनापरिहार-
 विशुद्धिर्धृक्मसाम्परायणयाख्यातमिति चारित्रम् ॥ १८ ॥ अन-
 शनावमौदर्यवृत्तिपरिसंख्यानरसपरित्यागविविक्तशय्यासनकाय-
 क्लेषा बाह्यं तपः ॥१९॥ प्रायश्चित्तविनयवैयाकृत्यस्वाध्यायव्यु-
 त्सर्गध्यानान्युत्तरम् ॥ २० ॥ नवचतुर्दशपञ्चद्विभेदो यथाक्रमं
 प्रागध्यानात् ॥ २१ ॥ आलोचनाप्रतिक्रमणतदुभयविवेकव्युत्सर्ग-
 तपश्छेदपरिहारोपस्थापनाः ॥ २२ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्र्योचाराः
 ॥ २३ ॥ आचार्योपाध्यायतपस्विरौच्यग्लानगणकुलसंघसाधु-
 मनोज्ञानाम् ॥२४॥ वाचनापृच्छनानुप्रेक्षाम्नायधर्मोपदेशाः ॥२५॥
 बाह्याभ्यन्तरोपधयोः ॥ २६ ॥ उत्तमसंहननस्यैकाग्रचिन्तानिरोधो
 ध्यानमान्तर्मुहूर्तात् ॥२७॥ आर्तरीद्रघर्म्यशुबलानि ॥२८॥ परे
 मोक्षहेतु ॥ २९ ॥ आर्तममनोज्ञस्य सम्प्रयोगे तद्विप्रयोगाय
 स्मृतिसमन्वाहारः ॥३०॥ विपरीतं मनोज्ञस्य ॥ ३१ ॥ वेदना-
 याश्च ॥ ३२ ॥ निदानं च ॥३३॥ तद्विरतदेशविरतप्रमत्तसंयं-
 तानाम् ॥ ३४ ॥ हिंस्रनृत्तस्तेयविषयसंरक्षण्येभ्यो रौद्रमविरत-

देशविरतयोः ॥३५॥ आज्ञापायविपाकसंस्थानविचयाय धर्म्यम्
 ॥३६॥ शुक्ले चाद्ये पूर्वविदः ॥३७॥ परे केवलिनः ॥३८॥ पृथ-
 क्तत्वेकत्ववितर्कक्षमक्रियाप्रतिपातिव्युपरतक्रियानिवर्तीनि ॥३९॥
 श्रेययोगकाययोगायोगानाम् ॥ ४० ॥ एकाग्रये सवितर्क-
 वीचारे पूर्वे ॥ ४१ ॥ अवीचारं द्वितीयम् ॥ ४२ ॥ वितर्कः
 श्रुतम् ॥४३॥ वीचारोऽर्च्यञ्जनयोगसंक्रान्तिः ॥४४॥ सम्य-
 ग्दृष्टिश्चावकविरतानन्तवियोजकदर्शनमोहक्षपकोपशमकोपशान्त-
 मोहक्षपकर्षाद्यमोहजिनाः क्रमशोऽसंख्येयगुणनिजेराः ॥४५॥
 पुलाकगकुशकुशीलनिग्रन्थनातका निग्रथाः ॥४६॥ संयमश्रुत-
 प्रतिसेवनातीर्थलिङ्गलोभोपपादस्थानविकल्पतः साध्याः ॥ ४७ ॥

॥ इति पूज्यपादश्रीमदुमास्वामिविरचिते तत्त्वार्थोधिगमे मोक्षशास्त्रे
 नवमोऽध्यायः ॥६॥

मोहक्षयाज्ज्ञानदर्शनावरणान्तरापक्षपाच्च केवलम् ॥ १ ॥
 बन्धहेत्वभावनिर्जराभ्यां कृत्स्नकर्मविप्रमोक्षो मोक्षः ॥ २ ॥
 औपशमिकादिमध्यत्वानां च ॥ ३ ॥ अन्यत्र केवलसम्यक्त्व-
 ज्ञानदर्शनसिद्धत्वेभ्यः ॥ ४ ॥ तदनन्तरमूर्ध्वं गच्छन्त्यालोका-
 न्तात् ॥ ५ ॥ पूर्वप्रयोगादसङ्गत्वाद्बन्धच्छेदात्तथागततिपरिणा-
 माच्च ॥६॥ आविद्धकुलालचक्रवद्व्यपगतलेपालाबुवदेरएहबीज-
 वदग्निशिखावच्च ॥ ७ ॥ धर्मास्तिकायामावात् ॥ ८ ॥ क्षेत्रकाल-
 मतिलिङ्गतीर्थचारित्रप्रत्येकबुद्धबोधितज्ञानावगाहनान्तरसंख्यान्य-
 बह्वुत्वतः साध्याः ॥ ९ ॥

॥ इति पूज्यपादश्रीमदुमास्वामिविरचिते तत्त्वार्थोधिगमे मोक्षशास्त्रे
 दशमोऽध्यायः ॥१०॥

अक्षरमात्रपदस्वरहीनं व्यञ्जनसन्धिविवर्जितरेफम् । साधु-
मित्रं मम ह्यमितव्यं को न विमुञ्चति शास्त्रसमुद्रे ॥ १ ॥
दशाध्याये परिच्छिन्ने तत्त्वार्थे पठिते सति । फलं स्वादुपवासस्य
भाषितं मुनिपुङ्गवैः ॥ २ ॥ तत्त्वार्थसूत्रकर्तारं गृह्यपिच्छोपलक्षितं ।
वन्दे गणीन्द्रसंजातमुमास्वामि मुनीश्वरम् ॥ ३ ॥

६-अध्यात्मसूत्र

ॐ नमः परम शुद्धाय ॥ १ ॥ शुद्धस्थितिर्हिता
साध्या ॥ २ ॥ तस्याः साधिका निरुपचिदृष्टिः ॥ ३ ॥
तस्याश्च स्वभावपरमाविवेकः ॥ ४ ॥ तस्य च परीक्षा
॥ ५ ॥ सा प्रमाणात् ॥ ६ ॥ तस्यांशौ निश्चय-
व्यवहारनयौ ॥ ७ ॥ स्वाश्रितो निश्चयः ॥ ८ ॥ पराश्रितो
व्यवहारः ॥ ९ ॥ निश्चयस्त्रेधा ॥ १० ॥ अशुद्धशुद्धपरमशुद्ध-
मेदात् ॥ ११ ॥ यथा स्वचनुष्टयस्यैव परिश्रुत्याऽशुद्धो
जीव इत्यवलोकनमशुद्धो निश्चयः ॥ १२ ॥ शुद्धपरिश्रुतो
जीव इति शुद्धः ॥ १३ ॥ पर्यायगुणनिरपेक्षतया सामान्य-
भावेन द्रव्यदृष्टिः परमशुद्धनिश्चयनयः ॥ १४ ॥
उत्तरान्तर्दृष्ट्यां पूर्वानन्वेषो व्यवहारः ॥ १५ ॥ सर्वमेद-
प्रतिषेधगम्यो निश्चय एव ॥ १६ ॥ निर्विकल्पकतया
स्वस्थानुपपन्नमर्यानुभवः ॥ १७ ॥ व्यवहारश्चैशादशुद्धा
॥ १८ ॥ आश्रयनिमित्तोभयसम्बन्धका उपचरितानुपचरिता

सद्भूतसद्भूतव्यवहारा अशुद्धशुद्धपरमशुद्धनिरपेक्ष
 शुद्धनिरूपकाश्चेति ॥ १६ ॥ धनगृहचित्रादयो रागादेराश्रयाः
 ॥ २० ॥ द्रव्यकर्म निमित्तम् ॥ २१ ॥ नोकर्मोन्मयम् ॥ २२ ॥
 बुद्धिगा रागादय उपचरितासद्भूताः ॥ २३ ॥ तेन्य
 अनुपचारितासद्भूताः ॥ २४ ॥ मतिज्ञानादय उपचरित
 सद्भूताः ॥ २५ ॥ ज्ञानं गुण इत्यादिरनुपचरितसद्भूताः
 ॥ २६ ॥ उक्तानामशुद्धनिश्चयादीनां प्ररूपणारच व्यवहाराः
 ॥ २७ ॥ अन्याश्च यावत्सो दृष्टयस्तावन्तो नयाः ॥ २८ ॥

इति अध्यात्मयोगिन्यावनीर्धञ्जुल्लकवर्णि
 श्रीमदध्यात्मयोग सहजानन्दवर्णिविरचिते स्वतत्त्वाधिगमे अध्यात्म-
 सूत्रे निश्चयव्यवहारपरूपकः प्रथमोऽध्यायः । इति

अथ द्वितीयोऽध्यायः

जीवपुद्गलधर्माधर्माकाशकालो द्रव्याणि ॥ १ ॥ जीवा
 अनन्तानन्ताः ॥ २ ॥ पुद्गलास्ततोऽप्यनन्तगुणाः ॥ ३ ॥
 धर्माधर्माकाशा एकैकम् ॥ ४ ॥ कालाखण्डोऽसंख्यताः ॥ ५ ॥
 स्वस्वपरिणत्यैवैतानि परिणमन्ते ॥ ६ ॥ अन्वयव्यतिरेक-
 सम्बन्धावच्छिन्नानीतराणि ॥ ७ ॥ यस्मिन् सत्येव परिणतिः
 सोऽन्वयः ॥ ८ ॥ नासति व्यतिरेकः ॥ ९ ॥ विवक्षितं
 परिणममानमुपादानम् ॥ १० ॥ अत्यन्तोभाववदन्यसंबन्धानि
 निमित्तानि ॥ ११ ॥ यथा रागादेरुपादानमशुद्धपरिणता

जीवः ॥१२॥ निमित्तानि च कर्माणि ॥१३॥ रागादयोऽशुद्ध-
 निरक्षयेनात्मनः ॥ १४ ॥ निमित्तापेक्षया व्यवहारेण वा
 कर्मणाम् ॥ १५ ॥ शुद्धनिरक्षयेन सन्त्येव न ॥ १६ ॥ प्रथमं
 चक्षुस्पर्कैव न्यस्य निमित्तं कर्मक्षयः ॥ १७ ॥ उपादानं
 शुद्धात्मा ॥१८॥ निरक्षयेनात्मजम् ॥ १९ ॥ व्यवहारेण
 क्षायिकम् ॥ २० ॥ अनंतरवर्तिशुद्धीनामुपादानं शुद्धात्मा
 ॥२१॥ निमित्तं कालमात्रम् ॥२२॥ सम्यक्त्वाविर्भावस्यो-
 पादानं श्रद्धालुः ॥२३॥ श्रोतृश्रद्धाज्ञानित्वप्राप्तवस्त्वनुदेशक
 देशना निमित्तम् ॥ २४ ॥ विम्बदर्शनादीनि च ॥ २५ ॥
 एवमन्येष्वपि प्रयोज्यम् ॥ २६ ॥

इति श्रीमदध्यात्मयोगि सहजानन्दविरचिते स्वतत्त्वाधिगमे
 अध्यात्मसूत्रे उपादाननिमित्तप्ररूपको द्वितीयोऽध्यायः ।

— — —

अथ तृतीयोऽध्यायः

परिणममानः कर्ता ॥१॥ परिणामः कर्म ॥२॥ परिणतिः
 क्रिया ॥३॥ इति वस्तु स्वस्यैव स्वक्रियेव स्वयं कर्ता ॥४॥
 अन्यन्निमित्तमात्रम् ॥५॥ निमित्तं प्राप्योपादानं स्वप्रभाववत्
 ॥६॥ एवः परिणममानद्रव्यस्वभावः ॥७॥ परिणामो द्वेधा
 स्वभावविभावमेवात् ॥८॥ स्वभावपरिणामो नियतो वि-
 विधनिमित्तानपेक्षत्वात् ॥९॥ विभावपरिणामो नियता-
 ऽनियतरश्च ॥१०॥ सकलविशेषज्ञान्यां ज्ञातत्वाच्च यदा

यदपि भवेत्तथैव भवनाच्च नियतः ॥ ११ ॥ सोऽपि प्रतिक्षु
परिणतिपूर्वकः ॥ १२ ॥ विशिष्टकर्मवत् कमुखाभावादन्यभि-
मितं प्राप्य भवनाच्चानियतः ॥ १३ ॥ निमित्तसन्निधानेऽपि
वस्तु स्वेकत्वगतमेव ॥ १४ ॥ परस्य परैः संबंधाभावात्
॥ १५ ॥ अन्योन्यकर्तृत्वमुपचारः ॥ १६ ॥ स्वपरिणाम-
कर्तृत्वं निश्चयः ॥ १७ ॥ अशुद्धनिश्चयेनात्मना रोगादि-
कर्तृत्वम् ॥ १८ ॥ शुद्धनिश्चयेन स्वच्छभावकर्तृत्वम् ॥ १९ ॥
परमशुद्धनिश्चयेनाकर्तृत्वम् ॥ २० ॥ परिणामनत्रैव कर्तृत्वम्
॥ २१ ॥ विभावपरयोः कर्तृत्वबुद्धिरज्ञानम् ॥ २२ ॥
कैवल्यपरयोर्भेदविज्ञानाभावात् ॥ २३ ॥ भेदविज्ञानतः
स्वस्याकर्तृत्वावधारणे सति पुनर्भेदचित्स्वभावस्यैव
शिवोपायः ॥ २४ ॥ स च सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रयात्मक
एव ॥ २५ ॥ सकलनयपक्षातिक्रान्तरश्च ॥ २६ ॥

इति श्रीमत्सहजानन्दविरचिते स्वतत्त्वाधिगमे अष्टात्मधूत्रे
कर्तृकर्मत्वप्ररूपकः तृतीयोऽध्यायः ।

अथ चतुर्थोऽध्यायः

कषायहेतुका प्रकृतिः कर्म ॥ १ ॥ तन्लोकबुद्धेर्द्विविधं
पुण्यं पापं च ॥ २ ॥ प्रत्येकं द्विधा ॥ ३ ॥ जीवाजीवाभ्यां भाव-
द्रव्याभ्यां वा ॥ ४ ॥ सातादिविकल्पो भावपुण्यम् ॥ ५ ॥
तन्निमित्तभूतं कर्म द्रव्यपुण्यम् ॥ ६ ॥ असातादिविकल्पो

भावपापम् ॥७॥ तन्निमित्तभूतं कर्म द्रव्यपापम् ॥ ८ ॥
 कर्मत्वशक्तिर्वा भावः ॥ ९ ॥ हेतुस्वभावानुमवाभ्यामेदात्सर्वं
 श्लोकम् ॥१०॥ विकारास्त्रयमास्त्रयः ॥११॥ स्वभावच्युतिर्व-
 न्धः ॥ १२ ॥ तावपि द्विविधौ ॥ १३ ॥ भावद्रव्याभ्यां
 जीवाजीवाभ्यां वा ॥ १४ ॥ ज्ञेयं हेयं सर्वम् ॥१५॥
 पुण्यपापास्त्रयवन्धविविक्त आत्मस्वभाव उपादेयः ॥१७॥
 तस्योपलब्धिः शुद्धोपयोगात् ॥१८॥ स चाशुद्धोपेक्षयात्
 ॥१९॥ स च मेदविज्ञानात् ॥ २० ॥ तज्ज्ञानस्वभावस्य
 शुचिस्वभावभूतध्रुवशरणाङ्गुलत्वादेरास्त्रवादीनां तद्विप-
 रीतत्वादेश्च परीक्षयात् ॥२१॥

इति अध्यात्मयोगिन्यायतीर्थचुन्लकवर्णि- श्रीमत्स-
 हजानन्दविरचिते स्वतत्त्वाधिगमे अध्यात्मसूत्रे पुण्यपापास्त्र-
 यवन्धप्ररूपकश्चतुर्थोऽध्यायः ।

अथ पञ्चमोऽध्यायः

विकारानुत्पत्तिः संवरः ॥ १ ॥ स मुख्यमुपादेयं
 तत्त्वम् ॥ २ ॥ मोक्षमूलत्वान्मोक्षेऽपि वर्तमानत्वाच्च । ३ ॥
 तन्मूलं स्वभावविभावयोर्भेदविज्ञानम् ॥ ४ ॥ तस्माच्छुद्धा-
 त्मरुचिः ॥५॥ ततः शुद्धात्मोपलम्भः ॥ ६ ॥ ततोऽध्यवसा-
 नाभावः ॥ ७ ॥ ततो रामद्वेषमोहानामभावः ॥ ८ ॥ ततः
 कर्माभावः ॥ ९ ॥ ततो नो कर्माभावः ॥ १० ॥ ततः
 संसारभावः ॥ ११ ॥ संसारभावे सदा तेषामभावः ॥१२॥

शुद्धात्मोपलम्भस्य सदा प्रवर्तमानत्वात् ॥ १३ ॥ संवरो
 द्वेषा ॥ १४ ॥ भावद्रव्याभ्यां जीवजीवाभ्यां वा ॥ १५ ॥
 तद्द्रव्यं संवार्यसंवारकोमयम् ॥ १६ ॥ संवार्यो विभावाना-
 स्रवः ॥ १७ ॥ द्रव्यास्रवश्च ॥ १८ ॥ संवारकः शुद्ध-
 परिणामः ॥ १९ ॥ विभावनिमित्तत्वाभावश्च ॥ २० ॥
 संवारकसंवार्यत्वे जीवाजीवौ मुख्यौ ॥ २१ ॥ आदेवमिदम्
 तत्त्वमानिर्विकल्पात् ॥ २२ ॥

इति अध्यात्मयोगिद्युल्लङ्घयिषीमत्सहजानन्दविरचिते स्व-
 तत्त्वाधिगमे अध्यात्मसूत्रे भावद्रव्यसंवरप्ररूपकः पञ्चमोऽध्यायः ।

अथ षष्ठोऽध्यायः

विकृतिनिर्जरणं निर्जरा ॥ १ ॥ सैव मोक्षापायः ॥ २ ॥
 द्वेषा ॥ ३ ॥ भावद्रव्ययोः ॥ ४ ॥ वीतरागनिर्विकल्पसमाधि-
 भावनिर्जरा ॥ ५ ॥ बन्धानिमित्तं निष्फलं कर्मनिर्जरत्वं
 द्रव्यनिर्जरा ॥ ६ ॥ ते च परमार्थैकत्वद्रष्टुरेव ॥ ७ ॥ स
 चान्तर्बहिर्निःशङ्कितः ॥ ८ ॥ अनाकाङ्क्षः ॥ ९ ॥ निर्विचिक्रि-
 त्सः ॥ १० ॥ अमूढः ॥ ११ ॥ उपगूढकः ॥ १२ ॥
 शिवस्थापकः ॥ १३ ॥ धर्मवत्सलः ॥ १४ ॥ प्रभावकश्च
 ॥ १५ ॥ परस्थितिनिर्जराधेम् स्वभाषविभावौ विमेष स्वभाव
 उपलम्भनीयः ॥ १६ ॥ निरुपधिरुपादानकारणीभूत
 एकीकृतशुद्धपर्यायः स्वभावः ॥ १७ ॥ आत्मनोऽप्रावताद्यन-

न्ताहेतुकासाधारणज्ञानस्वभावः ॥ १८ ॥ तत्सर्वैष्य
सकलरागविकल्पास्त्याज्याः ॥ १९ ॥ तस्यागाय स्वभावो
दृश्यः ॥ २० ॥ तमभिप्रेत्य बाह्यसयोगं निवर्तयेत् ॥ २१ ॥
स्वभावमाश्रित्य स्वमिदं तयाऽनुभवेत् ॥ २२ ॥ शुद्धचिद्रूपो-
ऽहम् ॥ २३ ॥

इति अध्यात्मयोगिन्यायतीर्थब्रह्मकविरिषि श्रीमत्सहजानन्दविरचिते,
स्वतत्त्वाधिगमे अध्यात्मसूत्रे भावद्रव्यनिर्जराप्ररूपकः षष्ठोऽध्यायः ।

अथ सप्तमोऽध्यायः

पूर्णशुद्धस्वरूपसमवस्थानं मोक्षः ॥ १ ॥ तत्सम्पद्दर्शन-
ज्ञानचारित्र्यैकत्वम् ॥ २ ॥ विशुद्धज्ञानदर्शनस्वरूपनिजशु-
द्धात्मानुभूतिः सम्पद्दर्शनम् ॥ ३ ॥ अखण्डस्वरूपप्रतीत्या
सह वस्तुज्ञप्तिः सन्धगज्ञानम् ॥ ४ ॥ विकृतिपरिहरण-
स्वभावेन ज्ञप्तिस्थितिः सम्यक्चारित्र्यम् ॥ ५ ॥ त्रयाणामेकत्वं
ज्ञातृत्वमात्रम् ॥ ६ ॥ उपधिमोचनं वा मोक्षः
॥ ७ ॥ स बन्धच्छेदात् ॥ ८ ॥ स बन्धमावारागात् ॥ ९ ॥
स बन्धात्मनोः स्वभावमेदपरिज्ञानात् ॥ १० ॥ मोक्षो द्वेधा
॥ ११ ॥ द्रव्यमावाभ्याम् ॥ १२ ॥ तावपि द्वेधा मोक्ष्य
मोक्षकमेदात् ॥ १३ ॥ भूतार्थेन स्वैकत्वेव ॥ १४ ॥
तद्वैयं फलञ्च ॥ १५ ॥ शान्तस्वरूपम् ॥ १६ ॥ शुद्ध-

परिवृत्तिगतो धर्मो वा ॥ १७ ॥ स्वस्ति । १८ ।

इति अध्यात्मयोगिचुल्लकवर्णिश्रीमत्सहजानन्दविरचिते स्वतत्त्वा-
धिगमे अध्यात्मसूत्रे भावद्रव्यमोक्ष प्ररूपकः सप्तमोऽध्यायः ।

अथाष्टमोऽध्यायः

पर्यायतो नानात्मगुणस्थानानि ॥ १ ॥ अद्धाचारित्रयेणैः
॥ २ ॥ विपरीताभिनिवेशो मिथ्यात्वम् ॥ ३ ॥ तदनादिवद्ध-
स्यानादि ॥ ४ ॥ सम्यक्त्वच्युतस्य सादि ॥ ५ ॥ सम्यक्त्वा-
सादने सासादनसम्यक्त्वम् ॥ ६ ॥ मिश्रामिनिवेशो मिश्रः-
॥ ७ ॥ अविरतसम्यक्त्वम् ॥ ८ ॥ वंशतो विरतौ देशविर-
तिः ॥ ९ ॥ सर्वतः प्रमादे च प्रमत्तविरतः ॥ १० ॥
प्रमादामावेऽप्रमत्तविरतः ॥ ११ ॥ स द्वेषा ॥ १२ ॥
स्वस्थानसातिशयमेदान् ॥ १३ ॥ प्रमत्ताप्रमत्तपरिवृत्तौ
स्वस्थानी ॥ १४ ॥ सातिशयोऽधःकरणस्थः ॥ १५ ॥
ततोऽपूर्वकरणरचारित्रमोहस्योपशमकः क्षपको वा ॥ १६ ॥
अनिवृत्तिकरणश्च ॥ १७ ॥ अवशिष्टसूक्ष्मसाम्परायजेता
च ॥ १८ ॥ उपशान्तमोहः ॥ १९ ॥ क्षीणमोहः । २० ।
योगेन युतः सर्वज्ञः संयोगः केवली । २१ । रहितोऽयोगः
॥ २२ ॥ ततः सिद्धो गुणस्थानातीतः ॥ २३ ॥ गुणस्थाना-
नीमानि क्रमाक्रमोभयरूपेण यथागमं योज्यानि ॥ २४ ॥
सिद्धः सर्वतः पूर्णशुद्धः ॥ २५ ॥ ॐ नमः सिद्धाय ॥ २६ ॥
इति अष्टात्मयोगिन्यायतीर्क्षुल्लकवर्णिश्रीमत्सहजानन्दाविरचिते
अध्यात्मसूत्रे गुणस्थान संकेतः षष्ठोऽध्यायः ।

अथ नवमोऽध्यायः

सर्वार्थेषु सारः समयः ॥ १ ॥ सोऽनन्तशक्तिकः ॥ २ ॥
 तत्र ज्ञानं मुख्यम् ॥ ३ ॥ सर्वचेतकत्वात् ॥ ४ ॥ तस्य
 पर्यायो द्वेधा ॥ ५ ॥ सम्बन्धिमात्रमेदात् ॥ ६ ॥ मिथ्या-
 ज्ञानमुपचारात् ॥ ७ ॥ सम्बन्धज्ञानं सम्यक्स्वसहचारात् ॥ ८ ॥
 ज्ञानानि मतिश्रुतावधिमनःपर्ययकेवलानि ॥ ९ ॥ तत्र चत्वारि
 विकलज्ञानानि ॥ १० ॥ सकलज्ञानं केवलम् ॥ ११ ॥ तांभे-
 रन्तरं चत्वारि ज्ञानस्वभावोपादानम् ॥ १२ ॥ अन्त्ये सम्य-
 गेव ॥ १३ ॥ सर्वपरिणामेष्वेकरूपमखण्डं ज्ञानमात्रं विशुद्धम्
 ॥ १४ ॥ तदनादि ॥ १५ ॥ अनन्तम् ॥ १६ ॥ अहेतुकम्
 ॥ १७ ॥ परपरिणत्या परिणतिशून्यम् ॥ १८ ॥ स्वपरि-
 णामेन परिणन्त ॥ १९ ॥ सर्वशक्तिगर्भम् ॥ २० ॥ विशेष-
 तांमेदषट्कारकविषयं ॥ २१ ॥ सामान्यतः स्वलक्षणमात्रम्
 ॥ २२ ॥ कर्तृभोक्त्रादिमावरहितम् ॥ २३ ॥ विकृति-
 मुक्त्यकल्पितम् ॥ २४ ॥ ज्ञानमयत्वादात्मैव तथा ॥ २५ ॥
 तच्छ्रद्धानं सम्बन्धदर्शनम् ॥ २६ ॥ तदनुभूतिः सम्यग्ज्ञानम्
 ॥ २७ ॥ तत्स्थैर्यं सम्यक्चाग्रिमम् ॥ २८ ॥ शुद्धं शुद्धं
 तत्स्फूर्जतु ॥ २९ ॥

इति अध्यात्मयोगिन्यापतीर्थलुल्लङ्घनश्रीमत्सहजानन्दविरचिते
 स्वतत्त्वाधिगमे अध्यात्मसूत्रे विशुद्धज्ञानप्ररूपकः नवमोऽध्यायः ।

अथ दशमोऽध्यायः

ज्ञानवृत्तिः संयमः ॥ १ ॥ विशुद्धद्रष्टुःशुभरागप्रवृत्तिर-
 व्युपचारात् ॥ २ ॥ संयमः पञ्चधा ॥ ३ ॥ सामायिकच्छे-
 दोपस्थापनापरिहारविशुद्धिसत्त्वमसाम्पराययथाख्यातसंयममे-
 दात् ॥ ४ ॥ बाह्याभ्यन्तरपरिग्रहविरतसाम्यभावः सामायिकः
 ॥ ५ ॥ हिंसादिविरतश्छेदोपस्थापकः ॥ ६ ॥ स च मेद-
 संयमः ॥ ७ ॥ बुद्धिपूर्वकोऽयमेव ॥ ८ ॥ समितिगुप्तिधर्मा-
 नुद्रेचापरीषहजया मेदसंयमे-न्तर्गता अमेदस्पर्शिनः ॥ ९ ॥
 सर्व एते जोषितव्या आनिर्विकल्पसंयमात् ॥ १० ॥ अद्वि-
 विशेषज्ञातः प्राणिपीडापरिहारप्रवणः परिहारविशुद्धिः ॥ ११ ॥
 अवशिष्टसत्त्वलोभपरिहाणिकुशला विशुद्धिः मृत्त्वमसाम्प-
 रायः ॥ १२ ॥ यथाख्यातो निरुपधिस्वभावख्यातिः ॥ १३ ॥
 तदर्थं संयमः सेव्यः ॥ १४ ॥ ततः संवरनिर्जरे ॥ १५ ॥
 ततः सर्वपरमावविमुक्तोर्मोक्षः ॥ १६ ॥ स सहजज्ञानानन्द-
 स्वरूपः स्वत एव ॥ १७ ॥

इति अध्यात्मयोगिन्यायतीर्थक्षुन्लकवर्णिश्रीमत्सहजानन्दविरचितं
 स्वतत्त्वाधिगमे अध्यात्मसूत्रे संयमग्ररूपकः दशमोऽध्यायः ।

॥ ॐ तत्सत्परमात्मने नमः ॥

पूज्य श्री छुल्लक मनोहरबर्षिसहजानन्दस्वामिविरचितम्

१० तत्त्वसूत्रम्

(अष्टाध्यायी)

प्रथमोऽध्यायः

ॐ । १ । तत् । २ । सत् । ३ । एकम् । ४ । नित्यम् ।
५ । सप्रतिपक्षम् । ६ । अप्रतिपक्षम् । ७ । अतत् । ८ ।
असत् । ९ । अनेकम् । १० । स्थितिकम् । ११ । अविभक्तम् ।
१२ । विभक्तम् । १३ । अखण्डम् । १४ । सांशम् । १५ ।
स्वपरिणतम् । १६ । अस्वापरिणतम् । १७ । स्वभाववत् ।
१८ । अस्वाभाव्यम् । १९ । ज्ञानमात्रम् । २० ।

अथ द्वितीयोऽध्यायः

तदहम् । १ । चित् । २ । ब्रह्म । ३ । जीवः । ४ ।
आत्मा । ५ । ज्ञाता । ६ । द्रष्टा । ७ । अमूर्तः । ८ । कर्ता ।
९ । मोक्ता । १० । अकर्ता । ११ । अमोक्ता । १२ । विद्युः ।
१३ । अव्यापी । १४ । स्रष्टा । १५ । अस्रष्टा । १६ ।
शुद्धः । १७ । अशुद्धः । १८ । शक्तिमयम् । १९ । ज्ञान-
मात्रम् । २० ।

अथ तृतीयोऽध्यायः

अहम् । १ । आनन्दः । २ । निर्विकल्पः । ३ । निष्कर्मा ।
४ । निष्कलः । ५ । निर्विश्वः । ६ । दिव्यः । ७ । मद्-

वृत्तिर्देवी । ८ । दुर्गा । ९ । शक्तिः । १० । खण्डी । ११ ।
 मुण्डी । १२ । चन्द्रघण्टा । १३ । मद्रकाली । १४ । अम्बा
 । १५ । सरस्वती । १६ । मगवती । १७ । तत्प्रसादाभिरा-
 कुलः । १८ । शिवमयम् । १९ । ज्ञानमात्रम् । २० ।

अथ चतुर्थोऽध्यायः

प्रभुः । १ । सर्वज्ञः । २ । सर्वदर्शी । ३ । स्वच्छः । ४ ।
 स्वविलासः । ५ । अकार्यः । ६ । अकारणः । ७ । परिणामी
 ८ । अन्यूनः । ९ । अनतिरिक्तः । १० । अपरिणामी । ११ ।
 निष्क्रियः । १२ । नियतः । १३ । अनन्तधर्मा । १४ ।
 विरुद्धधर्मा । १५ । उपायः । १६ । उपेयः । १७ । योगि-
 गम्यम् । १८ । स्वानुभाव्यम् । १९ । ज्ञानमात्रम् । २० ।

अथ पञ्चमोऽध्यायः

सिद्धः । १ । जिनः । २ । हरिः । ३ । हरः । ४ । ईश्वरः
 । ५ । परमात्मा । ६ । भगवान् । ७ । शिवः । ८ । ब्रह्मा
 । ९ । विष्णुः । १० । बुद्धः । ११ । रामः । १२ । ईशः
 । १३ । सनातनः । १४ । परमेष्ठी । १५ । शम्भुः । १६ ।
 भुक्तः । १७ । अर्हन् । १८ । स्वयंभूः । १९ । ज्ञानमात्रम् । २० ।

अथ षष्ठोऽध्यायः

अस्वादपेत्त्य । १ । जहात् । २ । बन्धोः । ३ । देहात्
 । ४ । शब्दात् । ५ । रूपात् । ६ । गन्धात् । ७ । रसात् । ८ ।
 स्पर्शात् । ९ । क्रोधात् । १० । मानात् । ११ । क्लृप्तात्

। १२ । लोभात् । १३ । तर्कात् । १४ । मक्तेः । १५ ।
 ध्यानात् । १६ । ज्ञेयमात्रात् । १७ । ज्ञानव्यक्तेः । १८ ।
 ज्ञेयाकारात् । १९ । ज्ञानमात्रम् । २० ।

अथ सप्तमोऽध्यायः

तं लब्धे । १ । ज्ञातम् । २ । स्वज्ञातम् । ३ । प्रतिपातम् । ४ ।
 भूतार्थम् । ५ । सत्त्वार्थम् । ६ । परमार्थम् । ७ । स्वार्थम् ।
 ८ । अवदम् । ९ । अस्पृष्टम् । १० । अनन्यम् । ११ ।
 नियतम् । १२ । अविशेषम् । १३ । असंयुक्तम् । १४ ।
 अजम् । १५ । अनन्तम् । १६ । गुप्तम् । १७ । स्वयम् ।
 १८ । सहजम् । १९ । ज्ञानमात्रम् । २० ।

अथ अष्टमोऽध्यायः

तच्छृण्वानि । १ । अवगृह्णानि । २ । धारयानि । ३ ।
 ज्ञुवाणि । ४ । गच्छानि । ५ । जानीयाम् । ६ । मन्ये । ७ ।
 इच्छामि । ८ । रोचै । ९ । प्रत्येमि । १० । अह्वानि । ११ ।
 भावयेयम् । १२ । ध्यायेयम् । १३ । स्पृशानि । १४ । प्राप्नु-
 वाणि । १५ । प्रतपानि । १६ । अनुभवानि । १७ । संचे-
 तानि । १८ । एकीभवेयम् । १९ । ज्ञानमात्रम् । २० ।

॥ इति तत्त्ववृत्तनाम्नी अष्टाध्यायी समाप्ता ॥

श्रीमद्देवसेनविरचिता

११ आलापपद्धतिः ।

गुणानां विस्तरं वक्ष्ये स्वभावानां तथैव च ।

पर्यायाणां विशेषेण नत्वा वीरं जिनेश्वरम् ॥

आलापपद्धतिर्वचनरचनाऽनुक्रमेण नयचक्रस्योपरि उच्य-
ते । सा च किमर्थम् ? द्रव्यलक्षणासिद्धयर्थम् स्वभावसिद्धयर्थञ्च ।
द्रव्याणि कानि ? जीवपुद्गलधर्माधर्माकाशकालद्रव्याणि ।
मद्द्रव्यलक्षणम्, उत्पादव्ययधीव्ययुक्तं सत् । इति द्रव्या-
धिकारः ।

लक्षणानि कानि ? अस्तित्वं, वस्तुत्वं, द्रव्यत्वं, प्रमेयत्वं,
अगुरुलघुत्वं, प्रदेशत्वं, चेतनत्वमचेतनत्वं मूर्तत्वममूर्तत्वं
द्रव्याणां दश सामान्यगुणाः प्रत्येकमष्टावष्टौ सर्वेषाम् ।

[एकैकद्रव्ये अष्टौ अष्टौ गुणाः भवन्ति । जीवद्रव्ये अचे-
तनत्वं मूर्तत्वं च नास्ति, पुद्गलद्रव्ये चेतनत्वममूर्तत्वं च नास्ति,
धर्माधर्माकाशकालद्रव्येषु चेतनत्वं मूर्तत्वं च नास्ति । एवं
द्विद्विगुणवजिते अष्टौ अष्टौ गुणाः प्रत्येकद्रव्ये भवन्ति ।]

ज्ञानदर्शनसुखवीर्याणि स्पर्शरसगन्धवर्णाः गतिहेतुत्वं स्थि-
तिहेतुत्वमवगाहनहेतुत्वं वचनहेतुत्वं चेतनत्वमचेतनत्वं
मूर्तत्वममूर्तत्वं द्रव्याणां षोडश विशेषगुणाः । षोडशविशेषगुणेषु
जीवपुद्गलयोः षडिति । जीवस्य ज्ञानदर्शनसुखवीर्याणि
चेतनत्वममूर्तत्वमिति षट् । पुद्गलस्य स्पर्शरसगन्धवर्णाः
मूर्तत्वमचेतनत्वमिति षट् । इतरेषां धर्माधर्माकाशकालानां

प्रत्येकं त्रयो गुणाः । धर्मद्रव्ये गतिहेतुत्वममूर्तत्वमचेतनत्वमेते
त्रयो गुणाः । अधर्मद्रव्ये स्थितिहेतुत्वममूर्तत्वमचेतनत्वमिति ।
आकाशद्रव्ये अवगाहनहेतुत्वममूर्तत्वमचेतनत्वमिति । काल-
द्रव्ये वर्चनाहेतुत्वममूर्तत्वमचेतनत्वमिति विशेषगुणाः । अन्त-
स्थारचत्वारो गुणाः स्वजात्यपेक्षया सामान्यगुणा विजात्य-
पेक्षया त एव विशेषगुणाः । इति गुणाधिकारः ।

गुणविकाराः पर्यावास्ते द्वे वा स्वभावविभावपर्यायमेदात्
अगुरुलघुविकाराः स्वभावपर्यावास्ते द्वादश वा षड्वृद्धिरूपाः
षड्दानिरूपाः । अनन्तमागवृद्धिः, असंख्यातमागवृद्धिः,
संख्यातमागवृद्धिः, संख्यातगुणवृद्धिः, असंख्यातगुणवृद्धिः,
अनन्तगुणवृद्धिः, एवं षड्वृद्धिरूपास्तथा अनन्तमागहानिः,
असंख्यातमागहानिः, संख्यातमागहानिः, संख्यातगुणहानिः,
असंख्यातगुणहानिः, अनन्तगुणहानिः एवं षड्दानिरूपा
ज्ञेयाः । विभावद्रव्यव्यञ्जनपर्यायरचतुर्विधा नरनारकादि-
पर्यायाः अथवा चतुरशीतिलक्षा योनयः । विभावगुण-
व्यञ्जनपर्याया मत्पादयः । स्वभावद्रव्यव्यञ्जनपर्यायाश्चरमश-
रीरात्किञ्चिन्पूनसिद्धपर्यायाः । स्वभावगुणव्यञ्जनपर्याया
अनन्तचतुष्टयस्वरूपा जीवस्य । पुद्गलस्य तु क्षणिकादयो विभा-
वद्रव्यव्यञ्जनपर्यायाः । रसरसान्तरगन्धगन्धान्तरादिविभाव-
गुणव्यञ्जनपर्यायाः । अविभागिपुद्गलपरमाणुः स्वभावद्रव्य-
व्यञ्जनपर्यायः । वर्णगन्धरसैकैकाविरुद्धस्पर्शद्वयं स्वभावगुण-
व्यञ्जनपर्यायः ।

अनाद्यनिधने द्रव्ये स्वपर्यायाः प्रतिष्ठणम् ।

उन्मज्जन्ति निमज्जन्ति जलकन्तोल्लवज्जले ॥ १ ॥

धर्माधर्मनभः काला अर्थपर्यायगोचराः ।

व्यञ्जनेन तु संबन्धौ द्वावन्यौ जीवपुद्गलौ ॥ २ ॥

इति पर्यायाधिकारः गुणपर्यायवद्द्रव्यम् ।

स्वभावाः कथ्यन्ते । अस्तिस्वभावः, नास्तिस्वभावः, नित्यस्वभावः, अनित्यस्वभावः, एकस्वभावः, अनेकस्वभावः, भेदस्वभावः, अभेदस्वभावः, अव्यस्वभावः, अमव्यस्वभावः, परमस्वभावः, द्रव्याणामेकादश सामान्यस्वभावाः । चेतनस्वभावः, अचेतनस्वभावः, मूर्त्तस्वभावः, अमूर्त्तस्वभावः, एकप्रदेशस्वभावः, अनेकप्रदेशस्वभावः, विभावस्वभावः, शुद्धस्वभावः, अशुद्धस्वभावः, उपचरितस्वभावः, एते द्रव्याणां दश विशेषस्वभावाः । जीवपुद्गलयोरेकविंशतिः चेतनस्वभावः, मूर्त्तस्वभावः, विभावस्वभावः, एकप्रदेशस्वभावः, अशुद्धस्वभाव एतैः पञ्चभिः स्वभावे विना धर्मादित्रयाणां षोडश स्वभावाः सन्ति । तत्र बहुप्रदेशविना कालस्य पञ्चदश स्वभावाः ।

एकविंशतिभावाः स्युर्जीवपुद्गलयोर्मताः ।

धर्मादीनां षोडश स्युः काले पञ्चदश स्मृताः ॥३॥

ते कुतो ज्ञेयाः ? प्रमाणनयविवक्षातः । सम्पग्नानं प्रमाणम् । तद्वेधा प्रत्यक्षेतरभेदात् अवधिमनःपर्यायावेकदेशप्रत्यक्षौ । केवलं सकलप्रत्यक्षं । मतिश्रुते परोक्षे । प्रमाणमुक्तं । तदवयवा नयाः ।

नयमेदा उच्यन्तेः —

शिच्छयववहारण्या मूलममेयाण्य ण्य सञ्चार्य ।

शिच्छय सादृशहेतुो दन्वयपञ्जस्थिया मुण्ड ॥ ४ ॥

द्रव्यार्थिकः, पर्यायार्थिकः नैगमः, संग्रहः, व्यवहारः, श्रुतुष्वः, शब्दः, समभिरूढः, एवंभूत इति नव नयाः स्मृताः । उपनयाश्च कथ्यन्ते । नयानां समीपा उपनयाः । सद्भूतव्यवहारः असद्भूतव्यवहारः उपचरितासद्भूतव्यवहारश्चेत्युपनयाश्चेष्टा ।

इदानीमेतेषां मेदा उच्यन्ते । द्रव्यार्थिकस्य दशमेदाः ।

कर्मोपाधिनिरपेक्षः शुद्धद्रव्यार्थिको यथा संगी जीवः सिद्धसदृक् शुद्धात्मा । उत्पादव्ययगौणत्वेन सत्ताग्राहकः शुद्धद्रव्यार्थिको यथा द्रव्यं नित्यम् । मेदकल्पनानिरपेक्षः शुद्धो-द्रव्यार्थिको यथा निजगुणपर्यायस्वभावोद्द्रव्यमभिन्नम् ।

कर्मोपाधिसापेक्षोऽशुद्धद्रव्यार्थिको यथा क्रोधादिकर्मज-भाव आत्मा । उत्पादव्ययसापेक्षोऽशुद्धद्रव्यार्थिको यथैक-स्मिन् समये द्रव्यमुत्पादव्ययधौव्यात्मकम् । मेदकल्पना-सापेक्षोऽशुद्धद्रव्यार्थिको यथात्मनो दर्शनज्ञानादयो गुणाः । अन्वयद्रव्यार्थिको तथा-गुणपर्यायस्वभावो द्रव्यम् । स्वद्रव्यादि-ग्राहकद्रव्यार्थिको यथा-स्वद्रव्यादिचतुष्टयापेक्षया द्रव्यमस्ति । परद्रव्यादिग्राहकद्रव्यार्थिको यथा-परद्रव्यादिचतुष्टयापेक्षया द्रव्यं नास्ति । परमभावग्राहकद्रव्यार्थिको यथा-ज्ञानस्वरूप

आत्मा । अत्रानेकस्वभावानां मध्ये ज्ञानाख्यः परमस्वभावो
गृहीतः ।

इति द्रव्यार्थिकस्य दशमेदाः

अथ पर्यायार्थिकस्य षड्मेदा उच्यन्ते-

अनादिनित्यपर्यायार्थिको यथा पुद्गलपर्यायो नित्यो मेवा-
दिः । सादिनित्यपर्यायार्थिको यथा-सिद्धपर्यायो नित्यः ।
सत्तागौणत्वेनोत्पादव्ययग्राहकस्वभावो नित्याशुद्धपर्यायार्थिको
यथा-समर्थं समर्थं प्रति पर्याया विनाशिनः । सत्तासा-
पेक्षस्वभावो नित्याशुद्धपर्यायार्थिको यथा-एकस्मिन् समये
त्रयस्मिन् पर्यायः । कर्मोपाधिनिरपेक्षस्वभावो नित्यशुद्ध-
पर्यायार्थिको यथा-सिद्धपर्यायसदृशाः शुद्धाः संसारिणां
पर्यायाः । कर्मोपाधिसापेक्षस्वभावोऽनित्याशुद्धपर्यायार्थिको
यथा-संसारिणामुत्पत्तिमरणे स्तः । इति पर्यायार्थिकस्य
षड् मेदाः ।

नैगमस्त्रेधा भूतमाविर्त्तमानकात्तमेदात् । अतीते वर्त्त-
मानारोपणं यत्र स भूतनैगमो यथा-अद्य दीपोत्सवदिने
श्रीवर्द्धमानस्वामी मोक्षं गतः । माविनि भूतवत्कथनं यत्र स
माविनैगमो यथा अहं न सिद्ध एव । कर्तुमाश्वमीपञ्चिष्य-
जमनिष्पन्नं वा वस्तु निष्पन्नवत्कथ्यते यत्र स वर्त्तमाननैगमो
यथा-ओदनः पच्यते इति नैगमस्त्रेधा ।

संग्रहो द्विविधः । सामान्यसंग्रहो यथा-सर्वाणि द्रव्याणि

परस्परमविरोधीनि । विशेषसंग्रहो यथा—सर्वे जीवाः परस्परमविरोधिनः इति संग्रहोऽपि द्विधा ।

व्यवहारोऽपि द्वेधा । सामान्यसंग्रहमेदको व्यवहारो यथा—द्रव्याणि जीवाजीवाः । विशेषसंग्रहमेदको व्यवहारो यथा—जीवाः संसारिणो मुक्ताश्च इति व्यवहारोऽपि द्वेधा ।

अजुसुत्रो द्विविधः । सूक्ष्मजुसुत्रो यथा—एकसमयावस्थायां पर्यायः । स्थूलजुसुत्रो यथा—मनुष्यादिपर्यायास्तदायुः प्रमाणकालं तिष्ठन्ति इति अजुसुत्रोऽपि द्वेधा ।

शब्दसममिरूढैवंभूता नयाः प्रत्येकमेकैका नया । शब्दनयो यथा दारा भार्या कलत्रं जलं आपः । सममिरूढनयो यथा गौः पशुः । एवंभूतनयो यथा—इन्दतीति इन्द्रः । उक्ता अष्टाविंशतिर्नयमेदाः ।

उपनयमेदा उच्यन्ते—सद्भूतव्यवहारो द्विधा । शुद्धसद्भूतव्यवहारो यथा—शुद्धगुणशुद्धगुणिनोः शुद्धपर्यायशुद्धपर्यायिणोर्भेदकथनम् । अशुद्धसद्भूतव्यवहारो यथा—शुद्धगुणाऽशुद्धगुणिनोरशुद्धपर्यायाऽशुद्धपर्यायिणोर्भेदकथनम् इति सद्भूतव्यवहारोऽपि द्वेधा ।

असद्भूतव्यवहारस्त्रेधा । स्वजात्यसद्भूतव्यवहारो यथा—परमाणुर्बहुप्रदेशीति कथनमित्यादि । विजात्यसद्भूतव्यवहारो यथा मूर्च्छा मतिज्ञानं यतो मूर्च्छाद्रव्येण जनितम् । स्वजातिविजात्यसद्भूतव्यवहारो यथा ज्ञेये जीवेऽजीवे ज्ञानमिति कथनं ज्ञानस्य विषयात् । इत्यसद्भूतव्यवहारस्त्रेधा ।

उपचरितासद्भूतव्यवहारस्त्रेषा । स्वजात्युपचरितासद्भूत-
तव्यवहारो यथा-पुत्रदारादि मम । विजात्युपचरितासद्भूत-
व्यवहारो यथा वस्त्राभरणहेमरत्नादि मम । स्वजातिविजात्यु-
पचरितासद्भूतव्यवहारो यथा-देशराज्य दुर्गादि मम इत्युप-
चरितासद्भूतव्यवहारस्त्रेषा ।

सहभावो गुणाः, क्रमवर्तिनः पर्यायाः । गुण्यन्ते पृथक्-
क्रियन्ते द्रव्यं द्रव्याद्यैस्ते गुणाः । अस्तीत्येतस्य भावोऽस्तत्त्वं
सद्व्यपत्त्वम् । वस्तुनो भावो वस्तुत्वम्, सामान्याविशेषात्मकं
वस्तु । द्रव्यस्वभावो द्रव्यत्वम् । निजनिजप्रदेशसमूहैरखण्ड-
कृत्या स्वभावविभावपर्यायान् द्रवात् द्राप्यात् अदुद्रवदिति
द्रव्यम् । सद्व्यपत्त्वलक्षणम्, सीदति स्वकीयान् गुणपर्यायान् गुण-
पर्यायान् व्याप्नोतीति सत् । उत्पादव्ययधौव्ययुक्तं सत् ।
प्रमेयस्य भावः प्रमेयत्वम् प्रमाणेन स्वपरस्वरूपपरिच्छेदं
प्रमेयम् । अगुरुलघोर्भावोऽगुरुलघुत्वं । अक्षमा वागगोचराः
प्रतिक्षणं वर्तमाना आगमप्रमाणादभ्युपगम्या अगुरुलघुगुणाः ।

“सूक्ष्मं जिनोदितं तत्त्वं हेतुमिर्नैव हन्यते ।

आज्ञासिद्धं तु तद्ग्राह्यं नान्यथावादिनो जिनाः” ॥५॥

प्रदेशस्य भावः प्रदेशत्वं क्षेत्रत्वं अविभागीपुद्गलपर-
माणुनावष्टम्भम् । चेतनस्य भावश्चेतनत्वम् चैतन्यमनुभवनम् ।

चैतन्यमनुभूतिः स्यात् सा क्रियारूपमेव च ।

क्रिया मनोवचःकायेष्वन्विता वर्तते ध्रुवम् ॥६॥

अचेतनस्य भावोऽचेतनत्वमचैतन्यमननुभवनम् । मूर्तस्य

भावो मूर्तत्वं रूपादिमत्त्वम् । अमूर्तस्य भावोऽमूर्तत्वरूपादि-
रहितत्वम् । इति गुणानां व्युत्पत्तिः । स्वभावविभावरूपतया-
याति पर्येति परिश्रमतीति पर्याय इति पर्यायस्य व्युत्पत्तिः ।
स्वभावलाभादव्युत्तत्वादस्तिस्वभावः । परस्वरूपेणामावाप्तास्ति
स्वभावः । निजनिजनानापयायेषु तदेवेदमिति द्रव्यस्योपल-
म्भाभित्यस्वभावः । तस्याप्यनेकपर्यायपरिणामित्वादनित्यस्व-
भावः । स्वभावानामेकाधारत्वादेकस्वभावः एकस्याप्यनेकस्व-
भावोपलम्भदनेकस्वभावः । गुणगुण्यादिसंज्ञामेदाद् भेदस्व-
भावः । संज्ञासंख्यालक्षणप्रयोजनानि गुणगुण्याद्येकस्वभावा-
दभेदस्वभावः । भाविकाले परस्वरूपाकारभवनाद् भव्यस्वभावः ।
कालत्रयेऽपि परस्वरूपाकाराभवनाद् भव्यस्वभावः । उक्तञ्च-

“अयथोऽयं पविसंता दिता उग्गासमयश्चमयश्चस ।

मेलंतावि य शिञ्चं सगसगमावं च विजहंति” ॥७॥

पारिणामिकभावप्रधानत्वेन परमस्वभावः । इति सामा-
न्यस्वभावानां व्युत्पत्तिः । प्रदेशादिगुणानां व्युत्पत्तिश्चेतनादि-
विशेषस्वभावानां च व्युत्पत्तिर्निगदिता ।

धर्मापेक्षया स्वभावा गुणा न भवन्ति । स्वद्रव्यचतुष्टया-
पेक्षया परस्परं गुणाः स्वभावा भवन्ति । द्रव्याण्यपि भवन्ति ।
स्वभावादन्यथाभवनं विभावः । शुद्धं केवलभावमशुद्धं तस्यापि
विपरीतम् । स्वभावस्याप्यन्यत्रोपचारादुपचरितस्वभावः । स
द्वेधा—कर्मजस्वभाविकभेदात् । यथा जीवस्य मूर्तत्वमचेतनत्वं

यथा सिद्धानां परकृता परदर्शकत्वं च । एवमितरेषां द्रव्याणां प्रप-
चारो यथाप्रम्भो ज्ञेयः ।

“दुर्नयैकान्तमारूढा भावानां स्वार्थिका हि ते ।

स्वार्थिकारच विपर्यस्ताः सकलज्ञा नया यतः” ॥८॥

तत्कथं तथाहि—सर्वथैकान्तेन सद्रूपस्य न नियतार्थ-
व्यवस्था—संकरादिदोषत्वात् तथा—सद्रूपस्य सकलशून्यता
प्रसङ्गात्, नित्यस्यैकरूपत्वादेकरूपस्यार्थक्रियाकारित्वाभावः,
अर्थक्रियाकारित्वाभावे द्रव्यस्याप्यभावः । अनित्यपक्षेऽपि
अनित्यरूपत्वादर्थक्रियाकारित्वाभावः, अर्थक्रियाकारित्वाभावे
द्रव्यस्याप्यभावः । एकस्वरूपस्यैकान्तेन विशेषाभावः, सर्वथैक-
रूपत्वात् विशेषाभावे सामान्यस्याप्यभावः ।

“निविशेर्षं हि सामान्यं ममेत्स्वरविषाणवत् ।

सामान्यरहितत्वाच्च विशेषस्तद्वेदेव हि” ॥९॥ इति ज्ञेयः॥

अनेकपक्षेऽपि तथा द्रव्याभावो निराधारत्वात् आधार-
धेयाभावाच्च । भेदपक्षेऽपि विशेषस्वभावानां निराधारत्वा-
दर्थक्रियाकारित्वाभावः, अर्थक्रियाकारित्वाभावे द्रव्यस्याप्य-
भावः । अभेदपक्षेऽपि सर्वेषामेकत्वम् सर्वेषामेकत्वेऽर्थक्रिया-
कारित्वाभावः अर्थक्रियाकारित्वाभावे द्रव्यस्याप्यभावः । मध्य-
स्यैकान्तेन पारिजामिकत्वात् द्रव्यस्य द्रव्यान्तरत्वप्रसङ्गात्
सङ्करादिदोषसम्भवात् । सङ्करव्यतिकरविरोधवैयधिकरणान-
वस्थासंशयाप्रतिपत्त्यभावाच्चेति । सर्वथाऽमध्यस्यैकान्तेऽपि
तथा शून्यताप्रसङ्गात् स्वभावरूपस्यैकान्तेन संसारभावः ।

विभावपक्षेऽपि मोक्षस्याप्यभावः । सर्वथा चैतन्यमेवेत्युक्ते सर्वेषां शुद्धज्ञानचैतन्यावाप्तिः स्यात्, तथा सति ध्यानं ध्येयं ज्ञानं ज्ञेयं गुरुशिष्याद्यभावः । सर्वथाशब्दः सर्वप्रकारवाची, अथवा सर्वकालवाची, अथवा नियमवाची, वा अनेकान्तसापेक्षी वा ? यदि सर्वप्रकारवाची सर्वकालवाची अनेकान्तवाची वा सर्वादिगणे पठनात् सर्वशब्द एवंविधश्चेत्तर्हि सिद्धं नः समीहितम् । अथवा नियमवाची चेत्तर्हि सकलार्थानां तत्र प्रतीतिः कथं स्यात् ? नित्यः, अनित्यः, एकः, अनेकः, भेदः, अभेदः कथं प्रतीतिः स्यात् नियमितपक्षत्वात् । तथा चैतन्यपक्षेऽपि सकलचैतन्योच्छेदः स्यात्, मूर्त्तस्यैकान्तेतात्मनो मोक्षस्यावाप्तिः स्यात् । सर्वथाऽमूर्त्तस्यापि तथात्मनः संसारविलोपः स्यात् एकप्रदेशस्यैकान्तेनाखण्डपरिपूर्णस्यात्मनोऽनेककार्यकारित्व एव हानिः स्यात् । सर्वथाऽनेकप्रदेशत्वेऽपि तथा तस्यानर्थकार्यकारित्वं स्वस्वभावशून्यताप्रसङ्गात् । शुद्धस्यैकान्तेनात्मनो न कर्ममलकजङ्गावलोपः प्रवर्था निरञ्जनत्वात् । सर्वथाऽशुद्धैकान्तेऽपि तथात्मनो न कदापि शुद्धस्वभावप्रसङ्गः स्यात् तन्मयत्वात् । उपचरितैकान्तपक्षेऽपि नात्मवृत्ता सम्भवति नियमितपक्षत्वात् । तथात्मनोऽनुपचरितपक्षेऽपि परवृत्तादीनां विरोधः स्यात् ।

“नानास्वभावसंयुक्तं द्रव्यं ज्ञात्वा प्रमाद्यतः ।

तच्च सापेक्षसिद्धयर्थं स्यान्नयमिमितं कुरु” ॥१०॥

स्वव्यादिद्राहकेष्वस्तिस्वभावः । परद्रव्यादिद्राहकेष्व

नास्तिस्वभावः । उत्पादव्ययगौखत्वेन सत्ताग्राहकेण नित्यस्वभावः । केनचित्पर्यायार्थिकेनानित्यस्वभावः । मेदकल्पनानिरपेक्षेणैकस्वभावः । अन्वयद्रव्यार्थिकेनैकस्याप्यनेकद्रव्यस्वभावत्वम् । सद्भूतव्यवहारेण गुणगुण्यादिभिर्भेदस्वभावः । मेदकल्पनानिरपेक्षेण गुणगुण्यादिभिर्भेदस्वभावः । परमभावग्राहकेण भव्याभव्यपारिणामिकस्वभावः । शुद्धाशुद्धपरमभावग्राहकेण चेतनस्वभावो जीवस्य । असद्भूतव्यवहारेण कर्मनोर्कर्मणोरपि चेतनस्वभावः । परमभावग्राहकेण कर्मनोर्कर्मणोरचेतनस्वभावः ।

जीवस्याप्यसद्भूतव्यवहारेणाचेतनस्वभावः । परमभावग्राहकेण कर्मनोर्कर्मणोर्मूर्त्तस्वभावः । जीवस्याप्यासद्भूतव्यवहारेण मूर्त्तस्वभावः । परमभावग्राहकेण पुद्गलं विहाय इतरेषाममूर्त्तस्वभावः । पुद्गलस्यपचारादापि नास्त्यमूर्त्तत्वम् । परमभावग्राहकेण कालपुद्गलाणूनामेकप्रदेशस्वभावत्वम् । मेदकल्पनानिरपेक्षेणेतरेषां धर्माधर्माकाशजीवानां चाखण्डत्वादिकप्रदेशत्वम् । मेदकल्पनासापेक्षेण चतुर्णामपि नानाप्रदेशस्वभावत्वम् । पुद्गलाखोरुपचारतो नानादेशत्वं न च कालाखोः स्निग्धरूक्षत्वाभावात् । अरूक्षत्वाद्याखोरमूर्त्तपुद्गलस्यैकविंशतितमो भावो न स्यात् । परोक्षप्रमाणापेक्षयाऽसद्भूतव्यवहारेण्यप्युपचारेणामूर्त्तत्वं । पुद्गलस्य शुद्धाशुद्धद्रव्यार्थिकेन विभावस्वभावत्वम् । शुद्धद्रव्यार्थिकेन शुद्धस्वभावः । अशुद्धद्रव्यार्थिकेनाशुद्धस्वभावः । असद्भूतव्यवहारेणोपचरितस्वभावः

“द्रव्याणां तु यथारूपं तन्लोकेऽपि व्यवस्थितम् ।
तथाज्ञानेन संज्ञातं नपोऽपि हि तवाविषः” ॥११॥

इति नवयोजनिका ।

—०—

सकलवस्तु ग्राहकं प्रमाणां, प्रमीयते परिच्छिद्यते वस्तुत्वत्वं
येन ज्ञानेन तत्प्रमाणम् । तद्द्रव्या सविकल्पेतरमेदात् । सविक-
ल्पं मानसं तत्तत्तुर्विधम् । मतिभ्रुतावधिमनःपर्ययरूपम् । नि-
र्विकल्पं मनोरहितं केवलज्ञानमिति प्रमाणस्य व्युत्पत्तिः । प्र-
माणेन वस्तु संगृहीतार्थैकांशो नयः, श्रुतविकल्पो वा, ज्ञातुर-
भिप्रायो वा नयः, नानास्वभावैर्म्यो व्यावृत्त्य एकस्मिन्स्वभावे
वस्तु नयनि प्राप्नोतीति वा नयः । स द्रव्या सविकल्पनिर्विक-
ल्पमेदादिति नयस्य व्युत्पत्तिः । प्रमाणनययोर्निक्षेप आरोपणं
स नामस्थापनादिमेदेन चतुर्विध इति निक्षेपस्य व्युत्पत्तिः ।
द्रव्यमेवार्थः प्रयोजनमस्येति द्रव्यार्थिकः । शुद्धद्रव्यमेवार्थः
प्रयोजनमस्येति शुद्धद्रव्यार्थिकः । अशुद्धद्रव्यमेवार्थः प्रयोजनम-
स्येति अशुद्धद्रव्यार्थिकः । सामान्यगुणादयोऽन्वयरूपेण द्रव्यं
द्रव्यमात्रं द्रवति व्यवस्थापयतीत्यन्वयद्रव्यार्थिकः । स्वद्रव्या-
दिग्रहणमर्थः प्रयोजनमस्येति स्वद्रव्यादिग्राहकः । परद्रव्यादि
ग्रहणमर्थः प्रयोजनमस्येति परद्रव्यादिग्राहकः । परमभाव-
ग्रहणमर्थः प्रयोजनमस्येति परमभावग्राहकः ।

इति द्रव्यार्थिकस्य व्युत्पत्तिः ।

—०—

पर्याय एवार्थः प्रयोजनमस्येति पर्यायार्थिकः । अनादिनि-
त्यपर्याय एवार्थः प्रयोजनमस्येत्यनादिनित्यपर्यायार्थिकः । सा-
दिनित्यपर्याय एवार्थः प्रयोजनमस्येति सादिनित्यपर्यायार्थिकः ।
शुद्धपर्याय एवार्थः प्रयोजनमस्येति शुद्धपर्यायार्थिकः ।
अशुद्धपर्याय एवार्थः प्रयोजनमस्येत्यशुद्धपर्यायार्थिकः ।

इति पर्यायार्थिकस्य व्युत्पत्तिः ।

—८—

नैकं गच्छतीति निगमः, निगमो विद्वन्पस्तत्रमवो नैगमः ।
अमेदरूपतया वस्तुजातं संगृह्णातीति संग्रहः । संग्रहेण गृही-
तार्थस्य मेदरूपतया वस्तु व्यवहियत इति व्यवहारः । अजु
प्राञ्जलं सूत्रवतीति अजुयुत्रः । शब्दात् व्याकरणान् प्रकृति-
प्रत्ययद्वारेण सिद्धः शब्दः शब्दनयः । परस्परेशाभिरूढाः स-
मभिरूढाः । शब्दमेदेऽप्यर्थमेदो नास्ति । यथा शक्र इन्द्रः पुर-
न्दर इत्यादयः समभिरूढाः । एवंक्रियाप्रधानत्वेन भूयत इत्ये-
वंभूतः । शुद्धाशुद्धनिश्चयौ द्रव्यार्थिकस्य मेदौ । अमेदानुप-
चारतया वस्तु निश्चीयत इति निश्चयः । मेदापचारतया
वस्तु व्यवहियत इति व्यवहारः । गुणगुणिनोः संज्ञादिमेदात्
मेदकः सद्भूतव्यवहारः । अन्यत्र प्रसिद्धस्य धर्मस्यान्यत्र
समारोपणमसद्भूतव्यवहारः । असद्भूतव्यवहार एवोपचारः,
उपचारादप्युपचारं यः करोति स उपचरितासद्भूतव्यवहारः ।
गुणगुणिनोः पर्यायपर्यायिणोः स्वभावस्वमाविनोः कारककार-
कित्वोर्मेद सद्भूतव्यवहारस्यार्थः । द्रव्ये द्रव्योपचारः, पर्याये

पर्यायोपचारः, गुणो गुणोपचारः, द्रव्ये गुणोपचारः, द्रव्ये पर्या-
योपचारः, गुणो द्रव्योपचारः, गुणो पर्यायोपचारः, पर्याये द्रव्यो-
पचारः, पर्याये गुणोपचार इति नवविधोऽसद्भूतव्यवहारस्वार्थो
द्रष्टव्यः ।

उपचारः पृथग् नयो नास्तीति न पृथक् कृतः । दृष्टव्याभावे
सति प्रयोजने निर्मिमे चोपचारः प्रवर्तते सोऽपि सम्बन्धाविना-
भावः । संश्लेषः सम्बन्धः । परिणामपरिणामिसम्बन्धः, भेदा-
भेदेयसम्बन्धः, ज्ञानज्ञेयसम्बन्धः, चारित्र्यचर्यासम्बन्धश्चेत्यादि-
सत्यार्थः, असत्यार्थः, सत्यासत्यार्थश्चेत्युपचरिताऽसद्भूतव्यव-
हारनयस्यार्थः ।

पुनःप्यध्यात्ममाश्रया नया उच्यन्ते । तावन्मूलनयो द्वौ नि-
रयो व्यवहारश्च । तत्र निश्चयनयोऽमेदविषयो व्यवहारो मेद
विषयः । तत्र निश्चयो द्विविधः शुद्धनिश्चयोऽशुद्धनिश्चयश्च ।
तत्र निरुपाधिकगुणगुण्यमेदविषयकोऽशुद्धनिश्चयो यथा—केवल-
ज्ञानादयो जीव इति । सोपाधिकविषयोऽशुद्धनिश्चयो यथा—मति-
ज्ञानादयो जीव इति । व्यवहारो द्विविधः सद्भूतव्यवहारोऽसद्-
भूतव्यवहारश्च । तत्रैकवस्तुविषयः सद्भूतव्यवहारः, भिन्नवस्तु-
विषयोऽसद्भूतव्यवहारस्तत्रसद्भूतव्यवहारो द्विविधः उपचरिता-
नुपचरितमेदात् । तत्र सोपाधिगुणगुणिनोर्मेदविषयः उपचरित-
सद्भूतव्यवहारो यथा—जीवस्य मतिज्ञानादयो गुणाः । निरुपा-
धिगुणगुणिनोर्मेदविषयोऽनुपचरितसद्भूतव्यवहारो यथा—जीवस्य
केवलज्ञानादयो गुणाः । असद्भूतव्यवहारो द्विविधः उपचरिता-

नुपचरितमेदात् । तत्र संश्लेषरहितवस्तुसम्बन्धविषय उपचरिता-
सद्भूतव्यवहारो-यथा देवदत्तस्य धनमिति । संश्लेषरहितवस्तु-
सम्बन्धविषयोऽनुपचरितासद्भूतव्यवहारो यथा-जीवस्य शरीर-
मिति ।

इति सुखबोधार्थमालापपद्धतिः श्रीमद्देवसेनविरचिता
परिसमाप्ता

—: ० :—

श्रीमन्माखिक्यनन्दविरचितानि

१२ परीक्षासुखसूत्राणि ।

प्रमाणादर्थसंसिद्धिस्तदामासाद्विपर्ययः ।

इति वक्ष्ये तयोर्लक्ष्यं सिद्धमन्यं लघीयसः ॥१॥

स्वापूर्वार्थव्यवसायात्मकं ज्ञानं प्रमाणं ॥ १ ॥ हितादित-
प्राप्तिपरिहारसमर्थं हि प्रमाणं ततो ज्ञानमेव तत् ॥ २ ॥ तन्नि-
श्चयात्मकं समारोपविरुद्धत्वादनुमानवत् ॥ ३ ॥ अनिश्चितोऽपू-
र्वार्थः ॥ ४ ॥ इष्टोऽपि समारोपात्तादृक् ॥ ५ ॥ स्वोन्मुखतया
प्रतिभासनं स्वस्य व्यवसायः ॥ ६ ॥ अर्थस्येव तदुन्मुखतया
॥ ७ ॥ षट्महमात्मना वेष्टि ॥ ८ ॥ कर्मवत्कर्तृकरणक्रियाप्रती-
तेः ॥ ९ ॥ शब्दानुच्चारणेऽपि स्वस्यानुमनमर्थवत् ॥ १० ॥
को वा तत्प्रतिभासिनमर्थमप्यसमिच्छंस्तदेव तथा नेच्छेत् ॥ ११ ॥
प्रदीपवत् ॥ १२ ॥ तत्प्रामाण्यं स्वतः परतश्च ॥ १३ ॥

इति प्रमाणाख्य स्वरूपोद्देशः प्रथमः ॥ १ ॥

तद्देहा ॥ १ ॥ प्रत्यक्षेतरमेदात् ॥ २ ॥ विशदं प्रत्यक्षं

॥ ३ ॥ प्रतीत्यन्तराव्यवधानेन विशेषवसया वा प्रतिमासनं
वैशद्यं ॥ ४ ॥ इन्द्रियानिन्द्रियनिमग्नं देशतः साव्यवहारिकम्
॥ ५ ॥ नार्यालोकौ कारखं परिच्छेद्यत्वात्तमोवत् ॥ ६ ॥ तदन्व-
यव्यतिरेकानुविधानाभावाच्च केशोण्डुकज्ञानवन्नक्तचरज्ञानवच्च
॥ ७ ॥ अतज्जन्यमपि तत्प्रकाशकं प्रदीपवत् ॥ ८ ॥ स्वावरणच-
योपशमलक्षणयोग्यतया हि प्रतिनियतमर्थं व्यवस्थापयति ॥ ९ ॥
कारणस्य च परिच्छेद्यत्वे करखादिना व्यभिचारः ॥ १० ॥ साम-
ग्रीविशेषविश्लेषिताखिलावरणमतीन्द्रियमशेषतो मुख्यं ॥ ११ ॥
सावरणत्वे करखजन्यत्वे च प्रतिबन्धसम्भवात् ॥ १२ ॥

इति प्रत्यक्षोद्देशः द्वितीयः ॥ २ ॥

परोक्षमितरत् ॥ १ ॥ प्रत्यक्षादिनिमित्तं स्मृतिप्रत्यभिज्ञा-
नतर्कानुमानागममेदं ॥ २ ॥ संस्कारोद्बोधनिबन्धना तदित्या-
कारा स्मृतिः ॥ ३ ॥ स देवदत्तो यथा ॥ ४ ॥ दर्शनस्मरणकार-
णकं सङ्कुलनं प्रत्यभिज्ञानं तदेवेदं तत्सदृशं तद्विलक्षणं तत्प्रति-
योगीत्यादि ॥ ५ ॥ यथा स एवायं देवदत्तः गोसदृशो गवयः
गोविलक्षणो महिष इदमस्माद्दूरं वृक्षोऽयमित्यादि ॥ ६ ॥
उपलम्भालुपलम्भनिमित्तं व्याप्तिज्ञानमूढः इदमस्मिन्सत्येव भव-
त्यसति न भवत्येवेति च ॥ ७ ॥ यथाग्नावेव धूमस्तदभावे न
भवत्येवेति च ॥ ८ ॥ साधनात्साध्यविज्ञानमनुमानं ॥ ९ ॥
साध्याविनामावित्येन निश्चितो हेतुः ॥ १० ॥ सहकर्मभावनि-
वमोऽविनामावः ॥ ११ ॥ सहचारिणोऽप्यप्यव्यापकयोश्च सह-
भावः ॥ १२ ॥ पूर्वोक्तचारिणोः कार्यकारणयोरच कर्मभावः

॥ १३ ॥ तर्काचिन्तितः ॥ १४ ॥ इष्टमवाधितमसिद्धं साध्यं
 ॥ १५ ॥ सन्दिग्धविषयस्तम्ब्युत्पन्नानां साध्यत्वं यथा स्यादि-
 न्यसिद्धपदं ॥ १६ ॥ अनिष्टाध्यक्षादिबाधितयोः साध्यत्वं मा-
 भूदितीष्टाबाधितवचनं ॥ १७ ॥ न चासिद्धवर्तिष्टं प्रतिवादिनः
 ॥ १८ ॥ प्रत्यायनाय हीच्छा वक्तुरेव ॥ १९ ॥ साध्यं धर्मः क्व-
 चित्प्रतिशिष्टो वा धर्मी ॥ २० ॥ पक्ष इति यावत् ॥ २१ ॥ प्रसि-
 द्धो धर्मी ॥ २२ ॥ विकल्पसिद्धे तस्मिन्सर्वतरे साध्ये ॥ २३ ॥
 अस्ति सर्वज्ञो नास्ति स्वरविषयः ॥ २४ ॥ प्रमाणोभयसिद्धे तु
 साध्यधर्मविशिष्टता ॥ २५ ॥ अग्निमानयं देशः परिणामी
 शब्द इति यथा ॥ २६ ॥ व्याप्तौ तु साध्यं धर्म एव ॥ २७ ॥
 अन्यथा तदघटनात् ॥ २८ ॥ साध्यधर्माधारसन्देहापनोदाय
 गम्यमानस्यापि पक्षस्य वचनं ॥ २९ ॥ साध्यधर्मिणि साधन-
 धर्माविबोधनाय पक्षधर्मोपसंहारवत् ॥ ३० ॥ को वा त्रिधा हेतु-
 मुक्त्वा समर्थयमानो न पश्यति ॥ ३१ ॥ एतद्द्वयमेवालुमानांगं
 नोदाहरणं ॥ ३२ ॥ न हि तत्साध्यप्रतिपक्ष्यं तत्र यथौक्तहेतो-
 रेव व्यापारात् ॥ ३३ ॥ तदविनाभावनिश्चयार्थं वा विपक्षे बाधा-
 कादेव तत्सिद्धेः ॥ ३४ ॥ व्यक्तिरूपं च निदर्शनं सामान्येन तु
 व्याप्तिस्तत्रापि तद्विप्रतिपत्तावनवस्थानं स्याद् दृष्टान्तान्तरा-
 पेक्षयात् ॥ ३५ ॥ नापि व्याप्तिस्मरणार्थं तथाविधहेतुप्रयोगादे-
 व तत्स्मृतेः ॥ ३६ ॥ तत्परमभिप्रीयमानं साध्यधर्मिणि साध्य-
 साधने सन्देहयति ॥ ३७ ॥ कुतोऽन्यथोपनयनिगमने ॥ ३८ ॥
 न च ते तदङ्गे, साध्यधर्मिणि हेतुसाध्ययोर्वचनादेवासंशयात्

॥ ३६ ॥ समर्थनं वा वरं हेतुरूपमनुमानावयवो वाऽस्तु
 साध्ये तदुपयोगात् ॥४०॥ बालव्युत्पत्त्यर्थं तत्रयोपगमे शास्त्र
 एवासौ न बादेऽनुपयोगात् ॥४१॥ दृष्टान्तो द्वेषाऽन्वयव्यति-
 रेकमेदात् ॥४२॥ साध्यव्याप्तं साधनं यत्र प्रदर्श्यते सोऽन्वय-
 दृष्टान्तः ॥४३॥ साधनाभावे साधनाभावो यत्र कथ्यते स व्य-
 तिरेकदृष्टान्तः ॥४४॥ हेतोरुपसंहार उपनयः ॥४५॥ प्रतिज्ञाया
 स्तु निगमनं ॥४६॥ तदनुमानं द्वेषा ॥४६॥ स्वार्थपरार्थमेदात्
 ॥४८॥ स्वार्थमुक्तलक्षणं ॥४९॥ परार्थं तु तदर्थपरामर्शवच-
 नाज्जातं ॥५०॥ तद्वचनमपि तद्वेतुत्वात् ॥५१॥ स हेतुर्हि-
 धोपलब्ध्यनुपलब्धिविभेदान् ॥५२॥ उपलब्धिर्विधिविप्रतिषेधयो-
 रनुपलब्धिरच ॥५३॥ अविरोद्धोपलब्धिर्विधौ बोद्धा व्याप्य-
 कार्यकारणपूर्वोत्तरसहचरमेदात् ॥५४॥ रसादेकसामग्यनु-
 मानेन रूपानुमानमिच्छद्मिर्मरिष्टमेव किञ्चित्कारणं हेतुर्यत्र
 सामर्थ्याप्रतिबन्धकारणान्तरवैकल्ये ॥५५॥ न च पूर्वोत्तर
 चारिणोस्तादात्म्यं तदुत्पत्तिर्वा कालव्यवधाने तदनुपलब्धेः
 ॥५६॥ भाष्यतीतयोर्मरणाग्रदूतयोरेव नारिष्टोद्बोधी प्रति
 हेतुत्वम् ॥५७॥ तद्व्यापाराभितं हि तज्जावभावित्वम् ॥५८॥
 सहचारिणोरपि परस्परपरिहारेण्यवस्थानात्सहोत्पादाच्च
 ॥५९॥ परिणामी शब्दः कुतकत्वाच्च एवं स एवं दृष्टो यथा
 घटः, कुतकत्वाच्च, तस्मात्परिणामीति, यस्तु न परिणामी स
 न कुतको दृष्टो यथा वन्यास्तनन्धयः, कुतकत्वाच्च, तस्मात्प-
 रिणामी ॥६०॥ अस्त्यत्र देहिनि बुद्धिर्माहारादेः ॥६१॥

अस्त्यत्र च्छाया कृत्रात् ॥ ६२ ॥ उद्देष्यति शकटं कृत्तिकोदयात् ॥ ६३ ॥ उद्गाद्गरणिः प्राक् तत एव ॥ ६४ ॥ अस्त्यत्र मत्तु-
 लिंगे रूपं रसात् ॥ ६५ ॥ विरुद्धतदुपलब्धिः प्रतिषेधे तथा ॥ ६६ ॥ नास्त्यत्र शीतस्पर्शं औष्ण्यात् ॥ ६७ ॥ नास्त्यत्र
 शीतस्पर्शो धूमात् ॥ ६८ ॥ नास्मिन् शरीरिणि सुखमस्ति
 हृदयशय्यात् ॥ ६९ ॥ नोद्देष्यति मुहूर्तान्ते शकटं रेवत्युदयात् ॥ ७० ॥ नोद्गाद्गरणिमुहूर्तात्पूर्वं पुष्योदयात् ॥ ७१ ॥
 नास्त्यत्र भित्तौ परभागामावोऽर्वागमागदर्शनात् ॥ ७२ ॥ अवि-
 र्द्धानुपलब्धिः प्रतिषेधे सप्तधाऽन्वभावव्यापककार्यकारणपूर्वोत्तर-
 सहचरानुपलम्भमेदात् ॥ ७३ ॥ नास्त्यत्र भूतले षटोऽनुप-
 लब्धेः ॥ ७४ ॥ नास्त्यत्र शिंशपा वृक्षानुपलब्धेः ॥ ७५ ॥
 नास्त्यत्राप्रतिवृद्धसामर्थ्योऽग्निर्धूमानुपलब्धेः ॥ ७६ ॥ नास्त्यत्र
 धूमोऽनग्नेः ॥ ७७ ॥ न भविष्यति मुहूर्तान्ते शकटं कृत्तिकोद-
 यानुपलब्धेः ॥ ७८ ॥ नोद्गाद्गरणिमुहूर्तात्प्राक्तत एव ॥ ७९ ॥
 नास्त्यत्र समतुलायाम्बुजामोऽनामानुपलब्धेः ॥ ८० ॥ विरुद्धा-
 नुपलब्धिर्विधौ त्रेधा विरुद्धकार्यकारणस्वभावानुपलब्धिमेदात् ॥ ८१ ॥ यथास्मिन्प्राक्षिणि व्याधिविशेषोऽस्ति निगमयवेष्टानु-
 पलब्धेः ॥ ८२ ॥ अस्त्यत्र देहिनि दुःखमिष्टसंयोगामावात् ॥ ८३ ॥
 अनेकान्तात्मकं वस्त्वेकान्तस्वरूपानुपलब्धेः ॥ ८४ ॥ परम्प-
 रया संभवत्साधनमत्रैवान्तर्भाविनीयम् ॥ ८५ ॥ अभूदत्र चक्रे
 शिवकः स्यात्सात् ॥ ८६ ॥ कार्यकार्यमविरुद्धकार्योपलब्धौ
 ॥ ८७ ॥ नास्त्यत्र सुहार्ता भृगुकीर्तनं सुगारिसंशब्दनात्,

कारणविरुद्धकार्योपलब्धौ यथा ॥८८॥ व्युत्पन्नप्रयोगस्तु तथो-
पपत्त्याऽन्यथानुपपत्त्यैव वा ॥८९॥ अग्निमानयं देहास्तथैव
धूमवत्त्वोपपत्तेर्धूमवत्वानुपपत्तेर्वा ॥९०॥ हेतुप्रयोगो हि संघा-
व्याप्तिग्रहणं विधायते सा च तावन्मात्रेण व्युत्पन्नैरवधार्यते
॥९१॥ तावता च साध्यसिद्धिः ॥९२॥ तेन पक्षस्तदाचार-
सूचनायोक्तः ॥९३॥ आप्तवचनादिनिबन्धनमर्थज्ञानमात्मनः
॥९४॥ सहजयोग्यतासङ्केतवशाद्धि शब्दादयो वस्तुप्रतिप-
त्तिहेतवः ॥९५॥ यथा मेधादयः सन्ति ॥९६॥

इति परोक्षप्रपञ्चस्तृतीयः समुद्देशः ॥१॥

सामान्यप्रतिशेषात्मातदर्थो विषयः ॥१॥ अनुवृत्तव्यावृ-
त्तप्रत्ययगोचरत्वात्पूर्वोचराकारापरिहारावाप्तिस्थितिलक्षणापरि-
क्षामेनार्थक्रियोपपत्तेरच ॥२॥ सामान्यं द्वेधा तिर्यगूर्ध्वतामेदात्
॥३॥ सदृशपरिणामस्तिर्यक् स्तण्डमुपट्टादिषु गोत्ववत् ॥४॥
परापरविवर्त्तव्यापिद्रव्यमूर्ध्वता मृदिव स्थासादिषु ॥५॥
विशेषश्च ॥६॥ पर्यायव्यतिरेकमेदात् ॥७॥ एकस्मिन्मूर्ध्व-
क्रमभाविनः परिणामाः पर्याया आत्मनिर्हर्षविषादादिवत्
॥८॥ अर्थान्तरगतो विसदृशपरिणामो व्यतिरेको गोमहिम्न-
दिवत् ॥९॥

इति प्रयोगस्य विषयसमुद्देशस्तुतः ॥ ४ ॥

अज्ञाननिवृत्तिर्हानोपादानोपेक्षारश्च फलम् ॥१॥ प्रमाणा-
दभिन्नं किन्नं च ॥२॥ यः प्रमिमीते स एव निवृत्ताज्ञानो ज्ञा-
त्यादय उपेक्षते चेति प्रतीतेः ॥३॥

इति प्रमाणास्य फलसमुद्देशः पञ्चमः ॥५॥

ततोऽन्यत्तदामासम् ॥१॥ अस्वसंविदितगृहीतार्थदर्शन-
संशयादयः प्रामाण्यामासाः ॥२॥ स्वविषयोपदर्शकत्वाभावात्
॥३॥ पुरुषान्तरपूर्वार्थगच्छत्वात्स्पर्शस्थानुपुरुषादिज्ञानवत् ॥४॥
चक्षुरसयोर्द्रव्ये संयुक्तसमवायवच्च ॥५॥ अवैशद्ये प्रत्यक्षं तदा-
मासं बौद्धस्याकस्माद्धूमदर्शनाद्विज्ञानवत् ॥६॥ वैश-
द्येऽपि परोक्षे तदामासं मीमांसकस्य करणज्ञानवत् ७ अतस्मिंस्त-
दिति ज्ञानं स्मरण्यामासं जिनदत्ते स देवदत्तो यथा ॥८॥ सदृशे
तदेवेदं तस्मिन्नेव तेन सदृशं यमलकवदित्यादिप्रत्यभिज्ञानाभासं
॥९॥ असम्बद्धे तज्ज्ञानं तर्कामासं यावांस्तत्पुत्र स श्याम इति
यथा ॥१०॥ इदमनुमानामासम् ॥११॥ तत्रानिष्टादिः पक्षाभासः
॥१२॥ अनिष्टो मीमांसकस्यानित्यः शब्दः ॥१३॥ सिद्धः
भावश्चः शब्दः ॥१४॥ बाधितः प्रत्यक्षानुमानागमलोकस्ववचनैः
॥१५॥ तत्र प्रत्यक्षबाधितो यथा अनुष्योऽग्निर्द्रव्यत्वाज्जलवत्
॥१६॥ अपरिणामी शब्द कृतकत्वात् घटवत् ॥१७॥
प्रेत्यासुखप्रदो धर्मः पुरुषाभितत्वादधर्मवत् ॥१८॥ शुचि नरशिर
कपालं प्राप्यङ्गत्वाच्च क्लृप्तवत् ॥१९॥ माता मे वन्ध्या पुरुष-
संयोगेऽप्यगर्भत्वात्प्रसिद्धवन्ध्यावत् ॥२०॥ हेत्वामासः असिद्ध-
विरुद्धानैकान्तिकाकिञ्चित्कराः ॥२१॥ असत्सत्तानिश्चयोऽसिद्धः
॥२२॥ अविद्यमानसत्ताकः परिणामी शब्दश्चाक्षुषत्वात् ॥२३॥
स्वरूपेणैवासिद्धत्वात् ॥२४॥ अविद्यमाननिश्चयो मृगबुद्धि
प्रत्यग्निवत् धूमात् ॥२५॥ तस्य बाष्पादिभावेन भूतसंघाते संदे-
हात् ॥२६॥ सार्थं प्रति परिणामी शब्दः कृतकत्वात् ॥२७॥

तेनाज्ञातत्वात् ॥२८॥ विपरीतनिश्चितविनाभावो विरुद्धोऽपरि-
 ष्यामी शब्दः कृतकत्वात् ॥२९॥ विषयेऽस्यविरुद्धवृत्तिरनैका-
 न्तिकः ॥३०॥ निश्चितवृत्तिरनित्यः शब्दः प्रमेयत्वाद् घटवत्
 ॥३१॥ आकाशे नित्येऽप्यस्य निश्चयात् ॥३२॥ शङ्खितवृत्तिस्तु
 नास्ति सर्वज्ञो वस्तुत्वात् ॥३३॥ सर्वज्ञत्वेन वस्तुत्वावेरोष्मात्
 ॥३४॥ सिद्धे प्रत्यक्षादिबाधिते च साध्ये हेतुरकिञ्चित्करः
 ॥३५॥ सिद्धः धावणः शब्दः शब्दत्वात् ॥३६॥ किञ्चिदक-
 रणात् ॥३७॥ यथाऽनुष्णोऽग्निर्द्रव्यत्वादित्यादौ किञ्चित्कर्तु-
 मशक्यत्वात् ॥३८॥ लवण एवाप्तौ दोषो व्युत्पन्नप्रयोगस्तय
 यच्चदोषेणैव दृष्टत्वात् ॥३९॥ दृष्टान्ताभासा अन्वयेऽसिद्धसाध्य-
 साधनोभयाः ॥४०॥ अपौरुषेयः शब्दोऽमूर्तत्वादिन्द्रियसुख-
 परमाणुघटवत् ॥४१॥ विपरीतान्वयश्च यदपौरुषेयं तदमूर्तम्
 ॥४२॥ विद्युदादिनाऽतिप्रसङ्गत् ॥४३॥ व्यतिरेके सिद्धतत्वाति-
 रेकाः परमाण्विन्द्रियसुखाकाशवत् ॥४४॥ विपरीतव्यतिरेकश्च
 यन्नामूर्तं तन्नापौरुषेयम् ॥४५॥ बालप्रयोगामासः पञ्चावयवेषु
 कियद्भौतता ॥४६॥ अग्निमानय देशोधूमवत्त्वात् यदित्थं तदित्थं
 यथा महानसः ॥४७॥ धूमवांश्चायमिति वा ॥४८॥ तस्माद-
 ग्निमान धूमवांश्चायम् ॥४९॥ स्पष्टतया प्रकृतप्रतिपक्षेऽयोगात्
 ॥५०॥ रागद्वेषमोहाक्रान्तपुरुषवचनाज्ज्ञातमागमामासम् ॥५१॥
 यथा नद्यास्तीरे मोदकराशयः सन्ति बाधध्वं भाववकाः ॥५२॥
 अंगुण्यग्रे हस्तिपूयशतमास्त इति च ॥५३॥ विस्मयवत् ॥५४॥
 प्रत्यक्षमेवैकं प्रमाणमित्यादिसंख्यामाम् ॥५५॥ लौकिकविकृतस्य

प्रत्यक्षतः परलोकादिनिषेधस्य परबुद्ध्यादेरचासिद्धेरतद्विषयत्वात् ॥५६॥ सौम्यतसांख्ययौगप्रमाकरजैमिनीयानां प्रत्यक्षानुमानागमोपमा-
नार्थापत्त्यभावेरेकैकाधिकैर्व्याप्तिवत् ॥५७॥ अनुमानादेस्तद्विषय-
त्वे च प्रमाणांतरत्वम् ॥५८॥ तर्कस्येव व्याप्तिगोचरत्वे प्रमाणा-
न्तरत्वमप्रमाणास्यान्यवस्थापकत्वात् ॥५९॥ प्रतिभासमेदस्य च
मेदकत्वात् ॥६०॥ विषयामासः सामान्यं विशेषो द्वयं वा
स्वतन्त्रम् ॥६१॥ तथाप्रतिभासनात्कार्याकरणाच्च ॥६२॥ समर्थ-
स्य करणो सर्वदोत्पत्तिरनपेक्षत्वात् ॥६३॥ परापेक्षणे परिणामि-
त्वमन्यथा तदभावात् ॥६४॥ स्वयमसमर्थस्याकारकत्वात्पूर्ववत्
॥६५॥ फलाभासं प्रमाणादभिन्नं भिन्नमेव वा ॥६६॥ अमेदे
तदव्यवहारानुपपत्तेः ॥६७॥ व्यावृत्त्याऽपि न तत्कल्पना फलान्त-
रन्यावृत्त्याऽलफलत्वप्रसंगात् ॥६८॥ प्रमाणांतरावृत्त्येवाप्रमाणत्वस्य
॥६९॥ तस्माद्वास्तवोऽमेदः ॥ ७०॥ मेदे त्वात्मान्तरवचनोपपत्ते
॥७१॥ समवायेऽतिप्रसङ्गः ॥७२॥ प्रमाणातदोभासौ दुष्टतपोद्भा-
विता परिहृतापरिहृतदोषौ वादिनः साधनतदोभासौ प्रतिवादिना
दूषणभूषणौ च ॥७३॥ सम्भवदन्यद्विचारणीयम् ॥७४॥

परीक्षासुखमादर्शं हेयोपादेयतत्त्वयोः ।

संविदे मानुशो बालः परीक्षादृक्चवद्व्यधाम् ॥१॥

१३० विशेष गार्थासंग्रह

मिच्छोदयेममिच्छतमसदृशं तत्तत्त्वत्वात् । एतत्तं विवरीयं विख्यं
संसर्गिदमावृत्त्यं । मिच्छयंवेदंते जीवे विवरीयं संख्योद्देशे । ख्य
पञ्चरोषेदिदु महुरंखुरसं जहा जरिदो । आदिमसम्मचद्वासम-

यादोक्षावलिपि वासेसे । अथअथयदरुदयादोक्षासियसम्मोत्ति-
 सासखकखोसे । सम्मानिच्छुदयेथ य ज्ञाततरसम्बन्धादिकञ्जेथ ।
 य य सम्ममिच्छपियसम्मिस्सेहोदिपरिणामो । थोइदियेसु विर-
 दोयो जीवेथावरे तसे वापि । जो सहइदिजिणुत्तं सम्माइही
 अबिरदोसो । पञ्चकखाणुदवादे संजममाधोख होदिखवर्ति तु ।
 थोषवदो होदितदोदेसवदोहोदिपंचमंओ । संजलखयोकसासोण-
 दंओ मंदो जदा तदाहोदि । अपमत्तगुणोतेथ य अपमत्तो संजदो
 होदि । थोइसेपमादोवयगुणशीलोलिमंजिओयाणी । अणुव
 समंओ अखवंओ ज्ञायाणिलीथोहु अपमत्तो । इगवीसमोहखवणु-
 वसमणयिमित्तायितिकरणाणि तर्हि । पठमं अधापवत्तंकरणं तु
 करेदि अपमत्तो ; अंतोमुहुत्तकालं गमिऊण अधापवित्तरणं तं ।
 पढिसमयंमुज्झंते अपुच्चकरणां समान्लयई । एकान्ह कालसमये
 संठाणाहीहि जहणिवदंति । थ थिवंदति तदावियपरिणामेहि
 मिहेजिहि । हेति अणियहिथोते पढिसमयंजेस्सिमेषपरिणामा ।
 विमलयरम्भाखहुयवहसिहाहिंमिहदुक्कम्मवणा । पुदकेसुं मयवत्थं
 होदि जहा मुहुमरायसंजुत्तं । एवं मुहुमकसाओ मुहुमसराणोपि
 थोदण्वो । कदुकफलजुदजलंवारणं सराणियं वणिम्मलत्तं ।
 सयलोवसंतमोहो उवसंतकसायओ होदि । थिस्सेसखीथमोहो
 फलिहामलमायणुदयसमचित्तो । खीथकसाओ भयथादिथिगंओ
 बीयरयेहि । केवलथाणदिवायरकिंथकलावप्यथासियण्णाणो ।
 थवकेवललंदु गममुज्जखियपरमप्यवणंसा । असहायथापादंसख
 सहिओरदि केवलीहु जीगेथ । जुत्तोपि संजोगिभियो अदधणि

हृत्कारिसे उक्तो । सीजेमिसंपचोखिरुद्धखिस्सेसआसवो जीवो ।
 कम्मरयविग्गमुक्को गयजेगो केवली होदि । जेहिं अणेया जीवा
 यज्जंते बहुविहावि तज्जादो । ते पुण संगहित्था जीवसमासात्ति
 विण्णेया जेहि दुलक्खिज्जंते उदयादिमु संभवेहिं भावेहिं । जीवा
 ते गुणसण्णा खिदिट्ठा सत्त्वदरसीहिं । जह पुण्णापुण्णाइं गिह-
 षड्वत्थादियाइं दन्ताइं । तह पुण्णिदरा जीवा पञ्चत्तिदरा-
 म्भुल्लेयव्वा वाहिरपाणोहिं जदातहेव अम्भंतरेहिं पाणेहिं ।
 पाणात्ति जेहिं जीवा पाणा ते होत्तिखिदिट्ठा । इह जाहि वाहिया
 विय जीवा पार्वति दारुणं दुक्खं । सेवताविय उभये ताभो
 चत्तारि सण्णाओ । जाहि व जामु व जीवा मग्गिज्जंते जहा
 तहा दिट्ठा । ताआ चोदस जाणे सुवणाणे मग्गणाहोति ।
 गइउदयजपञ्जाया च उगइगमणस्सहेउवा गई । खारयतिरिक्ख
 माणुसदेवगइत्तिय इवे चहुधा । असमिंदो जहदेवा अविसेसं अह
 मंहति मण्णाता ईसंतिएकमेवकं इंदा इव इंदिये जाण । जाई
 अविद्याभावी तसथावर उदयजो इवेकाओ । सो जिणमहत्ति
 मणिओ पुठवीकायादिक्खमेयो । पुग्गलचिवाइदेहोहयेण भणव-
 यण्णकायजुत्तस्स । जीवस्य जा हुसत्तो कम्मागमकारणं जोगो ।
 पुरुसिञ्जिसंठवेदोदयेण पुरुसिञ्जिसंठओ भावे । शामोदयेण
 दग्धेपाएण समा क्कहिं विसमा । सुहुदुक्खसुवहुसस्सं कम्मक्खेणं
 करोदि जीवस्स । सैंसारदूरमेरं तेण कसाओत्तिणं वेति । जायाइ
 तिकालविसए दव्वगुणे पज्जय बहुमेदे । पच्चक्खं च परोक्खं
 अणेण खालोत्तिणं वेत्ति वदसमिदिकसायाणं दंढाणतहिंदियाण

पंचवर्ह । भारणयालयाधिग्गहचागजभ्रो संजमो भस्त्रिभ्रो । जं
 सामण्यां गहणां भावणायैव कट्टुमायारं । अविसेसदृशं भ्रु
 देसखमिदि भणये समये । लिपिहं अप्पीकीरइएहीए खिय
 अपुण्यपुण्यं च । जीवोत्तिहोदिलेम्सा लेस्सा गुणजावयवखादा ।
 चंडोणमुचइ वेभं मंडणाशीलोय धम्मदयरहिभ्रो । दुट्टोण्यएदि
 वसं लक्खणमेयंतु किएहस्स । मंदोवुद्धिविहीणोणिन्विएणाणीय
 विसयलोलोय । माणीमायी च तंदा आलस्सो चैवमेजोय ।
 णिदावंचणवहुलो धणधणणेहोदि तिन्वसएणाय । लक्खणमेयं
 भवियं समासदोणीललेस्सस्स । रुसईणिदइ अणणेदइ वहुसो
 यसोयभयवहुलो । असुपइ परिभवइ पर पसंसये अप्पयं वहुसो ।
 खयणत्तियई परं सो अप्पाखं वियं परंपिमएणांतो । थूसइ अभि-
 त्युवंतोण्य जाणइ हाणिवड्ढिं वा । मरणापत्थेइ रणे देइ सुव-
 हुंगवि थुव्वमाएणेहु । ण गणइ कजाकज्जं लक्खणमेयं तु
 काउस्स । जाणइ कजाकज्जं सेयमसेयं च सन्वसमयासी । दय-
 दाणरदोयमिदं लक्खणमेयं तु तेउस्स । चागीमहो चोक्खो
 उज्जवक्कमो य खवदि वहुंगपि । साहुगुरुपूजणरदोलक्खणमेयं
 तु पम्मस्स । णय कुणइ पक्खयायं णवि य णिदाणां समो य
 सन्वेसिं । णत्थि य रायदोसाणेहोवियसुक्कलेस्सस्स । भविया
 सिद्धी जोसिं जीवाणां ते इवंति भवसिद्धा । तन्निवरीयाऽम्ब्या
 संसारादोणसिज्झंति । छप्पंचणवविहाणां अत्थारणां जिणवरोवह-
 णाणां । आणाए अहिगमेण य सइइयां होइ सम्मणं । खोइदिय
 आवरणखभोवसमं तज्जवोइयां सएणा । सा जस्स सोहुसएणी

इदरोसेसिदिअवबोहो । उदयावणसरीरोदयेण तद्देहवणचि-
त्ताणं । शोकम्मवग्गणाणं गहणं आहारयं णाम । वत्थुणिमिचं
मावो जादो जीवस्य जोहु उवजोगो । सो दुविहोणायव्वो
सायारो चेवमाय.रो । सोलस पणवीस णमं दस चउल्लक्केक्क
बंधवोच्छिण्णा । दुग तीस चहुरपुव्वे पणसोलस जोगिणो
एक्को । मिच्छत्तहुंडसंढासंपत्तेयक्खयावरादावं । सुहुमतियं विय-
लिदी थिरयदुथिरयाउगं मिच्छे । विदियगुणे अणथीयतिदुम-
गतिसंठाणासंहदिचउक्कं । दुग्गमणित्थीणीचंतिरियदुगुज्जोवति-
रियाऊ अयदेविदियकसाया वज्जं ओरालमणुहुमणुवाऊ । देसे
तदियकसाया वियमेणिह बंधवोच्छिणा । छट्ठे अथिरं असुहं
असादमजसं च अरदिसागं च । अपमत्ते देवाऊणिहुवणं चेव
अस्थिति । मरणाण्मिहणियद्वोपढमेणिहा तदेव पयला य । छट्ठे
भागेतित्थं निमिणं सग्गमणपंचिदी । तेजदुहारहु समचउसुख-
एणागुरुचउक्कतसखावयं । चरमे हस्सं च रदी मयं जुगुच्छाय
बंधवोच्छिण्णा पुरिसं चहुसंजलणं क्रमेण अणियहि पंचमागेसु ।
पढमं विग्घं दंसणचउजसउण च सुहमंते । उवसंतखीयमोहे
जोगिम्मि य समयियद्विदी सादं । णायव्वो पयडांणं बंधस्संतो
अणतो य । अत्तरसेक्कगसयं चउसचचरि अगट्ठि तेवट्ठी ।
बंधाणवट्ठठाणादुवीससचारसेकोवे । पणणव इति सचारसं अह
पंच च चउर छट्ठं छप्पेव । इति दुग सोलस तीसं बारस उदये
अजोलांता मिच्छेमिच्छादावं सुहुमतियं सासखे अण्णेइंदी । थावर-
वियलं मिस्सेमिस्से च य उदयवेच्छिण्णा अयदेविदिवकसाया

वेगुव्वियळ्ळकशिरयदेवाळ । मणुयतिरियाणुपुवी हुम्मगणादेज
अजसयंदेसे । तदियकसायातिरियाउजोवखीचतिरियगदी ।
छट्टेआहारदुगं थीणतिय उदयवोच्छिण्या । अपमसे सम्मत्तं
अन्तिमतियसंहदीयऽपुव्वमिह । छत्तेवणोकसाया अशियट्टी-
मागमागेसु वेदतिय कोहमाणं मायासंजलणमेव सुहुमते
सुहुमोलोहो संते वज्जंणारायणारायं । खीणकसाय दुचरिमे-
ण्णहापयला य उदयवोच्छिण्या । णाणंतरायदसय दंसणच-
त्तारिचरिमिह । तदियेक्कवज्जणिमिणं थिरसुहसरगदि
उरालतेजदुगं । संठाणंवण्णागुरुचउक्क पणेयजोगिमिह
तदियेक्कमणुवगदीपंचदियसुमगतसतिगादेज्जं । जसतित्थंमणुवाळ
उच्चं च अजोगिचरिमिह । सत्तरसेक्कारखचदुमडियसयं
सगिगिसीदिछुदुसदरी । छावट्टिसट्टिणवसगवण्णासदुदालवा-
रुदया पण्णवइणि सत्तरसं अट्ठट्ठय चदुरळ्ळकछत्तेव ।
इगिदुगसोलुगदालं उदीरणाहोति जोगंता । सोलट्ठेकिगि-
ळ्ळकं चदुसेक्कं वादरे अदो एक्कं । खीणो सोलसऽजोगे
वायचरि तेरुवत्ते । शिरयतिरिक्कदुवियर्त्तथीणतिगुजोव-
तावण्णदी । साहरणसुहुमथावर सोलं मज्झिमकसागंठं
संहित्थिळ्ळकसाया पुरिसोकोहो य माणमाणं च । थूले सुहुमे
लोहो उदयं वाहोदि खीणमिह । देहादीफस्संता थिरसुहसर
सुरविहाय दुगदुमगं । णिमिणाजसणादेज्जं पणेयापुण्ण
अगुरुचळ्ळ, अणुदयतदियंथीचमजोगिदुचरिमिह सत्तवोच्छिण्या ।
उदयगवार थाराण्ण तेरस चरिमिह वोच्छिण्या समतिगिखम

इगिदोद्दोदसदस सोलडुगदिहीणेषु । सत्ता इवन्ति एवं
 असहायपरकक मुद्दिह् । असुसगविहमडुविह् कम्मवन्धन्ति
 तिसुयसत्तविह् । अविहमेककट्टाणेतिसु एककमवन्धगो एकको ।
 चत्तारि तिणितियचउपयडिड्डाणाणिमूलपयडीणं । भुजगा-
 रप्पदराणिय अवड्डिदाणिविकमे होति अट्टुदओ सुहुमोत्तिय
 मोहेण विणाहु संतरवीणेषु । धादिदराणचउककस्सुदओ
 केवलिदुगेयिमा संतोत्ति अट्टुसत्ता खीणे सत्तेव होतिसत्ताणि ।
 जोगिम्ह अजोगिम्ह य चत्तारि इवन्ति सत्ताणि । शवळकक
 चदुक्कं च य विदियावरणस्य वन्धणाणि । भुजगारप्प-
 दराणि य अवड्डिदाणिविय जाणाहि । शव सासणोत्तिवन्धो
 छच्चेव अपुब्बपढमभागोत्ति । चत्तारिहोति ततो सुहुमकसा-
 यस्स चरिमोत्ति खीणोत्ति चार उदया पंचसुणिदासुदोसुणिदासु ।
 एक्के उदयंपरो खीणदुचरिमोत्तिय पंचुदया । मिच्छादुवसंतोत्तिय
 अणियट्टीखवगपढमभागोत्ति । शवसत्ता खीणस्सदुचरिमोत्तिय
 छच्चद्वरिमे । बावीसमे कवीसं सत्तारस तेरसेवशवपंच । चहुतिय
 दुगं च एक्कं वन्धट्टाणाणिमोहस्स । बावीसमेकवीसंसत्तर सत्तारतेर-
 तिसुणवयं । थूलेपणचहुतिय दुगमेक्कं मोहस्सट्टाणाणि । छन्वावीसे
 चदुहगवीसे दोहो इवन्ति अट्टोत्ति । एक्केक्कमदो भंगोवन्धट्टाणेषु
 मोहस्स । दसवीसं एक्कारस तेचीसं मोहवन्धट्टाणाणि ।
 भुजगारप्पदराणि अवड्डिदाणिविय सामण्ये । सत्तावीसदियसयं
 पण्णदालं पचहत्तरिदियसयं । भुजगारप्पदराणि य अवड्डिदा-
 णिविविसेसेण । शम चउवीसं वारस बीसं चउरट्टवीस दोहाय ।
 थूले पणगादीणं तियतियमिच्छादिभुजगारा । अप्पहरा

पुण्यतीसं शम शम छदोणिषा दोणिषा शम एकं । थूले
 पणगादीणं एककेके अन्तिमे सुण्यां । दसणव अट्टयसराय
 छप्पण चचारिदोणिषा एकं च । उदयट्ठाणा मोहे शव चैव
 ण्होति खियमेण । एककयछककेवारं एयारेयारसेव शव तिप्पिण ।
 एदे चउवीसगदा चदुवीसेयार दुगठाणे । अट्टय सराय छककय
 चदुतिदुगेगाधिगाणि बीसाणि बीसाणि । तेरसवारेयार' पणादि
 एगूणयंसचं । पढमतियं च य पढमपढमंचउवीसयं च मिस्सम्हि
 पढमं चउवीसचऊ अविरददेसेमचिदरे । अउचउरेक्कावीसं
 उवसमसेढिम्हि खवगसेढिम्हि । एककावीसंसरा अट्टकसाया
 णियट्ठिचि । इरिचदुवंधक्खवगे तेरस बारस एगार चउसत्ता ।
 तिदुइगिवंधे तिदुइ गि शव गुच्छिद्धाणमविक्खवा तेवीसं, पणवीसं
 छव्वीसं, अट्टवीस, सुगतीसं । तीसे, कक्कीस, मेवंएक्को, बंधोदुसेढि-
 म्हि एयक्खअपज्जचं, इगिपज्जचवित्तिचपणारापज्जतं, एइदिपज्जचं
 सुरणिरयगईहिं संजुत्तं । पज्जत्तगवित्तिचपमणुसदेवगदिसंजुदाणि,
 दोणिषा, पुण्यो । सुरगइजुद, मगइजुदं वंधट्ठाणाणि शामस्स
 बीसइगिचउवीसं ततो इगितीसओत्ति एयधियं । उदयट्ठाणा एवं

शवअट्टय होति शामस्से । चदुगदिया एइंदी विसेसणुदेवणि-

रयएइंदी । इगिवित्तिचपसामण्णा विसेससुरणारगेइंदी । सामण्य-

सयलवियलविसेसमणुस्ससुरणारयादोएइं । सयलवियलसामण्णा

३१

६-८

सजोगपंचकखववियलया सामी तिदुइगिणउदीणउदी अउचउदो
अयोगी

अहियसीदि सीदीय । उणासीदुहुठरि सत्तत्तरिदसय खवससा ।
सव्वंतित्थोहारुमउणं सुरणीरयदुचारिदुगे । उव्वोलेदेहदे च
उतेरे जोगिस्स दसणवयं । भिच्छसं अविरमणं कसायजोगाय
आसवाहोति । पणवारस पणुवीसं पणरसा होति तव्वेया
पणवणा पणसासातिदाल छादाल सत्ततीसाय चदुवीसा
वावीसामपुव्वकरंणोत्ति थूलेसेलसपहुदी एगूणं जाव होदि दस
ठाणं । सुहुमादिसुदसणवयं शक्यं जोगिम्मि सरोव । दस
अट्टारस दसयं सत्तर खवसेलसच दोणहं पि । अट्टय चोहम,
पणयंसत्ततिपे, दुगेगमेगमदो चउगइ भज्जो सण्णी पुण्णो
गम्मज विसुद्ध सागारो । पढमुवसमं स गिएहदि पंचमवरलद्धि
चरिमहि । खयउवसमियविसोही देसणयाउगगरखलद्धीए ।
चचारिणि सामण्णा करणं सम्मत्त चारित्ते । कम्ममलप-
हलसत्ती पणिसमयमणंतगुणविहंशकमा । होदुपुहीर-
दिज्जदातदा खणीव समलद्धीहु । आदिमलद्धिभवो जो भावो
जीवस्य सादपहुदीणं । सत्थाणं पयहीणं वंशजजोगोविसुद्धलहीसो
खइव्वणवपयत्थोपदेस परस्सरिपहुदिलाहो जो । देसिदपदत्थ
धारण लाहोवा तदियलद्धीहु । अंतो कोडाकोडी विट्ठारोठिदिरसाण
जं करण । पाउगगलद्धिवामा मव्वाभव्वेसु सामण्णा ।

१-४

२

६

७

८-६

आउपडि खिरयदुगे सुहुमतियं सुहुमदोणिसपत्तेय' । वादर-

१०-१४

जुददोणियपदे अपुण्यजुदवितिचसणिय सण्योसु । अङ्गुअपुण्य-

१५-१२

जुदेसुविपुण्यजुदेसुनेसु तुरियपदे । एहं दियआदावं वावरयामं

२३

२४

२५

च मिलिदब्बम् । तिरिगदुगुओवोविय शीचे अपसत्थगमयदुम-

२६

२७

२८

२९

गतिये । हुंढासंपत्ते विजयणओसएवामरवीलीए । खुअद्वयाराए

३०

३१

३२

३३

इत्थीवेदेय सादियाराए । शम्भोभवजयाराए मणुजोरालदुगवजे ।

३४

अथिरअसुहजस अरदी सोय असन्दे य होति
चोतीसा । बंधोसरणद्धाया भव्वाभवेसु सामण्या । जागदी
अरहंताणं शिद्धिद्वद्धाया जागदी । जागदी वीदमोहाणं
सामेभवदु सस्सदा भिक्खं चर वस रण्ये योवंजेमेहिमाबहु जंय
दुक्खं सह जिणणिदा मेत्ति भावेहि सुट्ठु वेग्गं । थरतिरि-
यग्गं ओघो भवणतिसोहम्मिजुगलए विदियं । तिदियं अट्टार
समं तेवीसदिमादिदसपदंचरिम । ते चेवचोदस्पदा अट्टारसमेय
इणिया होति रयणादि पुढविक्कक्के सक्कमारदिदसकप्पे ।
ते तेरसविदियेय य तेदीसहिमेय चावि परिहीया । आणदक
प्पादुवरिम गेवेज्जतोत्ति ओसरणा । ते चेवेक्कारपदा तदिऊणा
विदियठाया संपत्ता । चउवीसदिमेण्या सत्तामिपुढविम्भि
ओसरणा । दुतिआउतिव्यहार च अक्कणासम्ममणे हीयावा ।
मिस्सेणुणा वावियसन्वे पाडिहवे सत्तं । दंसणमोहवा वणा

पट्टवगो कम्मभूमिजो मणुसो । तित्थयरपायमूले केवलिसुद
केवलीमूले । शिड्डवगोतदाणे विमाळमोगावणोसु धम्मयेय ।
किङ्करणिजो चहुसुविदीसु उप्पज्जे जम्हा आवलिय अणायारे^१

२ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

चक्खिदिय सोद घाण जिम्माए । मण वण काय पासे अवाय
११ १२ १३ १४ १५ १६ १७
ईहा सुदु स्सारेन । केवलदंसणणाणे कसाय सुक्केकये पुधतेय

१८ १९ २० २१ २२ २३

पडिवादुवासामेंतय खवेंतए संपराये य । माणद्धा कोहद्धा मायद्धा

२४ २५ २६

तह यचेव लोहद्धा । खुद्भवगाहणं पुण किट्ठीकरणं च वोद्धव्वा ।

२७ २८ २९ ३० ३१

संकामण ओवट्ठण उवसंतकसाय खोणमोहद्धा । उवसामेंतयअद्धा
खवेंत^२ अद्धा य वोद्धव्वा । शिब्बाघादेणेदा होति जहणणावे
आणुपुब्बीए । एत्तो अणाणुपुब्बी उक्कस्सा होति भजियव्वा ।
चक्खू सुदं पुधत्तं माणो वाओ तहेव उवसंते । उवसामेतयअद्धा
दुगुणा सेसाहु सविसेसा । चदुरेकदुषण पंच छत्तिगठाणाणि
अप्पमर्त्तता । तिसु उवसमणे संतेत्तिय तिय तिय दोणिण
गच्छन्ति । सासणमत्तावज्जं अपमत्तत्तं समन्तियइ मिच्छे ।
मिच्छन्तं विदिसगुणे िस्संपदमं चउत्थं च । अविरदसम्मोदेसे
पमत्तापरिहीणमप्पमत्तत्तं । छट्ठामाणि पमत्तो छट्ठगुणं अप्पमत्तोदु
होति खवा इगि समये वोहिबुद्धाय पुरिसवेदाय । उक्कस्सेणट्ठ-
तरसयप्पमा सगगदे य चुदा । पणेयबुद्धितित्थपरत्थिणइसम

मणोहिशाण जुदा । दसवीसछक्क दसवीसठ्ठावीसं जहाकमसे ।
जेठ्ठावरबहुमज्जिमओगाहणगादुचारि अट्ठेय । जुगवं हवन्ति
खवगा उवसमगा अद्धमेदेसि ।

१४ समाधिमरण भाषा ।

प० सूरजचन्द जी रचित नरेन्द्र छंद

बंदौं श्रीअरहंत परमगुरु, जो सबको सुखदाई । इस जगमें
दुख जो मैं भुगते, सो तुम जानो राई । अब मैं अरज करूं
प्रभु तुमसे, करसमाधि उर माहीं । अंतसमयमें यह वर मांगूं
से दीजै जगराई । १। भवभवमें तनधार नये मैं, भव भव शुभ
सङ्ग पायो । भव भवमें नृपरिद्धि लई मैं, माता पिता सुत थायो
भव भवमें तन पुरुषतनों घर, नारी हू तन लीनों । भवभवमें
मैं मयो नपुंसक, आत्मगुण नहिं चीनो । २। भवभव मैं सुरपद-
बीपाई, ताके सुख अति भोगे । भवभव मैं गति नरकतनी घर,
दुख पाये विधि योगे ॥ भव भवमें तिर्यंच योनिघर पाये दुख
अति मारी । भवभवमें साधर्मीजनको, सङ्ग मित्र्यो हितकारी
। ३। भवभवमें जिनपूजन कीनि, दान सुपात्रहिं दीनो । भवभवमें
मैं समवसरणमें, देख्यो जिनगुण मीनों । एती वस्तु मिली
भव भव मैं सम्यक्गुण नहिं पाये जिनगुण मीनो । एती

वस्तु मिली भव भवमें मैं सम्यक्गुण नहीं पायो । ना समाधियुत मरण कियो मैं तातैं जग भरमायो । ४। काल अनादि भयो जग अमते सदा कुमरणाहि कीनों । एकबारहूँ सम्यक्गुण मैं, निज आतम नहीं चीनो । जो निजपरको ज्ञान होय तो, मरण समय दुख काँई । देह निवासी मैं निजभासी, जोतिस्वरूप सदाई । ५। विषयरूपायनके बश होकर देह आपनो जान्यो । कर मिथ्यासर धान हियेविच, आतम नाहिं पिछन्यो । यों क्लेश पियधार मरणकर, चारों गति भरमायो । सम्यग्दर्शन-ज्ञान-चरन ये, हिरदेमें नाहिं लायो । ६। अब या अरज करूँ प्रभु सुनिये, मरण समय यह मांगों । रोगजनित पीड़ा मत होबो, अरु कषाय मत जागो । ये मुक्त मरणसमय दुखदाता । इन इरसाता कीजै, जो समाधियुतमरण होय मुक्त, अरु मिथ्यागद छोड़ै । ७। यह तन सात कुषातमई है, देखतही धिन आवै । चर्मल पेटी ऊपर सोहै, भीतर बिष्टा पावै ॥ अतिदुर्गंध अपावनसों यह, मूरख प्रीति बढावै । देह बिनासी, जियअबिनासी नित्यस्वरूप कहावै । ८। यह तन जीर्ण कुटीसम आतम, यातैं प्रीति न कीजै । नूतन महल मिलै जब भाई, तब यामैं क्या छोड़ै । मृत्युहोनासे हानि कौन है, याको मय मत लावो । समतासे जो देह तजोगे तो शुभतन तुम पावो । ९। मृत्यु मित्र उपकारी तेरो, इस अवसरके माहीं । जोरनतनसे देत नयो यह, या सम साहू नाहीं । या सेती इस मृत्युसमयपर, उत्सव अति ही कीजै । क्लेश भाव को त्याग सपाने समताभाव धरोजै । १०। जो तुम पूरव पुण्य

किये हैं, तिनको फल सुखदाई । मृत्युमित्र बिन कौन दिखावै,
स्वर्गसंपदा भाई ॥ रागरोषको छोड़ सयाने, सात व्यसन दुख-
दाई । अंतसमयमें समता धारो, परमव पंथ सदाई । ११। कर्म
महादुष्ट बैरी मेरो, तासेती दुख पावै । तन पिंजरमें बंध कियो
मोहि। यासों कौन छुड़ावै ॥ भूख तथा दुख आदि अनेकन,
इस ही तनमें गाढै । मृत्युराज अब आय दया कर, तन-
पिंजरसों काढै । १२। नाना वस्त्राभूषण मैंने, इस तनको पहराये ।
गंधसुगंधित अतर लगाये, घटरस असन कराये ॥ रात दिना
में दास होयकर, सेव करी तनकेरी । सो तन मेरे काम न आयो,
भूल रह्यो निधि मेरी । १३। मृत्युरायको शरण पाय तन, नूतन
ऐसे पाऊं । जामें सम्यक रतन तीन लहि आठों कर्म खपाऊं ॥
देखो तन सम और कृत्वन्नी, नाहिं सु या जग माहीं । मृत्यु
समयमें ये ही परिजन, सब ही हैं दुखदाई । १४। यह सब मोह
बढ़ावनहारे, जियको दुर्गतिदाता । इनसे ममत निवारो जियरा
जो चाहो सुख साता ॥ मृत्यु कल्पद्रुम पाय सयाने, मांगो
इच्छा जेती । समता धरकर मृत्यु करो तो पावो संपति तेती
। १५। चौआराधन सहित प्राण तज, तौ ये पदवी पावो । हरि
प्रतिहरि चक्री तीर्थेश्वर, स्वर्गमुक्तिमें जावो । मृत्युकल्पद्रुम
सम नहिं दाता, तीनों लोक मझारै । ताके पाय कलेश करो
मत; जन्म जवाहर हारे । १६। इस तनमें क्या राखै जियरा, दिन
दिन जीरन होहै । तेजकांति बल नित्य घटत है, या सम अधिर-
सु को है । पाँचों इंद्रि शिथिल भई अब, स्वांस शुद्ध नहिं

आवै । तापर भी ममता नहि छोडै, समता उर नहि लावै । १७।
 मृत्युराज उपकारी जियको, 'तनसों तोहि छुडावै । नातर या
 तनवर्दीग्रहमें, परयो परयो बिललावै । पुदगलके परमाणु मिलकैं,
 पिंडरूप तन भासी । याही मूरत में अमूरती, ज्ञानज्योति गुण-
 खासी । १८। रोगशोक आदिक जो वेदन, ते सब पुदगललारें ।
 में तो चेतन व्याधि बिना नित, हैं सो भाव हमारे ॥ या तनसों
 इस क्षेत्र संबंधो, कारण आन बन्यो है । खानपान दे याको
 पोष्यो, अब सम भाव ठन्यो है । १९। मिथ्यादर्शन आत्मज्ञान
 बिन, यह तन अपनो जान्यो । इंद्रिभोग गिने सुख मैंने, आपो
 नहि पिछान्यो ॥ तन बिनशनतैं नाश जानि निज, यह अयान
 दुखदाई । कुटुम आदिको अपनो जान्यो, भूल अनादो छाई
 । २०। अब निज भेद जथारथ समझ्यो, मैं हूं ज्योतिस्वरूपी ।
 उपजै बिनसै सो यह पुदगल जान्यो याको रूपी ॥ इष्टनिष्ट
 जेते सुख दुख हैं, सो सब पुदगल सागै । मैं जब अपनो रूप विचारों,
 तब वे सब दुख भागै । २१। बिन समता तनऽनंत धरे मैं,
 तिनमें ये दुख पायो । शस्त्रघात तैं ऽनन्त बार भर
 नाना योनि भ्रमायो ॥ बार अनंतहि अग्नि माहिं जर,
 मूवो सुगति न लायो । सिंह व्याघ्र अहिऽनन्त बार मुझ,
 नाना दुःख दिखायो । २२। बिन समाधि ये दुःख लहे मैं, अब
 उर समता आई । मृत्युराजको मय नहि मानो, देवै तन सुखदाई ॥
 यातैं जब लग मृत्यु न आवै, तब लग जप तप कीजै । जप-
 तपबिन इस जगके माहीं, कोई भी ना सीजै । २३। स्वर्गसंपदा

तपसों पाव, तपसौ कर्म नसावै । तपही सों शिवकामिनिपति
 है, यासों तप चित लावै ॥ अब मैं जानी समता बिन मुक्त
 कोऊ नाहि सहाई । मात पित सुत बांधव तिरिया ये सब हैं
 दुखदाई ॥२५॥ मृत्यु समयमें मोह करे ये तातैं आरत हो है ।
 आरततैं गति नीची पावे, यों लख मोह तज्यो है ॥ और
 परिग्रह जेते जग में तिनसों प्रीत न कीजे । परमव मैं ये संग
 न चालैं, नाहक आरत कीजे ॥२५॥ जे जे वस्तु लखत हैं ते
 पर, तिन्सों नेह निवारो । परगति मैं ये साथ न चालैं,
 ऐसे भाव विचारो ॥ जो परमव मैं संग चलै तुम्ह, तिनसों
 प्रीत सु कीजै । एंच पाप तज समता धारो, दान चार
 धि दीजै ॥२६॥ दशलक्षणमय धर्म धरो उर, अनुकंपा उर
 लावो । षोडशकारण नित्य विचारो, द्वादश भावन भावो ॥
 चारों परवी प्रोषध कीजे, अशन रातको त्यागो । समता घर
 दुरभाव निवारो, संयमसों अनुरागो ॥२७॥ अंत समयमें यह
 शुभ भावहि, होवैं आनि सहाई । स्वर्गमोक्षफल तोहि दिखावैं,
 ऋद्धि देहि अधिकाई । छोटे भाव सकल जिय त्यागो, उरमें
 समता लाकै । जासेती गतिचार दूरकर, बसहु मोक्षपुर जाकै
 ॥२८॥ मनथिरता करकें तुम चिंतो, चौ आराधन भाई ।
 येही लोकों सुख की दाता, और हितु कोउ नाहीं ॥ आगैं बहु
 मुनिराज भये हैं, तिन गहि थिरता मारी । बहु उपसर्ग सहे
 शुभ पावन, आराधन उरधारी ॥२९॥ तिनमें कछुहक नाम कई
 में, तो सुन जिय चित लाकै । भावसहित अनुकोदे तासों,

दुर्गति होय न ताकै ॥ अरु समता निज उरमें आवै; माव
 अधीरज जावै । यों निश दिन जो उन मुनिवरको, ध्यान हिये बिच
 लावै । ३०। धन्य धन्य सुकुमाल महामुनि, कैसे धीरज धारी ।
 एक श्यालनी जुगबन्धाजुत पाव मरुयो दुखकारी ॥ यह उपसर्ग
 सखो धर धिरता, आराधन चितधारी । तौ तुमरे जिय
 कौन दुःख है ? मृत्यु महोत्सव भारी । ३१। धन्य धन्य जु
 सुकौशल स्वामी, व्याघ्रीने तन खायो । तौ भी श्रीमुनि नेक
 डिगे नहिं, आतम सों हित लायो ॥ यह उपसर्ग सखो धर
 धिरता, आराधन चितधारी । तौ तुमरे० । ३२। देखो गजमुनिके
 शिर ऊपर, विप्र अग्निनि बहु बारी । शीश जलै जिम
 लकड़ी तिनको, तौ भी नाहिं चिंगारी ॥ यह उपसर्ग सखो
 धर धिरता, आराधन चित धारी । तौ तुमरे०
 । ३३। सनतकुमार मुनीके तनमें, कुष्ट वेदना व्यापी । छिन्न
 भिन्न तन तासों हूयो, तब चित्यो गुण आपी ॥ यह उपसर्ग
 सखो धर धिरता, आराधन चितधारी । तौ तुमरे० ॥ ३४॥
 श्रेष्ठिकसुत गंगामें डूब्यो, तब जिननाम चितारयो । धर
 सलेखना परिग्रह ओख्यो, शुद्ध भाव उर धारयो ॥ यह उपसर्ग
 सखो धर धिरता, आराधन चितधारी । तौ तुमरे० ॥ ३५।
 समतमद्र मुनिवरके तनमें, छुपावेदना आई । तौ दुखमें मुनि
 नेक न बिगियो, चित्यो निज गुण आई । यह उपसर्ग सखो
 धर धिरता, आराधन चितधारी, तौ तुमरे० । ३६। ललितचटा-
 दिक तीस दीप्य मुनि कौशात्रीतट जानो । नदीमें मुनि बहकर

मूवे, सो दुख उन नहि माने ॥ यह उपसर्ग सखो घर थिरता
 आराधन चितधारी । तौ तुमरे० । ३७। धर्मबोध मुनि
 चंपानगरी, बाध ध्यान घर ठाढ़े । एक मास की कर
 मर्यादा, तृषा दुःख सह गाढ़े ॥ यह उपसर्ग सखो घर थिरता
 आराधन चितधारी । तौ तुमरे० । ३८। श्रीदत्त
 मुनिको पूर्वजन्मको, बैरी देव सु आके । विक्रिय
 कर दुख शीततनो सो, सखो साध मन लाके ॥ यह उपसर्ग
 सखो घर थिरता, आराधन चितधारी । तौ तुमरे० । ३९। वृषभ-
 सेन मुनि उष्णशिलापर, ध्यान घरयो मनलाई । सूर्यधाम अरु
 उष्ण पवनकी, वेदन सहि अधिकाई ॥ यह उपसर्ग सखो घर
 थिरता, आराधन चितधारी । तौ तुमरे० । ४०। अमयबोध-
 मुनि काकंदीपुर, महावेदना पाई । बैरी चंडने सब तन छेद्यो,
 दुख दीनो अधिकाई ॥ यह उपसर्ग सखो घर थिरता, आराधन
 चितधारी । तौ तुमरे० । ४१। बिद्युतचरने बहु दुख पायो, तौ
 भी धीर न त्यागी । शुभमावनसों प्राण तजे निज, धन्य और
 बढ़माग्ये ॥ यह उपसर्ग सखो घर थिरता, आराधन चितधारी ।
 तौ तुमरे० । ४२। पुत्रचिलाती नामा मुनिको, बैरीने तन घाता ।
 मोटे मोटे कीट पड़े तन, तापर निज गुण राता ॥ यह उपसर्ग
 सखो घर थिरता आराधन चितधारी । तौ तुमरे० । ४३॥
 दंडकनामा मुनिकी देहो, बाधन कर अरि मेदी । तापर नेक डिगे
 नहि वे मुनि, कर्म महारिपुं छेदी ॥ यह उपसर्ग सखो घर
 थिरता, आराधन चितधारी । तौ तुमरे० । ४४। अभिनंदन मुनि

आदि पांचसौ, घानो पेलिजु मारे । तौ मी श्रीगुनि समताधारी
 पूरबकर्म विचारे ॥ यह उपसर्ग सद्यो घर धिरता, आराधन
 चितधारी । तौ तुमरे ॥४५॥ चाणक्यमुनि गौबरके माहीं, मृद
 अग्नि परजाल्यो । श्रीगुरु उर समभाव धारकै अपनेो रूप
 सम्हाल्यो ॥ यह उपसर्ग सहो घर धिरता आराधन चितधारी ।
 तौ तुमरे ॥४६॥ सतशतक मुनिवर दुख पायो, हथनापुरमें
 जानो । बलि ब्राह्मणकुत घोर उपद्रव, सो मुनिवर नहिं मानो ॥
 यह उपसर्ग सद्यो घर धिरता आराधन चितधारी । तौ तुमरे ॥
 ४७॥ लोहमयी आभूषण गढके, ताते कर पहराये । पांचों
 पांडव मुनिके तनमें, तौ मी नाहिं चिगाये ॥ यह उपसर्ग सद्यो
 घर धिरता आराधन चितधारी । तौ तुमरे ॥४८॥ और
 अनेक भये इस जगमें, समता रस के स्वादी । वे ही हमको
 हों सुखदाता, हर हैं टेव प्रमादी ॥ सम्पददर्शन ज्ञान चरन
 तप ये आरासनचारी । ये ही मोकों सुखकी दाता, इन्हें सदा
 उर धारों ॥४९॥ यों समाधि उर माहीं लावो, अपनेो हित
 जो चाहो । तज ममता अरु आठों मदको, जोति स्वरूपी
 ध्यावो ॥ जो कोई नित करत पयानो, ग्रामांतरके काजै ।
 सो मी शकुन विचारै नीके, शुभके कारण साजै ॥५०॥ मात
 पितादिक सर्व कुटुम सब, नीके शकुन बनौवै । हलदी धनिया
 पुंगी अक्षत, दूब दही कल लावै ॥ एक ग्राम जानेके कारण,
 करै शुभाशुभ सारे । जब परगति को करत पयावो, तब
 नहिं सोचौ प्यारे ॥५१॥ सर्व कुटुम जब रोवन लागै, तोहि

रुलाई सारे । ये अपशकुन कैं सुन तोकों तू यों क्यों न
विचारै ॥ अब परगतिको चालत बिरियां धर्मध्यान उर आनो ।
चारों आराधन आराधे। मोहतनो दुख हानो । ५२। होय
निःशून्य तजो सब दुविधा, आतमराम सु ध्यावो । अब पर-
गतिको करहु पयानो परम तत्व उर लावो ॥ मोह जालको
काट पियारे, अपनो रूप विचारो । मृत्युमित्र उपकारी तेरो,
यों उर निश्चय धारो । ५३।

देहा-मृत्युमहोत्सव पाठको, पढे सुनो बुधिवान् ।

सरधा घर नित सुख लहे, सरचन्द शिवधान । ५४।

पंच उभय नव एक नभ, संवत सो सुखदाय ।

आश्विन श्यामी सप्तमी, वझो पाठ मन लाय । ५५।

भक्तामरस्तोत्रम् ।

भक्तामरप्रणतमौलिमणिप्रभाणामुद्योतकं दलितपापतमोचिता-
नम् । सम्यक् प्रणम्य जिनपादयुगं युगादाबालंवनं भवजले पततां
जनानां ॥१॥ यः संस्तुतः सकलबोहमयतत्त्वबोधादुद्भूतबुद्धि-
पटुमिः सुरलोकनाथैः । स्तोत्रैर्जगात्प्रतयचित्तरुदारैः स्तोम्ये-
किलाहमपि तं प्रथमं जिनेन्द्रम् ॥२॥ बुद्ध्या विनापि विबुधार्चित
पादपीठं स्तोतुं समुद्यतमतिर्विगतत्रयोऽहं । बालं विहाय जल-
संस्थितमिदुर्विवमन्यः क इच्छति जनः सहसा गृहीतुं ॥३॥
वस्तुं गुणान्गुणसमुद्रसशांकर्काताम् कस्ते क्षमः सुरगुरुप्रतिमोपि
बुद्ध्या । कल्पात्कालपवनोद्धतनक्रचक्रं, को वा तरीतुमलमंबु-

निधिं भुज्याभ्यां ॥४॥ सोऽहं तथापि तव भक्तिवशान्मूनीश
 कर्तुं स्तवं विगतशक्तिरपि प्रवृत्तः । प्रीत्यात्मवीर्यमविचार्यमृगो-
 मृगेंद्रं नाम्नेति किं निजशिशोः परिपालनार्थम् ॥५॥ अल्पश्रुतं
 श्रुतवतां परिहासधाम त्वद्भक्तिरेव मुखरीकुरुते बलान्माम् ।
 यत्कोकिलः किल मधौ मधुरं विरौति तच्चाप्रचारुकलिकानिकरै-
 कहेतु ॥६॥ त्वत्संस्तवेन भवसंततिसनिबद्धं पापं क्षणात्त्वय-
 मुपैति शरीरमाजाम् । आक्रांतलोकमलिनीलमशेषमाशु सूर्या-
 शुभिमिव शर्वरमंधकाम् ॥७॥ मत्वेति नाथ तव संस्तवनं
 मयेदमारभ्यते तनुधियापि तव प्रभावात् । चेतो हरिष्यति सतां
 नलिनीदलेषु मुक्ताफलद्युतिमुपैति ननुदबिंदुः ॥८॥ आस्तां तव
 स्तवनमस्तसमस्तदोषं त्वत्संकषापि जगतां दुरितानि हन्ति ।
 दूरे सहस्रकिरणः बुरुते प्रभैव पद्माकरेषु जलजानि विकास-
 माजि ॥९॥ नास्यदश्रुतं भुवनभूषणभूतनाथ भूतैर्गुणैर्भुवि
 भवंतमभिष्टुवन्तः । तुज्या भवंति भवतो ननु तेन किं वा, भूत्या-
 श्रितं य इह नात्मसमं करोति ॥१०॥ दृष्ट्वा भवंतमनिमेष-
 विलोकनीयं नान्यत्र तोषमुपयाति जनस्य चक्षुः । पीत्वा पयः
 शशिकरद्वयुतिदुग्धसिन्धोः क्षारं जलं जलनिधेरसितुं क
 हृच्छेत् ॥११॥ यैः शांतरागरुचिमिः परमाणुमिस्त्वं निर्मापित-
 स्त्रिभुवनैकललामभूत । तावन्त एव खलु तेऽप्यणवः पृथिव्यां
 यथे समानमपरं न हि रूपमस्ति ॥१२॥ वक्त्रं क्व ते सुरनरो-
 रगनेत्रहारि, निरशेषनिर्जितजगत्त्रितयोपमानम् । विम्बं कलङ्क-
 मलिनं क्व निशाकरस्य यद्वासरे भवति पाण्डुपलाशकल्पम् ॥१३॥

सम्पूर्णमण्डलशशाङ्ककलाकलापशुभ्रा गुह्यास्त्रिभुवनं तव लंघ-
यन्ति । ये संश्रितास्त्रिजगदास्वरनाथमेकं कस्ताभिवारयति
संचरते। यथेष्टम् ॥१४॥ चित्रं किमत्र यदि ते त्रिदशाङ्गना-
भिनीतं मनागपि मनो न विकारमार्गम् । कल्पान्तकालमरुता
चलिताचलेन किं मन्दराद्रिशिखरं चलितं कदाचित् ॥१५॥
निर्धूमवर्तिरपवर्जितहैलूरः कृतस्नं जगत्प्रमिदं प्रकटीकरोषि ।
गम्भी न द्रातु मरुतां चलिताचलानां दीपोऽपरस्त्वमसि नाथ
जगत्प्रकाशः ॥१६॥ नास्तं कदाचिदुपयासि न राहुगम्यः
स्पष्टीकरोषि सहसा युगपज्जगन्ति । नाम्मोघरोदरनिरुद्धमहा-
प्रभावः सूर्यातिशायिमहिमासि मुनीन्द्र लोके ॥१७॥ नित्योदयं
दलितमोहमहान्नकारं गम्यं न राहुवदनस्य न वारिदानाम् ।
विभ्राजते तव मुखान्जमनन्पकान्ति विद्योतयज्जगदपूर्वशशाङ्क-
बिम्बम् ॥१८॥ किं शर्वरीषु शशिनान्दि विवस्वता वा युष्मन्मुखे-
न्दुदलितेषु तमःसुनाथ । निष्पन्नशालिवनशालिनि जीवलोके
कार्यं कियज्जलधरेर्जलमारनम्रैः ॥१९॥ ज्ञानं यथा त्वयि
विभाति कृतावकाशं नैवं तथा हरिहरादिषु नायकेषु । तेजो
महामणिषु याति यथा महत्त्वं नैवं तु काचशकले किरणा-
कुलेऽपि ॥२०॥ मन्ये वरं हरिहरादय एव दृष्टा दृष्टेषु येषु
हृदयं त्वयि तोषमेति । किं वीक्षितेन भवता भुवि येन नान्यः
कश्चिन्मनो हरति नाथ भवान्तरेऽपि ॥२१॥ स्त्रीणां शतानि
शतशो जनयन्त पुत्राभान्या स्तितं त्वदुपमं जननी प्रसूता ।
सर्वा दिशो दधति मानि सहस्ररश्मिं प्राच्येव दिग्जनपति

स्फुरदंशुजालम् । २२। त्वामामनन्ति मुनयः परमं पुमांसमा-
 दित्यवर्णममलं तमसः परस्तात् । त्वामेव सम्यगुपलभ्य जयन्ति
 मृत्युं नान्यः शिवः शिवपदस्य मुनीन्द्र पंध्याः । २३। त्वामव्ययं
 विश्वमचिन्त्यमसङ्ख्यमाद्यं ब्रह्माण्मीश्वरमनन्तमनङ्गकेतुम् ।
 योगीश्वरं विदितयोगमनेकमेकं ज्ञानस्वरूपममलं प्रवदन्ति
 सन्तः । २४। बुद्धस्त्वमेव विबुधाचितबुद्धिबोधास्त्वं शङ्करोऽसि
 भुवनत्रयशङ्करत्वात् । धातासि धीर शिवमार्गविधेर्विधानाद्युक्तं
 त्वमेव भगवन्पुरुषोत्तमोऽसि । २५। तुभ्यं नमस्त्रिभुवनातिहराय
 नाथ तुभ्यं नमः क्षितितलामलभूषणाय । तुभ्यं नमस्त्रिजगतः
 परमेश्वराय तुभ्यं नमो जिन भवोदधिषोषणाय । २६। को
 विस्मयोऽत्र यदि नाम गुणैर्गोशैर्देवैस्त्वं संश्रितो निरवकाश-
 तथा मुनीश । दोषेरुपात्तविबुधाभयजातगर्हः स्वप्नान्तरेऽपि
 न कदाचिदपीक्षितोऽसि । २७। उच्चैरशोकतरुसंश्रितमुन्मयूख-
 मामाति रूपममलं भवतो नितान्तम् । स्पष्टोऽलसत्किरणमस्ततमो
 वितानं बिम्बं रवेरिव पयोधरपार्श्ववर्ति । २८। सिंहासने
 मणिमयूखशिखाविचित्रे विभ्राजते तव वपुः कनकावदातम् ।
 बिम्बं वियद्विलसदंशुलतावितानं तुङ्गोदयाद्रिशिरसीव सहस्र-
 रश्मे । २९। कुन्दावदातचलचामरचारुशोभं विभ्राजते तव वपुः
 कलधौतकान्तम् । उद्यच्छशाङ्कशुचिनिर्भरवारिधारमुच्चैस्तटं सुर-
 गिरेरिव शातक्रीम्मम् । ३०। छत्रत्रयं तव विमाति शशाङ्क-
 कान्तमुच्चैः स्थितं स्थगितमालुकरप्रतापम् । मुक्ताफलप्रकरजाल-
 विबुद्धशोभं प्रख्यापयत्त्रिजगतः परमेश्वरत्वम् । ३१।

गम्भीरताररवपूरितदिग्विभागस्त्रैलोक्यलोक्यलोक्यसङ्क्रमभूतिदशः ।
 सद्धर्मराजजयवापणघोषकः सन् खे दुन्दुभिर्ध्वनति ते यशसः
 प्रवादी । ३२। मन्दारसुन्दरनयेरुमुपारिजातप्रन्तानकादिकुसुमो-
 त्तरवृष्टिरुद्धा । गन्धोदविन्दुशुभमन्दमरुत्प्रपाता दिव्या दिवः
 पतति ते वयसां ततिर्वा । ३३। शुभमत्प्रभावलयभूर्गविमा
 विभोस्ते लोकत्रये घुतिमतां घुतिमाधिपन्ती । प्रोषदिवाकर-
 निरन्तरभूरिसंस्था दीप्त्या जयत्यपि निशामपि साम-
 सौम्याम् । ३४। स्वर्गापवर्गगममार्गविमार्गखेष्टः सद्धर्मतत्त्व-
 कथनैकपदुस्त्रिलोक्याः दिव्यध्वनिर्भवति ते विशदार्थसर्वभाषा-
 स्वभावपरिखामगुणप्रयोज्यः । ३५। उन्निद्रहेमनवपङ्कजपुञ्जकान्ती
 पयुर्नलसन्नस्रमयूखशिखाभिरामौ । पादौ पद्मानि तत्र यत्र जिनेन्द्र
 घतः पद्मानि तत्र विबुधाः परिकल्पयन्ति । ३६। इत्थ यथा
 तत्र विभूतिरभूजिनेन्द्र । धर्मोद्देशनविधौ न तथा परस्य ।
 यादृक्प्रभा दिनकृतः प्रहतान्धकारा तादृक्कृता प्रहणस्य विका-
 सिनोऽपि । ३७। शृणोतन्मदाविलाविलोलकपोलमूलमचभ्रम-
 द्भ्रमरनादविवृद्धकोपम् । ऐरावताममिममुद्धतमापतन्तं दृष्ट्वाभयं
 भवति नो भवदाश्रितानाम् । ३८। मिन्नेवकुम्भगलदुज्ज्वल-
 शाखिताक्तमुक्ताफलप्रकरभूषतभूमिभागः । बद्धकमः क्रमगतं
 हरिणाधिपोऽपि नाक्रामति क्रमयुगावतसंभितं ते । ३९।
 कल्पान्तकालपवनोद्धतवह्निर्गर्णं दावानलं ज्वलितमुज्ज्वलमुत्फु-
 लिङ्गम् । विश्वं जिघत्सुमिव सम्भ्रुवमापतन्तं त्वन्नामकीर्तनजलं
 शमयत्यशोऽम् । ४०। रक्तवर्ण समदकोकिलरूपठनीलं क्रोधोद्धतं

फणिनमुत्फणमापतन्तम् । आक्रामति क्रमयुगेन निरस्तशङ्कस्त्व-
 भामनागदमनी हृदि यस्य पुंसः ॥४१॥ वल्गस्तुरंगमजगज्जित-
 भीमनादमाजौ बलं बलवतामपि भूपतीनाम् । उद्यद्बिवाकरमयूख-
 शिखापावेदं त्वत्कीर्तनात्तम इवाशु भिदामुपैति ॥४२॥
 कुन्ताग्रमिन्नगजशोणितवारिबाहवेगावतारतरणातुरयोधभीमे ।
 युद्धे जयं विजितदुर्जयजेयपद्मास्त्रत्पादपङ्कजवनाभयिणो
 लभन्ते ॥४३॥ अम्भोनिधौ सुमितभीषणनक्रचक्रपाठीनपीठमय-
 दोन्वणबाहवाम्नौ । रङ्गत्तरङ्गशिखरस्थितयानपात्रास्त्रासं विहाय
 भवतः स्मरणाद् व्रजन्ति ॥४४॥ उद्भूतभीषणजलोदरमारभुग्नोः
 शोच्यां दशामुगतास्त्र्युतजीविताशाः । त्वत्पादपङ्कजरजोमृत-
 दिग्घदेहा मर्त्या भवन्ति मकरध्वजतुल्यरूपाः ॥४५॥ आपाद-
 कण्ठमुरुमृच्छलवेष्टिताङ्गा गाढं बृहन्निगढकोटिनिघृष्टजङ्घाः ।
 त्वन्नाममन्त्रमनिशं मनुजाः स्मरन्तः सद्यः स्वयं विगतबन्धमया
 भवन्ति ॥४६॥ मयाद्विप्रेन्द्रमृगराजदवानलाहिसंग्रामवारिधि-
 महोदरबन्धनोत्थम् । तस्याशु नाशमुपयाति भयं मिथेव यस्ता-
 वर्कं स्तवमिमं मतिमानधीते ॥४७॥ स्तोत्रस्रजं तव जिनेन्द्र
 गुणैर्निबद्धां मस्त्या मया विविधवर्णाविचित्रपुष्पाम् । धरो
 जनो य इह कण्ठगतामजस्रं तं मानतुङ्गमवशा समुपैति
 लक्ष्मीः ॥४८॥

॥ इति श्रीमान् तुङ्गाचार्यविरचितं भक्तमरस्तोत्रम् ॥

श्रीसिद्धसेनदिवाकरप्रणीतं कल्याणमन्दिरस्तोत्रम् ।

कल्याणमन्दिरमुदारमवद्यमेदि मीतामयप्रदमनिन्दितमग्नि-
पथम् । संसारसागरनिपज्जदशेषजन्तुपोतायमानमभिनम्य
जिनेश्वरस्य । १। यस्य स्वयं सुरगुरुर्गरिमाम्बुराशेः स्तोत्रं
सुविस्तृतमतिर्न विभुर्विधातुम् । तीर्थेश्वरस्य कमठस्मयधूमके-
तोस्तस्याहमेव किल संस्तवनं करिष्ये । २। (युग्मम्) सामान्य-
तोऽपि तव वर्णयतु स्वरूपमस्मादृशाः कथमधीश भवन्त्यधीशाः ।
धृष्टोऽपि कौशिकशिशुर्यदि वा द्विवान्धो रूपं प्ररूपयति किं
किल धर्मरश्मेः । ३। मोहक्षयादनुभवन्नपि नाथ मर्या नूनं
गुणान्गणयितुं न तव क्षमेत । कल्पान्तवान्तपयसः प्रकटोऽपि
यस्मान्मीवेतकेन जलधेर्ननु रत्नराशिः ॥४॥ अभ्युद्यतोऽस्मि
तव नाथ जहाशयोऽपि कर्तुं स्तवं लसदसंख्यगुणाकरस्य ।
बालोऽपि किं न निजबाहुयुगं विहृत्य विस्तीर्यतां कथयति
स्वधियाम्बुराशेः ॥५॥ ये योगिनामपि नयन्ति गुणास्तवेशः
वक्तुं कथं भवति तेषु ममावकाशः । जाता तदेवमसमीक्षित-
कारितेयं जल्पन्ति वा निजगिरा ननु पक्षिणोऽपि ॥६॥
आस्तामचिन्त्यमहिमा जिन संस्तवस्ते नामापि पाति भवतो
भवतो जगन्ति । तीव्रात्तपोपहतपान्थजनाभिदावे प्रीणाति पथ-

सरसः सरसोऽनिलोऽपि ॥७॥ हृदयिनि त्वयि विमो
 िधिलीमवन्ति जन्तोः क्षयेन निविद्धा अपि कर्मबन्धाः । सद्यो
 भुजङ्गममथा इव मध्यभागमभ्यागते वनशिलपिण्डनि चन्द-
 नस्य ॥८॥ मृच्यन्ते एव मनुजाः सहसा त्रिनेन्द्र रौद्रैरुपद्रव-
 शतैस्त्वयि वीक्षितेऽपि । गोशामिनो स्फुरिततेजसि दृष्टमात्रे
 चौरैरिवाशु पशवः प्रपलायमानैः ॥९॥ त्वं तारको जिन कथं
 मधिनां त एव त्वामुद्दहन्ति हृदयेन यदुत्तरन्तः । यद्वा हतिस्त-
 रति यज्जलमेष नूनमन्तर्गतस्य मरुतः स किलालुभावः ॥१०॥
 यस्मिन्दरप्रभृतयोऽपि हतप्रभावाः सोऽपि त्वया रतिपतिः क्षपितः,
 क्षयेन । विध्यत्पिता दुतभुजः पयसाद्य येन पीतां न किं तदपि
 दुर्धरबाहवेन ॥११॥ स्वामिन्नल्लपगरिमाणमपि प्रपन्नस्त्वां
 जन्तवः कथमहो हृदये दधानः । जन्मोदधिं लघु तरन्त्यति-
 लाषवेन चिन्त्यो न हन्त महतां यदि वा प्रभावः ॥१२॥ क्रोध-
 स्त्वया यदि विमो प्रथमं निरस्तो ध्वस्तस्तदा वद कथं किल
 कर्मचौराः । प्लोषत्यमुत्र यदि वा शिशिरापि लोके नीलद्रुमाणि
 विपिनानि न किं हिमानी ॥१३॥ त्वां योगिनो जिन सदा
 परमात्मरूपमन्वेषयन्ति हृदयाम्बुजकोषदेशे पूतस्य निर्मलरुचे-
 र्यदि वा किमन्यदक्षस्य सम्भवपदं घनु कणिकायाः ॥१४॥
 व्यानाजिनेश भवतो भविनः क्षयेन देहं विनाथ परमात्मदशां
 ब्रूयन्ति । तीव्रानलादुरजभावमगस्त्य लोके चाभीकरत्वमविरा-
 दिव घातुमेदाः ॥१५॥ अन्तः सदैव जिन यस्य विभाव्यसे
 त्वं भव्यैः कथं तदपि नाशयते शरीरम् । एतत्स्वरूपमथ मध्य-

विवर्तिनो यद्विग्रहं प्रशमयन्ति महानुभावाः ॥१६॥ आत्मा
मनोविभियं त्वदमेदबुद्ध्या घ्यातौ जिनेन्द्र भवतीह भवत्प्रभावः
पानीयमप्यमृतमित्यनुचिन्त्यमानं किं नाम नो विषविकारमपा-
करोति ॥१७॥ त्वामेव वीततमसं परवादिनोऽपि नूनं विमो
हरिहरादिधिया प्रपन्नाः । किं काचकामलिमिरीश सितोऽपि
शङ्को नो गृह्यते विविधवर्णविपर्ययेण ॥१८॥ धर्मोपदेशसमये
सविधानुभावादास्तां जनो भवति ते तरुरप्यशोकः । अभ्युदयगते
दिनपतौ समहीरुहेऽपि किं वा विबोधमुपयाति न जीवलोकः ॥१९॥
चित्रं विमो कथमबाहुमुखवृन्तमेव विष्वक्पतत्यविरला सुरपुष्प-
वृष्टिः । त्वद्गोचरैः सुमनसां यदि वा मुनोऽपि गच्छन्ति नूनमथ एव
हि बन्धनानि ॥२०॥ स्थाने गभीरहृदयोदधिसम्भवायाः पीयूषता
तव गिरः समुदीरयन्ति । पीत्वा यतः परमसंदसङ्गभाजो भव्या
व्रजन्ति तरसाप्यज्जरासंत्वम् ॥२१॥ स्वामिन्सुदूरमवनम्य
समुत्पतन्तो मन्ये वदन्ति शुचयः सुरचामरौषाः । येऽस्मै नतिं
विदधते मुनिपुङ्गवाय ते नूनमूर्ध्वगतयः खलु शुद्धभावाः ॥२२॥
स्यामं गभीरगिरमुज्ज्वलहेमरत्नसिंहासनस्थामिह भव्यशिखरशिख-
नस्त्वाम् । आलोकयन्ति रमसेन नदन्तमुच्चैश्चामीकराद्रिशिर-
सीवनवाम्बुवाहम् ॥२३॥ उद्गच्छता तव शित्पिबु तिमण्डलेन
लुप्तच्छदच्छविरशोकतरुर्बभूव । सानिध्यतोऽपि यदि वा तव
वीतराग ! नीरागतां व्रजति को न सचेतनोऽपि ॥२४॥ मे
मोः प्रमादमवधूय मज्जन्मेनमागत्य निर्वृत्तिपुरीं प्रतिसार्धवाहम् ।
एतन्निवेदयति देव जगत्त्रयाय मन्ये नदन्नमिनः सुरदुन्दुमिस्ते

॥२५॥ उद्योतितेषु भवता भुवनेषु नाथ नारान्वितो विधुर्यं
 विहृतान्धकारः । मुक्ताकलापकलितोरुसितातपत्रव्याजास्त्रिधाधृत-
 घनुध्रुवमभ्युपेतः ॥२६॥ स्वेन प्रपूरितजगत्त्रयपिण्डितेन
 कान्तिप्रतापयशसामिव सञ्जयेन । माणिक्यहेमरजतप्रविनिर्मितेन
 सालत्रयेण भगवन्ममिता विमासि ॥२७॥ दिव्यस्रजो जिन
 नमस्त्रिदशादिपानामुत्सृज्य रत्नरचितानपि मौलिवन्धान् । पादौ
 भ्रमन्ति भवता यदि वा परत्र त्वत्सङ्गमे सुमनसो न रमन्त एव
 ॥२८॥ त्वं नाथ जन्मजस्त्रधेर्विपरांगमुखोऽपि यत्तारयस्यसुमतो
 निजपृष्ठलग्नान् । युक्तं हि पार्थिवनिपस्य सतस्तथैव चित्रं विमो
 यदसि कर्मविपाकशून्यः ॥२९॥ विश्वेश्वरोऽपि जनपालक
 दुर्गतस्त्वं किञ्चान्नरप्रकृतिप्यलिपिस्त्वमीश । अज्ञानवत्यपि सदैव
 कथंचिदेव ज्ञानं त्वयि स्फुरति विश्वविकासहेतु ॥३०॥
 प्राग्भारसम्भृतनभांसि रजांसि रोषादुत्थापितानि कमठेन शठेन
 यानि । छायापि तैस्तव न नाथ हता हताशो ग्रस्तस्त्वमीमि-
 रयमेव परं दुरात्मा ॥३१॥ यद्गजेदृजितघनौघमदभ्रमीम-
 भ्रयत्तडिन्मुखसलमांसलघोरधारम् । दैत्येन मुक्तमथ दुस्तरवारि
 दध्रे तेनैव तस्य जिन दुस्तरवारिकृत्यम् ॥३२॥ ज्वस्तोर्ष्वकेश-
 विकृताकृति मर्त्यमुखप्रालम्बभृद्भयदक्त्रविनिर्दग्निः । प्रेतव्रजः
 प्रतिभवन्तमपीरितो यः सोऽस्याभवत्प्रतिभवं भवदुःखहेतुः ॥३३॥
 घन्यास्त एव भुवनाधिप ये त्रिसन्ध्यमाराधयन्ति विधिवद्विष्णु-
 तान्यकृत्याः । मक्त्योन्तसत्पुलकपक्ष्मलदेहदेशाः पादद्वयं तव
 विमो भुवि जन्ममाजः ॥३४॥ अस्मिन्नपारभववारिनिघौ मुनीश

मन्ये नमे भवणगोचरतां गतोऽसि । आकर्णिते तु तव गोत्र-
 पवित्रमन्त्रे किं वा विपद्विषधरी सविधं समेति ॥ ३५ ॥ वन्मां-
 तरेऽपि तव पादयुगं न देव मन्ये मया महिषमीहितदानदक्षम् ।
 तेनेह जन्मनि मुनीश ! परामवानां जातो निकेतनमहं मथिता-
 शयानम् ॥ ३६ ॥ नूनं न मोहतिमिरावृतलोचनेन पूर्वं विमो
 सकृदपि प्रबिलोक्तोऽसि । मर्माविषो विधुरयन्ति हि मामनर्थाः
 प्रोद्यत्प्रबन्धगतयः कथमन्यथैते ॥ ३७ ॥ आकर्णितोऽपि महि-
 तोऽपि निरीक्षितोऽपि नूनं न चेतसि मया विधृतोऽसि भक्त्या ।
 जातोऽस्मि तेन जनवान्धवदुःखपार्श्वं यस्मात्क्रियाः प्रतिकलन्ति
 न मावशून्त्याः ॥ ३८ ॥ त्वं नाथ दुःखिजनवत्सल हे शरणम्
 कारुण्यपुण्यवसते वशिनां वरेण्य । भक्त्या नते मयि महेश दयां
 विधाय दुःखाङ्कुरोदल नतत्परतां विधेहि ॥ ३९ ॥ निःसंख्य-
 सारशरणं शरणं शरण्यमासाद्य सादितरिपुप्रथितावदानम् ।
 त्वत्पादपङ्कजमपि प्रखिधानवन्धो, वन्धोऽस्मि तद्भुवनपावन
 हा इतोऽस्मि ॥ ४० ॥ देवेन्द्रवन्द्य विदिताखिलवस्तुसारसंसार-
 तारक विमो भुवनाधिनाथ । त्रायस्व देव करुणाहृद मां पुनीहि
 सीदन्तमद्य मयदन्वसनाम्बुराशेः ॥ ४१ ॥ यद्यस्ति नाथ भव-
 दंघ्रिसरोरुहाणां भक्तेः फलं किमपि सन्ततसञ्चितायाः । तन्मे
 त्वदेकशरणस्य शरण्य भूयाः स्त्रामी त्वमेव भुवनेऽत्र भवान्म-
 रेऽपि ॥ ४२ ॥ इत्थं समाहितधियो त्रिषिवज्जिनेन्द्र सान्द्रोन्मत्तस-
 त्पुलकञ्चुकिताङ्गमागाः । त्वद्दिम्बनिर्मलमुखाङ्गुजवदलक्ष्या
 ये संस्तवं तव विमो रचयन्ति भक्त्याः ॥ ४३ ॥ जननयनकुमुद-

चन्द्र प्रभास्वराः स्वर्गसम्पदो भूयस्त्वा । ते विमलितमलनिचया
अचिरान्मोक्षां प्रपद्यन्ते ॥ ४४ ॥

। इति मिद्धसेनद्विवाकरप्रणीतं कल्याणमन्दिरस्तोत्रम् ॥

श्रीवादिराजप्रणीतम्

१७ एकीभावस्तोत्रम् ।

एकीभावं गत इव मया यः स्वयं कर्मबन्धो घोरं दुःखं भव-
भवगतो दुर्निवारः करोति । तस्याप्यस्य त्वयि जिनवरे भक्ति-
रुन्मुक्तये चेज्जेतुं शक्यो भवति न तथा केऽपरस्तापहेतुः ॥१॥
ज्योतीरूपं दुरितनिबहृष्वान्तविष्वंसहेतुं स्वामेवाहुर्जिनवर चिरं
तत्त्वविद्यामियुक्ताः । चेतोवासे भवसि च मम स्फारमुद्भासमान-
स्तस्मिन् हः कथमिव तमो वस्तुतो वस्तुमीष्टे ॥२॥ आनन्दाश्रु-
स्नपितवदनं गद्गर्दं चामिजल्पन्यश्चायेत त्वयि दृढमनाः स्तोत्र-
मन्त्रैर्मन्तम् । तस्याम्पस्तादपि च सुचिरं देहबन्धोऽकमप्याणि
क्वायन्ते विविधविषमव्याधयः काद्वेयाः ॥३॥ प्रागेवेह त्रिदिव-
भवनादेव्यता मय्यपुण्यात्पृथ्वीचक्रं कनकमयतां देव निन्ये त्वये-
दम् । ध्यानद्वारं मम रुचिकरं स्वान्तगोहं प्रविष्टस्तत्किं चित्रं जिन-
वपुरिदं यत्सुवर्णी करोषि ॥४॥ लोकस्यैकस्तमसि भगवन्निर्निमि-
त्तेन बन्धुस्त्वय्येवासौ सकलविषया शक्तिरप्रत्यनीका । भक्ति-
स्कीर्ता चिरमधिबसन्मामिका चित्तशय्या मय्युत्पन्नं कथमिव

ततः क्लेशयूथं सहेयाः ॥ ५ ॥ जन्माटव्याः कथमपि मया देव
दीर्घं भ्रमित्वा प्राप्तैवेयं तव नयकथा स्फारपीयूषवापी । तस्या
मध्ये हिमकरहिमव्यूहशीते नितान्तं निर्मग्नं मां न वहति कथं
दुःखदावोपतापाः ॥ ६ ॥ पादन्यासादपि च पुनतो यात्रया ते
त्रिलोकीं हेमाभासो भवति सुरभिः श्रीनिवासस्य पथः । सर्वा-
ङ्गेण स्पृश्यति भगवंस्त्वय्यशेषं मनो मे भेयः किं तस्त्वयमहर-
हर्यश्च मामभ्युपैति ॥ ७ ॥ पश्यन्तं त्वद्वचनममृतं भक्तिपात्र्या
पिबन्तं कर्मारण्यात्पुरुषमसमानन्दधाम प्रविष्टम् । त्वां दुर्वारस्मर-
मदहरं त्वत्प्रसादैकभूमिक्रूराकाराः कथमिव रुजादृष्टका निहृ-
ठन्ति ॥ ८ ॥ पावाणात्मा तदितरसमः केवलं रत्नमूर्तिर्मानस्तम्भो
भवति च परस्तादृशो रत्नवर्गः । दृष्टिप्राप्तो हरति स कथं
मानरेगं नराणां प्रत्यासत्तिर्यदि न भवतस्तस्य तच्छक्तिहेतुः ॥ ९ ॥
हृद्यः प्राप्ता मरुदपि भवन्मूर्तिर्लोकोपवाही सद्यः पुंसां निरवधि-
रुजाधुलिवन्धं धुनोति । ध्यानाहृतो हृदयकमलं यस्य तु त्वं
प्रविष्टस्तस्याशक्यः क इह भुवने देव लोकोपकारः ॥ १० ॥
जानासि त्वं मम भवभवे यच्च यादृक्च दुःखं जातं यस्य
स्मरणमपि मे शस्त्रवन्निष्पिनष्टि । त्वं सर्वेशः सकृप इति च
त्वामुपेतोऽस्मि मक्त्या यत्कृतं व्यं तदिह विषये देव एव
प्रमाणम् ॥ ११ ॥ प्रापद्दिवं तव नुतिपदैर्जीवकेनोपदिष्टैः पापाचारी
मरणसमये सारमेयोऽगि सौख्यम् । कः संदेहो यदुपलभते
वासवश्रीप्रभुत्वं जल्पज्जायैर्मन्त्रिभिरमलैस्त्वत्कर्मस्फारचक्रं ॥ १२ ॥
शुद्धे ज्ञाने शुचिनि चरिते सत्पति त्पश्यनीचा भक्तिर्नो चेद-

नवचिसुखावञ्चिका कुञ्चिकेयम् । शक्योद्घाटं भवति हि कथं
 मुक्तिकामस्य पुंसेः मुक्तिद्वारं परिदृढमहामोहमुद्राकवाटम् ॥१३॥
 प्रच्छन्नः खन्वयमधमयैरन्धकारैः समन्तात्पन्थाः सुवतेः स्थण्डिल-
 पदः क्लेशगतैरगाधैः । तत्कस्तेन व्रजति सुखतो देव तत्त्वावभासी
 यद्यत्रेऽग्रे न भवति भवद्भारतीगन्तदीपः ॥१४॥ आत्मज्योतिः-
 निर्विरनवचिद्रुन्दुरानन्दहेतुः कर्मबोधीपटलपिहितो योऽनवाप्या
 परेषाम् । हस्ते कुर्वन्त्यनतिचिरतस्तं भवद्भक्तिभाजः स्तोत्रैर्बन्ध-
 प्रकृतिपुरुषोद्दामप्रात्रीखनित्रेः ॥ १५ ॥ प्रत्युपमानयहिमगिरेरा-
 यता चामृताब्धेर्वादेव त्वत्पदकमलयोः सङ्गता भक्तिगङ्गा ।
 चेतस्तस्यां मम रुचिवशादाप्लुतं क्षालिताहः कन्माधं यद्भवति
 किमियं देव संदेहभूमिः ॥ १६ ॥ प्रादुर्मूर्तस्थिरपदसुखत्वामनु-
 ध्यायतो मे त्वय्येवाहं स इति मतिरुत्पद्यते निर्विकल्पा । मिथ्यै-
 वेयं तदपि तनुते तृप्तिमग्रेवरूपां दोषात्मानोऽप्यभिमतफलास्त्व-
 त्प्रसादादभवन्ति ॥१७॥ मिथ्यावादमलमपनुदन्सप्तमङ्गीतरङ्ग-
 वाङ्मुग्धोधिर्बुधनमखिलं देव पर्येति यस्ते । तस्यावृत्तिं सपदि
 विषुषाश्चेतसैवाचलेन व्यातन्वन्तः सुचिरममृतासेवया तृप्नु-
 वन्ति ॥१८॥ आहार्येभ्यः स्पृहयति परं यः स्वभावादहृद्यशस्त्र
 ग्राही भवति सततं वैरिणा यश्च शक्यः । सर्वाङ्गेषु त्वमसि
 सुमगस्त्वं न शक्यः परेषां तर्हि भूषावसनकुसुमैः किं च
 शस्त्रैरुदस्त्रैः ॥१९॥ इन्द्रः श्वेतां तव सुहृतां किं तथा श्लाघनं ते
 तस्यैवेयं भवलयकरी श्लाघ्यतामातनोति । त्वं निस्तारी जनन-
 बलघेः सिद्धिकान्तापतिस्त्वं त्वं लोकानां प्रभुरिति तवश्लाघ्यते

स्तोत्रमित्थम् ॥ २० ॥ वृत्तिर्वाचामपरसदृशी न त्वमन्नेन तुल्य
स्तुत्युद्गाराः कथमिव ततस्त्वयमी न क्रमन्ते । मैवं भूर्वस्तद्वि
भगवन्भक्तिपीयूषपुष्टाम्ने भगवानामभिमतफलाः पारिजाता
भवन्ति॥२१॥ कोपावेशो न तव न तव क्वापि देव प्रसादोव्याप्तं
चेतस्तव हि परमोपेक्षयैवानपेक्षम् । आज्ञावश्यं तदपि भुवनं
मनिधिर्वैरहारी क्वैवमृतं भुवनतिलक ! प्राभवं त्वत्परेषु ॥ २२ ॥
देव स्तोतुं त्रिदिग्गणिकामण्डलीगीतकीर्तिं तोतूतिं त्वां सकल-
विषयज्ञानमूर्तिं जनो यः । तस्य चेमं न पदमटतो जातु जाहूतिं
पन्थास्तत्त्वग्रन्थः मरणविषये नैव मोमूर्ति मर्त्यः ॥२३॥ चित्ते
कुर्वन्निर्वचिसुखज्ञानदृग्वीर्यरूपं देव त्वां यः समयनियमादादरेष्व
स्तवीति । श्रेयोमार्गं स खलु मुकुती तावता पूरयित्वा कल्या-
णानां भवति विषयः पञ्चधापञ्चितानाम् ॥ २४ ॥ भक्तिप्रद्व-
महेन्द्रपूजितपदत्वत्कीर्तने न क्षमाः सूक्ष्मज्ञानदृशोऽपि संयममृतः
के इन्तमन्दा वयम् । अस्माभिः स्तवनच्छलेन तु परस्त्वस्यादरस्त-
न्यते स्वात्माधीनसुखैषिणां स खलु न कल्याणकल्पद्रुमः ॥२५॥
बादिराजमनुशान्दिकलोको बादिराजमनु तार्किकसिंहः । बादि-
राजमनु काव्यकृतस्ते बादिराजमनु भग्यसहायः ॥ २६ ॥

॥ इति श्रीबादिराजकृतमेकीभावस्तोत्रम् ॥

अथ श्राधनजयकावप्रणोतम्

१८-विषापहारस्तोत्रम् ।

सात्मस्थितः सर्वगतः समस्तव्यपारावेदी विनिवृत्तसङ्गः ।
 प्रवृद्धकालोऽप्यजरोवरेण्यः पोषादपायात्पुरुषः पुराणः ॥ १ ॥
 परैरचिन्त्यं युगभारमेकः स्तोतुं बह्व्योगिमिरप्यशक्यः ।
 स्तुत्योऽद्य मेऽसौ क्षुभो न मानोः किमप्रवेशे विशतिप्रदीपः ॥ २ ॥
 तत्याज शक्रः शक्रनाभिमानं नाहं त्यजामि स्तवनानुबन्धम् ।
 स्वल्पेन बोधेन तरोऽधिकार्थं वातायनेनेव निरूपयामि ॥ ३ ॥
 स्वं विश्वदृष्ट्वा सकलैरदृश्ये निश्चानशेषं नितिलैरवेद्यः । वक्तुं
 कियान्कीदृशमित्यशक्यः स्तुतिस्ततोऽशक्तिकथा तवास्तु ॥ ४ ॥
 व्यापीडितं बालमिवात्मदेहैरुन्लाषतां लोकमवापिपस्त्रयम् । हिता-
 हितान्वेषणमान्द्यमाजः सर्वस्य जन्तोरसि बालवैद्यः ॥ ५ ॥ दाता
 न हर्ता दिवसं विवस्वामग्रश्च इत्यच्युतदर्शिताशः । सव्याजमेवं
 गमयत्यशक्तः क्षणेन दत्थेऽमिमत्तं नताय ॥ ६ ॥ उपैति मत्स्या
 सुमुखः सुखानि त्वयि स्वभावाद्भिमुखश्च दुःखम् । सदावदा-
 तद्युतिरेकरूपरतयोस्त्वमादर्श इवाऽऽवमामि ॥ ७ ॥ अगाद्यताऽब्धेः
 स यतः पयोधिर्मैरोश्च तुङ्गा प्रकृतिः स यत्र । द्यावापृथिव्योः
 पृथुता तथैव व्याप त्वदीया भुवनान्तराणि ॥ ८ ॥ तवानवस्था
 परमार्थतत्त्वं त्वया न गीतः पुनरागमश्च । इष्टं विहाय त्वमदृष्ट-

मैत्रीविरुद्धवृत्तोऽपि समञ्जसस्त्वम् ॥ ६ ॥ स्मरः सुदग्धो भव-
 तैव तस्मिन्नुदधूलितात्मा यदि नाम शम्भुः । अशेत वृन्दो-
 पहतोऽपि विष्णुः किं गृह्यते येन भवानजागः ॥ १० ॥ स नीरजा
 स्यादपरोऽघवान्वा तदोषक्रीत्यैव न ते गुणित्वम् । स्वतोऽम्बुरा-
 शेर्महिमा न देव स्तोकापवादेन जलाशयस्य ॥ ११ ॥ कर्मस्थितिं
 जन्तुरनेकभूमिं नयत्यमुं सा च परस्परस्य । त्वं नेतृमावं हि
 तयोर्भवान्धौ जिनेन्द्र नौनाविक्रयोरिवारुणः ॥ १२ ॥ सुखाय
 दुःखानि गुह्याय दोषान्धर्माय पापानि समाचरन्ति । तैलाय
 बालाः सिकतासमूह निपीडयन्ति स्फुटमत्वदीयाः ॥ १३ ॥
 विषापहारं मणिमौक्तानि मन्त्रं समुद्दिश्य रसापनं च । आम्बु-
 न्त्यहे । न त्वमिति स्मरन्ति पर्यायनामानि तदैव तानि ॥ १४ ॥
 चित्ते न किञ्चित्कृतवानसि त्वं देवः कुतश्चेतसि येन सर्वम् ,
 हस्ते कृतं तेन जगद्विचित्रं सुखेन जीवत्यपि चित्तबाह्यः ॥ १५ ॥
 त्रिकालतत्त्वं त्वमवैखिलोक्तीस्वामीति संख्यानियतेरमीषाम् ।
 बावध्रिपत्यं प्राते नाभविष्यंस्तेऽन्येऽपि जेद्वयाप्यदमूनपीदम्
 ॥ १६ ॥ नाकस्य पत्युः परिकर्म रम्यं नागभ्यरूपस्य तवोपकारि ।
 तस्यैव हेतुः स्वसुखस्य मानोरुद्विभ्रतरुक्त्रमिवादरेण ॥ १७ ॥
 स्वोपेक्षकस्त्वं क्वसुखोपदेशः स चेत् किमिच्छाप्रतिकूलबाधः ।
 क्वासौ क्व वा सर्वजगत्प्रियत्वं तन्नो यथातथ्यमवेविजं ते ॥ १८ ॥
 तुङ्गात्फलं यत्तदकिञ्चनान्धं प्राप्यं समृद्धां धनेश्वरादेः ।
 निरम्भसोऽप्युच्चतमादिबान्ध्रैर्नैकापि निर्पातिषुनी पयोधेः ॥ १९ ॥
 त्रैलोक्यसेवानियमाय दयवं दध्ने यदिन्द्रो विनयेन तस्य ।

तत्प्रातिहार्यं भवतः कुतस्त्यं तत्तन्मयोपाधदि वा तवास्तु ॥२०॥
 भियं परं पश्यति साधु निःस्वः श्रीमान्न कश्चित्कृपणं त्वदन्यः।
 यथा प्रकाशस्थितमन्वकारस्थायीक्षतेऽसौ न तथा तमःस्थम् ॥२१॥
 स्वप्नद्विनिःश्वासनिमेषभाजिं प्रत्यक्षमात्मानुभवोऽपि मूढः। किं
 चलिखिलज्ञेयविवर्तिरोधस्वरूपमप्यक्षमवैति लोकः ॥२२॥ तस्या-
 त्यजस्तस्य पितेति देव त्वां येऽवगायन्ति कुलं प्रकाशय।
 तेऽद्यापि नन्वाश्मनमित्यवश्यं पाशौ कुतं हेमपुनस्त्यजन्ति ॥२३॥
 दक्षस्त्रिलोक्यां षट्द्वेऽभिभूताः सुरासुरास्तस्य महान्स लामः।
 मोहस्य मोहस्त्वयिको विरोद्धुर्मूलस्य नाशो बलवद्विरोधः ॥२४॥
 मार्गस्त्वयैको ददृशे विमुक्तेरवतुर्गङ्गां गहनं परेण। सर्वं मया
 दृष्टमिति स्मयेन त्वं मा कदाचिद्भुजमालुलोके ॥२५॥ स्वर्भा-
 नुरर्कस्य हविर्भुजोऽम्भः कल्पान्तवातोऽम्बुनिधेर्विधातः। संसार-
 मोगस्य वियोगभावो विषयपूर्वाम्युदयास्त्वदन्ये ॥२६॥
 अज्ञानतस्त्वां नमतः फलं यत्तज्ज्ञानतोऽन्यं न तु देवतेति।
 हरिन्मणिं काचविया दवानस्तंतस्य बुद्ध्या वहतो न रिक्तः ॥२७॥
 प्रशस्तवाचश्चतुराः कषायैर्दग्धस्य देवव्यवहारमाहुः। गतम्य
 दीपस्य हि नन्दितत्वं दृष्ट कपालस्य च मङ्गलत्वम् ॥२८॥
 नानार्थमेकार्थमदस्त्वदुक्तं हितं वचस्ते निशमय्य वक्तुः।
 निर्दोषतां के न रिभावयन्ति ज्वरेण मुक्तः सुगमः स्वरेण ॥२९॥
 न क्वापि बाञ्छा बध्नेतेचवाक्ते काले क्वचित्केशपि तथानिवोगः।
 न पूरयाम्यम्बुधिमित्युदंशुः स्वयं हि शीतघुतिरभ्युदेति ॥३०॥
 गुहा गमीराः परमाः प्रसन्ना बहुप्रकारा बहवस्तथैति। दृष्टोऽन-

मन्तः स्तवने न तेषां गुणो गुणानां किमतः परोऽस्ति ॥ ३१ ॥
 स्तुत्या परं नामिमतं हि मक्त्या स्मृत्या प्रखत्या च ततो
 मज्जामि । स्मरामि देवं प्रणमामि नित्यं केनाप्युपायेन फलं हि
 साध्यम् ॥ ३२ ॥ ततस्त्रिलोकोनगराविदेवं नित्यं परं ज्योति-
 रनन्तशक्तिम् । अपुण्यपापं परपुण्यहेतुं नमाम्यहं बन्धमबन्दि-
 तारम् ॥ ३३ ॥ अशब्दमस्पर्शमरूपगन्धं त्वां नीरसं तद्विषया-
 बबोधम् । सर्वस्य मातारममेयमन्यैर्जिनेन्द्रमस्मार्यमनुस्मरामि
 ॥ ३४ ॥ अगाधमन्यैर्मनसाऽप्यलङ्घ्यं निष्किञ्चनं प्रार्थितमर्थ-
 बद्धिः । विश्वस्य पारं तमदृष्टपारं पतिं जिनानां श्रयां ब्रजामि
 ॥ ३५ ॥ त्रैलोक्यदीक्षागुरवे नमस्ते यो वर्धमानोऽपि निजो-
 चतोऽभूत् । प्राग्गण्डशैलः पुनरद्विकल्पः पश्चात्तमेकः कुलपवंतो-
 ऽभूत् ॥ ३६ ॥ स्वयं प्रकाशस्य दिवा निशा वा न बाध्यता यस्य
 न बाधकत्वम् । न लाघवं गौरवमेकरूपं बन्दे विद्वं कालकला-
 मतीतम् ॥ ३७ ॥ इति स्तुतिं देव विधाय दैन्याद्भरं न पाप्मे
 त्वमुपेक्षकोऽसि । छायातकं संश्रयतः स्वतः स्यात्स्फुरन्नायया
 याचितयात्मलाभः ॥ ३८ ॥ अथास्ति दिक्ता यदि वोपरोच-
 स्वय्येव सक्तां दिश मक्तिबुद्धिम् । करिष्यते देव तथा कृपां मे
 को वात्मपोष्ये सुमुखो न श्ररिः ॥ ३९ ॥ चित्तरति विहिता
 यथाकथञ्चिज्जिन विनताय मनीषितानि मक्तिः । त्वच्चि स्तुतिविषया
 पुनर्विशेषादिशति मुखानि यशो घनं जय च ॥ ४० ॥

॥ इति श्रीघनंजयकृतं विद्यापद्वारस्तीव्रम् ॥

श्रीभूपालकविप्रणीता

१६-जिनचतुर्विंशतिका

श्रीलीलायतनं महीकुलगृहं कीर्तिप्रमोदास्पदं बाग्देवीरसिधेतनं
 जयरमाक्रीडानिधानं महत् । सः स्यात्सर्वमहोत्सवकमवनं यः
 प्राक्षितार्थप्रदं प्रातः पश्यति कल्पपादपदलच्छायं जिनाङ्घ्रि-
 द्रयम् ॥ १ ॥ शान्तं वपुः शबणहारि वचश्चरित्रं सर्वोपकारि तव
 देव ततः भुतज्ञाः । संसारमारवमहत्स्थलरुद्रसान्त्ख्यामहीरुः
 मवन्तमुपाश्रयन्ते ॥ २ ॥ स्वामिष्य विनिर्गतोऽस्मि जननी-
 गर्मान्धकूपोदरादयोद्गादितदृष्टिरस्मि फलवज्जन्मास्मि चाद्य
 स्फुटम् । त्वामद्राक्षमहं यदक्षयपदानन्दाय लोकत्रयीनेत्रेन्दो-
 वरकाननेन्दुममृतस्यन्दिप्रमाचन्द्रिकम् ॥ ३ ॥ निःशेषात्रदशेन्द्र-
 शेखरशिखारस्नप्रदीपावली- सान्द्रीभूतमृगेन्द्रदिष्टरतटीमाखिक्य-
 दीपावलिः । क्वेर्यं श्रीः क्व च निःस्पृहत्वमिदमित्यूहातिगस्त्वाहशः
 सर्वज्ञानदृशश्चरित्रमहिमा लोकेश लोकोत्तरः ॥ ४ ॥ राज्यं
 शासनकारिनाकपति यस्यक्तं तृणावज्ञया, हेलानिर्दलितत्रिलोक-
 महिमा यन्मोहमन्त्रो जितः । लोकालोकमपि स्वबोधमुकुरस्यान्तः
 कृतं यस्वया, सेवाऽऽश्चर्यपरम्परा जिनवर क्वान्यत्र संभाव्यते ॥ ५ ॥
 दानं ज्ञानधनाय दत्तमसकृत्पात्राय सद्वृत्तये चीरान्युग्रतपांसि
 तेन मुचिरं पूजार्थं बह्व्यः कृताः । शीलानां निचयः सहामल-
 गुणैः सर्वः समासादितो दृष्टस्त्वं जिन येन दृष्टिसुमगः भद्रा-

परेण चक्षुः ॥ ६ ॥ प्रज्ञापारमितः स एव भगवान्पारं स एव
भुतस्कन्धाब्धेर्गुणरत्नभूषण इति श्लाघ्यः स एव ध्रुवम् । नोपन्ते
जिन येन कर्णहृदयालंकारतां त्वदगुणाः संसाराद्विषापहारमख-
यस्त्रैलोक्यचूडामण्योः ॥ ७ ॥ जयति दिविजगुन्दान्दोलितैरिन्दुरो-
चिर्निचयरुचिभिरुच्चैश्चामरैर्वीज्यमानः । जिनपतिगुरुरज्यन्मुक्ति-
साम्राज्यलक्ष्मीयुवतिनवकटाक्षक्षेपलीलां दधानैः ॥ ८ ॥
देवः श्वेतातपत्रयचमगृह्णाशोकभास्वक्रमाषापुष्पौष्णामारसिंहासन-
सुरपटहैरष्टभिः प्रातिहार्यैः । साञ्चर्यैर्भ्राजमानः सुरमनुजसमा-
म्भोजिनीमानुमाली पायाजः पादपीठीकृतसकलजगत्पादमौलि-
जिनेन्द्रः ॥ ९ ॥ नृत्यत्स्वर्दन्तिदन्ताम्बुरुश्चननटभाकनारीनिकायः
सद्यस्त्रैलोक्ययात्रात्सवकरनिनदाजोद्यमाद्यन्निलिम्प्यः हस्ताम्भो-
जातलीताविनिहितसुमनोद्गामरम्यामरस्त्रोकाम्यः कम्पाणपूजा-
विधिषु विजयते देव देवागमस्ते ॥ १० ॥ चक्षुष्मानइमेव देव भुवने
नेत्रामृतम्यन्दिनं त्वद्वक्त्रेन्दुमतिप्रसादसुमगैस्तेजोभिरुद्भासि-
तम् । तेनालोकयता मयाऽनतिचिराच्चक्षुः कृतार्थीकृतं द्रष्टव्या-
ववित्रीक्षणव्यतिकरव्याजम्भमाशोत्सवम् ॥ ११ ॥ कन्तोः सकान्त-
मपि मल्लमवैति कश्चिन्मुग्धा मुकुन्दमरविन्दजमिन्दुमौलिम् । मोघी-
कृतत्रिदशयोपिदपाङ्गपातस्तस्य त्वमेव विजयी जिनराजमल्लः
॥ १२ ॥ किसलयितमनन्यं त्वद्विलाकाभिजापातकुसुमितमतिसान्द्रं
त्वत्समीपप्रयाणात् । मम कलितममन्दं त्वन्मुखेन्दोरितानीं नयन-
पथमवाप्ताद्देव पुण्यद्रुमेण ॥ १३ ॥ त्रिभुवनवनपुष्प्यत्पुष्पकोदण्ड-
दर्पप्रसरदवनवाम्भोजसुक्तिसक्तिप्रवृत्तिः । स जयति जिनराजप्रात-
जीमूतसङ्घः शतमखशिखिनृत्यारम्भनिर्वन्धवन्धुः ॥ १४ ॥

भूपालः स्वर्गपालप्रमुखनरसुरश्रेष्ठिनेत्रालिमालालीलाचैत्यस्य
 चैत्यालयमखिलजगत्कौमुदीन्दोजिनस्य । उर्ध्वसीभूतसेवाञ्जलि-
 पुटनलिनीकुङ्कुमलास्त्रिः परीत्य श्रीपादच्छाययापस्थितमवदबधुः
 संश्रितोऽस्मीव मुक्तिम् ॥१५॥ देव त्वदङ्घ्रिनखमणदलदर्पो-
 ऽस्मिन्नदृश्ये निसर्गरुचिरे चिरदृष्टवक्त्रः । श्रीकीर्तिकान्ति-
 वृत्तिसङ्गमकारणानि मय्यो न कानि लभते शुभमङ्गलानि
 ॥ १६ ॥ जयति सुरनरेन्द्रश्रीसुधानिर्भरिययाः कुलधरणिधरोऽयं
 जेनचैत्याभिरामः । प्रविपुलफलधर्मानोकहाप्रप्रवालप्रसरशिखर-
 शुम्भस्केतनः श्रीनिकेतः ॥१७॥ विनमदमरकान्ताकुन्तलाकान्त-
 कान्तिस्फुरितनखमपूखद्योतिताशान्तरालः । दिविजमनुजराज-
 व्रातपूज्यक्रमस्तजो जयति विजितकर्मारतिजालो जिनेन्द्रः ॥१८॥
 सुप्तोत्थितेन सुमुखेन सुमङ्गलाय द्रष्टव्यमस्ति यदि मङ्गलमेव
 वस्तु । अन्येन किं तदिह नाथ तवैव वक्त्रं त्रैलोक्यमङ्गलनि-
 केतनमीदृशीयम् ॥ १९ ॥ त्वं धर्मोदयतापसाभमशुक्लस्त्वं
 काव्यबन्धक्रमक्रीडानन्दनकोकिलस्त्वमुचितः श्रीमन्लिकावटपदः ।
 त्वं पुन्नागकभारविन्दसरसीहंसस्त्वमुचंसकः कैर्मपाल न धार्यसे
 गुणमखिलकुमालिमिमौलिमिः ॥२०॥ शिवसुखमजरश्रीसङ्गमं
 धामिलप्य स्रमधिनिगमयन्ति क्लेशपाशेन केचित् ॥ वयमिह तु
 वचस्ते भूपतेर्भावयन्तस्तदुभयमपि शरवल्लीलयानिर्विशामः ॥२१॥
 देवेन्द्रास्तव मन्त्रज्ञानि विदधुर्देवांगना मंगलान्यापेदुः शरदिन्दु-
 निर्मलयशो मन्त्रवदेवा जगुः । शेषारचापि स्रधानियोगमखिलाः
 सेवां सुरारण्यकिरे तर्त्तिक देव वयं विदध्या इति नविचर्य तु दोलायते

॥२२॥ देव त्वज्जननाभिवेकसमये रोमाञ्चसत्कञ्चुर्कंदेवेन्द्रैर्य-
दनर्ति नर्तनविधौ लब्धप्रभावैः स्फुटम् । किंचान्यत्सुरसुन्दरीकुच-
तटप्रान्तावनद्धोत्तमप्रेक्ष्य खड्गलकिनादभङ्कृतमहो । तत्केन सबर्ण्यते
॥२३॥ देव त्वत्प्रतिवेम्बमम्बुजदलस्मेरेष्वं परयता यत्रास्माक-
महो महोत्सवरसो दृष्टेरियान्वर्तते । साक्षात्तत्रभवन्तमीक्षितवतां
कन्याणकाले तदा देवानामनिमेषलोचनतया वृत्तः स किं वर्ण्यते
॥ २४ ॥ दृष्टं धाम रसायनस्य महतां दृष्टं निधीनां पदं दृष्टं
सिद्धरसस्य सद्यः सदनं दृष्टं च चिन्तामणेः । किं दृष्टेरथवानु-
षङ्गिकफलैरेभिर्मयाद्य भ्रुव दृष्टं मुक्तिविवाहमङ्गलगृहं दृष्टे जिनभी-
गृहे ॥२५॥ दृष्टस्त्वं विनराजचन्द्र विकसद्भूपेन्द्रनेत्रोत्पलैः स्नातं
त्वन्नुतिचन्द्रिकामसि भवद्विद्वच्चकोरोत्सवे । नीतरथाय निदाघजः
क्लममरः शान्तिं मया मग्न्यते देव त्वद्गुणचेतसैव भवतो भूया-
त्पुनर्दर्शनम् ॥२६॥

॥ इति श्रीभूषालकविप्रणीता जिनचतुर्विंशतिका ॥

—•—

निर्वाणकाण्ड (गाथा)

अहावयस्मि उग्रहो, चम्पाय वासुपुज्जजिह्वाहाहो ।
उज्जते खेमिजिह्वो, पात्राय विष्णुदो महावीरो ॥१॥
वीसं तु जिह्ववर्हिदा अमरासुर-नीदिदा बुदकिलेसा ।
सम्मेदे गिरिसिद्धरे, शिष्याखगया खमो तेसिं ॥ २॥
वरदत्तो य वरजो, सायरदत्तोय तारवरवधरे ।

अहुद्वयकोडीयो, शिवाय गया शमो तेसिं ॥ ३ ॥
 योमिस्सामि पजुणयो, सज्जुमारो तहेव अशिरुद्धो ।
 वाहत्तरिकोडीओ, उज्जंते सत्तसया सिद्धा ॥ ४ ॥
 रामसुआ वधिय जणा, लाहणरिंदाण पञ्चकोडीओ ।
 पावागिरिवरसिहरे, शिवाय गया शमो तेसिं ॥ ५ ॥
 पंडुसुआ तिण्णजणा, दविडणरिंदाण अहुकोडीओ ।
 सत्तुज्जय गिरिसिहरे शिवाय गया शमो तेसिं ॥ ६ ॥
 संते जे वलमहा, जहुवणरिंदाण अहुकोडीओ ।
 गजपंथं गिरिसिहरे, शिवाय गया शमो तेसिं ॥ ७ ॥
 रामहल्लसुमीओ, गवयगवक्खो य शीलपहणीलो ।
 शवणबदीकोडीओ, तुक्कीगिरिशिबुदे वंदे ॥ ८ ॥
 यांगाणां गकुमारा, कोडीपञ्चदसुणिवरा सहिया ।
 सवणागिरिवरसिहरे, शिवाय गया शमो तेसिं ॥ ९ ॥
 दहसुहरायस्स सुआ, कोडीपञ्चदसुणिवरा सहिया ।
 रेयाउहयतहग्गे शिवाय गया शमो तेसिं ॥ १० ॥
 रेवाणइये तीरे पच्छिममायम्मि सिद्धवरकूटे ।
 दो चक्की दहकप्पे, अहुद्वयकोडांशवुदे वंदे ॥ ११ ॥
 वडवाणीवरणयरे, दक्खिणमायम्मि चूलगिरिसिहरे ।
 इन्दजीदकुं मयस्से, शिवाय गया शमो तेसिं ॥ १२ ॥
 पावागिरिवरणयरे, सुवणसमहाइणुणिवरा चउरो ।
 कलणाणईतहग्गे, शिवाय गया शमो तेसिं ॥ १३ ॥
 कलहोडीवरगामे, पच्छिममायम्मि दोणगिरिसिहरे ।

गुरुदत्ताह मुनिदा, शिन्वाण गया शमो तेसि ॥१४॥
 शायकुमारमुनिदे, बालि महाबालि चैव अज्जेया ।
 अट्टावयगिरिसिहरे, शिन्वाण गया शमो तेसि ॥१५॥
 अचलपुरवरणयरे, ईसाणे भायमेह्दगिरिसिहरे ।
 आहुद्वयकोडीओ, शिन्वाण गया शमो तेसि ॥ १६॥
 वंसत्थलम्मिणयरे, पच्छिमभायम्मिकुन्धगिरिसिहरे ।
 कुलदेसभूषणमुणी, शिन्वाण गया शमो तेसि ॥१७॥
 जसहरायस्स मुआ, पंचसयाह कलिगदेसम्मि ।
 कोडिसिला कोडिमुणी, शिन्वाण गया शमो तेसि ॥१८॥
 पासस्स समवसरणे, गुरुवरदत्त चचरिसिपमुहा ।
 रेसिदीगिरिसिहरे, शिन्वाण गया शमो तेसि ॥ १९ ॥
 जे जिणु जित्थु तत्था, जे दु गया शिन्वुदि परमं ।
 ते बंदामि य शिन्वं, तिथरणमुद्धो शमंसामि ॥ २० ॥
 सेसाणं तु रिसीणं, शिन्वाणं अम्मि अम्मि ठाणम्मि ।
 ते हं वदे सव्वे, दुस्सक्खयकारणमुहा ॥ २१ ॥
 पासं तह अदिणंदण, शायदहि मज्जलाउरे बंदे ।
 अस्सारं मे पट्ठि, मुणिसुव्वओ तहेव बंदामि ॥ १ ॥
 बाहुबलि तह-बंदमि, पोंदनपुर इत्थिनापुरे बंदे ।
 संतीकुन्धुव अरिहो, वाराणसिए सुपास पासं च ॥ २ ॥
 माहुरण अहिज्जिरे, वीरं पापं तहेव बंदामि ।
 जंबुमुण्णिदे बंदे, शिन्वुरपत्तोवि जंबुवणमहणे ॥ ३ ॥
 पच्चकन्ताणठाण्ण, जाणि त्रि सैजादमच्चलोपाम्मि ।
 मखवयणकायमुद्धो, सव्वे सिरसा शमंसामि ॥ ४ ॥

अमलदेवं बंदमि, वरुणपरे शिवहकुलहारी वंद्ये ।
 पासं सिरिपुरि बंदमि, होला गिरिसंखदेवम् ॥ ५ ॥
 गोम्मटदेवं बंदमि पंचसयं वणुहउच्चं तं ।
 देवा कुर्याति बुद्धी, केसरकुसुमाख तस्स उवरिम्मि ॥ ६ ॥
 खिच्चाण्ठाख जाणिवि, अइसयठाणाणि अइसये सहिया ।
 संजादमिच लोष, सव्ये सिरसा खमंसापि ॥ ७ ॥
 जो जण पठइ तिपालं, खिच्चुइकंहं पि भावसुद्धाप ।
 भुंजदि थारसुरसुखं, पच्छा सोलिहइ खिच्चाणं ॥ ८ ॥

—३३—

२२ वीतरागस्तोत्रम् ।

शान्तं शिवं शिवपदस्य परं निदानं, सर्वज्ञमीशममलं नित-
 मोहमानम् । संसारनीरनिधिमन्यनमंदरागं, पश्यन्ति पुण्यरहिता
 न हि वीतरागम् ॥ १ ॥ अभ्यक्तमुक्तिपदपङ्कजराजहंसं, विश्वावर्त-
 सममरं विहितप्रशंसम् । कंदर्पभूमिरुहमंजनमयानागं, पश्यन्ति ॥
 २ ॥ संसारनीरनिधितारक्षयानपार्श्वं, ज्ञानैकपात्रमतिगात्र-
 मनेच्छगात्रम् । दुर्वारमारघनपातनवातरागं, पश्यन्ति ॥ ३ ॥
 दान्तं नितान्तमतिकान्तमनन्तरूपं योगीश्वरं किमपि संबोधितस्व-
 रूपम् । संसारमारवपथाद्भुतनिर्मरागं, पश्यन्ति ॥ ४ ॥ दुष्कर्म-
 भीतजनताशरणं सुरेन्द्रैः निःशेषदोषरहितं महितं महेन्द्रैः ।
 तीर्थङ्करं भविकदापतमुक्तिभागं, पश्यन्ति ॥ ५ ॥ कन्याखव-
 न्मिलनवपन्वनाम्बुवाहं त्रैलोक्यलोकनयनैकमुखाप्रवाहम् ।
 सिद्ध्यङ्गनावरविलासनिबद्धरागं, पश्यन्ति ॥ ६ ॥ लोकावलोक

नकलातिशयप्रकाशं, व्यालोककीर्तिवरनिर्जितकम्बुहास्यं । वागी-
तरङ्गनवरङ्गलसराडागं, पश्यन्ति० ॥ ७ ॥ कन्याणकीर्तिरचि-
तालवकम्पवृत्ता, ध्यानानले दलितपद्मपातदक्षम् । नित्यं चमा-
भरधुरन्धरशेषनाग, पश्यन्ति० ॥ ८ ॥ श्रीजैनसूरिबिनतक्रमपञ्चसेनं,
हेलाविनिर्दलितमोहनरेन्द्रसेनम् । लीलाविलम्बितमहाम्बुधि-
मध्यमागं, पश्यन्ति पुण्यरहिता न हि वीतरागम् ॥ ९ ॥

२३ परमानन्दस्तोत्रम्

परमानन्दसंयुक्तं निर्विकारं निरामयम् । ध्यानहीना न
पश्यन्ति निजदेहे व्यवस्थितम् । १ ॥ अनन्तसुखसम्पन्नं ज्ञानामृतपयो-
धरम् । अनन्तवीर्यसम्पन्नं दर्शनं परमात्मनः ॥ २ ॥ निर्विकारं
निराबाधं सर्वसंगविवर्जितम् । परमानन्दसम्पन्नं शुद्धचैतन्यलक्ष-
णम् ॥ ३ ॥ उशमा स्वात्मचिन्ता स्यान्मोहचिन्ता च मध्यमा ।
अधमा कामचिन्ता स्यात्परचिन्ताधमाधमा ॥ ४ ॥ निर्विकारसमु-
त्पन्नं ज्ञानमेव सुधारसम् । विवेकमञ्जुलिं कृत्वा तत्पिबन्ति
मनीषिणः ॥ ५ ॥ सदानन्दमयं जीवं यो जानाति स पण्डितः ।
स सेवते निजः प्रानं परमानन्दकारणम् ॥ ६ ॥ नलिन्यां च
यथा नीरं मिश्रं तिष्ठति सर्वदा । अयमात्मा स्वभावेन देहे ति-
ष्ठति निर्मलः ॥ ७ ॥ द्रव्यकर्ममलैर्मुक्तं भावकर्मविवर्जितम् ।
नोक्तमरहितं विद्धि निश्चयेन चिदात्मनः ॥ ८ ॥ आनन्दं ब्रह्मणो रूपं
निजदेहे व्यवस्थितम् । ध्यानहीना न पश्यन्ति निजदेहे व्यवस्थि-

तत् ॥६॥ तद्व्याप्तं क्रियते मयैर्मनो येन विलीयते । तत्क्षणां
 दृश्यते शुद्धं चिच्चमत्कारलक्ष्यम् ॥१०॥ ये ध्यानशीला ह्यनयः
 प्रधानास्ते दुःखहीना नियमाद्भवन्ति । संप्राप्य शीघ्रं परमात्म-
 तत्त्वं व्रजन्ति मोक्षं क्षणमेकमेव ॥ ११ ॥ आनन्दरूपं परमात्म-
 तत्त्वं, समस्तसंकल्पविकल्पमुक्तम् । स्वभावलीना निवसन्ति नित्यं
 जानाति योमी स्वयमेव तत्त्वम् ॥ १२ ॥ चिदानन्दमयं शुद्धं
 निराकारं निरामयम् । अनन्तसुखसम्पन्नं सर्वसङ्गविवर्जितम्
 ॥ १३ ॥ लोकमात्रप्रमाथोऽयं निश्चयेन हि संशयः । व्यवहारे
 तन्मात्रः कथितः परमेश्वरः ॥ १४ ॥ यत्क्षणां दृश्यते शुद्धं,
 तत्क्षणां गतविभ्रमः । स्वस्वचितः स्थिरौभूत्वा निर्विकल्प समा-
 धिना ॥ १५ ॥ स एव परमं ब्रह्म स एव जिनपुङ्गवः । स एव
 परमं तत्त्वं स एव परमो गुरुः ॥ १६ ॥ स एव परमं ज्योतिः
 स एव परमं तपः । स एव परमं ध्यानं स एव परमो गुरुः ॥ १७ ॥
 स एव सर्वकल्याणं स एव सुखमाजनम् । स एव शुचिनिर्वाणं
 स एव परमः शिवः ॥ १८ ॥ स एव सुखदायकः । स एव
 परचैतन्यं स एव गुणसागरः ॥ १९ ॥ परमाह्लादसंपन्नं राग-
 द्वेषविवर्जितम् । अर्हन्तं देहमध्ये तु यो जानाति स पण्डितः ॥ २० ॥
 आकाररहितं शुद्धं स्वस्वरूपव्यवस्थितम् । सिद्धमष्टगुणोपेतं
 निर्विकारं निश्चलम् ॥ २१ ॥ तत्सदृशं निजात्मानं ब्रह्मसाध-
 महीयसे । सहजानन्दचैतन्यं यो जानाति स पण्डितः ॥ २२ ॥
 पापयोगे पञ्चाक्षरं दुष्कर्मण्ये यथा धृतम् । तिलमण्ये यथा तैलम्

देहमण्ये तथा शिवः ॥२३॥ काष्ठमण्ये वधावहिः शक्ति रूपेण
तिष्ठति । अयनात्मा शरीरेषु यो जानाति स वसिष्ठतः ॥२४॥

श्रीमदुभट्टाकलकदेवविरचितम्

२४ स्वरूपसम्बोधनम्

मुक्तामुक्तैकरूपो यः कर्मभिः संविदादिना । अक्षयं परमात्मानं
ज्ञानमूर्तिं नमामि तम् ॥ १ ॥ सोऽस्त्वात्मा सोऽपयोगोऽर्थ
क्रमाद्देतुफलावहः यो ब्रह्मोऽब्रह्मनाघन्तः स्थित्युत्पत्तिव्ययात्मकः
॥ २ ॥ प्रमेयत्वादिभिर्धर्मैरधिदात्मा विदात्मकः । ज्ञानदर्शन-
तस्तस्माच्चेतनाचेतनात्मकः ॥ ३ ॥ ज्ञानाग्निषो नष्टाग्निषो भिन्ना-
भिन्न कथंचन । ज्ञानं पूर्वापरीभूतं सोऽयमात्मेति कीर्तितः ॥ ४ ॥
स्वदेहप्रमितश्चायं देहमात्रोऽपि नैव सः । ततः सर्वगतश्चायं
विश्वव्यापी न सर्वथा ॥ ५ ॥ नानाज्ञानस्वभावत्वादेर्ज्ञानेकोऽपि
नैव सः । चेतनैकस्वभावत्वादेर्ज्ञानेकात्मको भवेत् ॥ ६ ॥ नाव-
क्तव्यः स्वरूपाद्यैर्निर्वाच्यः परमावतः । तस्मान्नैकात्म्यो वाच्यो
नैववाचागोचरः ॥ ७ ॥ स स्याद्विधिनिषेधात्मा स्वधर्मप्रवर्धनयोः ।
समूर्तिर्विधिवर्मत्वादमूर्तिश्च विपर्ययात् ॥ ८ ॥ इत्याद्यनेकधर्मत्वं
बन्धमोक्षौ तयोः फलम् । आत्मा स्वीकृते तत्त्वकारणं स्वयमेव
तु ॥ ९ ॥ कर्ता वः कारणं योक्ता तत्त्वज्ञानां स एव तु । बहि-
रन्तरुपाय्यां तेषां युक्तत्वेव हि ॥ १० ॥ सर्ववर्तिर्गन्धर्वारि-
युपायः स्वात्मलब्धये । इत्यो वाचात्म्य संस्थित्यन्तर्गतोऽज्ञानं

मतम् ॥ ११ ॥ यथावद्वस्तुनिष्ठीतिः सम्यग्ज्ञानं प्रदीपयत् ।
तत्स्वार्थम्बवसात्मात्म कश्चित्प्रमितेः पृथक् ॥ १२ ॥ दर्शनज्ञान-
चारित्रेष्टुषरोत्तरमाविषु । स्थिरमालम्बनं यद्वा माध्यस्थ्यं सुख-
दुःखयोः ॥ १३ ॥ ज्ञाता दृष्टादमेकोऽहं सुखे दुःखे न चापरः ।
इतीदं भावनादाढ्यं चारित्रमथवाऽपरम् ॥ १४ ॥ तदेतन्मूलहेतोः
स्यात्कारणं सङ्कारकम् । तद्वाङ्मा देशकालादि तपश्च बहिरङ्ग-
कम् ॥ १५ ॥ इतीदं सर्वमालोच्य सौस्थ्ये दौस्थ्ये च शक्तितः ।
आत्मानं भावयेन्नित्यं रागद्वेषविवर्जितम् ॥ १६ ॥ कषाये-
रञ्जितं चेतस्तत्त्वं नैवावगाहते । नीलीरक्तेऽम्बरे रागो दुराधेयो
हि कौकुम्भः ॥ १७ ॥ ततस्त्वं दोषनिर्मुक्तस्य निर्मोहो भव सर्वतः ।
उदाग्नीनत्वमालम्ब्य तत्त्वचिन्तापरो भव ॥ १८ ॥ हेयोपादेयत-
त्त्वस्य स्थिति विज्ञायादेयतः । निरालम्बो भवान्यस्मादुपेये साव-
लम्बनः ॥ १९ ॥ स्वं परं चेति वस्तुत्वं वस्तुरूपेण भावय ।
उपेक्षाभावनेत्कर्षयन्ते शिवमाप्नुहि ॥ २० ॥ मोक्षेऽपि यस्य
नाकाङ्क्षा स मोक्षमधिगच्छति । इत्युक्तत्वाद्विदितान्वेषी काङ्क्षा ना-
स्वर्गपि बोधयेत् ॥ २१ ॥ सापि च स्वात्मनिष्ठत्वात्सुलभा यदि
चिन्त्यते । आत्माधीने सुखे तात यत्नं किं न करिष्यसि
॥ २२ ॥ स्वं परं विद्धि तत्रापि ध्यामोहं
जिह्मि किन्त्रिम् अनाकुलस्वसंवेद्ये स्वरूपे तिष्ठ केवले ॥ २३ ॥
स्वः स्वत्वेन स्थितं स्वस्मै स्वस्मात्स्वस्याविनश्वरे । स्वस्मिन्
प्यात्वा लभेत्स्वोत्थमानन्दममृतं परम् ॥ २४ ॥ इति स्वतत्त्वं परिभाष्य
वाङ्मयं य एतदाख्याति शृणोति चादरात् । करोति तस्मै पर-

मार्थसम्पदं स्वरूपसंबोधनपञ्चविंशतिः ॥ २५ ॥

—०—

श्री अमितगतिसुरिविरचिता

२५ द्वात्रिंशतिका ।

सत्त्वेषु मैत्रीं गुणिषु प्रमोदं बिलप्टेषु जीवेषु कृपापरत्वम् ।
 माध्यस्थ्यभावं विपरीतवृत्तौ सदा ममात्मा बिदधातु देव ॥ १ ॥
 शरीरतः कर्तुं मनस्तशक्तिं विमिश्रमात्मानेमपास्तदोषम् । जिनेन्द्र !
 केषादिव खञ्जं यष्टिं तव प्रसादेन ममास्तु शक्तिः ॥ २ ॥ दुःखे
 सुखे वैरिणि बन्धुवर्गे योगे वियोगे भुवने बने वा । निराकृताशे-
 षममत्वबुद्धेः समं मनो मेऽस्तु सदापि नाथ ॥ ३ ॥ मुनीश !
 लीनाविव कीलिताविव स्थिरी निशाताविव विविताविव । पादौ
 त्वदीयौ मम तिष्ठतां सदा तमोघुनानौ हृदि दीपकाविव ॥ ४ ॥
 एकेन्द्रियाद्या यदि देव देहि नः प्रमादतः संचरता इतस्ततः । अतां
 विमिश्रा मिलिता निषीहिता, तदस्तु मिथ्या दुरनुष्ठितं तदा
 ॥ ५ ॥ विमुक्तिमार्गप्रतिफलवर्तिना मया कषायाच्चवशेन दुर्विधया,
 चारित्रशुद्धेर्यदकारि श्लोपनं तदस्तु मिथ्या मम दुष्कृतं प्रमो ॥ ६ ॥
 विनिन्दनालोचनगर्हणैरहं मनोवचःकायकषायनिर्मितम् । निहन्मि
 पापं भवदुःखकार्यं मिश्रगन्धं मन्त्रगुणैरिवाखिलम् ॥ ७ ॥ अति-
 क्रमं यद्विप्रतेर्व्यतिक्रमं जिनातिचारं सुचरित्रकर्मणः । व्यधामना-

चारमपि प्रमादतः प्रतिकर्म तस्य करोमि शुद्धये ॥ ८ ॥
 चर्ति मनःशुद्धिविधरेतिकर्म व्यतिकर्म शीलवृत्ते-
 विलङ्घनम् । प्रमोडतिचारं विषयेषु वर्तनं बदन्त्यमाचारमिहाति-
 सक्तताम् ॥ ९ ॥ यदर्थमात्रापदवाक्यहीनं मया प्रमादाद्यदि किञ्च-
 नाकृतम् । तन्मे क्षमित्वा विदधातु देवी सरस्वती केवलबाधलब्धिम
 ॥ १० ॥ बोधिः समाधिः परिणामशुद्धिः स्वात्मोपलब्धिः शिवसौख्य-
 सिद्धिः । चिन्तामणिं चिन्तितवस्तुदाने स्वां ईदमानस्व ममास्तु
 देवि ॥ ११ ॥ यः स्मर्यते सर्वभुनीन्द्रवृन्दैर्यः स्तूयते सर्वनरामरेन्द्रैः ।
 यो गीयते वेदपुराणशास्त्रैः स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥ १२ ॥
 यो दर्शनज्ञानसुखस्वभावः समस्तसंसारविकारबाधः । समाधि-
 गम्यः परमात्मसङ्गः स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥ १३ ॥
 निषूदते यो भवदुःखजालं निरीचते यो जगदन्तरालं योऽन्तर्गतो
 योगिनिरीचनीयः स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥ १४ ॥ विमुक्ति-
 मार्गप्रतिपादको यो यो जन्ममृत्युव्यसनाद्यतीतः । त्रिलोकलोकी
 विकलोऽकलङ्कः स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥ १५ ॥ क्रीडीकृत-
 शेषशरीरिबर्गा शगादयो यस्य न सन्ति दोषाः । निरिन्द्रियो
 ज्ञानमयोऽनपायः स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥ १६ ॥ यो
 व्यापको विश्वजमीनवृत्तेः सिद्धो विबुद्धो पुण्यकर्मबन्धः । ध्यातो
 धुनीते सकलं विकारं स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥ १७ ॥ न
 स्पृश्यते कर्मकलङ्कदोषैर्यो ध्यान्तस्त्वेति विष्णुरस्मिन् निरञ्जनं
 नित्यमनेकमेकं तं देवमाप्तं शरणां प्रपद्ये ॥ १८ ॥ विमासते यत्र
 मरीचिमाली न विद्यमाने दुष्टनामभाति । स्वात्मस्थितं बोधमय-

प्रकाशं तं देवमाप्तं शरणां प्रपद्ये ॥ १६ ॥ बिलोक्यमाने सति
यत्र विश्वं बिलोक्यते स्पष्टमिदं विविक्तम् । शुद्ध शिवं शान्तमना-
घनन्तं तं देवमाप्तं शरणां प्रपद्ये ॥ २० ॥ येन क्षता मन्मथमान-
मूर्च्छा विषादनिद्रामवशोकविन्ता । क्षतोऽनलेनेव तरुप्रपञ्चस्तं
देवमाप्तं शरणां प्रपद्ये ॥ २१ ॥ न संस्तरोऽग्रमा न तृणां न मेदिनी
विधानतो नैव फलकैः विनिर्मितः । यतो निरस्तावकावविद्विषः
सुधीमिरात्मैव सुनिर्मलो मतः ॥ २२ ॥ न संस्तरो भद्रसमाधि-
साधनं न लोकपूजा न च संचमेहनम् । यतस्ततोऽध्यात्मरतो
भवानिष्टं विमुच्य सर्वमपि बाह्यवासनाम् ॥ २३ ॥ न सन्ति
बाह्या मम केचनार्था मन्त्राद्ये तेषां न कदाचनादृश्यः । इत्थं विनि-
श्चित्य विमुच्य बाह्यं स्वस्थः सदा त्वं भव भद्र मुक्त्यै ॥ २४ ॥
आत्मानमात्मन्यवलोकमानस्त्वं दर्शनज्ञानमयो विशुद्धः । एकाग्र-
चित्तः खलु यत्र उत्र स्थितोपि साधुर्लभते समाधिम् ॥ २५ ॥
एकः सदा शाश्वतिको ममात्मा विनिर्मलः साधिगमस्वभावः ।
बहिर्मवाः सन्त्यपरे समस्ता न शाश्वताः कर्ममवाः स्वकीयाः
॥ २६ ॥ यस्यास्ति नैक्यं वपुषापि साद्धं तस्यास्ति किं पुत्रकलत्र-
मित्रैः । पृथक्कृते चर्मणि रोमकृपाः कुतोहि तिष्ठन्ति शरीरमध्ये
॥ २७ ॥ संयोगाद्गो दुःखमतेकमेदं यतोऽनुते जन्मवने शरीरी
ततस्त्रिधासौ परिवर्जनीयेऽपियासुना निवृत्तिमात्मनीनम् ॥ २८ ॥
सर्वं निराकृत्य विकल्पजालं संसारकान्तारनिपातहेतुम् । विविक-
भात्मानमवेषमासौ निलीयसे त्वं परमात्मतत्त्वे ॥ २९ ॥ स्वयं
कृतं कर्म यदात्मना पुरा कृतं तदीयं लभते शुभाशुभम् । परेषु

दत्तं यदि लभ्यसे स्फुटं स्वयं कृतं कर्म निरर्थकं तदा ॥ ३० ॥
निजाजितं कर्म विहाय देहेनो न कोपि कस्यापि ददाति किंचन ।
विचारयन्नेव मनन्यमानः परो ददातीति विमुञ्च शेषेषाम् ॥ ३१ ॥
यैः परमात्माऽमितगतिवन्द्यः सर्वविविक्तो भृशमनवधः । शश्व-
दधीतो मनसि लभन्ते मुक्तिनिकेतं विमवर्षते ॥ ३२ ॥ इति
द्वात्रिंशतिवृत्तैः परमात्मानमोचते । योऽन्यगतचेतस्का यात्यसौ
पदमव्ययम् ॥ ३३ ॥

२६ अकलङ्कस्तोत्रम्

(शास्त्रलक्षिकीदितछन्दः)

त्रैलोक्यं सकलं त्रिकालविषयं साक्षोक्तमालोकितं । साक्षाद्येन
यथा स्वयं करतले रेखात्रयं सांगुलि ॥ रागद्वेषमयामयान्तकज-
रालोलत्वलोमादयो । नालं यत्पदलङ्घनाय स महादेवो मया
बधते ॥ १ ॥ दग्धं येन पुरत्रयं शरमत्रा तीव्राविषा बद्धिना ।
यो वा नृत्पति मत्तवत्पितृवने यस्मात्मज्जो वा गुहः । सोऽयं किं
मम शङ्करो मयद्वारोपातिमोदव्ययं । कृत्वा यः स तु सर्वविषनु-
भृतां क्षेमकरः शङ्करः ॥ २ ॥ यत्नाद्येन विदारितं कररुदैर्द्वैत्येन्द्र-
वचःस्थलं सारथ्येन घनंजयस्य समरे योऽमारयत्कीरवान् ॥
नासौ विष्णुरनेककालविषयं यज्ज्ञानमव्याहृतं । विश्वं व्याप्य
विजृम्भते स तु महाविष्णुः सदेष्टो मय ॥ ३ ॥ सर्वस्यामुदपादि
रागबहुलं चेतो यदीयं पुनः । पात्रोदयद्वैतमद्वैतमुपमृतयो यस्या-

कृतार्थस्त्विति ॥ आविर्भावयितुं भवन्ति स कथं ब्रह्मा भवेन्मा-
दृशा । लुप्तस्याभमरागरोगरहितो ब्रह्मा कृतार्थोऽस्तु नः ॥१॥
यो जग्ध्वा पिशितं समस्त्यकवर्णं जीवं च शून्यं वदन् । कर्त्ता
कर्मफलं न भुक्त इति यो वक्ता स बुद्धः कथम् ॥ यज्ज्ञानं खख-
वर्ति वस्तु सकलं ज्ञातुं न शक्तं सदा यो ज्ञानन्युपपज्जगत्त्रयमिदं
साक्षात्स बुद्धो मम ॥ ५ ॥

ईशः किं द्विभ्रलिंगो यदि विगतमयः शूलपाणिः कथं स्यात् ।
नाथः किं भैक्ष्यचारी यतिरिति स कथं सांगनः सात्मजरच ॥
आर्द्राजः किन्त्वजन्मा सकलविदिति किं वेत्ति नात्मान्तरायं ।
संक्षेपात्सम्यगुक्तं पशुपतिमपशुः कोऽत्र धीमानुपास्ते ॥ ६ ॥
ब्रह्मा चर्माक्षत्रो मुरयुवतिरसावेशविभ्रान्तचेताः । शम्भुः खट्-
वाङ्गवारी गिरिपतितनयापाङ्गलीलानुविद्धः ॥ विष्णुरचक्राधिपः
सन्दुहितरमगमद्गोपनाथस्य मोहा । दर्हन्विष्वक्तरागो जितसकल-
मयः कोऽयमेष्वाप्तनाथः ॥७॥ एको नृत्यति विप्रसार्यं कुकुर्भा
चक्रे सङ्गसंभ्रजा- । नेकः शेषमुज्जंगमोगशयने व्यादाय निद्रायते ॥
हृष्टुं चारुतिलोत्तमासुखमगादेकरतुर्वक्त्रता । मेते मुक्तिपथं वदन्ति
विदुषामित्येतदत्यद्बुद्धतम् ॥ ८ ॥ यो विश्वं वेदवेद्यं जननजल-
निधेर्मङ्गिनः पारहरवा । पौर्वापर्याविरुद्धं वचनमनुपमं निष्कलं ह्यं
यदीयम् ॥ तं वन्दे साधुबन्धुं सल्लगुणनिधिं स्वस्तदावद्विषं तं बुद्धं
वा वर्द्धमानं शतदलनिलयं केशवं वा शिवं वा ॥ ९ ॥ मायी
नास्ति जटा कपाल मुकुटं चन्द्रो न मूर्धावली । खट्वाङ्गं न च
वासुकिर्न च धनुः शूलं न चात्रं मुखं ॥ कामो यस्य न कामिनी

न च हृषो गीतं न कृत्स्नं पुनः सोऽस्मान्पातु निरञ्जनो जिनपतिः
 सर्वत्र स्रवणः शिवः ॥ १० ॥ नो प्रसादितभूतलं न च हरेः
 शम्भोर्न मुद्रांकितं । नो चन्द्रार्ककरांकितं सुरपतेर्वर्जांकितं नैव च ॥
 ऋक्षवक्त्रांकितबौद्धदेवहुतसुख्यदोरगैर्नाङ्कितं । नम्रं पश्यत वादिनो
 जगदिदं जैनेन्द्रमुद्रांकितम् ॥ ११ ॥ मौजीर्दण्डकमण्डलुप्रभृतयो नो
 लाम्बकनं प्रक्षयो । रुद्रस्यापि जटाकपालमुकुटं कौपीनखट्वाङ्गनाः ॥
 विष्णोश्चक्रगदादिशङ्खमतुलं ब्रह्मस्य रकाम्बरं । नम्रं पश्यत वादिनां
 जगदिदं जैनेन्द्रमुद्रांकितम् ॥ १२ ॥ नाहंकारवशीकृतेन मनसा न
 द्वेषिष्या केवलं । नैरात्म्यं प्रतिपद्य नश्यति जने कारुण्यबुद्ध्या
 मया ॥ राहः श्रीहिमशीतलस्य सदसि प्रायो विदग्धात्मनो ।
 बौद्धौघान्तकलान् विजित्य स घटः पादेन विस्फालितः ॥ १३ ॥
 खट्वाङ्गं नैव हस्ते न च हृदि रचिता लम्बते मूढमाला । मस्माङ्गं
 नैव शूलं न च गिरिदुहिता नैव हस्ते कपालं । चन्द्रार्धं नैव
 सूर्यन्यपि नृपगमनं नैव कंठे फणीन्द्रः । तं वन्दे त्यक्तदोषं भव-
 मयमथर्न चेरवरं देवदेवं ॥ १४ ॥ किं बाधो भगवानमेवमहिमा
 देवोऽकलंकः कलौ । काले यो जनतामुधर्मनिहिनो देवोऽ-
 कलंको जिनः ॥ यस्य स्फारविवेकमुद्रलहरीजाले प्रमेयाकुला ।
 निर्मग्ना तनुतेतरां भगवती तारा शिरःकम्पनम् ॥ १५ ॥
 सा तारा खलु देवता भगवतीमन्यापि मन्यामहे । वयमासा-
 वन्निजाह्यसारूप्यभगवद्भूयद्वाकलंकप्रभोः । वाक्कुक्षोलपरम्परा-
 निरमते कूर्न मनोबलजन- । व्यापातं सहतेस्म विस्मितमतिः
 सन्ताडितेवस्ततः ॥ १६ ॥

२७-मृत्युमहोत्सव

उपसर्गे दुर्मिचे व्रसि रुजायां च निःप्रतीकारे । धर्माय तनु-
विमोचनमाहुः सन्लेखनामार्गाः ॥१॥ अन्तःक्रियाधिकारं तपः-
फलं सकलदर्शिनः स्तुवते । तस्माद्यावद्विभवं समाधिमरखे प्रयति-
तव्यं ॥२॥ स्नेहं वैरं संगं परिग्रहं चापहाय शुद्धमनाः । स्वजनं
परिजनमपि च चान्त्वा क्षमयेत्प्रियैर्वचनैः ॥३॥ आलोक्य सर्व-
मेनः कृतकारितमनुमतां च निर्व्याजम् । आरोपयेन्महाव्रतमामरण-
स्थायि निःशेषम् ॥ ४ ॥ शोक भयमवसादं क्लेशं कालुष्यमरति-
मपि हित्वा । सत्त्वात्साहस्यदोषं च मनः प्रसाद्य श्रुतैर्मृतैः ॥५॥
आहारं परिहाप्य च क्रमशः स्निग्धं विवर्द्धयेत् पानम् । स्निग्धं
च हापयित्वा खरपानं पूरयेत्क्रमशः ॥ ६ ॥ खरपानहापनामपि
कृत्वा कृत्वोपवासमपि शस्त्या । पञ्चनमस्कारमनास्तनुं त्यजेत्
सर्वयत्नेन ॥ ७ ॥

मृत्युमार्गे प्रवृत्तस्य वीतरागो ददातु मे समाधिबोधपाषाणं
यावन्मुक्तिपुरी पुरः ॥८॥ कृमिजातशताक्षीर्णं जर्जरे देहपञ्जरे ।
मज्जमाने न मेऽव्यं यतस्त्वं ज्ञानविग्रहः ॥ ९ ॥ ज्ञानिन्मयं
मवेत्कस्मात्प्राप्ते मृत्युमहोत्सवे । स्वरूपस्थः पुरं याति देहो देहा-
न्तरस्थितिम् ॥१०॥ सुदृढं प्राप्यते यस्माद् दृश्यते पूर्वसत्तमैः ।
हृज्यते स्वर्मवं सौख्यं मृत्युमीतिः कृतः सताम् ॥११॥ आगमाद्-
दुःखसंतप्तः प्रविष्टो देहपञ्जरे । नात्मा विवृण्वतेऽन्वेन मृत्यु-
भूमिपतिं विना ॥१२॥ सर्वदुःखप्रदं पिपदं दूरीकृत्यात्मदर्शिभिः ।
मृत्युमित्रप्रसादेन प्राप्यते सुखसम्पदा ॥ १३ ॥ मृत्युकल्पद्रुमे

प्राप्ते येनात्मार्यो न साधितः । निमग्नेो जन्मजम्बाले स पश्चात्किं
 करिष्यति ॥ १४ ॥ जीर्णं देहादिकं सर्वं नूतन जायते यतः । स
 मृत्युः किं न मोदाय सतां सातोत्थितिर्यथा ॥ १५ ॥ सुखं दुःखं
 सदा वेत्ति देहस्थश्च स्वयं व्रजेत् । मृत्युमीतिस्तदा कस्य जायते
 परमार्थतः ॥ १६ ॥ संसारासक्तचित्तानां मृत्युर्भीत्यै भवेन्नृणाम् ।
 मोदायते पुनः सोऽपि ज्ञानवैराग्यवासिनाम् ॥ १७ ॥ पुराधीशो
 यदा याति सुरतस्य शुभ्रतया । तदासौ वार्यते केन प्रपञ्चैः
 पाञ्चभूतिकैः ॥ १८ ॥ मृत्युकाले सतां दुःखं यद्भवेद्द्वयावि-
 सम्भवम् । देहमोहविनाशाय मन्ये शिवसुखाय च ॥ १९ ॥
 ज्ञानिनोऽमृतसंगाय मृत्युस्तापकरोऽपि सन् । आमकुम्भस्य लोके
 ऽस्मिन् भवेत्पाकविधिर्यथा ॥ २० ॥ यत्फलं प्राप्यते सद्भिर्ब्र-
 तायासपिढम्बनात् । तत्फलं सुखसाध्यं स्थान्मृत्युकाले समाधिना
 ॥ २१ ॥ अनार्तः शान्तिमान्मर्त्यो न तिर्यग् नापि नारकः । धर्मध्यानी
 पुरो मर्त्योऽनशनी त्वमरेश्वरः ॥ २२ ॥ तप्तस्य तपसश्चापि पालि-
 तस्य व्रतस्य च । पठितस्य श्रुतस्यापि फलं मृत्युः समाधिना ॥ २३ ॥
 अतिपरिचितेष्ववज्ञा नवे भवेत्प्रीतिरिति हि जनवादः । चिरतर-
 शरीरनाशे नवतरलामे च किं भीरुः ॥ २४ ॥ स्वर्गादित्य पवित्र-
 निर्मलकुले संस्मर्यमाणा जनैः । दत्त्वा भक्तिविधायिनां बहुविधं
 वाञ्छानुरूपं धनम् ॥ शुक्त्वा भोगमहर्निशं वरकृतं स्थित्वा चणं
 मण्डले पात्रावेशविबर्जनामिव मूर्तिं सन्तो लभन्ते स्वतः ॥ २५ ॥

२८ प्रश्नोत्तररत्नमालिका

प्रणिपत्य वर्द्धमानं प्रश्नोत्तररत्नमालिकां वक्ष्ये । नागनराम-
 रबन्धं देवं देवाधिपं वीरम् ॥१॥ कः खलु नालंक्रियते दृष्टा-
 दृष्टार्थसाधनपटीयान् । कण्ठस्थितया विमलप्रश्नोत्तररत्नमालि-
 कया ॥२॥ भगवन् किमुपादेयं ? गुरुवचनं हेयमपि च किमकार्यम् ।
 को गुरुरधिगततत्त्वः सत्त्वहिताभ्युद्यतः सततम् ॥३॥ त्वरितं किं
 कर्तव्यम् विदुषा संसारसंततिच्छेदः । किं मोक्षतरोर्वीजं सम्यग्ज्ञानं
 क्रियासहितम् ॥ ४ ॥ किं पथ्यदनं धर्मः कः शुचिरिह यस्य
 मानसं शुद्धम् । कः पण्डितो विवेकी किं विषमवधीरिता गुरवः
 ॥५॥ किं संसारे सारं बहुशोऽपि विचिन्त्यमानमिदमेव । मनु-
 जेषु दृष्टतत्त्वं स्वपरहितायोद्यतं जन्म ॥६॥ मदिरैव मोहजनकः
 कः स्नेहः के च दस्यवो विषयाः । का भववन्त्ली तृष्णा को वैरी
 नृबन्धुघोषः ॥७॥ कस्मादभयमिह मरणादन्धादपि को विशि-
 ष्यते रागी । कः शूरो यो ललनालोचनवाहीर्न च व्यथितः ॥८॥
 पातुं कर्णाञ्जलिभिः किममृतमिव बुध्यते सदुपदेशः । किं गुरु-
 ताया मूलं यदेतदप्रार्थनं नाम ॥९॥ किं गहनं स्त्रीचरितं कश्च-
 तुरो यो न खण्डितस्तेन । किं दारिद्र्यमसंतोष एव किं लाघवं
 याञ्चा ॥१०॥ किं जीवितमनवर्थं किं जाड्यं पाटवेऽप्यनभ्यासः
 को जागर्ति विवेकी का निद्रा मूढता जन्तोः ॥११॥ नलिनीदलगत-
 जललवणलं किं यौवनं धनमयाधुः । के शशधरकरनिकरानुका-
 रिणः सज्जना एव ॥१२॥ को नरकः परवशता किं सौख्यं सर्व-

संगविरतिर्या । किं सत्यं भूतद्विजं किं प्रेयः प्राणिनामसवः ॥१३॥
 किं दानमनाकाङ्क्षं किं मित्रं यन्निवर्तयति पापात् । कोऽलंकारः
 शीलं किं वाचां मण्डनं सत्यम् ॥१४॥ किमनर्थफलं मानसम-
 संगतं का सुखावहा मैत्री । सर्वव्यसनविनाशे को दक्षः सर्वथा
 त्यागः ॥१५॥ कोऽन्धो योऽकार्यरतः को बधिरः यः शृणोति न
 हितानि । को मूको यः काले प्रियाणि वक्तुं न जानाति ॥१६॥
 किं मरणं मूर्खत्वं किं चानर्घ्यं यदवसरे दत्तम् । आमरणात्किं
 शून्यं प्रच्छन्नं यत्कृतमकार्यम् ॥१७॥ कुत्र विधेयो यस्नो विद्या-
 भ्यासे सदैवधेदाने । अवधीरणा क्व कार्या खलपरदोषित्परधनेषु
 ॥१८॥ काहर्निशमनुचिन्त्या संसारासारता न च प्रमदा । का
 प्रेयसी विधेया करुणा दाक्षिण्यमपि मैत्री ॥१९॥ कण्ठगतैरप्य-
 सुमिः कस्यात्मा नो समर्प्यते जातु । मूर्खस्य विवादस्य च
 गर्वस्य तथा कुतघ्नस्य ॥२०॥ कः पूज्यः सद्बुद्धः कमधनमाच-
 क्षते चलितबुद्धम् । केन जितं जगदेतत् सत्यतितिक्षावता पुंसा
 ॥२१॥ कस्मै नमः सुरैरपि सुतरां क्रियते दयाप्रधानाय । कस्मा-
 दुद्विजितव्यं संसारारण्यतः सुधिया ॥२२॥ कस्य वशे प्राणि-
 न्यसत्यप्रियभाविषो विनीतस्य । क्व स्थातव्यं न्याये पथिः
 दृष्टादृष्टलाभाय ॥२३॥ विद्युद्विलसितचपलं किं दुर्जनसंगतं
 युवतयश्च । कुलशैलनिष्प्रकम्पाः के कलिकालेऽपि सत्पुरुषाः ॥२४॥
 किमशौच्यं कार्पण्यं सति विमर्शे किं प्रशस्यमौदार्यं । तनुतर-
 विचस्य तथा प्रमविष्णोर्यत्सहिष्णुत्वम् ॥२५॥ चिन्तामणिरिव
 दुर्लभमिदं किं ननु कथयामि चतुर्भ्यम् । किं तद्ददन्ति भूयो

विधूततमसो विशेषेण ॥२६॥ दानं प्रियदाक्सहितं ज्ञानमगर्वं
 क्षमान्वितं शौर्यम् । त्यागसहितं च विशं दुर्लभमेतच्चतुर्मुद्रम्
 ॥२७॥ इति कण्ठगता विमला प्रश्नोत्तररत्नमालिका येषां । ते
 मुक्ताभरणा अपि विमान्ति विद्वत्समाजेषु ॥२८॥ विवेकास्यक्त-
 राज्येन राज्ञेयं रत्नमालिका । श्रुतिः श्रोत्रवर्षेण सुधियां सद-
 लंकृतिः ॥२९॥

अध्यात्मयोगिपूज्यश्रीमनोहरवर्णिप्रणीता सहजानन्द गीता

२९ 'सहजानन्दगीता'

रागाभावः स्वयं स्वाप्तावाप्तस्वो हि स्वभाववत् ।
 स्वे स्वं परं नमस्कृत्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१॥
 यादृक् सिद्धात्मनो रूपं तादृग्रूपं निजात्मनः ।
 भ्रान्त्या क्लृप्तस्तु लोकेऽथ स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२॥
 विरचितो भिन्न एकोऽपि कर्त्ता योगोपयोगयोः ।
 रागाद्वेषविघाताऽऽसम् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३॥
 न करोमि न चाकार्षम्, न करिष्यामि किञ्च ।
 विकल्पेनैव व्रस्तोऽतः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४॥
 स्वरागावेदनाविद्वद्भवेष्टे स्वस्थैश्च शान्तये ।
 नोपकुर्वे च नो शान्तिः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५॥
 याति नेतो न वायाति जातुचितिकञ्चिदन्वतः ।
 खिन्नो हीनाधिकमन्यः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥६॥

स्वातन्त्र्यं वस्तुनो रूपं तत्र कः किं करिष्यति ?
 हानिर्मे हि विकल्पेषु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥७॥
 ज्ञाता दृष्टादमेकोऽस्मि निर्विकारो निरञ्जनः ।
 नित्यः सत्यः समाधिस्थः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥८॥
 अमरोऽहमजन्मोऽहं निःशरीरो निरामयः ।
 निर्ममो नैर्जगत्योऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥९॥
 नोपद्रवो न मे द्वन्द्वो निर्विकल्पोऽपरिग्रहः ।
 दृश्यः कैवल्यदृष्ट्याऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१०॥
 निर्वाणश्चेतनावंशो निर्गुणश्चेतनागृहः ।
 चेतनान्यन्न मे द्विज्चित्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥११॥
 निर्मितश्चेतनामित्रा निर्गुरुश्चेतनागुरुः ।
 चेतनान्यन्न मे किञ्चित् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१२॥
 निर्दिष्टश्चेतनाविज्ञो निष्कलश्चेतनाकलः ।
 चेतनान्यन्न मे किञ्चित् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१३॥
 निष्क्रीतिश्चेतनाक्रीतिर्निष्कृतिश्चेतनाकृतिः ।
 चेतनान्यन्न मे किञ्चित् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१४॥
 जीविताशा प्रतिष्ठाशा विषयाशा जनैषणा ।
 आभिर्मुग्धो विनष्टोऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१५॥

१—किसी किसी रत्नोक्तमें तीसरे चरणके बाद अतः, च, साम्प्रतं आदि
 शब्दों का अभावोन्मत्त अन्वाहार करना चाहिये अथवा तीसरे चरण के
 बाद अष्टादशतमोक्तसे विग्राम छेकर सीधा चरण पठना चाहिये।

भवेऽप्यस्मिन् मुहुर्नाना दुःखं प्रापं क्व रक्षकः ?

को भूतः कस्य भूतोऽहं ? स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १६ ॥

दुस्त्याज्या चेद्रतिस्त्यक्ता मृत्यक्तकुटुम्बिनाम् ।

स्वातन्त्र्यं स्यानि किं स्वस्य स्यां वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १७ ॥

ज्ञात्वा रागकलं दुःखं जीवानां भ्रमतामिह

रागं मुञ्चानि नो मुक्त्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १८ ॥

द्रष्टारं स्वयमात्मानं पश्य पश्य न चेतारम् ।

तिष्ठानि निर्विशेषं चेत् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १९ ॥

अङ्कुरादिना दष्टः कर्त्ता भोक्ता भवेन्न मे ।

ममत्वाहंत्वभावेऽपि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २० ॥

बाह्यं गृह्यन् त्यजन् हर्षं शोचन् कुप्यन् वर्तते ।

यत्रास्ते तत्स्वसाम्राज्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २१ ॥

यदाऽज्ञाता तदासीन्मे प्रीतिर्भोगे स्वविभ्रमात् ।

दीनवज्जोपि बावानि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २२ ॥

ज्ञातृत्वं मयि सर्वेषु स्वायत्तं साम्यसंयुतम् ।

कस्य कः ? ज्ञातृतां दष्ट्वा, स्यां स्वस्मैस्वे सुखी स्वयम् ॥ २३ ॥

यत्रैव भासते विश्वं सोऽहं विश्वं न साकृतिः ।

ज्ञाता दृष्टा स्वतन्त्रोऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २४ ॥

स्वभिन्ने न द्वितं किञ्चिदद्वैतोऽहं द्विते चमः ।

द्वैताश्रिता गुणा बुद्धिः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २५ ॥

सहजानन्दभावः क्व क्व मे रागादिवैरिभ्यः ?

सहजानन्दसम्पन्नः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २६ ॥

प्रयत्नो वाञ्छया तस्माद्वातो यन्त्रं प्रवर्तते ।

स्वे तान्यारोप्य किं दुःखी ? स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२७॥

पञ्जीर्णद्विषयान्धे न तथा स्वस्यैव नो तनोः ।

दर्शनं मात्रमस्म्यस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २८ ॥

यस्मिन् ज्ञानमये यत्ने मत्तपावाखवत्क्रमात् ।

विकल्पो नापि तत्रान्ते स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२९॥

आत्मजागरणं यत्र चामावे लोकजागृतिः ।

अहं स ज्ञानमात्रोऽस्मि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३०॥

अहं सर्वं ब्रह्ममृत्पादि सुखं दुःखं नयाम्यहम् ।

मुक्तो नेता गुरुस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३१॥

देहे बुद्ध्या वपुः स्वस्य बुद्ध्या स्वः प्राप्स्यते मया ।

ज्ञानमात्रमतिर्मेऽस्तु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३२ ॥

महान् स्वभ्रान्तिजः क्लेशो भ्रान्तिनाशेन नश्यति ।

यथात्म्यं अद्वै तस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३३ ॥

देहे स्वबोधता दुःखं सुखं स्वे स्वस्य चेतनम् ।

सुखं श्रायत्तमेवातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३४॥

तिर्यङ्नासकदेवानां देहे तिष्ठन् पृथक् तथा ।

नृदेहेऽपि नरो नाहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३५ ॥

अन्योऽन्यत्वेन दुःखं स्वः स्तत्वेन सुखपूरितः ।

यतै त्वद्वदितः स्वार्थे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३६ ॥

आत्मज्ञानमप्यहं मे तदन्यत्रान्तु मा गतिः ।

नश्यत्वन्तर्जगच्चादः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३७॥

यत्र चित्तस्य न शोभः स्वे वैकान्ते वसागृहम् ।
 जनव्यूहे हितं किं मे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३८॥
 हितैषी हितयन्ताऽस्मि हितज्ञाऽस्मादहं गुरुः ।
 अस्पैव साक्षितायां शं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३९॥
 ज्ञानं स्वमेव जानाति तदा स्वस्वामिता कुतः ?
 भ्रममद्वैतबुद्धिः सन् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४० ॥
 ज्ञप्तिमात्रदशायां न दुःखं स्यात्कर्मनिर्जरा ।
 सौषोऽहं ज्ञप्तिमात्रोऽस्तः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४१॥
 यदुपासै तदाप्तिः स्वादत्तशुद्धात्मता मयै ।
 शुद्धाप्तिः शान्तिः सम्पत्तिः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४२॥
 संयम्याद्याहि मुक्त्वा च कल्पनां मोहसंभ्रमवाम् ।
 अन्तरात्मस्थितः चान्तः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४३॥
 भावनाप्रभवः क्लेशो भावनातः शिवं सुखम् ।
 भावयन्तः शिवं स्व शं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४४॥
 सारे देहिषु सर्वेषु व्यक्तान्यस्ते बुधाज्ञयोः ।
 ज्ञानमात्रे चिरं तिष्ठन् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४५॥
 सदृष्टज्ञानचारित्रैकत्वं मुक्तिरदः सुखम् ।
 तच्च ज्ञानमर्य तस्मात्स्यां न्व स्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४६॥
 तत्पतो ज्ञानमात्रोऽहं क्व विकल्पावकाशता ?
 ततोऽहं निर्विकल्प सन् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४७॥
 स्वैकत्वस्य रुचिस्तस्माद् मव्यता निश्चयेन मे ।
 अम्बभावे कथं वृत्तः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४८॥

अद्वैतानुभवः सिद्धिर्द्वैतबुद्धिरसिद्धता ।
 सिद्धेरन्यश्च पन्था न स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४६॥
 स्वैकत्वं मंगलं लोके उत्तमं शरणं महत् ।
 रघादुर्गं तदेवास्ति स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४७॥
 स्वैकत्वमौषधं सर्वकलेशनाशनदहकम् ।
 चिन्ता-स्थितदेवाभिन्नु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४८॥
 ज्ञायकत्वे विकारः क्व रागादेः सन्निधावपि ।
 सोऽहं ज्ञायकमात्रोऽस्मि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४९॥
 दुःखी किं ? विवशः किं ? मेऽत्रैव न्यायो विधिर्जगत् ।
 सुखागागोऽप्ययं तस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ५० ॥
 ज्ञानपिण्डोऽन्यमिषोऽहं निर्विकारी स्वभावतः ।
 यत्तन्त्रः सहजानन्दः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ५१ ॥
 निजचेष्टाफलं ह्यन्ये दृष्टिः संसार उच्यते ।
 विज्ञाय तत्त्वतस्तत्त्वं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५२॥
 अनन्तज्ञानसौख्यादि गुणपिण्डोऽपि तृष्णया ।
 भ्रमाणि दीनधत्तकत्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५३॥
 ज्योतिर्मयो महानात्मा वञ्चितोऽवविपरहम् ।
 सम्बन्धमात्ररम्यस्तु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५४॥
 पूर्णदण्डज्ञानसत्सौख्या सिद्धात्मा देशतोऽप्यहम् ।
 पूर्णश्च भवितुं शक्यः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५५॥
 निर्द्वेषज्ञानजन्यं स्वं दृष्ट्वा ध्यानाग्निना विधिम् ।
 हानि निष्कलङ्कः सन्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५६॥

रामादि पीडयेचावन्नाविष्टो ज्ञानसागरे ।

अतो ज्ञानेऽवगाथाहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥६०॥

स्वभावः सिद्धनैते तु पर्यायाः कर्मविक्रमाः ।

ततः स्वविक्रम कुर्यां स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥६१॥

समाप्तोऽयम् प्रथमोऽध्यायः ।

यः संयोगजया दृष्ट्या भाति संयोगजः किल ।

तौ नाहं मे न तौ हित्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१॥

नाहमन्यत्र नान्यस्य न नष्टो न बहिर्गतः ।

किन्तु ज्ञायकभावोऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२॥

विषयद्विषयांस्त्यक्त्वा पृथक्कुतश्च वपुर्षिण ।

स्वात्मनामेव पश्यामि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३॥

न मे बन्धो न मे जातिर्न मे देशो न विग्रहः ।

नैवामहं त्वहं त्वेकः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४॥

कल्पना यत्र भासन्ते सोऽहं नास्तिरकल्पनाः

अद्वामृतं पिबानीदं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५॥

भिन्नदर्शी भवेद्भिन्नः संकरैषी च संकरः ।

तत्पतः सर्वतः प्रत्यक् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥६॥

न मे लोको न चाङ्गातोऽनष्टो नष्टे विकल्पिते ।

तदित्यं ज्ञानमात्रोऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ७ ॥

देहे स्थित्वापि न स्पृष्टो नानाकारो निराकृतिः ।

ज्ञानं सर्वं न सर्वोऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥८॥

विमक्तैकत्वबोधस्य न स्वप्नः पुण्यपापयोः ।

सैव वस्तुत्वितिर्मेऽस्तु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥६॥

नानामतानि तत्त्वेषु विवादे न प्रयोजनम् ।

मुक्त्वाऽन्यत् त्वं तु पश्येयं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१०॥

हर्षादिवासनाजन्यमौपाधिकविनश्वरम् ।

तद्भिन्नं प्रपश्येयं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥११॥

वासनान्ते न संसारः संसारत्याग एष हि ।

स्वदृष्ट्या वासनान्तोऽतः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१२॥

कामे बोधरिपावधेऽनर्थे तन्मूलधर्मके ।

त्वक्त्वादरं स्वमर्चेयं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१३॥

सुखारिदुर्गतिर्देन्यं पापं तद्धेतुकं ततः ।

दूरं वसानि पापेभ्यः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१४॥

कार्यहेतुर्न चान्यन्मे भाति विश्वं स्वसत्तया ।

ज्ञानं सुखं परस्मान्न स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१५॥

जीवो दृश्यो न यो दृश्योऽजीवो वा कोऽपि मे न हि ।

कस्मै सीदानि नश्यानि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१६॥

परः कोऽपि हितो मे नो यो हितोऽहं न मूर्तिकः ।

चिन्तने कस्य नश्यानि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१७॥

यावत्प्रवर्तनं लोके तत्तेषामङ्गताफलम् ।

निवृत्तिर्ज्ञानसाम्राज्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१८॥

कर्मकथादेकन्याः स्पुर्देहादिष्वनुबन्धिनः ।

पूर्यते तैर्न कश्चिन् मे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१९॥

परस्थितेः परं स्थानं परामावो हि स्वास्थितेः ।
 तत्त्वं तु नोमयत्रास्ति स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३१॥
 जनौघे बाहुमनःकर्म चैकाग्रच्यवसरो बने ।
 तत्त्वं तु नोमयत्रास्तिः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३२॥
 ज्ञानदृष्टौ क्व मोक्षाध्वा क्वार्थः काम क्व धर्मकः ।
 सहजानन्ददृष्टिः सन् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३३॥
 किं कृत्वा क्व रमै चित्तमस्थिरं चादितं जगत्
 ज्ञानमात्रे रतो भूत्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३४॥
 कर्तृत्वं न स्वभावो मे क्रिया यता उपाधितः ।
 वातवन्धुष्यर्षस्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३५॥
 दृष्टिदृष्टौ तपो ध्यर्थं निवृत्तौ न क्षतिः कुत ।
 क्षप्तिरेव निवृत्तिश्च स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३६॥
 प्ररे दृष्टे न पृष्टे स्व पृष्टे स्व न विकल्पना ।
 अविकल्पेन सन्तापः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३७ ॥
 मयि सौख्यं मया मे मत् क्षप्तिमिन्नं न साधनम् ।
 आशुहृत्थानि बधं वृत्तौ स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३८ ॥
 नाहं देहो न जातिर्मे न स्थानं न च रक्षकः ।
 गुप्तं ज्ञानं प्रपश्यामि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३९॥
 क्वान्योऽहं क्व च चिन्ता क्व क्वैक प्रभृत्यं क्व शुभाशुभम् ।
 इमे स्वस्माच्च्युतेस्तर्का स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४०॥
 को दूरे कश्च सामीप्ये को बाह्ये को मयि स्थितः ।
 ज्ञानमात्रमहं यस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४१ ॥

सञ्चितं कर्म चेदस्तु तेन स्पृष्टोऽपि नोद्यहम् ।
 अद्वैतोऽहमयं तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४२॥
 ग्रामे बने निवासो मे विकल्पोऽनात्मदर्शिनः ।
 स्वे ज्ञाने ज्ञस्य वासोऽतः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४३॥
 यातायाताणुपुञ्जेऽयं देहोऽहं तु स्थिर परः ।
 मे प्रवेशो न कस्मिंश्चित् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४४॥
 व्यवहारे परावस्था निश्चये ज्ञानमात्रता ।
 ज्ञानमात्रे परा शान्तिः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४५॥
 रागादिवर्जितः प्रत्यग्ज्ञाते प्राप्स्यामि शं शिवम् ।
 विकल्पो विघ्नकृद्यातु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४६॥
 देशो देहरच भिन्नात्मा विकारस्तस्ययोगतः ।
 सर्वे मिन्नाः स्वतस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४७॥
 नाकारो न विकल्पो न द्वैविध्यं न विपत्तयः ।
 स्वःस्व एव शिवस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४८॥
 कृष्टे प्राणानुपेक्षन्ते ज्ञानं रक्षन्ति योगिनः ।
 ज्ञानं ज्ञाय प्रियं तत्स्वे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४९॥
 ज्ञानमस्तीति कर्तृत्वं मोक्षकृत्वं च ततोऽन्यके ।
 त्रिकालेऽपि न तत्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५०॥
 दृश्यं न दर्शकस्तत्त्वमुमे संयोगजे दशे ।
 किन्तु ज्ञायकभावोऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५१॥
 यदा देहोऽपि नैवाहं नृश्र्यादेस्तर्हि का कथा ।
 ज्ञानमैवास्ति देहो मे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५२॥

यत्र बासो रतिस्तत्र तत्रैकत्वं ततो निजे ।

उषित्वा ज्ञानदृष्ट्याहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५३॥

यज्ज्ञानेन जगन्मन्ये तत्र मे किं तदादृतिः ।

स्वादृतिः सा स्ववृत्तिर्हि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५४॥

कः कस्य कीदृशः क्वेति देहमप्यविशेषयन् ।

सहजानन्दसम्पन्नः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ५५ ॥

समाप्तोऽयं द्वितीयोऽध्यायः

नश्वरे चेन्द्रियाधीने सुखे सारो न विद्यते ।

का रतिस्तत्र विज्ञस्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १ ॥

यतोऽन्ते क्लेशदाः सर्वे सम्बन्धा, विपदास्पदाः ।

ततः संगं परित्यज्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २ ॥

यौवनं जरया व्याप्तं शरीरं व्याघिमंदिरम् ।

समृत्यु जन्म कः सारः ? स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३ ॥

येषां योगो वियोगो हि नियमेन भविष्यति ।

तेभ्यो नु किं मुखाऽखिन्दम् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४॥

केनपुञ्जेऽपि सारः स्यान्न तथापि शरीरके ।

विरज्य देहतस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५॥

विषं पीत्वाऽपि जीनेच्चेन्न भुक्त्वा विषयं सुखी ।

विरज्य भोगतस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥६॥

देही करिचन्न यो मृत्युं न प्राप्तस्तर्हि को मम ।

त्राता स्ववृत्तिरेवातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥७॥

बालवृद्धयुवग्रासे यमस्य समता भवेत् ।
 साम्यपुञ्जस्य मे किं न स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥८॥
 रागद्वेषौ हि संसारः संसारो दुःखपूर्णिमः ।
 संसारतो विरज्यातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥९॥
 संसारजो हि पर्यायः संसार उपचारतः ।
 त्वक्त्वा तन्मूलसंसारं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१०॥
 यन्न रागवशः प्राप योनिदेशकूलं न तत् ।
 मुक्त्वा रागमतः स्वस्थः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥११॥
 कीटो भूषो नृपः कीटो जायते विषमे भवे ।
 स्वास्थ्यमेव स्थिरं स्थानं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१२॥
 प्राप्ता ये दुर्गतेः क्रोशाः भ्रान्त्या भ्रान्त्वा मयैव ते ।
 मुक्त्वा भ्रान्तिमतः कालात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१३॥
 आपत्पुर्णे भवे ह्येको भ्राम्यामि तत्त्वतो निजे ।
 उपयोगे ततः स्वस्थः, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१४॥
 देहान्तरं ब्रजाम्येको देहमेकस्त्यजाम्यहम् ।
 परदृष्टिं हि तत्त्वस्थः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१५॥
 वियोगयोगदुःखादौ किञ्चिन्मित्रं न तत्त्वतः ।
 स्वाविष्टः स्वस्य मित्रं स्वः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥१६॥
 यदन्येषां कृते चेष्टै, एको ह्येव हि तत्कलम् ।
 स्वस्मै तत्रापि चेष्टासीत् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१७॥
 कास्यां सर्वदुःखानां स्वज्ञानाभाव एव हि ।
 येनैको वञ्चितस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१८॥

असंकुतेर्हि वस्तूनां स्वस्य स्वेनैव बद्धता ।
 स्वे षष्ठे बद्धता नातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१६॥
 बन्धैकत्वेऽपि देहादेर्मिन्न एव स्वभावतः ।
 परमिन्नात्मवृत्तिः शं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२०॥
 देहादेव यदा मिन्नः कथं बन्धुभिरेकता ।
 विमलस्य सदा सौख्यं स्या स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२१॥
 देहोऽणुव्रजजः स्वात्मातीन्द्रियो ज्ञानविग्रहः ।
 स्वात्मन्येव स्थिरस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२२॥
 यैरर्थैर्मम सम्बन्धस्ते स्वरूपात्पृथक् सदा ।
 तत्स्वदृष्ट्याऽसुखं तेन स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२३॥
 पलास्थिरुक्षिरे देहे स्वबुद्ध्या क्लेशमाग्मवेत् ।
 तत्र रागे न को लाभः ? स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२४॥
 देहो न शुष्यते सिन्धोर्वारिमिः शुष्यते त्वयम् ।
 स्वात्मा स्वात्मधिया तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२५॥
 दुःखाश्रयो हि देहोऽयं देहतो व्यसनानि वै ।
 विरज्य देहतस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२६॥
 निन्द्य देहेऽप्युषित्वात्मसिद्धिः शक्या वसन्नपि ।
 विरज्य देहतस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२७॥
 मनोवाक्कायिकी चेष्टोच्छातो दुःखं ततस्ततः ।
 हत्वेच्छां प्रहृष्या मित्रा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२८॥
 शुभः कषायमान्द्येनाऽशुमस्तीव्रकषायतः ।
 अकषायेन शं नित्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२९॥

मनोवाक्कायवृत्तीनां निवृत्तेरुपदेशनम् ।

स्वस्थित्यै स्वस्थितौ शांतिः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३०॥

शुद्धोपदेगलक्ष्येनात्मा स्वयं रक्ष्यते तदा ।

स्वस्मिन् स्वमेव नेच्यस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३१॥

नश्येते निर्ममत्वेन रागद्वेषौ ततः सुखम् ।

निर्ममत्वं विचिन्त्वातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३२॥

शुक्लस्तेदं कल्पनाजालं मनोऽदे निश्चलं मनेत् ।

न क्लेशो निर्विकल्पः सन् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३३॥

ज्ञानं ज्ञानं न कोपादि तत्तज्ज्ञानं न सुस्फुटम् ।

स्वस्मिन् ज्ञानं स्थिरीभूय स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३४॥

तप इच्छानिरोधोऽतः कर्न निर्जीर्यते ततः ।

तपस्तप्त्वा च शुद्धः सन् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३५॥

अग्नि नाकाञ्चनं यद्वत् तप्य मानस्तपोऽग्निना ।

शुद्धोभूय लभै स्वास्थ्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३६॥

विरागपरित्यक्त्वा मे जायते कर्मणां क्षयः ।

रागभिन्नमतो बिन्दन् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३७॥

बाह्यं तपोऽपि नाशानाशाय यस्मात्तपस्यपि ।

आशानाशाय सेवै स्वं, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३८॥

धर्म उद्धारकस्त्राता पावको बान्धवो गुरुः ।

सोऽहं रागादिकं मुक्त्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३९॥

धर्मो वेशो न यात्रायां बन्दने न च मन्दिरे ।

धर्मे श्रुतिमये तिष्ठन्, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४०॥

मोहघोमौ न यत्र स्तः स धर्मो बीतरागता ।

सा मे परिणतिस्तस्मात्, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४१॥

लोके रिक्तं न तत्स्थानमनन्ता जन्ममृत्यवः ।

नाभूवन् यत्र किं रज्यै स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४२॥

लोकं कृतवान्न कोपीमं हरिष्वत्यपि नो तथा ।

अमरोऽहमजन्मार्हं, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४३॥

लोके द्रव्याण्यनेकानि वर्तन्ते किन्तु वै निजे ।

अहन्तां किं पुनः कुर्यां स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४४॥

अक्षिपूर्णत्वसज्जातिष्वादिदुर्लभवस्तुनि ।

प्राप्ते लामो यदि स्वस्थः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४५॥

आत्मधायात्म्यविज्ञानं दुर्लभादपि दुर्लभम् ।

लभै रमै च तत्रैव स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४६॥

यस्य ज्ञायकभावस्य स्वस्थ विधिं विना जगत् ।

ज्ञातं श्रयर्थं हि तं ज्ञात्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४७॥

समाप्तोऽयं तृतीयोऽध्यायः ।

ज्ञानं सुखं न चान्यन्न ज्ञोहं ज्ञानमहं सुखम् ।

सर्वाशामदितां त्यक्त्वा, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१॥

ज्ञायकोऽजोऽमरोऽहं कौ जीविताशां करोमि किम् ।

वातन्त्र्यं तत्परित्यागे स्वां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥२॥

अदृश्यो ज्ञायकोऽहं कां कीर्तिमिच्छामि काविह ।

त्वातान्त्र्यं तत्परित्यागे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३॥

ज्ञायकस्याप्यवदस्व विषयाशैव बन्धनम् ।
 स्वातन्त्र्यां तत्परित्यागे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४ ॥
 आशात्यागो हि मे बन्धुमित्रं व्राता गुरुः पिता ।
 तद्यैव शरणं सत्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ५ ॥
 नैराश्वेऽपि हि नैराश्यं तस्य का तुलना भुवि ।
 अतो नैराश्यमालम्ब्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ६ ॥
 वीततृष्णस्य केऽप्यर्थाः क्लेशदाः सुखदा नहि ।
 ततोऽर्थाः त्युनं वाताशः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ७ ॥
 सतृष्णस्य सदाकुल्यमर्थाः सन्तु न सन्तु वा ।
 धीसारं न मवेदिच्छा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ८ ॥
 पूर्णं कस्यापि कृत्यं किं ? चिकीर्ष्येऽद्वन्द्वता कदा ।
 न चैव्यक्त्वा हि सर्वाशां स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ९ ॥
 प्रवृत्तानेव नानात्वं निवृत्तानेकरूपता ।
 शान्तिमार्गे निवृत्तिर्हि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १० ॥
 लोभादघस्ततः क्लेशोऽतस्तृष्णात्रुः सदाकुलः ।
 वीततृष्णः स्वभावो मे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ११ ॥
 तृष्णा बन्धश्च संसारोऽताप्याय भुक्तिः स्वतन्त्रता ।
 वीततृष्णः स्वभावो मे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १२ ॥
 ताप्यर्थेऽताप्यर्थेऽपि बन्धूनां वियोगो नार्थकृत् ततः ।
 वीततृष्णः स्वभावो मे स्यां स्वस्मै सुखी स्वयम् ॥ १३ ॥
 पूर्यते पुण्यकामार्थैर्न किञ्चिन्मे ततो हि तान् ।
 त्यक्त्वात्मन्येव तिष्ठेयमस्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १४ ॥

भूतो मवेषु सम्पन्नो न तुष्टोऽभूदनर्थता ।
 मायाविनीं क्रिमाशासे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१५॥
 पुण्यपुण्यफलं हरयमहरया चिच्चमत्कृति ।
 वीततृष्णस्य स्वस्थस्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१६॥
 वर्तते मेघ किं सम्पज्जन्मजन्माजितं यशः ।
 दूरमास्तां विपन्मूलं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १७ ॥
 स्वात्मचिन्तापि चिन्तेव चिन्तास्वानन्दवाधिनी ।
 सवेचिन्तां विमुच्यातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१८॥
 विचिं विषयदस्यु क्व मित्रं शत्रुः क्व पाटवम् ।
 तन्मूलाशा न मे यस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१९॥
 निर्वाणं भोगवैरस्य बन्धे भोगेषु गृह्यता ।
 स्वायत्तमेव निर्वाणं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२०॥
 भोगमोक्षैषिणोऽनेके बाञ्छाहीनो हि दुर्लभः ।
 स एव सहजानन्दः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२१॥
 ज्ञाने रतस्य धर्मार्थकाममोक्षे जनौ भृतौ ।
 हेयादेयेऽपि चिन्ता न स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२२॥
 लामेऽपि भूतिकीर्तीनां तस्यागेन विना न शम् ।
 प्रत्याख्यानमये ज्ञाने स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२३॥
 मुमुक्षुर्यो बुभुक्षुश्चालम्बतां हि शिवाशिवम् ।
 इच्छाहीनः स्वधिभ्रातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२४॥
 देहादिकं पृथक्कृत्य ज्ञाने तिष्ठानि केवले ।
 स्यानि भोगयशोबाञ्छां स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२५॥

इदं ज्ञानं न मे ज्ञानं दर्शनं च न दर्शनम् ।
 चिन्तयालं न मेऽन्नर्वाक् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२६॥
 यशस्वी वैभवी वा स्यां शान्तिस्तत्रापि नो यतः ।
 इन्धनं तदशान्त्यग्रैः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २७ ॥
 आर्तकारणमाशैव कमाशासेऽत्र को मम ।
 दूरमास्तां न मेऽर्थो हि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २८ ॥
 बहिर्बहिर्भ्रमो व्यर्थो ज्ञानतत्त्वमिदं स्फुटम् ।
 इतोऽन्यन्मे सहायं न स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २९ ॥
 मूढोऽन्यममृतं मत्वा भ्रमेन्मे त्विह निश्चयः ।
 क्लृप्तममृतं तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३० ॥
 रागद्वेषपरित्यागे कर्म मे किं करिष्यति ।
 त्यागो हि केवलं ज्ञानं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३१॥
 रागो यागेऽपि द्वेषश्चेदसम्बन्धे पुनर्न किम् ।
 अयागे रागता चेद्धा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३२ ॥
 शुद्धात्मानं विहायान्यचिन्ता पापोदयस्ततः ।
 अन्यचिन्तां पृथक्कृत्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३३ ॥
 पराशाजीवितो मूढः स्वातन्त्र्यं मन्यते बुधः ।
 शं स्वातन्त्र्यं विना नातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३४॥
 देवभक्तावपि ध्यानं भावः स्वस्यैव वर्तते ।
 स्वः स्वस्मै शरणां तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३५॥
 किं स्वानुकूलनेऽन्येषां किं स्वस्याम्पानुकूलने ।
 शं स्वानुकूलने स्वस्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३६॥

न हानिः सहजे ज्ञाने किन्त्विहानीं न सा दशा ।
 अतश्चिन्तानिरोधेन स्वां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३७ ॥
 सुखं हि सर्वसन्धासस्तु कुर्वे सर्वसंग्रहम् ।
 दुःखोपायेन किं शं स्यात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३८ ॥
 परसंगरतो बद्धः स्वस्थो मुक्तोऽग्रतो ब्रह्म ।
 तस्याग्राह्यस्य ग्राह्यस्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३९ ॥
 सुखायान्यत्प्रतीक्षैव सुखइत्या मता यतः ।
 सुखेनास्मि स्वयं पूर्णः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४० ॥
 उत्तमस्त्याग आशा न प्रतोद्या यत्र वर्तते ।
 परादृष्ट्या न सा स्वास्थ्ये स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४१ ॥
 मोगे योगे न शान्तिस्त्विच्छादीनो वर्तते हि यः ।
 शान्त्याधारः स एवातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४२ ॥
 कृपां कर्तुं न शक्योऽन्यो मय्यहमेव तत्त्वमः ।
 ततोऽन्याशां परित्यज्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४३ ॥
 सुखं नैराश्यमेवास्ति दुःखमाशैव केवलम् ।
 स्वदृष्टेः काचिदाशा न स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४४ ॥
 इन्द्रोऽप्याशान्वितो दुःखी गताशोऽसंगकः सुखी ।
 स्वास्थ्यमेव गताशत्वं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४५ ॥
 आशा गतास्तदा सिद्धिर्नाभिलष्यं यतस्तदा ।
 स्ववृत्तिस्तत्पदं तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४६ ॥
 यावन्मूर्च्छास्ति कस्मिंश्चित्तावधिः शान्तता न हि ।
 स्ववृत्तौ नास्ति मूर्च्छातः तस्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४७ ॥

देहिनां देहमोगानां दुःखं संयोगतस्ततः ।

संयोगं कस्य बाञ्छास्त स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४८॥

समाप्तोऽयं चतुर्थोऽध्यायः

यदाप्नोति सुखं स्वस्थो न तन्लेशं प्रतिष्ठितः ।

स्वास्थ्ये शं न हि रागेऽतः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१॥

चिन्तेच्छया ततः बलेशो गताशः सौख्यसागरः ।

गताशं मंगलं स्वास्थ्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २ ॥

आकिञ्चिन्मयं स्वास्थ्यं स्वास्थ्यं सुखस्वरूपकम् ।

नकिञ्चिन्मे न किञ्चिन्मे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३ ॥

यदा यत्कर्तुमायात्वायातु चेन्न मया कृतम् ।

ज्ञप्तिमात्रविधौ शक्तः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४ ॥

शास्त्राण्यधीत्य स्वास्थ्यं न सर्वविस्मरणाद्विना ।

तस्माद्विकल्पनास्त्यक्त्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ५ ॥

ज्ञात्वास्तसः श्रमं व्यर्थं नेत्रोन्मेषनिमेषयोः ।

स्वस्थः सुखी स एवातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ६ ॥

दिशेदीशोऽपि साक्षाच्चेद् विना स्वास्थ्याय मंगलम् ।

सुखदुःखे स्वयं दायी स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ७ ॥

निश्चं सुखाशमूलं न, शं ज्ञानत्यागयोः फलम् ।

स्वस्मै स्वे च तुष्यानि, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥८॥

अद्वैते स्वेऽस्तु दृष्टिर्मा, द्वैतेऽद्वैते न सम्भ्रमः ।

विपज्जन्म न मृत्युर्वा, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥९॥

यत्र कुत्राप्यवस्थायामस्मि तत्रैव यत्नतः ।

कृत्वा सत्पाग्रह शान्तः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१०॥

कश्चित् कालश्च देशः स्यात् पूर्तिर्मे तद्गुणैर्न हि ।

शुद्धवृत्तिर्यतः स्वास्थ्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ११ ॥

मे चैतन्यस्य शास्त्रं क्व ? चर्चा ज्ञानं क्व कल्पना ?

स्वतो बहिर्न धावानि स्वां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १२ ॥

मे चैतन्यस्य भोगः क्व ? तृप्तिस्तृष्णा क्व बन्धनम् ?

क्वाज्ञानं क्व विपत्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१३॥

दुःखे ज्ञानच्युतिर्न स्यात् कायक्लेशोऽपि स्वस्थितिः ।

उद्देश्यं ज्ञानिनस्तस्मात्, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१४॥

न स्वज्ञप्तिं विना ध्यानं यतः स्वोपासनामयम् ।

शुद्धात्मोपासनं तस्मात्, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१५॥

ज्ञप्तिस्त्वस्त्वह सर्वत्र, स्वबुद्धेः स्वस्यदर्शनम् ।

स्वाचरणं ततोऽस्त्वरमात्, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥१६॥

सुप्रमत्तदशा लोके, भ्रमो हि स्वच्युतौ दशाः ।

सर्वाग्रमास्ततः स्वस्थः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१७॥

यततामव्रती वृत्ते, न तुष्येत्तु ये व्रती व्रते ।

ज्ञानस्थिर्ब्रतार्थोऽतः, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१८॥

पुण्यपापे व्रताव्रतौ चस्तद्द्वयशून्यता ।

ज्ञानमात्रस्ववृत्तिः स, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१९॥

शृण्वतो वदतोऽप्यात्मवर्चा न ज्ञानमावनाम् ।

विना श्रुक्तिस्ततोऽत्रैव, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२०॥

मनोवाक्कायवृत्तीनां, ग्रहणो संसार एव हि ।
 रमै ततः पृथग्ज्ञाने, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२१॥
 वदानीच्छानि पृच्छान्यात्मानं ज्ञानमयं शिवम् ।
 अत्रैव विहराष्येव, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२२॥
 भिन्नं स्वस्य धिया स्वस्माच्च्युतो बध्नाम्यतः परा —
 च्युतः शाम्यानि बुद्धया स्वे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी० ॥२३॥
 स्वस्थं स्वं पश्यतो मे न, रागद्वेषौ कुतोऽसुखम् ?
 शंकाशन्यं कुतस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२४॥
 भ्रान्त्या क्षुब्धं मनस्तस्माद्व्यग्रता नान्यतथा भवेत् ।
 स्वं पश्यतो न मे हानिः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२५॥
 तत्किं यन्मयि मुञ्चानि ? यन्न तत्किं नयानि वै ?
 जानन्नैवं हि तिष्ठानि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२६॥
 जीवाजीवपृथग्ज्ञानाभिबृत्तिर्जायते परात् ।
 ततः स्यान्ध्यं ततः शान्तिः स्या स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥२७॥
 स्वस्थस्य सहजानन्दोऽक्षोभतामाः परच्युतेः ।
 एकत्वनियतिः स्वास्थ्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२८॥
 संविरयम्यासशिखातः स्वान्यभिन्मोक्षसौख्यवित् ।
 स्वस्थितिर्मोक्षसौख्यं हि, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२९॥
 स्वालक्ष्योऽन्योपकारी चेत्किलष्टः परकृतावपि ।
 स्वलक्ष्योऽस्मात्तु मुच्येत स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३०॥
 निर्वन्द्वोऽजेमरे शान्तेऽद्वैते ज्ञानिनि निर्ममे ।
 स्वस्मिन् स्थित्वा स्थिरो भूत्वा, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी० ॥३१॥

सुखमावे मयि ज्ञाते सर्वं ज्ञातं स्वभावतः ॥

तत्रा स्थितौ सुखं तस्मात्, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३२॥

कल्पनालोलकण्ठैस्त्यक्तः शान्तः स्वयं सुखी ।

तत्राभयः परो नास्ति स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३३ ॥

इदं सुखमिदं दुःखमज्ञस्यैव हि कल्पना ।

स्वच्युतौ सर्वकः क्लेशः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३४॥

नृत्वं कुलं मतिः सत्त्वं, सत्संगो देशना व्रतम् ।

स्वस्थित्यर्थाय सन्त्यस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥३५॥

रागिणो जन्मने मृत्युर्वीतरागस्य मुक्तये ।

स्वस्थितेर्वीतरागत्वं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३६ ॥

वर्षाद्यं नूतनं लोके, तत्त्वतस्तत्त्वबोधनम् ।

स्ववृत्तियेत्र तत्तस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३७ ॥

स्वयं यत्कतुर्मायाति तत्कृतौ न विषत्स्वचित् ।

अन्यथा क्लेशतातस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३८॥

संयमेन नरो धीरो गम्भीरः शन्यनिर्गतः ।

संयमः स्वस्थितिस्तस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३९॥

यावद्दूरं कषायेभ्यस्तावान् धीरः सुखीबुधः ।

अकषायः स्वेप्रच्यातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४०॥

रागद्वेबोदयस्तस्मिन्बहं का कृपा कृता ।

स्ववृत्तिः स्वदया तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४१॥

बंधिका किन्न वेष्टेयम् वेष्टेयं किन्न बंधिका ।

स्थित्वा ह्यवेष्टिते भावे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४२॥

दुःखं द्वन्द्वश्च संतापो विपत्तयश्चान्ययोगतः ।

एकेऽनिष्टं न किञ्चिद्धि स्यात् स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४३ ॥

कषायविषवत्यागो, स्वास्थ्यमन्तर्बहिर्द्वयम् ।

तत्त्यागो ज्ञानमात्रं हि स्यात् स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४४ ॥

परैः शरण्यमान्यत्वं नाशोऽशरण्यमान्यता ।

सुखं स्वः शरणां तस्मात् स्यात् स्वस्मै सुखी स्वयम् ॥ ४५ ॥

दुःखमूलं स्वधीरन्ये न परेऽर्थाः परे परे ।

स्वच्युतिः सा च स्वस्थोऽतः स्यात् स्वस्मै स्वे सुखी स्वः ॥ ४६ ॥

स्वलक्ष्यता महादुर्गस्तत्रत्यस्य न बाधनम् ।

तत्र गुप्तो न जेयोऽतः स्यात् स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४७ ॥

स्वलक्ष्यता सुधासिन्धुस्तत्रत्यस्य न तापनम् ।

तत्रानिष्टः सदा शान्तिः स्यात् स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४८ ॥

पापोदये न हानिर्मे हानिः पापमये निजे ।

पापं परच्युतिस्तस्मात्स्यात् स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४९ ॥

पुण्योदये न लामो मे लामः पुष्पमये निजे ।

पुण्यं स्ववृत्तिता तस्मात्स्यात् स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ५० ॥

प्राक्कमया चेष्टितं यत्तत्स्वकषायविचेष्टितम् ।

अकषायः स्ववृत्तिः शं स्यात् स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ५१ ॥

मनोवाक्यायिकी यावच्चेष्टे तस्ततोऽसुखम् ।

सुखं स्वास्थ्यमनिच्छो तत् स्यात् स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ५२ ॥

अमे नष्टे यथा स्वप्ने तथा भ्रान्तिर्हि सर्वदा ।

निष्क्रियोऽहं बतः स्वस्थः स्यात् स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ५३ ॥

समाप्तोऽयं पञ्चमोऽध्यायः ।

सर्वेऽर्थाः सर्वथा मिन्नाः कृत्यं किं तत्र वर्तते ?

ते सर्वे तेषु तिष्ठन्तु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १ ॥

चेष्टन्ते स्वकषायेण प्रणिनो मे न बाञ्छकाः ।

केषु मोदै च शोचै किं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ २ ॥

ये दृश्यास्ते न जानन्ति जानन्तो निर्विकल्पकाः ।

कं ब्रुवाणि क्व तुष्याणि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ३ ॥

स्तोतारः क्षणिकाः सर्वे स्तुत्यं मन्यः क्षणक्षयो ।

तुष्यः कस्तोषकः कश्च स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४ ॥

स्तुत्यं वृतं क्षणस्थायि क्षणिका बाह्यमयी स्तुतिः ।

न मे वृतं न मे बाणी स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ५ ॥

लोकोऽसंख्योऽमितः कालोऽनन्ताः जीवाः कदा कदा ।

स्तोष्यन्ते क्व क्व के केऽतः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ६ ॥

स्वैकत्वेऽनुगताः स्वेभ्यः स्वस्य कुवन्ति ते क्रियाम् ।

भ्रान्त्यो विमृश किं स्यानि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ७ ॥

पुण्यं पापं मुखां दुःखां चेष्टा बाणी च कल्पना ।

विहम्बनाः परात्सन्ति स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ८ ॥

सम्पदा विपदा भूयाज्ज्ञानमात्रोऽस्मि ते न मे ।

मुतस्तुष्याणि रुष्याणि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ९ ॥

अयशो वा यशो भूयाज्ज्ञानमात्रोऽस्मि ते न मे

कुतस्तुष्याणि रुष्याणि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ १० ॥

जीवनं मरणं भूयाज्ज्ञानमात्रोऽस्मि ते न मे ,

कुतस्तुष्याणि रुष्याणि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ११ ॥

मायास्था मयि हृष्टाः स्युः, कृष्टा मे स्वस्य का क्षतिः ?

कुतस्तुष्ट्याणि कृष्ट्याणि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१२॥

ज्ञानी ज्ञानरतोऽज्ञानो मायास्थः परलोचकः ।

मायास्थवाचि को रोषा, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१३॥

ये मृत्वन्ति च निन्दन्ति, ते दृश्यं न तु मामिमम् ।

प्रशंसा निन्दा न गुप्तस्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥१४॥

प्रशंसया न मे लोभो निन्दया का च मे क्षतिः ?

स्वं हन्म्येव विकल्पेन स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥ १५ ॥

ज्ञानमात्रमहं तस्माज्ज्ञानादन्यत्करोमि किम् ?

किं त्यजानोह गृह्णायाम् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥१६॥

संसारबाहिर्मूढेनामाभ्यमभ्रान्तवेदिनः ।

अलिप्तो हि सदा शान्तः स्यां स्वस्मै सुखी स्व० ॥१७॥

रागद्वेषौ हि संसारो भ्रमाक्षत्रापयोजनात् ।

शुद्धं शांतं विजानीयां स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥ १८ ॥

अन्तर्बाह्यं जगत्सर्वं नरवरं तत्र किं हितम् ?

कर्तव्यमितरद्वयार्थं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१९॥

स्वातन्त्र्यं परास्तेषां तत्रो योगवियोगोः ।

कथं हृष्ट्याणि खिन्दानि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० २० ॥

ज्ञानेन ज्ञानमात्रोऽहं भगाम्यन्यगुणानपि ।

साक्षात्कर्तुः कुतः क्षोभः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२१॥

ज्ञानस्य चेष्टयाऽचेष्टोऽचेष्टीभूतः कुवो स्वयम् ।

अचेष्टेन द्वयो सारः स्यां स्वस्मै सुखी स्वयम् । २२ ॥

ध्यानेस्तुतौ च यात्रायां मनोवाक्काय खेदनम् ।

निर्विकल्पे कृतः खेदः ? स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२३॥

विरक्तो विषयद्वेषी रक्तोऽस्ति विषयस्पृहः ।

साक्षी रक्तो विरक्तो न स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२४॥

सुखं दुःखं स्तुतिं निन्दां कस्य कतु^१ हि कः क्षमः ?

किं भ्रमं स्वच्युतेः कुर्याम् ? स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२५॥

सुखे दुःखे च को भेदो ? द्वयौराकुन्यवेदनम् ।

शान्ते ज्ञे स्वे रतो भूत्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२६॥

नृस्प्यो रूपे कुरूपे वा को भेदोऽशुचिता समा ।

आकुन्यकारणं तस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२७॥

सम्पद्विपत्सु को भेदः ? बोधः जाह्नवकरीषु ज्ञे ।

शान्ते ज्ञे स्वे रतो भूत्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२८॥

सेवासेवे समे चेष्टे कषायस्याघपुण्ययोः ।

फलं ज्ञप्तिस्तु तत्त्वं मे स्वां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२९॥

सर्वेऽनन्तगुणोपेता न स्तुतौ पूर्णवर्णनम् ।

किं कं कथं स्तुत्यां तस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३०॥

प्रयोजनं न मे मत्तोऽन्यत्तत्तिद्धिर्न बान्यतः ।

किं कं कथं स्तुत्यां तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३१॥

तेषामौपाधिका भावा आसन् ये सन्ति निर्मलाः ।

किं कं कथं च निन्दानि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३२॥

नैर्मन्यं नान्यनिन्दातो, मालिन्यं शम्यमेव च ।

किं कं कथं च निन्दानि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३३॥

प्रशसकेन दत्तं किं ? चोभं कृत्वा पलायितः ।
 किं हितं तेन किं रोचै स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३४॥
 निन्दकेन हृतं किं मे ? दोयमुक्त्वा स्थिरीकृतः ।
 का वितिस्तेन किं रोचै स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३५॥
 ज्ञप्तिक्रियस्य मे वृत्तौ निवृत्तौ आग्रहः कुतः ?
 यत्कर्तुमपि चायातु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३६॥
 मानाऽमानतां मोहे पर्यायस्य न चान्यथा ।
 तद्विविक्तस्य न क्षोभः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३७॥
 परान् शिष्यै परैः शिष्ये मोहचेष्टैव नान्यतः ।
 गुणोद्यन्धेऽपि कल्पोऽस्तु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३८॥
 स्वद्रव्यचेत्रमावानामाप्तौ भवति शुद्धता ।
 नान्यमावविकल्पोऽस्तु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३९॥
 कर्म कर्महिताय स्याच्चेदहं स्वहितं य हि ।
 हितं नैर्मन्यमानोऽस्तु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४०॥
 ज्ञानी शत्रुः कुतो मित्रमज्ञः कस्य सहद्रिपुः ।
 स्वपरस्थः सुहृच्छत्रुः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४१॥
 स्वेकत्वस्याप्त्युपायो मे साम्यं नान्यत्कदापि हि ।
 साम्यघातः परे बुद्धेः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४२॥
 साम्यं विशुद्धविज्ञाने साम्यं विवर्जितम् ।
 साम्यं स्वास्व्यं सुखागारः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥४३॥

मुनीन्द्रैरपि पूज्यं तत्साम्यं सर्वोत्तमं पदम् ।
 साम्यं स्वस्य स्वयं ह्यर्षं स्पर्षा स्वस्मै स्वे सुखा स्वयम् ॥४४॥
 मानापमानयोः साम्यं कीर्त्यकीर्त्योः सुखासुखे ।
 व्यग्रता पश्यतो न स्यात् स्थां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥४५॥
 शसा निन्दा विपत्सम्यत्स्वाकुलतैव केवलम् ।
 नैर्द्वन्द्व्यं ज्ञानमात्रेऽस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४६॥
 अन्यवृत्तेर्न मे बाधा, बाधा स्वस्य विकल्पतः ।
 प्रज्ञयाऽनाश्रयीकृत् स्पर्षा स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४७॥
 स्वारुघेच्छाज्ज्ञाननिन्दा स्यात्तस्मान्निन्दो हि निन्दकः ।
 र्वं दृष्ट्वाऽनिन्दकाऽनिन्द्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्व० ॥४८॥
 सर्वे समाः समे मैत्री मैत्र्या शान्तिर्मतेह च ।
 सुखं साम्यं हि तत्स्वा स्थये स्यांस्वस्मै स्वे सुखी० ॥४९॥
 इष्टे न हर्षभावश्चेदनिष्टे स्यान्न खेदता ।
 रुन्ध्वेष्टेच्छां स्वबोधेन स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५०॥
 आत्मरूपेऽन्ययोगो न वियोगस्य च का कथा ?
 कथं हृष्याणि खिन्दानि स्पर्षा स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५१॥
 कल्पितेऽर्थेऽनुतर्केशं शमन्वर्थे च कल्पिते ।
 स्वतस्त्रोऽर्थो हि सर्वोऽतः स्यां स्वस्मै स्वे सुखा स्व० ॥५२॥
 हृद्यसाम्यं रतौ मोहे तस्माज्ज्ञायद्गुरुपिणम् ।
 जानन्मुक्त्वा रतिं मोहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५३॥
 यस्मिन्साम्ये विनष्टाः स्युराशाः साम्यं सदास्तु तत् ।
 साम्येन सहजानन्दः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५४॥

अद्वा वृत्तं श्रुतं ज्ञानं मर्त्यं साम्यं भवेद्यदि ।
तदेव स्वसुखं स्वास्थ्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४५॥

समाप्तोऽयं षष्ठोऽध्यायः

कौ दृश्यं नश्वरं सर्वं दुःखपूलं पृथक् हि तत् ।
निन्द्यं हेयमदस्तस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१॥
न कोऽपि शरणं भूतो न च कश्चिद्विष्यति ।
शरणस्य भ्रमं हत्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२॥
न भूतो न भविष्यामि कस्यचिच्छरणं कदा ।
कर्तृत्वचारुणीं क्षिप्त्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३॥
बन्धुमित्रं सुतो दारा भृत्यः शिष्यः प्रशंसकः ।
गम्भो येन हितं शक्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४॥
मृत्यौ सत्यां न यात्यन्ति केऽपि ये रागदर्शिनः
केभ्यः कुर्यामसद्धानं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५॥
यथाव्रत्यस्य नार्थाः प्रागन्यत्रेमे न केऽपि मे ।
क्व हितं क्व सुखं मृज्यां ? स्यां स्वस्मै सुखी स्वयम् ॥६॥
आस्तां दूरे पुरे वासः संगो दूरे जनैषिणाम् ।
दूरे प्रशंसकाः सन्तु स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥७॥
सुखं सत्त्वं हितं तत्र तेभ्यः किञ्चिन्न वर्तते ।
न च वत्स्यामि तत्राहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥८॥
दुःखं सुखं विपत्सम्पत् कल्पनामात्रमेव तत् ।
किं मित्रं खेददं कल्पे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥९॥

पराधीनं सुखामात्रं परकीयां कृतिं मुखा ।

लब्धुं क्लेशनानि किं ? स्वस्थः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी ॥१०॥

अव्युतेर्हेतवो भोगा अशान्तिर्भोगवेदनम् ।

चेष्टं किमेतदर्थं ज्ञः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥११॥

स्वयं मिन्ने च किं हेयं मिन्ने काऽऽदेयता मम ।

अतर्क्यो ज्ञानमात्रोऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१२॥

किञ्चिदिष्टमनिष्टं न कल्पना क्लेशदा भ्रमे ।

नाहमज्ञानरूपोऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१३॥

इति त्रयोदशमाह्निकम् ।

भोगभ्रमेण दुःखानि भ्रान्त्या भुक्त्वा हतं जगत् ।

आयापायेऽपि तापोऽतः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१४॥

व्रतेऽप्यहंत्वमज्ञत्वं सयोगी ज्ञो न दुःखमाक् ।

प्रीतिर्मे नास्तु कस्मिंश्चित्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१५॥

कातरो लोकदृष्ट्यस्मि स्यां लोका न सहाटिनः ।

मोहस्वप्नमिदं दृश्यं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१६॥

स्ववाक् न हितं किञ्चित् किं कल्पे मृगवानि किं ?

ज्ञानानि किञ्च पश्यानि ? स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१७॥

देहोऽस्तु वा न को लाभः ? का हानिर्मे तु शान्तिदा ?

ज्ञानदृष्टिः सदा भूयात्, स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१८॥

न मे द्वन्द्वो न मे संगः सर्वकृत्यं हि मत्पृथक् ।

कस्मै स्यामाकुलोऽहं तः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥१९॥

सर्वसारमिदं कार्ये निवृत्तिः सर्वकार्यतः ।
 ततो विस्मृत्य सर्वाणि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२०॥
 पुण्यार्थभोगसम्बन्धाः सन्त्यनर्थपरम्पराः ।
 एषु कृत्यं हितं किं मे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२१॥
 जीवनं मरणं किं को लोकः का चास्ति लीनता ?
 मायारूपाणि सर्वाणि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२२॥
 सर्वचिन्ताकथाचेष्टामिरल तासु नो हितम् ।
 यतो निष्क्रियभावोऽहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२३॥
 दैतन्ये मयि नो देहो न प्राणा इन्द्रियाणि वा ।
 रागादिस्तान् कथं यानि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२४॥
 क्षेमं करोऽक्षमोगो न तत्राहः सन् कथं रमै ।
 क्षेमं करः स्वयं स्वस्मै स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२५॥
 दृश्यो रम्यो न विश्वास्यो ज्ञानमात्रमहं यतः ।
 विश्वसानि रमै क्वाहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२६॥
 त्यागादाने परे भिन्ने किमौपाधिक एव हि ।
 हेयोऽनाश्रित्य तं तस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२७॥
 दृश्य जडमदृश्योऽन्यश्चेतनश्च तथा पृथक् ।
 कस्मिन् रुप्याणि तुष्याणि स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२८॥
 वृत्ते खगा इवापांति क्षणं यान्ति स्वकर्मतः ।
 विश्वास्यं मे किमत्रातः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥२९॥
 एकान्तेऽस्तु निवासो मे सर्वविस्मरणं भवेत् ।
 संयोगेन न मे लाभः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३०॥

भोगाः भुक्ता भुङ्क्ष्यन्तीस्तानुच्छिष्टान् किमर्थये ।
 ज्ञानमात्रं हि भुञ्जानः स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३१॥
 भुक्त्वा त्यजानि भावोऽयं सर्वोऽजो निवृत्तिस्तदा ।
 भावयेयं निवृत्त्याहं स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३२॥
 निरायुरैवये हेतोः कालस्येच्छा हि तृष्णा ।
 तृष्णा स्वनाशिनी भुक्त्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३३॥
 परान् पश्यामि व्यापन्नान् तथा पश्यानि स्वं यदि ।
 दोषमुक्तः स्वलक्ष्यः सत् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३४॥
 स्वोपादानेन जायन्तेऽर्था जायन्तां न वा ततः ।
 हितं नैव निज दृष्ट्वा स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३५॥
 आसमस्मि भविष्यामि सुखे दुःखेऽहमेकः ।
 परयोगे न लाभो मे स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३६॥
 ह्येदेन विषये वृत्तिवृत्तौ पश्चाच्च खेदता ।
 भोगः खेदमयस्तस्मात् स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३७॥
 शंसकाः मां न पश्यन्ति पश्यन्तो व्यक्त्यलक्षकाः ।
 कौ का निष्ठा निजास्थास्या स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥३८॥
 भिन्नपूतितनोरास्था स्वं किं लामयते ततः ।
 कौ का निष्ठा निजास्थास्या स्यां स्वस्मै स्वे सुखी ॥३९॥
 नामाचरैर्न सम्बन्धां ह्यात्मनः किं तदाख्यया ।
 कौ का निष्ठा निजास्थास्या स्यां स्वस्मै स्वे सुखी ॥४०॥
 न किमेवदशारूपोऽनाद्यनन्तस्तदा क्वचिः ।
 कास्तु मेलोकनिधेये स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥४१॥

रागबह्विन्धनं दृष्यं किं संचित्वेन्धनं स्वयम् ।
 शीतलोऽपि पतान्यग्नौ स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४२ ॥
 मृत्युके ह्युद्यताः मृत्युरायात्याकस्मिकं ततः ।
 सन्दिग्धायुषि सद्दृष्ट्या स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४३ ॥
 ज्ञातुं कथं भ्रमं कुर्यां ज्ञेया भान्ति स्वयं ततः ।
 सर्वभ्रमं परित्यज्य स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४४ ॥
 न भोगो भोक्तुमाप्नोति सन् बुद्धिस्थोऽवकारणम् ।
 किं तं बुद्धिगतं कुर्यां स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४५ ॥
 कल्पनया ययां प्राप्तोऽकल्पः सापि न मे यदा ।
 कोऽन्यो भव्यः पुनस्तस्मात्स्यां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥ ४६ ॥

समाप्तोऽयं सप्तमोऽध्यायः ।

आर्या

वौन्देलदुमदुमापुर्वासि श्रीमद्गुलाबचन्द्रस्य
 श्रीतुलसायास्तनयेन श्रीमद्गणेशशिष्येण
 सहजानन्देन मनोहरेण सद्बिंशशततमे व्यब्दे
 शुक्ले पौषे रचिते श्री सहजानन्दगीतेयम् ॥ युग्मम् ॥
 स्वरिते श्री श्रीमतोऽध्यात्मसुधासिन्धोर्महात्मनः ।
 न्यायाचार्यस्य सार्वस्य विष्टयान्यातवर्णिनः ॥ १ ॥
 श्रीगणेशप्रसादस्य प्रसादेनानुशिचितः ।
 श्रद्धानतः समामारी दीक्षितो लोचनीकृतः ॥ २ ॥
 ज्ञातस्वः सहजानन्दः शिष्यो वर्षी मनोहरः ।
 संनारच्छेदसन्दृष्टा कृतज्ञोऽहं पदावलिम् ॥ ३ ॥

शिवादीनागुरोर्बान्यगुरोश्चर्याप्रवर्तिनः ।

श्रद्धेयपुण्यसेवायामर्पयामि महादरम् ॥४॥

अर्पणस्य प्रसादेन स्वस्मै स्वे स्वयं स्वतः ।

अर्पयित्वा स्थिरीकृत्य स्थां स्वस्मै स्वे सुखी स्वयम् ॥५॥

कुलकम् ॥

इति सहजानन्दगीता समाप्ता ।

— : ० : —

३० सिद्ध भक्तिः

सगंधरा छंदः ।

परापरसिद्धि परमेष्ठिनः सिद्धान्त्यादिना स्तौति—

सिद्धानुद्धृतकर्मप्रकृतिसमुदयान्साधितात्मस्वभावान्

वंदे सिद्धिप्रसिद्धञ्चै तदनुपमगुणप्रग्रहाकृष्टितुष्टः ।

सिद्धिः स्वात्मोपलब्धिः प्रगुणगुणगणोच्छादिदोषापहारा—

योग्योपादानयुक्त्या दृषद इह यथा हेमभावोपलब्धिः ॥१॥

नाभावः सिद्धिरिष्टा न निजगुणवृत्तिस्तत्तपोभिर्न युक्ते-

रस्त्वात्मानादिबद्धः स्वकृतजफलभुङ्क्ते तत्त्वयान्मोक्षभागी ।

ज्ञाता द्रष्टा स्वदेहप्रमितिरुपसमाहारविस्तारधर्मा

ध्रोव्येत्पत्तिव्ययात्मा स्वगुणयुत इतो नान्यथा साध्यसिद्धिः ॥२॥

स त्वन्तर्बाह्यहेतुप्रभवविमलसदर्शनज्ञानचर्या—

संपदेतिप्रधातच्चतदुरिततया व्यञ्जिताचिन्त्यसारैः ।

कैवल्यज्ञानदृष्टिप्रवरसुखमहावीर्यसम्यक्त्वलब्धि—

ज्योतिर्वातायनादिस्थिरपरमगुणैरद्भुतैर्मासमानः ॥३॥

ज्ञानन्वयसमस्तं सममनुपारतं सम्प्रतृप्यन्वितन्वन् ।
 धुन्वन्ध्वान्तं नितातं निचितमनुसं प्रीणयन्नीशभावम् ।
 कुर्वन्पर्वत्रातामपरममिवन् ज्योतिरात्मानमात्मा
 आत्मन्येवात्मनासौ क्षणमुपजनयन्सत्स्वयम्भूः प्रवृत्तः ॥ ४ ॥
 द्विदन्शेषानशेषानिगलवत्कलींस्तैरनंतस्वभावैः ।
 सूक्ष्मत्वाप्रचात्रगाहागुरुलघुकुण्डैः क्षायिकैः शोभमानः ।
 अन्यैश्चान्यव्यपोहप्रवणविषयतम्प्राप्तिलब्धिमभावै—
 रूढं भज्यास्वभावात्समयमुपगतो धाम्नि सन्तिष्ठतेऽग्र्ये ॥ ५ ॥
 अन्याकाराप्तिहेतुर्न च भवति परो येन तेनान्यहोनः ।
 प्रागात्मोपासदेहवतिकृतिरुचिराकार एव क्षमूर्तिः ।
 क्षुत्तृष्णाश्वासकापज्वरमरणजरानिष्टयोगप्रमोह—
 व्यापस्याद्युग्रदुःखप्रभवभवदतेः कोस्य सौख्यस्य माता ॥ ६ ॥

किंविशिष्टं तत्सौख्यमित्याह—

आत्मोपादानसिद्धं स्वयमतिशयवद्भीतघाघं विशालं
 बृद्धिन्दासव्यपेतं विषयविरहितं निष्प्रतिद्वन्द्वभावम् ।
 अन्यद्रव्यानपेक्षं निरूपमममितं शाश्वतं सर्वकालं ।
 उत्कृष्टानंतसारं परमसुखमतस्तस्य सिद्धस्य जातम् ॥ ७ ॥
 नार्थः क्षुत्तृड्विनाशाद्विविधरसयुतैरन्नपानैरशुच्या—
 नास्पृष्टैर्गन्धमान्यैर्न हि मृदुशयनैर्ग्लानिनिद्राद्यभावात् ।
 आतं कर्तारभावे तदुपशमनसङ्क्षेपज्ञानार्थतावद् ।
 दीपानर्थक्यवद्वा व्यपगततिमिरे दृश्यमाने समस्ते ॥ ८ ॥
 तादृक्सम्पत्समेता विविधनयतपः संपमज्ञानदृष्टि—

चर्यासिद्धाः समन्तात्प्रविततयशसो विश्वदेवाधिदेवाः ।

भूता भव्या भवंतः सकलजगति ये स्तूयमाना विशिष्टैः—

स्तान्सर्वान्नौम्यनंतान्निजिगमिषुरं तत्स्वरूपं त्रिसन्ध्यम् ॥६॥

अंचलिका प्राकृतसिद्धभक्तिवत्

३१ प्राकृत-सिद्धभक्तिः ।

अट्टविहकम्ममुक्के अट्टगुणहट्ठे अणोवमे सिद्धे ।

अट्टमपुढविणिविट्ठे णिट्ठियक्कजे य वंदिमो णिब्बं ॥१॥

तित्थियरेदरसिद्धे जलथलआयासणिब्बुदे मिद्धे ।

अन्तयडेदरसिद्धे उक्कस्सजहण्णमज्झिमोगाहे ॥ २ ॥

उड्डमहतिरियलोए छव्विहकाले य णिब्बुदे सिद्धे ।

उवसग्गणिरुवसग्गे दीवोदहिणिब्बुदे य वंदामि ॥ ३ ॥

५च्छायडेय सिद्धे दुगतिगच्चदुणाणपंचचदुरज्जे ।

परिवडिदापरिवडिदे संजमसम्मचाणाभादीहिं ॥ ४ ॥

साहरणासाहरणे सम्मुग्घादेदरे य णिब्बादे ।

ठिदपलियंकणिसण्णे विगयमले परमणाणगे वंदे ॥५॥

पुंवेदं वेदंता जे पुरिसा खवगसेडिमारूढा ।

सेसोदयेण वि तहा ज्झाणुवजुत्ता य ते दु सिज्झन्ति ॥ ६ ॥

पणेयसयंबुद्धा बोहियबुद्धा य होंति ते सिद्धा ।

पणेयं पणेयं समये समयं पणिवदामि सदा ॥ ७ ॥

पणखवदुअट्टवीसाचउत्तियणवरी य दोएण पंचेव ।

वावएणहीणावियसयपयडिबिणासेण होंति ते सिद्धा ॥ ८ ॥

अइसयमन्वावाहं सोवखमणंतं अणोवमं परमं ।
 इंदियविसयतीदं अप्पत्तं अच्चवं च ते पत्ता ॥ ६ ॥
 लोयग्गमत्थयत्थां चरमसरीरेण ते हु किंचूणा ।
 गयसित्थमूसगम्मे जारिसआयार तारिसायारा ॥ १० ॥
 जरमरणजम्मरहिया ते सिद्धा मम सुभत्तिजुत्तस्स ।
 देतु वरणाणलाहं बुहयणपरिपत्थणं परममुद्धं ॥ ११ ॥
 किञ्चा काउत्सग्गं चउत्तद्वयदोसविरहियं सुपरिसुद्धं ।
 अइभत्तिसंपउत्तो जो वंदइ लहु लहइ परमसुहं ॥ १२ ॥

इच्छामि भंते सिद्धभक्तिकाउस्काउसग्गो कओ तस्सालोचेउं,
 सम्मणाणसम्मदंसणसम्मचारित्तजुत्ताणं, अट्टविहकम्मविप्पमुक्काणं
 अट्टगुणसंपण्णाणं, उट्ठलोयमत्थयम्मि पयट्ठियाणं, तवसिद्धाणं
 गयसिद्धाणंसंजमसिद्धाणं, अतीताणागदवट्ठमाणकालरायसिद्धाणं
 सच्चसिद्धाणं णिच्चकालं अंचेमि, पूजेमि, वंदामि, शमंसामि,
 दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोलिलाहो, सुगइगमणं समाहिमरणं,
 जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

लघुभक्तयः

३२ लघुसिद्धभक्तिः

(१)

संसारचक्रगमनागतिविग्रमुक्ता—

भित्त्यं जरामरणजन्मविकारहीनान् ।

देवेन्द्रदानवगणैरभिपूज्यमानान् ।

सिद्धांस्त्रिलोकमहितान् शरणं प्रपद्ये ॥१॥

असरीरा जीवघटा उवजुत्ता दंशणे य शाणे य ।

सायारमणायारा लक्खणमेयं तु सिद्धाणं । २ ।

मूलुत्तरपयडीणं वंधोदयसत्तकम्मउम्मुक्का ।

मंगलभूदा सिद्धा अट्टगुणातीदसंसारा ॥ ३ ॥

अट्टविहकम्मवियडा सीदीभूदा शिरंजणा शिच्चा ।

अट्टगुणा किदकिच्चा लोयग्गणिवासिणो सिद्धा ॥ ४ ॥

सिद्धा णट्टट्टमला विसुद्धबुद्धीय लद्धसन्भावा ।

तिहुवणसिरसेहरया पसियंतु मडारया सच्चे ॥ ५ ॥

गमणगमणविमुक्के विहट्टियकम्मट्टपयडिसंघाए ।

सासहसुहसंपणे ते सिद्धे वंदिमो शिच्चे ॥ ६ ॥

जय मंगलभूदाण विमलाणं णाणदसणमयाणं ।

तइलोयसेहराणं णमो सया सच्चसिद्धाणं ॥ ७ ॥

सम्मस णाण-दंसण-वीरिय-सुद्धमं तहेव अवगहणं ।

अरुलहुअच्चावाहं अट्टगुणा होति सिद्धाणं ॥ ८ ॥

तवसिद्धे णयसिद्धे संजममिद्धे चरित्तसिद्धे य ।

णाणमि दंसणम्मि य सिद्धे सिरसा णमंसामि ॥ ९ ॥

(अञ्चलिका प्राकृतसिद्धभक्तिवत्)

३३ श्रुतभक्तिः

इदानीं सिद्धांस्तुत्वा श्रुतं स्तुवन् स्तोष्ये इत्याद्याह ।
 स्तोष्ये संज्ञानानि परोक्षप्रत्यक्षभेदमिन्नानि ।
 लोकालोकषिलोकनलोलितसल्लोकलोचनाति सदा ॥ १ ॥
 अमिमुखनियमितबोधनमामिनिशेषिकमनिद्रियेंद्रियजं ।
 बह्वाद्यवग्रहादिककृतषट्विंशत्त्रिशतभेदम् ॥ २ ॥
 विविधद्विबुद्धि कोष्ठस्फुटबीजपदानुसागिबुद्ध्यधिकं ।
 संभिन्नभोतृतपा साधं श्रुतभाजनं वन्दे ॥ ३ ॥
 श्रुतमपि जिनवरविहितं गणधररचितं द्व्यधनेकभेदस्थम् ।
 अङ्गांगवशाद्भाविमनन्तविषयं नमस्यामि ॥ ४ ॥
 पर्यायाक्षरपदसंघातप्रतिपत्तिकानुयोगविधीन् ।
 प्राभृतकप्राभृतकं प्राभृतकं वस्तुपूर्वं च ॥ ५ ॥
 तेषां समासतोऽपि च विंशतिभेदान्समश्नुनां तत् ।
 वन्दे द्वादशधोतं गंभीरवग्शोस्त्रपदधत्त्या ॥ ६ ॥
 आचारं सूत्रकृतं स्थानं समवायनामधेयं च ।
 व्याख्याप्रज्ञप्तिं च ज्ञातृकथोपासकाध्ययने ॥ ७ ॥
 वदे तत्तदशमनुत्तरोपपादिकदशं दशावस्थम् ।
 प्रश्नव्याकरणं हि विपाकसूत्रं च विनमामि ॥ ८ ॥
 परिकर्म च सूत्रं च स्तौमि प्रथमानुयोगपूर्वगते ।
 सार्द्धं चूलिकयापि च पंचविधं दृष्टिवादं च ॥ ९ ॥
 पूर्वगतं तु चतुर्दशधोदितसुत्पादपूर्वमाद्यमहम् ।
 आश्रायणीयमीडे पुरुषीर्यानुप्रवादं च ॥ १० ॥

संततमहमभिवंदे तथास्तिनास्तिप्रवादपूर्वं च ।
ज्ञानप्रवादसत्यप्रवादमात्मप्रवादं च ॥११॥
कर्मप्रवादमीहेऽथ प्रत्याख्याननामधेयं च ।
दशमं विद्याभारं पृथुविद्यानुप्रवादं च ॥१२॥
कल्याणनामधेयं प्राणावायं क्रियाविशालं च ।
अथ लोकविंदुसारं वंदे लोकाग्रसारपदम् ॥१३॥
दशं च चतुर्दशं चाष्टावष्टादशं च द्वयोर्द्विषट्कं च ।
षोडशं च विंशतिं च त्रिशतमपि षडदशं च तथा ॥१४॥
वस्तूनि दश दशान्देव्यनुपूर्वं भाषितानि पूर्वाणाम् ।
प्रतिवस्तु प्राभृतकानि विंशतिं विंशतिं नौमि ॥ १५ ॥
पूर्वान्तं ह्यपरान्तं ध्रुवमध्रुवचक्रवनलब्धिनामानि ।
अध्रुवसंप्रणिधिं चाप्यध्रुवमौमात्रवाहं च ॥ १६ ॥
सवार्थकल्पनीयं ज्ञानमतीतं त्वनागतं कालं ।
सिद्धिमुपाध्यं च तथा चतुर्दशवस्तूनि द्वितीयस्य ॥१७॥
पञ्चमवस्तुचतुर्थप्राभृतकस्यानुयोगनामानि ।
कृतिवेदने तथैव स्पर्शनकर्म प्रकृतिमेव ॥ १८ ॥
बधननिबन्धनः क्रमानुपक्रममथाम्पुदयमोक्षौ ।
संक्रमलेशये च तथा लेशयायाः कर्मपरिणामौ ॥ १९ ॥
सातमसातं दीर्घं इत्थं भवधारणीयसंज्ञं च ।
पुरुषदुग्लात्मनाम च निबध्नतमनिबध्नतमिनौमि ॥ २० ॥
सनिष्काचिउमनिष्काचितमथ कर्मस्थितिकृपश्चिपस्कंधी ॥
अल्पबहुत्वं च यजे तदद्वाराणां चतुर्विंशम् ॥२१॥

कोटीनां द्वादशशतमष्टापंचाशतं सहस्राख्यम् ।
 लक्षत्र्यशीतिमेकं च पञ्च च बंदे श्रुतपदानि ॥२२॥
 षोडशशतं चतुस्त्रिंशत्कोटीनां त्र्यशीतिलक्षाणि ।
 शतसंख्याष्टासप्ततिमष्टाशीतिं च पदवर्णानि ॥२३॥
 सामयिकं चतुर्विंशतिस्तवं बंदना प्रतिक्रमणं ।
 वैनयिकं कृतिकर्म च पृथुदशवैकालिकं च तथा ॥२४॥
 वरमुचाराध्ययनमपि कल्पव्यवहारमेवमभिबंदे ।
 कल्पाकल्पं स्तौमि महाकल्पं पुण्डरीकं च ॥ २५ ॥
 परिपाठ्या प्रणिपतितोऽस्म्यहं महापुण्डरीकनामैव ।
 निपुणान्यशीतिकं च प्रकीर्णकान्यंगवाद्यानि ॥ २६ ॥
 पुद्गलमर्यादाक्तं प्रत्यक्ष सप्रभेदमवधिं च ।
 देशावधिपरमावधिसर्वावधिमेदमभिबंदे ॥ २७ ॥
 परमनसि स्थितमर्थं मनसा परिचिद्य मंत्रिमहितगुणम् ।
 अजुविपुलमतित्रिकल्पं स्तौमि मनःपर्ययज्ञानम् ॥ २८ ॥
 चायिकमनन्तमेक त्रिकालसर्वाधीयुगपदवभासम् ।
 सकलसुखधाम सततं बंदेऽहं केवलज्ञानम् ॥ २९ ॥
 एवमभिन्दुवतो मे ज्ञानानि समस्तलोकचक्षूषि ।
 लघु भवताज्ज्ञानदिग्दृष्टं ज्ञानकलं सौख्यमन्यवनम् ॥३०॥

अंभलिनां ज्ञानानामुपभक्तिवत्

३४ प्राकृत श्रुतभक्तिः ।

सिद्धवरसासखायं सिद्धाणं कम्मचक्कमुक्काणं ।
 कोऊण्ण णमुक्कारं मचीए णमामि अंगाई ॥ १ ॥
 आयारं सुइयहं ठाणं समवाय विहायपण्णत्ती ।
 णाणाधम्मकद्दाओ उवासयाणं च अज्झयथा ॥ २ ॥
 वंदे अंतयहदसं अणुत्तरदसं च पण्हवायरणं ।
 एयारसमं च तहा विबायसुत्तं णमंसामि ॥ ३ ॥
 परियम्मसुत्त पढमाणुओयपुण्वगयचूलिया चेव ।
 पवरवरदिट्ठिवादं तं पंचविहं पणिवदामि ॥ ४ ॥
 उप्पायपुण्वमग्गायणीय बीरियत्थिणत्थि य पवादं ।
 णाणासच्चपवादं आदाकम्मप्पवादं च ॥ ५ ॥
 पच्चक्खाणं विज्जाणुवाय कल्लाण्णामवरपुण्वं ।
 पाणावारं किरियाविसालमथलोयविंदुसारसुदं ॥ ६ ॥
 दस चउदस अट्ठ द्वारस बारस तह य दोसु पुण्वेसु ।
 सोलस बीसं तीसं दसमम्मिय पण्णरसवत्थू ॥ ७ ॥
 एदेसिं पुण्वारं जावदियो वत्थुसंगहो भणियो ।
 सेसाणं पुण्वारं दसदसवत्थू पणिवंदामि ॥ ८ ॥
 एक्केक्कम्मि य वत्थू बीसं बीसं पाहुडा भणिया ।
 विसमसमा विय वत्थू सव्वे पुण्व पाहुडेहि समा ॥ ९ ॥
 पुण्वारं वत्थुसयं पंचाणवदी हवन्ति वत्थूओ ।
 पाहुड तिण्णिणसहस्सा णवयसया चउदसाणं पि ॥ १० ॥

एवमए सुदपवरा भक्तीरायेण संयुया तच्चा ।

सिग्धं मे सुदलाई जिणवरवसहा पयच्छंतु ॥११॥

इच्छामि मंते ! सुदभक्तिकाउस्सग्गो कम्मो तस्स आलोचेउ
अंगोवंगपइएणए पाहुडयपरियम्मसुत्तपढमा णिओगपुव्वगयचूलि-
या चेव सुत्तत्थपयुइ धम्मकहाइयं णिच्चहालं अंचेमि, पूजेमि,
वंदामि णमंसामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो सुग-
इगमणं, समाहिमरणं जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

३५ लघुश्रुतभक्तिः

अर्हद्वक्त्रप्रसूतं गणधररचितं द्वादशांगं विशालं

चित्रं बह्वर्थयुक्तं मुनिगणवृक्षमैश्वरितं बुद्धिमदिमः ।

मोक्षाग्रद्वारभूतं व्रतचरणफलं ज्ञेयमोवप्रदीपं

भक्त्या नित्यं प्रवन्दे श्रुतमहमखिलं सर्वलोकैकसारम् ॥१॥

जिनेन्द्रवक्त्रप्रतिनिर्गतं वचो पतीन्द्रभूतिप्रमुखैर्गणाधिपैः ।

श्रुतं धृतं तैश्च पुनः प्रकाशितं द्विषट्प्रकारं प्रणमाम्यहं श्रुतम् ॥२॥

कोटीशतं द्वादश चैव कोटयो लक्षाण्यशीतिर्यधिकानि चैव ।

पञ्चाशदष्टौ च सहस्रसंख्यमेतच्छ्रुतं पञ्चपदं नमामि ॥३॥

अरहन्तभासियत्थं गणधरदेवेहिं गंधियं सम्म ।

पणमामि मच्चिजुत्तो सुदणाब्बमहोवहिं सिरसा ॥४॥

(अंचलिका प्राकृत श्रुतभक्तिवत्)

३६ चारित्रभक्तिः

श्रुतं स्तुत्वा पंचधाचारं स्तुवन् येनेन्द्रानित्याद्याह-
 येनेन्द्रान्धुवनत्रयस्य विलसत्केयूरहारांगदान्
 भास्वन्मौलिमणिप्रभाप्रविसरोत्तुंगोत्तुंगमाङ्गान्नतान् ।
 स्वेषां पादपयोरुहेषु मुनयश्चक्रुः प्रकामं सदा
 वन्दे पंचतयं तमद्य निगदन्नाचारमभ्यर्चितम् ॥१॥
 अर्थव्यंजनतटद्वयाविकलताकालोपधाप्रश्रयाः
 स्वाचार्याद्यनपह्वो बहुमतिश्चेत्यष्टधा व्याहृतम् ।
 श्रीमज्जातिकुलेन्दुना भगवता तीर्थस्य कर्त्राऽजसा
 ज्ञानाचारमहं त्रिधा प्रणिपताम्युद्धृतये कर्मणाम् ॥२॥
 शंकादृष्टिविमोहकांक्षणविधिव्यावृत्तिसन्नद्धतां
 वात्सल्यं विचिकित्सनादुपरति धर्मोपबृंहक्रियाम् ।
 शक्त्या शासनदीपनं हितपथाद्भ्रष्टस्य सस्थापनं
 वन्दे दर्शनगोचरं सुचरितं मूर्ध्ना नमन्नादरात् ॥३॥
 एकान्ते शयनोपवेशनकृतिः संतापनं तानवं ।
 संरुथावृत्तिनिवन्धनामनशनं विष्वाण्मर्द्धांदरम् ।
 त्यागं चेन्द्रियदन्तिनो मदयतः स्वादो रसस्यानिशं ।
 षोढा बाह्यमहं सुवे शिवगतिप्राप्त्यभ्युपायं तपः ॥४॥
 स्वाध्यायः शुभकर्मणश्च्युतवतः संप्रत्यवस्थानं ।
 ध्यानं व्यावृत्तिरामयाविनि गुरौ वृद्धे च बाले यतौ ।
 कायोत्सर्जनसत्क्रिया विनय इत्येवं तपः षड्विधं ।
 वदेऽभ्यंतरमन्तरगबलवद्विद्वेषिविष्वसनम् ॥ ५ ॥

सम्यग्ज्ञानविलोचनस्य दधतः श्रद्धानमर्हन्मते ।
 वीर्यस्याविनिगूहनेन तपसि स्वस्य प्रयत्नाद्यतेः ।
 या वृत्तिस्तरणाव नीगविवरा लघ्वो भवोदन्वतो ।
 वीर्याचारमहं तमूर्जितगुणं वंदे सतामचितम् ॥ ६ ॥
 तिस्रः सत्तमगुप्तयस्तनुमनोभाषानिमिश्रोदयाः ।
 पचेर्षादिसमाश्रयाः समितयः पंचव्रतानीत्यपि ।
 चारित्र्योपहितं त्रयोदशतर्यं पूर्वं न दृष्टं परै—
 राचारं परमेष्ठिनो जिनपतेर्वीरं नमामो वषम् ॥ ७ ॥
 आचारं सहपंचमेदमुदितं तीर्थं परं मंगलम् ।
 निग्राथानपि सच्चरित्रमहतो दंदे समग्रान्यतीन् ।
 आत्माधीनसुखोदयामनुयमां लक्ष्मीमविष्वीसनी—
 मिच्छन्केवलदर्शनावगमनप्राज्यप्रकाशोज्ज्वलाम् ॥ ८ ॥
 अज्ञानाद्यदवीवृतं नियमिनोऽवर्तिष्यहं चान्यथा ।
 तस्मिन्नजितमस्यति प्रतिनवं चैनो निराकुर्वति ।
 वृत्ते सप्ततयीं निधिं सुतपसामृद्धिं नयत्यद्भुतं ।
 तन्मिथ्या गुरु दुष्कृतं भवतु मे स्वं निंदतो निंदितम् ॥ ९ ॥
 संसारव्यसनाहतिप्रचलिता नित्योदयप्रार्थिनः ।
 प्रत्यामन्नविमुक्तयः सुमतयः शांतैनसः प्राणिनः ।
 मोक्षस्यैव कृतं विशालमतुलं सोपानमुच्चैस्तुरा—
 मारोहन्तु चरित्रमुराममिदं जैनेन्द्रमोजस्विनः ॥ १० ॥

अंचलिका प्राकृतचारित्र्यभक्तिवत्

३७ प्राकृत-चारित्र्यभक्तिः ।

तिलोए सव्वज्जीवाणं हिदं धम्मोऽदेसिखं ।
वड्ढमाणं महावीरं वंदित्ता सव्ववेदिणं ॥ १ ॥
घादिकम्मविघादत्थं घादिकम्मविणासिणा ।
मासियं भव्वज्जीवाणं चारित्तं पंचमेददो ॥ २ ॥
सामाहयं तु चारित्तं छेदोवट्ठावणं तथा ।
तं परिहारविसुद्धिं च संजमं सुट्ठमं पुणो ॥ ३ ॥
जहाखाद तु चारित्तं तथाखादं तु तं पुणो ।
किञ्चाहं पचहाचारं मंगलं मलसोहणं ॥ ४ ॥
अहिसादीणि उत्ताणि महव्वयाणि एंच य ।
समिद्धीओ तदो पंच पंचइन्दियणिग्गहो ॥ ५ ॥
छम्मेपावास भूसिज्जा अण्हाणत्तेमचेलदा ।
लोपत्तं ठिदिमुत्तिं च अदत्तपावणमेव य ॥ ६ ॥
एयमत्तेण संजुत्ता गिसिम्मूत्तगुत्ता तथा ।
दसधम्मा तिगुत्तीओ सीताणि सयलाणि च ॥ ७ ॥
सव्वेवि य परीसहा उत्तु चारगुत्ता तथा ।
अण्णे वि मासिया सन्ता तेसिं हाणि मए कया ॥ ८ ॥
जइ राएण दोसे ऽ मोहेणएणादरेण वा ।
वंदित्ता सव्व्वाऽद्धाणं संजदा सा मुमुक्खुणा ॥ ९ ॥
संजदेण मए सम्मं सव्वसंजममाविणा ।
सव्वसंजमसिद्धीओ लम्भदे मुत्तिजं सुई ॥ १० ॥

इच्छामि भंते ! चारिचामचिकाउत्सगो कश्चो तस्सालोचेउं,
सम्मण्णाणुज्जोयस्स, सम्मत्ताहिद्वयस्स, सम्बपह।णास, णिब्बा-
णामग्गस्स कम्मणिज्जरफलस्स, खमाहारस्स, पंचमहव्वयसंपु-
ण्णास्स, तिगुत्तिगुत्तस्स पंचसमिदिजुत्तस्स, खाणज्झाणासाहणास्स
समयाइवपवेसयस्स, सम्मचारित्तस्स, णिब्बकालं, अंचेमि, पूजेमि,
वंदामि णामंसामि, दुक्खक्खओ, कमक्खओ, वोहिलाहो, सुगइ-
गमणां, समाहिमरणां, जिणायुणासंपत्ति होउ मज्झं ।

३८ लघुचारित्रभक्तिः ।

(३)

व्रतसमुदयमूलः संयमस्कन्धबन्धो

यमनियमपयोभिर्बध्धितः शीलशाखः ।

समितिकलिकभारो गुप्तिगुप्तप्रवालो

गुणकुसुमसुगन्धि सत्तपरिचित्रपत्रः ॥१॥

शिवसुखफलदायी यो दयाध्याययोधः

शुभजनपथिकानां खेदनोदे समर्थः ।

दुरितरविजतापं प्रापयन्नन्तमारवं

स भयविभवहान्यै नोऽस्तु चारित्रवृद्धः ॥२॥

चारित्रं सर्वजिनैश्चरितं प्रोक्तं च सर्वशिष्येभ्यः ।

प्रणमामि पंचमेदं पञ्चमचारित्रलाभाय ॥३॥

धर्मः सर्वसुखाकरो हितकरो धर्मं बुधाश्चिन्वते

धर्मेणैव समाप्यते शिवसुखं धर्माय तस्मै नमः ।

धर्माभास्त्यपरः सुहृद्भवभतां धर्मस्य मूलं दया

धर्मे चित्तमहं दधे प्रतिदिनं हे धर्म! मां पालय ॥४॥

धम्मो मंगलमुक्किद्वं अहिंसा संजमा तओ ।

देवावि तस्स पणमंते जस्स धम्मे सथा मणो ॥५॥

अञ्जलिका प्राकृतचारित्रभक्तिवत्

३६-प्राकृत-योगिभक्तिः ।

धोस्सामि गुणवराणां अणपाराणां गुणेहि तच्चेहि ।

अञ्जलिमउलियहत्यो अभिवंदतो सविभवेण ॥ १ ॥

सम्मं चेव य भावे मिच्छाभावे तहेव बोधव्वा ।

चइऊण मिच्छभावे सम्माम्मि उवट्ठिदे वंदे ॥ २ ॥

दोदोसविप्पमुक्के तिदडविरदे तिसल्लपरिसुद्धे ।

तिण्णिणायगारवरहिण तियरणसुद्धे णमंसामि ॥ ३ ॥

चउविहकसायमहणे चउगइसंमारगमणामयभीए ।

पञ्चासवपडिविरदे पंचिंदियणिज्जिदे वंदे ॥ ४ ॥

छज्जीवदयावण्णे छडापदपणविवज्जिदे समिदभावे ।

सत्तभयविप्पमुक्के सत्ताणभयंकरे वंदे ॥ ५ ॥

णडुट्ठपयडाणे पण कम्मट्ठणडुसंसारे ।

परमट्ठणिडिपट्ठे अट्ठगुह्मीसरे वंदे ॥ ६ ॥

णववंभवेरगुणे णवणयसम्भावजाणणे वंदे ।

दहविहधम्मट्ठाई दयसंजमसंजदे वंदे ॥ ७ ॥

एषारसंगसुदसापरपारगे वारसंगसुदखिउण्णे ।
 वारसविहतवणिरदे तेरसकिरियादरे वन्दे ॥ ८ ॥
 भूदेसु दयावण्णे चउदम चउदससुगंधपरिमुद्धे ।
 चउदसपुव्वपगम्मे चउदसमलवज्जिदे वन्दे ॥ ९ ॥
 वंदे चउत्थमत्तादिजावक्कम्पासलवणपडिवण्णे ।
 वंदे आदावंते सूरस्स य अदिमुहट्टिदे सूर ॥ १० ॥
 बहुविहपडिमट्टाई णिसिञ्जवोरासण्णेक्कवासी य ।
 अण्डिठोवकंडुवदीवे चउदेहे य वंदामि ॥ ११ ॥
 ठाणी मोखवदीए अम्भोवासी य रुक्खमूली य ।
 धुवकेसमसुलोमे णिप्पडियम्मे य वंदामि ॥ १२ ॥
 जल्लमल्ललित्तगणे वंदे कम्ममलकल्लसपरिसुद्धे ।
 दीहण्णमसुलोमे तवसिरिभरिए णमंसामि ॥ १३ ॥
 णाणोदयाहिसिसे सीलगुणविहसिए तवसुगंधे ।
 ववगयरायसुदड्ढे सिवगइपइणायगे वंदे ॥ १४ ॥
 उगगतवे दित्तवे तत्तवे महातवे य घोरतवे ।
 वंदामि तवमहंते तवसंजमइडिहसंजुसे ॥ १५ ॥
 आमोसहिए खेलोसहिए जल्लोसहिए तवसिद्धे ।
 विप्पोसहोए सन्वोसहीए वंदामि तिविहेण ॥ १६ ॥
 अमयमहुखीरसप्पिसवीए अक्खिणमहाणसे वंदे ।
 मणवजिवचवलिक्कायवलिखो य वंदामि तिविहेण ॥ १७ ॥
 वाक्कुट्ठोयबुद्धो पदाणुमारोय मिण्णसोदारे ।
 उगहईहसमत्थे सुत्तत्थविम्रास्से वंदे ॥ १८ ॥

आभिनिबोहियसुदओहिणाशिमणणाशिसन्वणाणीय ।
 वंदे जगत्पदीवे पञ्चक्खपरोक्खणाणी य ॥ १६ ॥
 आयासतंतुजलसेट्ठिचारणे जंघचारणे वंदे ।
 विउवणइट्ठिपहाणे विज्जाहरपणसवणे य ॥ २० ॥
 गइचउरंगुलगमणे तहेव फलफुल्लचारणे वंदे ।
 अणुवमतवमईतेदेवासुगवंदिदे वंदे ॥ २१ ॥
 जियभयजियउवसग्गे जियइंदियपरीसहे जियकसाण ।
 जियरायदोसमोहे जियसुहदुक्खे शभंसामि ॥ २२ ॥
 एवं मए भित्तुया अणयारा रायदोसपरिसुद्धा ।
 संघस्स वरसमाहिं मज्झवि दुक्खक्खयं दितु ॥ २३ ॥

अंचलिका संस्कृतयोगिभक्तिवत्

—: ० :—

४० संस्कृत-योगिभक्तिः

[२]

जातिजरोरुगमरणातुरशोकसहस्रदीपिता ।
 दुःसहनरकपतनसन्त्रस्तधियः प्रतिबुद्धचेतसः ।
 जीवितमंघुर्बिदुचपलं तडिदभ्रसमा विभूतयः ।
 सकलमिदं विचिन्त्य मुनयः प्रशमाय वनान्तमाश्रिताः ॥ १ ॥
 व्रतसमितिगुप्तिसंयुताः शिवसुखमाधाय मनसि वीतमोहाः ।
 ध्यानाध्ययनवशंगता विशुद्धये कर्मणां तपश्चरन्ति ॥ २ ॥
 दिनकरकिरणनिकरसंतप्तशिलानिचयेषु निःस्पृहा ।
 मलपटलावलिप्ततनवः शिथिलीकृतकर्मबंधनाः ।

व्यपगतमदनदर्परतिदोषकषायविरक्तमत्सरा ।

गिरिशिखरेषु चंडकिरणामिमुलस्थितयो दिगंबराः ॥३॥

सज्जानामृतपायिभिः क्षान्तिपयःसिन्धुमानपुण्यकायैः ।

धृतसंतोषच्छत्रकैस्तापस्तीव्रोऽपि सद्यते मुनीन्द्रैः ॥ ४ ॥

शिखिगलकज्जलालिमलिनैर्विबुधाधिपचापचित्रितै—

र्भोमरवैर्विसृष्टचण्डाशनिशीतलवायुवृष्टिभिः ।

गगनतलं विलोक्य जलदैः स्प्रगितं सहसा तपोधनाः ।

पुनरपि तरुतलेषु विषमासु निशासु विर्गक्रमासते ॥५॥

जलधाराशरताडिता न चलन्ति चरित्रतः सदा नृसिंहाः ।

संसारदुःखभोरवः परोषहारातिघातिनः प्रवीराः ॥६॥

अविरतबहलतुहिनकणवारिमिरंघ्रिपत्रपातनै—

रनवरतमुक्तसात्काररवैः परुवैरथानिलैः शोषितगात्रपट्टयः ।

इह श्रमया धृतिकंवलावृताः शिशिरनिशां ।

तुषारविषमां गमयन्ति चतुःपथे स्थिताः ॥ ७ ॥

इति योगत्रयधारिणः सकलतपःशालिनः प्रवृद्धपुण्यकायाः ।

परमानन्दसुखैर्विणः समाधिमग्र्यं दिशंतु नो मदन्ताः ॥८॥

इच्छामि भन्ते ! योगिमत्तिकाउत्सर्गो कश्चो तरुसालोचेउं,
अट्टहाइज्जदीवदोसमुद्देसु पण्णारसकम्मभूमिसु आदावखरुक्खमूल-
अम्भोवासठाणमोणविरासणेकपासकुक्कुडासणचउत्थपक्खखवणादि
योगजुताणं सव्वसाहूणं णिच्चकालं अचेमि पूजेमि वंदामि णमंसामि,
दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइगमणं समाहिमरणं,
जिण्णुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

४१ लघुयोगिभक्तिः

प्रावृट्काले सविद्युत्प्रपतितसलिले वृक्षमूलाधिवासा

हेमन्ते रात्रिमध्ये प्रतिविगतमयाः काष्ठवत्त्यक्तदेहाः ।

ग्रीष्मे सूर्याशुतप्ता गिरिशिखरगताः स्थानकूटान्तरस्थो-

स्ते मे धर्मं प्रदद्युर्मुनिगणवृषभा मोक्षनिःश्रेणिभूताः ॥१॥

गिमे गिरिसिहरत्या वरिसायाले रुक्खमूल रयणीसु ।

सिसिरे बाहिरसयणा ते साहू वंदिमो शिञ्चं ॥२॥

गिरिकन्दरदुर्गेषु वे वसन्ति दिगम्बराः ।

पाणिपात्रपुटाहारास्ते यान्ति परमां गतिम् ॥३॥

(अंचलिका संस्कृतयोगिभक्तिवत्)

४२-आचार्यभक्तिः

• (१)

सिद्धगुणस्तुतिनिरतानुद्धूतरुषाग्निजालबहुलविशेषान् ।

गुप्तिभिरभिसंपूर्णान्मुक्तियुतः सत्यवचनलक्षितमावान् ॥१॥

मुनिमाहात्म्यविशेषाञ्जिनशासनसत्प्रदीपमासुरमूर्तीन् ।

सिद्धिं प्रपित्सुमनसो बद्धरजोविपुलमूलघातनकुशलान् ॥२॥

गुणमणिविरचितवपुषः षड्द्रव्यविनिश्चितस्य घातुन्सततम् ।

रहितप्रमादचर्यान्दर्शनशुद्धान्गायस्य संतुष्टिकरान् ॥३॥

मोहच्छिदुग्रतपसः प्रशस्तपरिशुद्धहृदयशोभनव्यवहारान् ।

प्रासुकनिलयाननधानाशाबिष्वंसिचेतसो हतकुपयान् ॥४॥

धारितविलसन्मुण्डान्वर्जितबहुदंष्ट्रपिण्डमण्डलनिकरान् ।
 सकलपरीषद्भयिनः क्रियाभिरनिशं प्रमादतः परिरहितान् ॥५॥
 अचलान्व्यपेतनिद्रान् स्थानयुतान्कष्टदुष्टलेख्याहीनान् ।
 विधिनानाश्रितवासानलिप्तदेहान्विनिर्जितेन्द्रियकरिणः ॥६॥
 अतुलानुत्कृष्टिकासान्वितचित्तचिन्तानखंडितस्वाध्यायान् ।
 दक्षिणभावसमग्रान्व्यपगतमदरागलोभशठमात्सर्यान् ॥७॥
 भिन्नार्तरौद्रपद्मान्संभावितधर्मेणुबलनिर्मलहृदयान् ।
 नित्यं पिनद्धकुण्ठतीन्पुण्यान् गणयोदयान्विलीनगारवचर्यान् ॥८॥
 तरुमूलयोगयुक्तानवकाशातापयोगरागसनाथान् ।
 बहुजनहितकरचर्यामयाननघान्महानुभावविधानान् ॥९॥
 ईदृशगुणसंपन्नान्युष्मान्भवत्या विशालया स्थिरयोगान् ।
 विधिनानारतमग्न्यान्मुकुलीकृतहस्तकमलशोभितशिरसा ॥१०॥
 अभिनौमि सकलकलुषप्रभवोदयजन्मजरामरणबंधनमुक्तान् ।
 शिवमचलमनघमच्चयमव्याहतमुक्तिसौख्यमस्त्विति सततम् ॥११॥
 अंचलिका प्राकृताचार्यभक्तिवत्

४३ प्राकृताचार्यभक्तिः ।

[२]

देसकुलजाइसुद्धा विसुद्धमणवयणकायसंजुता ।
 तुम्हं पायपयोरुहमिह मगलमत्यु मे खिच्च ॥ १ ॥
 देशकुलजातिशुद्धाः विशुद्धमनोवचनकायसंयुक्ताः ।
 युष्माकं पादपयोरुहं इह मगलं अस्तु मे नित्यम् ॥१॥

सगपरसमयविदग्ध आगमहेद्दिं चावि जाणित्ता ।
 सुसमत्था जिणवयणे विणये सत्ताणुरुवेण ॥२॥
 बालगुरुबुद्धसेहे गिलाणधेरे य खमणसंजुत्ता ।
 बट्टावयगा अण्णे दुस्सीले चावि जाणित्ता ॥३॥
 वयसमिदिगुत्तिजुत्ता मुत्तिपहे ठावया पुणो अण्णे ।
 अज्झावयगुणखिलये साहुगुणेणावि संजुत्ता ॥४॥
 उत्तमखमःए पुढवी पसएणभावेण अच्छजलसरिसा ।
 कम्मिधणदहणादो अगणी वाऊ असंगादो ॥५॥
 गयणमिव शिरुवलेवा अम्बोहा सापरुव्व मुणिवसहा ।
 एरिसगुणखिनपाणं पायं पणमामि सुद्धमणो ॥६॥
 संसारखाणणे पुण बंभममाणेहिं भव्वजीवेहिं ।
 शिच्चाणस्म हु मग्गोः लद्धो तुम्ह पसाएण ॥७॥
 अबिसुद्धलेस्सरहिपा विमद्धलेस्साहि परिणदा सुद्धा ।
 रुद्धे पुण चत्ता धम्मे सुक्के य संजुत्ता ॥८॥
 उग्गहईहावायावारुगुणसंपदेहि संजुत्ता ।
 सुत्तत्थभावणाए भावियमाणेहि वंदामि ॥९॥
 तुम्हं गुणगणसंयुदि अजाणमाणेण जो मया वुत्तो ।
 देउ मम बोहिलाहं गुरुभत्तिजुदत्थओ शिच्चं ॥१०॥

इच्छामि भंते ! आपरियभत्तिकाउस्सग्गो कम्मो तस्सालो-
 चेउ, सम्मखाणसम्मदसणसम्मचारित्तजुत्ताणं पंचविहाचाराणं
 आपरियाणं, आयारादिसुदणाखोवदेसयाणं उवज्झायाणं, तिर-
 यणपुणपालणरयाणं सव्वसाहूणं, शिच्चकालं अवेमि, पूजेमि,

वंदामि, शमंशामि, दुःखकलशो कम्मकलशो, बोहिलोहो,
सुगङ्गमणं, समाहिमरणं, जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

४४ आचार्य-लघुभक्तिः

प्राज्ञः प्राप्तसमस्तशास्त्रहृदयः प्रव्यक्तलोकस्थितिः

प्रास्ताशः प्रतिभापरः प्रशमवान् प्रागेव दृष्टोत्तरः ।

प्रायः प्रश्नसहः प्रभुः परमनोहारी परानिन्दया

ब्र याद्धर्मकर्था गणी गुणनिधिः प्रस्पष्टमृष्टाक्षरः ॥१॥

श्रु तमविकलं शुद्धा वृत्तिः परप्रतिबोधने

परिणतिरूढयोगो मार्गप्रवर्तनसद्विधौ ।

बुभनुतिरनुत्सेको लोकज्ञता मृदुताऽस्पृहा

य िपतिगुणा यस्मिन्नन्ये च सोऽस्तु गुरुः सताम् ॥२॥

श्रु तजलधिपारगेभ्यः स्वपरमतविभावनापदुमतिभ्यः ।

सुचरिततपोनिधिभ्यो नमो गुरुभ्यो गुणगुरुभ्यः ॥३॥

छत्तीसगुणसमग्रे पञ्चविहाचारकरणसंदरिसे ।

सिस्साणुगदकुसले धम्माहरिण सदा वंदे ॥४॥

गुरुभतिसंजमेष य तरंति संसारसायरं घोरं ।

छिण्णंति अट्टकम्मं जम्मखमरणं ण पावेत्ति ॥५॥

ये नित्यं व्रतमंत्रहोमनिरता ध्यानाग्निहोत्राकुलाः

षट्कर्माभिरतास्तपोधनधनाः साधुक्रियासाधवः ।

शीलप्रावरणा गुणप्रहरणाश्चन्द्रार्कतेजोऽधिका

मोक्षद्वारकपाटपाटनमटाः प्रीणन्तु मां साधवः ॥६॥

गुरुवः पान्तु वो नित्यं ज्ञानदर्शननायकाः ।

चारित्रार्थवर्गभोरा मोक्षमार्गोपदेशकाः ॥७॥

अञ्जलिका प्राकृताचार्यभक्तिवत्

४५ संस्कृत पञ्चमहागुरुभक्तिः

श्रीमदमरेन्द्रमुकुटप्रघटितमणिकिरणवारिधारामिः ।

प्रक्षालितपदयुगचान् प्रणमामि जिनेश्वरान् भक्त्यः ॥१॥

अष्टगुणैः समुपेतान् प्रणष्टदृष्टाष्टकर्मरिपुममितीन् ।

सिद्धान् सततमनन्तान्नमस्करोमीष्टतुष्टिसंसिद्धिचै ॥ २ ॥

साचारश्रुतजलधोन् प्रतीर्य शुद्धोरुचरणनिरतानाम् ।

आचार्याणां पदयुगकमलानि दधे शिरसि मेऽहम् ॥ ३ ॥

मिथ्यावादिमदोषप्रखान्तप्रध्वंसिवचनसंदर्भान् ।

उपदेशकान् प्रपद्ये मम दुरितारिप्रणोशाय ॥ ४ ॥

सम्यग्दर्शनदीपप्रकाशका मेयबोधसंभूताः ।

भूरिचित्रपताकास्ते साधुगणास्तु मां पान्तु ॥ ५ ॥

जिनसिद्धसूरिदेशकसाधुवरानमलगुणमखोपेतान् ।

पञ्चनमस्कारपदैस्त्रिसन्ध्यममिनौमि मोक्षलाभाय ॥ ६ ॥

एष पञ्चनमस्कारः सर्वपापप्रणाशनः ।

मंगलानां च सर्वेषां प्रथमं मंगलं मतं ॥ ७ ॥

अर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायाः सर्वसाधवः ।

कुर्वन्तु मङ्गलाः सर्वे निर्वाणपरमभियम् ॥ ८ ॥

सर्वान् जिनेन्द्रचन्द्रान् सिद्धानाचार्यपाठकान् साधून् ।
 रत्नत्रयं च वन्दे रत्नत्रयसिद्धये भक्त्या ॥ ६ ॥
 पान्तु श्रीपादपद्मानि पंचानां परमेष्ठिनाम् ।
 लालितानि सुराधीशचूडामणिमरीचिभिः ॥ १० ॥
 प्रातिहार्यैर्जिनान् सिद्धान् गुणैः स्रूरीन् स्वमातृभिः ।
 पाठकान् विनयैः साधून् योगाङ्गैरष्टभिः स्तुवे ॥ ११ ॥
 (अञ्जलिका प्राकृतपञ्चमहागुरुभक्तिवत्)

४६ प्राकृत पञ्चमहागुरुभक्तिः ।

मण्डुय-खाइन्द-सुरधरियञ्जत्तया, पञ्चकल्लाणसोक्खावलीपत्तया ।
 दंभणां थाण भाणं अणंतं भलं, ते जिणा दिंतुअहं वरंमङ्गलां१।
 जेहिं भाणग्गिवाणेहिं अइयइयं, जम्म-जर-मरणनयरत्तयं दइइयं ।
 जेहिं पत्तं सिवं सासयं ठाणयं, ते महं दिंतु सिद्धा वरं शाणयं२।
 पंचहाचार-पंचगिगससाइया,

वारसंगाइंमुअ-जलहिअवगाइया ।

मोक्खलच्छी महंती महं ते सया,

सरिणो दिंतु मोक्ख गयासं गया ॥ ३ ॥

घोरसंसारमीमाढवीकाणणे, तिक्खवियरालखइपावपंचाणणे ।
 खट्टमग्गाण जीवाण पइदेसिया, वंदिमी ते उवज्जायअम्हे सया४
 उग्गतवचरणकरणेहिं भीखंगया, भम्मवरभाण सुक्केक्कभाणंगया।
 निब्भरं तवसिरीण समालिंगया, माहवेते महं मोक्खपथमग्गया॥५॥

एष्य थोचेश जो पंचगुरु बंदए, गुरुयसंसारघणवेन्लि सो छिंदए ।
लहइसो सिद्धि सोक्खोईवरमाणं, कृणइ कम्मिघणं पुं जपजालणं ।
अरुहा सिद्धाहरिया उवज्झाया साहु पंचपरमेद्धी ।

एयाण जसुककारा भवे भवे मम सुहं दितु ॥ ७ ॥

इच्छामि मंते ! पंचामहागुरुमत्तिका उस्सग्गो कओ तस्सा-
लोचेउं, अट्टमहापादिहेरसंजुचारणं, अट्टगुणसंपण्याणं उद्धलो-
यमत्थयम्मि पइट्ठियाणं सिद्धाणं, पट्टपवयणमउसंतुत्ताणं आय-
रियाणं, आयारादिसुदण्णाणोवदेसयाणं उवज्झायाणं, तिरयण-
गुणापालणारयाणं सब्वसाहूणं, पिच्चकालं अंचेमि पूजेमि बंदामि
णमंsamि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइगमणं,
समाहिमरणं, जिणगुणासंपत्ति होउ मज्झं ।

४७ अथ शान्तिभक्तिः ।

न स्नेहाच्छरणं प्रयान्ति भगवन्पादद्वयं ते प्रजाः । हेतुस्तव
विचित्रदुःखनिचयः संसारघोरार्णवः ॥ अत्यंतस्फुरदुग्ररश्मिकर-
व्याकीर्णभूगंडलो । ग्रैष्मः कारयतीन्दुपादसलिलच्छायाजुरागं रविः
॥ १ ॥ क्रुद्धाशीदिषदष्टदुर्जयविषज्वालावलीविक्रमो, विद्यामेषज-
मंत्रतोयहवनैर्याति प्रशान्तिं यथा ॥ तद्वत् चरणारूपांबुजयुगस्तो-
त्रोन्मुखानां नृणाम् । विघ्नाः कायविनायकाश्च सहसा शाम्य-
न्त्यहो विस्मयः ॥ २ ॥ संतप्तोत्तमकांचनचित्तिधर श्रीस्पृद्धिगौर-
वुते । पुनर्ता त्वच्चरणप्रणामकरयात्पीडाः प्रयान्ति चयं ॥ उद्य-

झास्करविस्फुरत्करशतव्याघातनिष्कासिता । नानादेहिविलोचन-
द्युतिहरा शीघ्रं यथा शर्वरी ॥३॥ त्रैलोक्येश्वरमंगलव्यविजया-
दत्यन्तरीद्रात्मकान् । नानाजन्मशतान्तरेषु पुरतो जीवस्य संसा-
रिणः ॥ के वा प्रसन्नलतीह केन विधिना कालोप्रदावानलान् । न
स्याच्चेत्तव पादपद्मयुगलस्तुत्यापगावारणम् ॥ ४ ॥ लोकलोक-
निरन्तरप्रविततज्ञानैकमूर्ते विभो , नानारत्नपिनद्धदंढरुचिरश्वेता-
तपत्रत्रय ॥ त्वत्पादद्वयपुतगीत्तरवतः शीघ्रं द्रवन्त्यामयाः । दर्पा-
ध्मातमृगैर्द्रुमीमनिनदाद्रन्या यथा कुञ्जराः ॥ ५ ॥ दिव्यस्त्रीनय-
नाभिरामविपुलश्रोमेरुचूडामण्ये भास्वद्बालदिवाकरद्युतिहर प्राण्यी-
ष्टमामंडल ॥ अव्याबाधमचिन्त्यसारमतुलं त्यलोपमं शाश्वतं ।
सौख्यं त्वच्चरणारविंदियुगलस्तुत्यैव संप्राप्यते ॥६॥ यावन्नोदयते
प्रभापरिकरः श्रीभास्करो मासराः । स्तावद्धारयतीह पंकजवनं
निद्र निमारश्रमम् ॥ यावत्त्वच्चरणद्वयस्य भगवन् स्यात्प्रसादोदयः ।
स्तावज्जीवनिकाय एष वहति प्रायेण पापं महत् ॥ ७ ॥ शान्ति
शान्तिजिनेन्द्र शान्तमनसस्त्वत्पादपद्माश्रयात् । संप्राप्ताः पृथिवीत-
लेषु बहवः शान्त्यर्थिनः प्राणिनः ॥ कारुण्यान्मम भोक्तिकस्य च
विमो दृष्टिं प्रसन्ना कुरु । त्वत्पादद्वयदैवतस्य गदतः शान्त्यष्टकं
मविततः ॥८॥ शान्तिजिनं शशिनिर्मलवक्त्रं । शीलगुणधृतसंयम-
पात्रम् ॥ अष्टशतार्चितलक्षणात्रं । नौमि जिनोत्तममनुजनेत्रम्
॥ ९ ॥ पंचममीप्सितचक्रधराणां । पूजितमिन्द्रनरेन्द्रगणैश्च ॥
शान्तिंकरं गणशान्तिममीप्सुः । षोडशतीर्थकरं प्रणमामि ॥१०॥
दिव्यतरुः सुरपुष्पसुवृष्टिर्दुन्दुभिरासनयोजनघोषौ ॥ आतपवारण-

चामरयुग्मे यस्य विभाति च मंडलतेजः ॥ ११ ॥ तं जगदचित-
 शान्तिजिनेन्द्रं शान्तिकरं शिरसा प्रणमामि ॥ सर्वगन्धाय तु यच्छ्रुत-
 शान्ति । मद्यमरं पठते परमां च ॥ १२ ॥ येऽभ्यर्चिता मुकुटकुण्ड-
 लहाररत्नैः ॥ शक्रादिभिः सुरगणैः स्तुतपादपङ्क्तयः ॥ ते मे जिनाः
 प्रवरवंशजगत्प्रदीपाः । तीर्थकराः सततशान्तिकरा भवन्तु ॥ १३ ॥
 संपूजकानां प्रतिपालकानां यतीन्द्रसामान्यतपोधनानाम् । देशस्य
 राष्ट्रस्य पुरस्य राज्ञः करोतु शान्ति भगवाञ्जिनेन्द्रः । १४ ॥
 चेर्म सर्वप्रजानां प्रभवतु बलवान्धार्मिको भूमिपालः । काले काले
 च सम्यग्वर्षतु मधवा व्याधयो यान्तु नाशम् । दुर्मिचं चौरमारिः
 क्षणमपि जगतां मास्म भूज्जीवलोके ॥ जैनेन्द्रं धर्मचक्रं प्रभवतु
 सततं सर्वसौख्यप्रदायि ॥ १५ ॥ तद्द्रव्यमव्ययमुदेतु शुभः स
 देशः । संतन्यतां प्रतपतां सततं स कालः ॥ भावः स नन्दतु
 सदा यदनुग्रहेण । रत्नत्रयं प्रतपतीह मुमुक्षुवर्गे ॥ १६ ॥ प्रध्वस्त-
 धातिकर्माणां केवलज्ञानभास्कराः ॥ कुर्वन्तु जगतां शान्तिं वृष-
 भाद्या जिनेश्वराः ॥ १७ ॥ इच्छामि भन्ते ! शान्तिमन्त्रिकाउ-
 स्सगो कञ्चो, तस्सालोचेउं पंचमहाकल्पाण्यसंपण्याणं अट्टमहा-
 पाडिहेरसहियाणं, चउतीसातिसपविसेससंजुत्ताणं, बत्तीसदेविदं-
 मणिमयमउडमत्थयमहियाणं, बलदेववासुदेवचक्रहररिसिमुण्णिज-
 दिअण्णारोवगूढाणं, धुइसयसहस्सखिलयाणं, उसहाइवीरपच्छिम-
 मंगलमहापुरिसाणं शिबकालं अंचेमि, पूजेमि वंदामि, णमंसाभि,
 दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइगमणं, समाहिमरणं
 जिण्णुण्यसंपत्ति होउ मज्झं ॥

४८ अथ चैत्यभक्तिः

श्रीगौतमादिपदमद्भु तपुण्यबंधमुद्योतिताखिलममोघमघप्रस्था-
 शम् । वक्ष्ये जिनेश्वरमहं प्रणिपत्य तभ्यं निर्वाणकारणमशेष-
 जगद्धितार्थम् ॥१॥ जयति भगवन् हेमाम्भोजप्रचागविजृम्भिता-
 वमरमुकुटच्छापोद्गोर्णप्रभापरिचुम्बितौ ॥ कलुषहृदया मानोद्-
 भ्रान्ताः परस्परवैरिणः । विगतकलुषाः पादौ यस्य प्रपद्य विश-
 श्वसुः २॥ तदनु जयति श्रेयान्धर्मः प्रवृद्धमहोदयः । कुगति-
 विषयक्लेशाद्योसौ विपाशयति प्रजाः ॥ परिणतनयस्यांगीभावा-
 द्विविक्तविकल्पितम् । भवतु भवतस्त्रातृ त्रेधा जिनेन्द्रवचोऽमृतम्
 ॥२॥ तदनु जयताज्जैनी विक्तिः प्रभंगतरंगिणी । प्रभवविगमधौ-
 व्यद्रव्यस्वभावविभाविनी ॥ निरुपमसुखस्येदं द्वारं विघटय निर-
 र्गलम् । विगतरजसं मोक्षं देवाभिरत्ययमव्ययम् ॥३॥ अहंति-
 द्वाचार्योपाध्यायेभ्यस्तथा च साधुभ्यः । सर्वजगद्बंधेभ्यो नमोस्तु
 सर्वत्र सर्वेभ्यः ॥४॥ मोहादिसर्वदोषारिघातवेभ्यः सदा हत-
 रजोभ्यः । विरहितरहस्कृतेभ्यः पूजार्हेभ्यो नमोऽर्हद्भ्यः ॥५॥
 चान्त्यार्जवादिगुणगणसुसाधनं सकललोकहितहेतुं । शुभघामनि-
 घातारं वंदे धर्मं जिनेन्द्रोक्तम् ॥ ६ ॥ मिथ्याज्ञानतमोवृत्तलोकैक-
 ज्योतिरमितगमयोगि । सांगोपांगमजेयं जैनं वचनं सदा वंदे ॥७॥
 भवनविमानज्योतिर्व्यंतरनरलोकविश्वचैत्यानि । त्रिजगदभिवदि-
 तानां त्रेधा वंदे जिनेन्द्राख्याम् ॥८॥ भुवनत्रयेऽपि भुवनत्रयाधिपाभ्य-
 र्व्यतीर्थकर्तृणां । वंदे भवाग्निशान्त्यै विभवानामालपालीस्ताः ॥९॥

इति पंचमहापुरुषाः प्रणुता जिनधर्मवचनचैत्यानि । चैत्यालयाश्च
विमलां दिशन्तु बोधिं बुधजनेष्टाम् ॥ १० ॥ अकृतानि कृतानि
चाप्रमेयद्युतिमन्ति द्युतिमत्सु मंदिरेषु । मनुजामरपूजितानि वंदे
प्रतिबिंबानि जगत्त्रये जिनानाम् ॥ ११ ॥ द्युतिमंडलमासुराङ्ग-
यष्टीः प्रतिमा अप्रतिमा जिनोत्तमानाम् । भुवनेषु विभूतये
प्रभृत्ता वपुषा प्राञ्जलिरस्मि वंदमानः ॥ १२ ॥ विगतायुधविक्रि-
याविभूषाः प्रकृतिस्थाः कृतिनां जिनेश्वराणां ॥ प्रतिमाः प्रतिमा-
गृहेषु कान्त्या प्रतिमाः कन्मषशान्तयेऽभिवंदे ॥ १३ ॥ कथयन्ति
कथायमुक्तिलक्ष्मीं परया शान्ततया भवांतकानाम् । प्रद्धमाम्पमि-
रूपमूर्तिमंति प्रतिरूपाणि विशुद्धये जिनानाम् ॥ १४ ॥ यदिदं
मम सिद्धभक्तिनीतं सुकृतं दुष्कृतवर्त्मरोषि तेन । पटुना जिनधर्म
एव भक्तिर्भवताञ्जन्मनि जन्मनि स्थिरा मे ॥ १५ ॥ अहंता सर्व-
भावानां दर्शनज्ञानसंपदाम् । कीर्तयिष्यामि चैत्यानि यथाबुद्धि
विशुद्धये ॥ १६ ॥ श्रीमद्भवनवासस्था स्वयमामुरमूर्तयः । वंदिता
ना विधेयासुः प्रतिमाः परमां गतिम् ॥ १७ ॥ यावन्ति संति
लोकेऽस्मिन्नकृतानि कृतानि च । तानि सर्वाणि चैत्यानि वंदे
भूयांसि भूतये ॥ १८ ॥ ये व्यंतरविमानेषु स्थेयांसः प्रतिमागृहाः ।
ते च संख्यामतिक्रान्ताः संतु नो दोषविच्छिदे ॥ १९ ॥ ज्योति-
षामथ लोकस्य भूतयेऽद्भुतसंपदः । गृहाः स्वयंभूतः संति विमा-
नेषु नमामि तान् ॥ २० ॥ वंदे सुरतिरीटाग्रमणिच्छायाभिषेच-
नम् । याः क्रमेणैव सेवन्ते तदर्चाः सिद्धिलब्धये ॥ २१ ॥ इति
स्तुतितथातीतश्रीभूतामर्हतां मम । चैत्यानामस्तु संकीर्तिः सर्वा-

सवनिरोधिनो ॥ २२ ॥ अर्हन्महानदस्य त्रिभुवनमव्यजनतीर्थ-
 यात्रिकदुरितम् । प्रवालनैककारणमतिलौकिककुहकतीर्थमुत्तमती-
 र्थम् ॥ २३ ॥ लोकालोकसुतस्त्रप्रत्यवबोधनसमर्पदिव्यज्ञान ।—प्रत्य-
 हवदत्प्रवाहं व्रतशीलामलविशालकूलद्वितयम् ॥ २४ ॥ शुक्लघ्वान-
 स्तिमितस्थितराजद्राजहंसराजितमसकृत् । स्वाध्यायमद्रघोषं नाना-
 गुणसमितिगुप्तिसिकतासुमगम् ॥ २५ ॥ क्षान्त्यावर्तसहस्रं सर्वदया-
 विकचकुसुमविलसल्लतिकम् । दुःसहपरीषदाख्यद्रुततरंगस्तरङ्ग-
 भंगुरनिकरम् ॥ २६ ॥ व्यपगतकषायफेनं रागद्वेषादिदोषशैवल-
 रहितं । अत्यस्तमोहकर्ममतिदूरनिरस्तमरणमकरप्रकरम् ॥ २७ ॥
 ऋषिषुषमस्तुतिमद्रोद्रेकितनिर्घोषविविधविहगघ्वानम् । विविध-
 तपोनिधिपुलिनं सास्त्रवसंवरणनिर्जरानिःस्रवणम् ॥ २८ ॥ गणधर-
 चक्रधरेन्द्रप्रभृतिमहाभव्यपुण्डरीकैः पुरुषैः । बहुभिः स्नातं भक्त्या
 कलिकलुषमलापकर्षणार्थमपेयम् ॥ २९ ॥ अवतीर्णवतः स्नातुं
 ममापि दुस्तरसमस्तदुरितं दूरम् । व्यवहरतु परमपावनमनन्य-
 ज्यस्वस्वभावगंभीरम् ॥ ३० ॥ अताम्रनयनोत्पलं सकलकोपबह्ने-
 र्जयात् । कटाक्षशरमोक्षहीनमविकारतोद्रेकतः ॥ विषादमदहानितः
 प्रहसितायवानं सदा । मुखं कथयतीव ते हृदयशुद्धिमात्यन्ति-
 कीम् ॥ ३१ ॥ निरामरणासुरं विगतरागवेगोदयात् । निरंवर-
 मनोहरं प्रकृतिरूपनिर्दोषतः ॥ निरायुधसुनिर्मयं विगतहिंस्य-
 हिसाक्रमात् । निरामिषसुतृप्तिमद्विविधवेदनानां क्षयात् ॥ ३२ ॥
 मितस्थितनखांगजं गतरज्ज्मलस्पर्शनम् । नवांबुरुहचंदनप्रतिम-
 दिव्यगंधोदयं ॥ रवीन्दुकुलिशादिदिग्बहुलक्षणालंकृतम् । दिवा-

करसहस्रमासुरमपोक्षणां प्रियम् ॥३३॥ इतिार्थपरिपथिभिः
 प्रबलरागमोहादिभिः । कलंकितमना जनो यदमिवीक्ष्य शोशु-
 ध्यते ॥ सदाभिमुखमेव यज्जगति पश्यतां सर्वतः । शरद्विमलचंद्रमंड-
 लमित्रोत्थितं दृश्यते ॥३४॥ तदेतदमरेश्वरप्रचलमौलिमालामणि-
 स्फुरत्किरणचुम्बनीयचरणगविन्दद्वयम् ॥ पुनातु भगवज्जिनेन्द्र-
 तव रूपमन्धीकृतम् । जगत्सकलमन्यतीर्थगुरुरूपदोषोदयैः ॥३५॥
 मानस्तथाः सरांसि प्रविमलजलसत्सगतिक्का पुष्पवाटी । प्राकारो
 नाट्यशालाद्वितयमुपवन वेदिकांतर्ध्वजाद्याः ॥ शालः कल्प-
 द्रुमाणां सुपरिवृतवनं रतूपहर्म्यावली च । प्राकारः स्फाटिकोन्त-
 नृसुगुनिसभा पीठिकाग्रे स्वयंभूः ॥३६॥ वर्षेषु वर्षान्तरपर्व-
 तेषु, नंदोदरे यानि च मंदरेषु । यावन्ति चैत्यायतनानि लोके
 सर्वाणि वंदे जिनपुङ्गवानाम् ॥३७॥ अवनितलगतानां कृत्रिमा-
 ऽकृत्रिमाणाम् । वनभवनगतानां दिव्यवैमानिकानाम् ॥ इह मनुज-
 कृतानां देवराजार्चितानाम् । जिनवरनिलयानां भावतोऽहं स्मरामि
 ॥३८॥ जम्बूधातकिपुष्करार्द्धवसुधाक्षेत्रत्रयेभवाः । श्चंद्रांभोजशिखं-
 डिकंठकनक्रावृद्धघनाभाः जिनाः ॥ सम्यग्ज्ञानचरित्रलक्षणधरा
 दग्वाष्टकमेन्धनाः । भूतानागतवर्तमानसमये तेभ्यो जिनेभ्यो
 नमः ॥३९॥ श्रीमन्मेरो कुलाद्री रजतगिरिवरे शान्मलौ जंबुद्वे ।
 वक्षारे चैत्यदृष्टे रत्नकरचकेकुण्डले मानुषांके ॥ इष्वाकोरेऽजनाद्री
 दधिमुखशिखरे व्यंतरे स्वर्गलोके । ज्योतिर्लोकेऽभिवंदे भुवनम-
 हितले यानि चैत्यानि तानि ॥४०॥ देवासुरेन्द्रनरनागसर्प-
 तेभ्यः । पापप्रनाशकरभव्यमनोहरेभ्यः ॥ घंटाध्वजादिपरिवार-

विभूषितेभ्यो । नित्यं नमो जगति सर्वं जिनालयेभ्यः ॥४१॥
 इच्छामि भंते ! चेद्यमत्तिकाउस्सग्गो कम्मो । तस्सालोचेउ' अह-
 लोपतिरियलोयउट्ठलोयम्मि किट्ठिमाकिट्ठिमाणि जाणि त्रिण्णचेइ-
 षाणि ताणि सव्वाणि तिसुवि लोएसु भवणवासियवाणवितर
 जोइसिपक्कप्पवासियसि चउविहा देवा सपरिवारा दिव्वेण गंधेण
 दिव्वेण चुण्णेण, दिव्वेण वासेण, दिव्वेण धहाणेण, शिषकालं
 अचन्ति, पुज्जन्ति, वंदंति, खमंसंति । अहमवि इह संतो तत्थ
 संताइ शिषकालं अंचेमि, पूजेमि, वंरामि, खमंतामि, दुक्खक्खओ
 कम्मक्खओ, बोहिलाओ, सुगइगमणं, समाहिमरणं, जिण्णुण-
 संपत्ति होउ मज्झं ॥

४६-लघुचैत्य भक्तिः

वर्षेषु वर्षान्तरपर्वतेषु नन्दीश्वरे यानि च मन्दरेषु ।
 यावन्ति चैत्यापतनानि लोके सर्वाणि वन्दे जिनपुङ्गवानाम् ।१।
 अवन्तिलगतानां कृत्रिमाकृत्रिमाणां
 वनमवनगतानां दिव्यवैमानिकानाम् ।
 इह मनुजकृतानां देवराजार्चितानां
 जिनवरनिलयानां यावतोऽहं नमामि ॥२॥
 जम्बूघातकिपुष्करार्धवसुधाक्षेत्रत्रये ये भवा-
 रचन्द्राम्भोजशिखंडिकंठकनकप्राणुदघनामा जिनाः ।
 सम्यग्ज्ञानचरित्रलक्षणधरा दग्धाष्टकर्मधना
 भूतानागतवर्तमानसमये तेभ्यो जिनेभ्यो नमः ॥३॥

श्रीमन्मेरी कुलाद्री रजतगिरिवरे शान्मलौ जम्बुवृक्षे
 वक्षारे चैत्यवृक्षे रतिकररुचके कुण्डले मानुषांके ।
 इष्वाकारेऽञ्जनाद्री दक्षिणमुखशिखरे व्यन्तरे स्वर्गलोके
 ज्योतिर्लोकेऽभिवन्दे भवनमहितले यानि चैत्यालयाणि ॥४॥
 द्वौ कुन्देन्दुतुषारहारधवलौ द्वाविन्द्रनीलप्रभौ
 द्वौ बन्धूकसमप्रभौ जिनवृषौ द्वौ च प्रियंगुप्रभौ ।
 देवाः षोडशजन्मभृत्युरहिताः सन्तप्तहेमप्रमा-
 स्ते संज्ञानदिवाकराः सुरनुताः सिद्धिं प्रयच्छन्तु नः ॥५॥
 अञ्चलिका चैत्यभक्तिवत्

५० समाधिभक्तिः ।

स्वात्माभिमुखसंवित्तिलक्ष्यं भुतचक्षुषा । पश्यन्पश्यामि देव
 त्वां केवलज्ञानचक्षुषा ॥ १ ॥* शास्त्राभ्यासो जिनपतिनुतिः
 संगतिः सर्वदार्यैः । सद्भूतानां गुणगणकथा दोषवादे च मौनम् ॥

* व्युत्सृज्य दोषाभिः शोषान्सद्व्यानेत्यात्तनूत्सृज्यते । सहेतात्युपसर्गो-
 र्मीनूकर्मैवं भिद्यतेतरां ॥१॥ ध्यानाशुशुक्लणा विद्वे मनोरुत्तिकस्माहितः ।
 स्वकर्म समिधो भावसर्पिषा जुहुमोऽधुना ॥२॥ अहमेवाहमित्यात्मज्ञाना-
 दन्यत्र चेतनां । इवमस्मि करोमीदमिदं मुञ्ज इति क्षिपेत् ॥३॥ अहमेवा-
 हमित्यन्तर्जल्पसंपृक्तकल्पनां त्यक्त्वाऽवामोचरं ज्योतिः स्वयं पश्यामि
 शाश्वतम् ॥४॥ अमुष्णं तमरज्यं तमद्विषं च यः स्वयं । शुद्धे निधत्ते स्वे
 शुद्धमुपयोगं स शुद्धयति ॥५॥ बोधिसमाधिविशुद्धस्वचिदुपलब्धुच्छल-
 त्प्रमोदभराः ब्रह्म विद्वन्ति परं ये ते सद्गुरवो मम प्रसीदंतु ॥ ६ ॥

सर्वस्यापि प्रियहितवचो भावना चात्मतत्त्वे । संपद्वतां मम भव-
 भवे यावदेतेऽपवर्गः ॥ २ ॥ जैनमार्गरुचिरन्यमार्गनिर्वेगता
 जिनगुणस्तुतौ मतिः । निष्कलं कविमलोक्तिभावनाः संभवन्तु मम
 जन्मजन्मनि ॥३॥ गुरुमूले यतिनिचिते चैत्यसिद्धान्तवार्धिसद्घोषे
 मम भवतु जन्मजन्मनि सन्यसनसमन्वितं मरणम् ॥ ४ ॥ जन्म-
 जन्मकृतं पापं जन्मकोटिसमाजितम् ॥ जन्ममृत्युज्जराभूलं हन्यते
 जिनवन्दनात् ॥ ५ ॥ आवाग्याजिनदेवदेव भवतः श्रोपादयोः
 सेवया । सेवासक्तविनेयकल्पलतया कालेऽद्ययावद्गतः त्वां तस्याः
 फलमर्थये तदधुना प्राणप्रयाणक्षणे । त्वन्नामप्रतिबद्धवर्षपठने
 कण्ठोऽस्त्वकुण्ठो मम ॥ ६ ॥ तव पादौ मम हृदये मम हृदयं
 तव पदद्वये लीनम् । तिष्ठतु जिनेन्द्र ! तावद्यावन्निर्वाणसंप्राप्तिः
 ॥७॥ एकापि समर्थेयं जिनमक्तिदुर्गतिं निवारयितुम् । पुण्यानि
 च पूरयितुं दातुं श्रुक्तिश्रियं कृतिनः ॥ ८ ॥ पंच अरिजयशामे
 पंच य गदिसायरे जिणे वंदे । पंच जसोपरशामे पंच य सीमंदरे
 वंदे ॥ ९ ॥ रयणतयं च नंदे चउवीसजिणे च सव्वदा वंदे ॥
 पंचगुरूण नंदे चारणचरणं सदा वंदे ॥१०॥ अहमित्यक्षरब्रह्म-
 वाचकं परमेष्ठिनः । सिद्धचक्रस्य सद्बीजं सर्वतः प्रशिदध्महे । ११।
 कर्माष्टकविनिर्मुक्तं मोक्षलक्ष्मीनिकेतनम् । सम्यक्त्वादिगुणोपेतं
 सिद्धचक्रं नमाम्यहम् ॥१२॥ आकुष्टिं सुरसपदां विदधते श्रुक्ति-
 श्रियो वश्यतां । उच्चाटं विपदां चतुर्गतिश्रुवां विद्वेषमात्मैतसाम् ॥
 स्तंभं दुर्गमनं प्रति प्रयततो मोहस्य सम्मोहनम् । पायात्पंचन-
 मस्क्रिपाक्षमयी साराधना देवता । १३ ॥ अनंतानन्तसंसार-

संततिच्छेदकारणम् । जिनराजपदाम्भोजस्मरणं शरणां मम ॥२४॥
 अन्यथा शरणां नास्ति त्वमेव शरणां मम ॥ तस्मात्कारुण्यभावेन
 रक्ष रक्ष जिनेश्वर ॥ १५ ॥ नहि त्राता नहि त्राता नहि त्राता
 जगत्त्रये ॥ वीतरागात्परो देवो न भूतो न भविष्यति ॥ १६ ॥
 जिने भक्तिर्जिने भक्तिर्जिने भक्तिर्दिने दिने ॥ सदा मेऽस्तु सदा
 मेऽस्तु सदा मेऽस्तु भवे भवे ॥ १७ ॥ याचेऽहं याचेऽहं जिन
 तव चरणारविन्दयोर्भक्तितम् । याचेऽहं याचेऽहं पुनरपि तामेव
 तामेव ॥ १८ ॥ विघ्नौघाः प्रलयं यान्ति शाकिनीभृतपद्मगाः । विषं
 निर्विषतां याति स्तूयमाने जिनेश्वरे ॥ १९ ॥ इच्छामि भंते !
 समाहिमशिकाउत्सभ्यो कम्भो, तस्सालोचेउं, रयणायपरूवपर-
 मप्पजम्हालकखणं समाहिमलीये खिच्चकालं अंचेमि, पूजेमि,
 वंदामि, णमंतामि, दुक्खक्खम्भो, कम्मक्खम्भो, बोहिलाहो,
 सुगहगमणं समाहिमरणं जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

५१ लघुसमाधिभक्तिः (प्रियभक्तिः)

शास्त्राभ्यासो जिनपतिभुतिः संगतिः सर्वदार्थैः, सद्वृत्तानां
 गुणगणकथा दोषवादे च मौनम् । सर्वस्यापि प्रियहितवचो भाव-
 ना चात्मतत्त्वे संपद्यन्तां मम भवमवे यावदेतेऽप्यवर्गः ॥१॥ तव
 पादौ मम हृदये मम हृदयं तव पदद्वये लीनम् । तिष्ठतु जिनेन्द्र
 तावद्यावन्निर्वाणसंप्राप्तिः ॥२॥ अकस्तरपयत्थहीणं मत्ताहीणं च
 अं मए भाणियं । तं खमहु खायादेव म लज्झवि दुक्खक्खयं

दितु ॥३॥ दुःखकष्टयो कम्बकष्टयो बोधिलाहो सुगङ्गमयं
समाहिमरणं त्रिणगुणसंपत्ति होउ मज्झम् ।

(अंचलिका समाधि भक्तिवत्)

५२-निर्वाणभक्तिः ।

विबुधपतिखगपनरपतिधनदोरगभूतयक्षपतिमहितम् । अतुल
सुखविमलनिरूपमशिवमचलमनामयं हि संप्राप्तम् ॥१॥ कन्यासौः
संस्तोष्ये पंचमिरन्धं त्रिलोकपरमगुरुम् । भव्यजनतुष्टिजननैर्दुर्-
वापैः सन्मतिं भक्त्या ॥ २ ॥ आषाढसुसितषष्ठ्यां हस्तोत्तरम-
ध्यमाश्रिते शशिनि । आयातः स्वर्गमुखं भुक्त्वा पुष्पोत्तराधीशः
॥ ३ ॥ सिद्धार्थनृपतितनयो भारतवास्ये विदेहकुण्डपुरे । देव्यां
प्रियकारिण्यां सुस्वप्नान्संप्रदर्श्य विभुः ॥ ४ ॥ चैत्यसितपद्म-
फाल्गुनि शशांकयोगे दिने त्रयोदश्याम् ॥ जज्ञे स्वोच्चस्थेषु ग्रहेषु
सौम्येषु शुभलग्ने ॥५॥ हस्ताश्रिते शशांके चैत्रज्योत्स्ने चतुर्दशी-
दिवसे । पूर्वाह्णे रत्नघटैर्विबुधेन्द्राश्चक्रुरभिषेकम् ॥६॥ भुक्त्वा
कुमारकाले त्रिशद्वर्षायनंतगुणराशिः । अमरोपनीतभोगान्सहसाः-
भिनिबोधितोऽन्येद्युः ॥७॥ नानाविधरूपचितां विचित्रकूटोच्छ्रितां
मणिविभूषाम् । चंद्रप्रभाख्यशिविकामारुह्य पुरादिनिःक्रान्तः ॥८॥
मार्गशिरकृष्णदशमीहस्तोत्तरमध्यमाश्रिते सोमे । षष्ठेन त्वपराह्णे
भक्तेन जिनः प्रवव्राज ॥९॥ ग्रामपुरस्तेटकर्वटमटंबघोषाकरान्प्रवि-
जहार । उग्रैस्तपोविधानर्द्धादशवर्षायमरपूज्यः ॥ १० ॥ शृजु-

कृत्वायास्कीरेशालद्रुमसंश्रिते शिलापट्टे । अपराङ्गशेषष्ठेनास्थितस्य
 खलु जृम्भिकाग्रामे ॥ ११ ॥ वैशाखसितदशम्यां हस्तोत्तरमध्य-
 माश्रिते चन्द्रे । तपक्वश्रेण्यारूढस्योत्पन्नं केवलज्ञानम् ॥ १२ ॥ अथ
 भगवान् संप्रापद्दिव्यं वैभारपर्वतं रम्यम् । चातुर्वर्ण्यसुसंघस्तत्रा-
 भूद्गौतमप्रभृति ॥ १३ ॥ छत्राशोकौ घोषं सिंहासनदुन्दुभी कुसुम-
 वृष्टिम् । वरचामरमामण्डलदिव्यान्यन्यानि चावापत् ॥ १४ ॥
 दशविधमनगाराणामेकादशधोत्तरं तथा धर्मम् । देशयमानो
 व्यहरत्त्रिंशद्वर्षाण्यथ जिनेन्द्रः ॥ १५ ॥ पञ्चवनदार्धिकाकुलविवि-
 धद्रुमखण्डमण्डिते रम्ये । पावानगरोद्याने व्युत्सर्गेण स्थितः स
 मुनिः ॥ १६ ॥ कार्तिष्कृष्णस्यान्ते स्वातावृक्षे निहत्य कर्मरजः ।
 अवशेषं संप्रापद्व्यज्रामरमलयं सौख्यं ॥ १७ ॥ परिनिर्वृतं
 जिनेन्द्रं ज्ञात्वा विबुधा ह्यथाशु चागम्य । देवतरुक्तचन्दनकाला
 गुरुसुरभिगोशीर्षैः ॥ १८ ॥ अग्नीन्द्राजिनदेहं मुकुटानलसुरभि-
 धूपवरमान्यैः । अम्यर्च्य गणभरानपि गता दिव ख च वनमवने
 ॥ १९ ॥ इत्येवं भगवति वर्धमानचन्द्रे, यः स्तोत्र पठति सुसंघ्य
 योर्द्धयोर्द्धिं ॥ सोऽनंतं परममुखं नृदेवलोके भुक्त्वांति शिवपदमलय
 प्रयाति ॥ २० ॥ यत्रार्हता गणभृतां श्रुतपारगाणां । निर्वाण-
 भूमिरिह भारतर्षजानाम् ॥ तामद्य शुद्धमनसा क्रियया च बोभिः ।
 संस्तोतुमुद्यतमतिः परिखौमि भवत्प्रा ॥ २१ ॥ कलारुशैलशिखरे
 परिनिवृजोऽसौ । शैलेशिमावमुपपद्य कृषो महोत्तमा ॥ र्चपापुरे च
 वसुपूज्यसुतः सुधीमान् । सिद्धिपरागुपगता गतरागबंधः ॥ २२ ॥
 यत्प्रार्थ्यते शिवमयं विबुधेश्वराद्यैः । पार्श्वं हिमिरच परमार्थगवेष-

शीलैः ॥ नष्टाष्टकर्मसमये तदरिष्टनेमिः । संप्राप्तवान् क्षितिधरे
 बृहद्दर्जयन्ते ॥ २३ ॥ पावापुरस्य बहिरुन्नतभूमिदेशे । पञ्चोत्प-
 लाकुलवतां सरसां हि मध्ये ॥ श्रीवर्द्धमानजिनदेव इति प्रतीतो ।
 निर्वाणमाय भगवान्प्रविधूतपाप्मा ॥ २४ ॥ शेषास्तु ते जिनवरा
 जितमोहमन्त्रा । ज्ञानाकंभूगिरिखैरवमास्य लोकान् ॥ स्थानं
 पर निरवधारितसौख्यनिष्ठं । सम्मेदपर्वततले समवांपुरीशाः
 ॥ २५ ॥ आद्यश्चतुर्दशदिनैर्विनिवृत्तयोगः । षष्ठेन निष्ठितकृति-
 जिनवर्द्धमानः ॥ शेषा विधूतघनकर्मनिबद्धपाशाः मासेन ते
 यतिवरास्त्वभवन्वियोगाः ॥ २६ ॥ मान्यानि वाक्स्तुतिमयैः
 कुसुमैः सुहृद्वाभ्यादाय मानसकरैरमित्रैः किरंतः ॥ पर्येन आदति-
 युता भगवन्निषद्याः । संप्रार्थिता वयमिमे परमां गतिं ताः ॥ २७ ॥
 शत्रुजये नगवरे दमितारिपचाः । पञ्चोः सुताः परमनिर्वृतिमभ्यु-
 पेताः ॥ तुङ्गपां तु संगरहितो बलभद्रनामा । नद्यास्तटे जितरिपुश्च
 सुवर्णमदः ॥ २८ ॥ द्रोणीमति प्रबलकुण्डलमेढके च । वैमारपर्वतले
 वरसिद्धकूटे ॥ ऋष्याद्रिके च विपुलाद्रिबलाहके च, विंध्ये च
 पौदनपुरे वृषदीपके च ॥ २९ ॥ सखावले च हिमवत्पि सुप्रतिष्ठे ।
 दंडात्मके गजपथे पृथुसारयष्टौ ॥ ये साधवो इतमलाः सुगतिं
 प्रयाताः । स्थानानि तानि जगति प्रथितान्वभूवन् ॥ ३० ॥ इक्षो-
 विकाररसपूक्तगुणेन लोके । पिष्टोऽधिकं मधुरतामृपयाति यद्वत् ॥
 तद्वच्च पुण्यपुरुषैरुषितानि नित्यं । स्थानानि तानि जगतामिह
 पावनानि ॥ ३१ ॥ इत्यर्हतां शमवतां च महाशुनीनां । प्रोक्ता
 मयात्र परिनिर्वृतिभूमिदेशाः ॥ ते मे जिना जितमया मुनयश्च

शान्ताः । दिश्वसुराशु सुगतिं निरवघसौक्याम् ॥ ३२ ॥
 कैलासाद्रौ मुनीन्द्रः पुरुरपदुरितो मुक्तिमाप प्रखूतः । चंपार्या
 वात्पूज्यस्त्रिदशपतिनुतो नेमिरपूज्यते ॥ पात्रार्या वर्धमान-
 स्त्रिभुवनगुरवो विंशतिस्तोत्रनाथाः सम्मेदाग्रे प्रजग्मुर्ददतु विन-
 मतां निर्वृतिं नो जिनेन्द्राः ॥ ३३ ॥ गौर्गजोरवः कपिः काकः
 सरोजः स्वस्तिकः शशी । मकरः श्रीयुतो वृहो गंडो महिषसूकरो
 ॥ ३४ ॥ सेधा बज्रभृगच्छागाः पाठीनः कलशुस्तथा । कच्छप-
 रचोत्पलं शंखो नामराजश्च केसरो ॥ ३५ ॥ शान्तिकुण्डवर-
 कौरव्या यादवो नेमिसुव्रतौ ॥ उग्रनाथौ पार्श्ववीरो शेषा इत्वाकु-
 वंशजाः ॥ ३६ ॥ इच्छामि भते ! परिशिष्वाणमसि काउ-
 स्सगो कथो तस्सालोचेउं, इमम्म अवसप्पिणोये चउत्थ-
 समयस्स पच्छिमे भाए अउड्डमासहीणे वासचउकम्मि सेसका-
 लम्मि पावाए गयरीए कत्तियमामस्स किएहचउदसीए रत्तोए
 सादीए अक्खत्ते पच्चूसे भयवदो बहदि महावीरो बहदमाणो सिद्धिं
 गदो । तिसुवि लोएसु, भवणवासिपवाणवित्तरजे।इसियकप्पवासि-
 यत्ति चउज्जिहा देवा सपरिवा। दिव्वेण गंधेण, दिव्वेण पुप्फेण,
 दिव्वेण धूवेण, दिव्वेण चुण्णेण, दिव्वेण वासेण, दिव्वेण यहाणेण,
 शिखकालं, अच्चंति, पूजति, वंदति, गभंसंति, परिशिष्वाणमहा-
 कल्लाणपुजं करंति । अहमवि इह संतो तत्थ संताइयं शिच्चकालं
 अंचेमि, पूजेमि, वंदामि, गभंसामि, दुक्खक्खन्धो, कम्मक्खन्धो,
 बोहिलाहो, सुगईममणं, समाहिमरणं, जिण्णुणसंपत्ति होउ मज्झं ॥

निर्वाणकाण्हं पठित्वेकामंचलिकां पठेत्

५४ नंदीश्वरभक्तिः ।

त्रिदशपतिमुकुतगठमणिगणकरनिकरसलिलधाराधौतक्रम-
 कमलयुगलजिनपतिरुचिरंप्रतिविंबविलयविरहितनिलयान् ॥ १ ॥
 निलयानहमिह महसां सहस्राप्रणिपतनपूर्वमवनौम्यवनौ । त्रय्यां
 त्रय्या शुद्ध्या निसर्गशुद्धान्विशुद्धये धनरजसाम् ॥ २ ॥ भावन-
 सुरमवनेषु द्वासप्ततिशतसहस्रसंख्याऽम्पधिकाः । कोटयः सप्त
 प्रोक्ता भवनानां भूरितेजसां भुवनानाम् ॥ ३ ॥ त्रिभुवन
 भूतविभूनां संख्यातीतान्यसंख्यगुणयुक्तानि ॥ त्रिभुवनजन-
 नयनमनः प्रियाणि भवनानि भौमविषुधनुतानि ॥४॥ यावन्ति
 सन्ति कान्तज्योतिर्लोकाधिदेवताभिनुतानि । कल्पेऽनेकविकल्पे
 कल्पातीतेऽहमिन्द्रकल्पानल्पे ॥५॥ विंशतिरथ त्रिसहिता सहस्र-
 गुणिता च सप्तनवति प्रोक्ता । चतुरधिकाशीतिरतः पंचकशून्येन
 विनिसतान्यनघानि ॥६॥ अष्टापंचाशदत्तचतुःशतानीह मानुषे
 च क्षेत्रे ॥ लोकालोकविभागप्रलोकनालोकसंयुजां जपमाजाम् ।७।
 नवनवचतुःशतानि च सप्त च नवतिः सहस्रगुणिताः षट् च ।
 पंचाशत्पंचवियत्प्रहताः पुनरत्र कोटयोऽष्टौ प्रोक्ताः ॥८॥ एतावत्स्येव
 सतामकृत्रिमाण्यथ जिनेशिनां भवनानि । भुवनत्रितये त्रिभुवन-
 सुरसमितिः समर्च्यमानसत्प्रतिमाणि ॥ ९ ॥ वच्चारुरुचककुण्डलरौ-
 प्यनगोत्तरकुलेषुकारनगेषु । कुरुषु च जिनभवनानि त्रिशतान्यधि-
 कानि तानि षड्विंशत्या ॥ १० ॥ नंदीश्वरसद्वीपे नंदीश्वरजलं-
 धिपरिप्लुते धृतशोभे । चंद्रकरनिकरसंनिभरुद्रयशोविततदिङ्मही-

मंडलके ॥ ११ ॥ तत्रत्याञ्जनदधिमुखरतिकरपुरुनगवराख्यपर्वत-
मुख्याः । प्रपिदिशमेषामुपरि त्रयोदशेन्द्रार्चितानि जिनभवनानि
॥ १२ ॥ आषाढकार्तिकाख्ये फाल्गुनमासे च शुक्लपक्षऽष्टम्याः ।
आरभ्याष्टदिनेषु च सौधर्मप्रमुखविबुधपतयो भक्त्या ॥ १३ ॥
तेषु महामहमुचितं द्रव्यराक्षतगंधपुष्पधूपैर्दिव्यैः । सर्वज्ञप्रतिमाना-
मप्रतिमानां प्रकुर्वते सर्वहितम् ॥ १४ ॥ मेदेन वर्णना का सौधर्मः
स्नपनकर्तृतामापन्नः । परिचारकभावमिताः शेषेन्द्रा रुन्द्रचंद्रनिर्म-
लयशसः ॥ १५ ॥ मंगलपात्राणि पुनस्तद्देव्यो विभ्रति स्म शुभ्र-
गुणाढ्याः । अप्सरसो नर्तक्यः शेषमुरास्तत्र लोकनाट्यप्रभियः
॥ १६ ॥ नाचस्पतिवाचामपि गोचरतां संव्यतीत्य यत्क्रममा-
णम् ॥ विबुधपतिविहितविभवं मानुषमात्रस्य कस्य शक्तिः स्तोतुम्
॥ १७ ॥ निष्ठापितजिनपूजास्चूर्णस्नपनेन दृष्टविकृतविशेषाः । सुर-
पतयो नंदीश्वरजिनभवनानि प्रदक्षिणीकृत्य पुनः ॥ १८ ॥ पंचसु
मंदरगिरिषु श्रीमद्रशालनंदनसौमनसम् । पांडुकवनमिति तेषु
प्रत्येकं जिनगृहाणि चत्वार्येव ॥ १९ ॥ तान्यथ परीत्य तानि च
नमसित्वा कृतसुपूजनास्तत्रापि । स्वास्पदमीयुः सर्वे स्वास्पद-
भूयं स्वचेष्टया संगृह्य ॥ २० ॥ सदतोरणसद्वेदीपरीतवनयाग-
वृक्षमानस्तंभ- । ध्वजपंक्तिदशकगोपुरचतुष्टयत्रितयशालमंडपवयैः
॥ २१ ॥ अभिषेकप्रेषणिका क्रीडनसंगीतनाटकालोकगृहैः ।
शिन्धिबिकल्पितकल्पनसंकल्पातीतकल्पनैः समुपेतैः ॥ २२ ॥
वापीसत्पुष्करिणीसुदीर्घिकाद्यम्बुसंभ्रितैः समुपेतैः । विकसितजल-
रुहकुसुमर्नभस्यमानैः शशिग्रहचैः शरदि ॥ २३ ॥ भृङ्गाराद्वक-

कलशाद्युपकरयैरष्टशतकपरिसंख्यनैः । प्रत्येकं चित्रगुणैः कृतभूष-
 णनिनदविततघंटाजालैः ॥ २४ ॥ प्रविभाज्यते नित्यं हिरण्मय-
 यानीश्वरेशिनां भवनानि । गंधकुटीगतमृगपतिविष्टरुचिराणि
 विविधविभवयुतानि ॥ २५ ॥ येषु जिनानां प्रतिमाः पंचशतशरा-
 सनोच्छ्रिताः सत्प्रतिमाः । मणिकनकरजतविकृता दिनकरकोटि-
 प्रभाधिकप्रभदेहाः ॥ २६ ॥ तानि सदा वंदेऽहं मानुप्रतिमानियानि
 कानि च तानि । पशसां महमां प्रतिदिशमतिशयशोभाविमांजि
 पापविमंजि ॥ २७ ॥ सप्तत्यधिकशतप्रियधर्मक्षेत्रगततीर्थकरवर-
 वृषमान् । भूतभविष्यत्संप्रतिकालभवान्मवविद्धानये विनतोऽस्मि
 ॥ २८ ॥ अस्यामवमर्षिण्यां वृषभजिनः प्रथमतीर्थकर्ता मर्ता ।
 अष्टापदगिरिमस्तकगतस्थितो मुक्तिमाप पापान्मुक्तः ॥ २९ ॥
 श्रीवासुपूज्यभगवान् शिवासु पूजासु पूजितस्त्रिदशानां । चंपायां
 दुरितहरः परमपदं प्रापदापदामन्तगतः ॥ ३० ॥ मुदितमतिबल-
 मुरारिप्रपूजितो जितकषायरिपुरथ जातः । बृहदूर्जयन्तशिखरे
 शिखामणिस्त्रिभुवनस्य नेमिर्भगवान् ॥ ३१ ॥ पावापुरवरसरसां
 मध्यगतः सिद्धिष्टुद्धितपसां महर्षा । वीरो नीरदनादो भूरिगुण-
 श्चारुशोभमास्पदमगमत् ॥ ३२ ॥ सम्मदकरिवनपरिवृत्त-सम्मे-
 दगिरोन्द्रमस्तके विस्तीर्णः । शेषा ये तीर्थकराः कीर्तिभूतः प्रार्थि-
 तार्थसिद्धिमवापन् ॥ ३३ ॥ शेषाणां केवलिनामशेषमतवेदि-
 गणभृता साधूनां । गिरितलविवरदरीसरिदुरुवनतरु-विटपिजल-
 त्रिदहनशिखासु ॥ ३४ ॥ मोक्षगतिहेतुभूतस्थानानि सुरेन्द्ररुद्रम-
 क्तिनुतानि । मंगलभूतान्येतान्यङ्गीकृतधर्मकर्मणामस्माकम् ॥ ३५ ॥

जिनपतयस्तत्प्रतिमास्तदालयास्तन्निषधका स्थानानि । ते तौश्च
 ते च तानि च भवन्तु भवघातहेतवो मव्यानाम् ॥३६॥ संप्यासु
 तिसृषु नित्यं, पठेद्यादि स्तोत्रमेतदुत्तमयशसाम् । सर्वज्ञानां सार्व,
 लघु लभते श्रुतधरेद्धितं पदममितम् ॥ ३७ ॥ नित्यं निःस्वेदत्वं
 निर्मलता क्षीरगौररुधिरत्वं च । स्वाद्याकृतिसंहने सौरूप्यं सौरभं
 च सौलक्ष्यम् ॥ ३८ ॥ अप्रमितवीर्यता च प्रियद्वित्वादित्वमन्य-
 दमितगुणस्य । प्रथिता दशसंख्याता स्वतिशयधर्माः स्वयंभुवो
 देहस्य ॥ ३९ ॥ गव्यूतिशतचतुष्टयसुभिन्नतागगनगमनमप्राधि-
 वधः ॥ भुक्त्युपसर्गभावश्चतुरास्यत्वं च सर्वविद्येश्वरता ॥४०॥
 अञ्छायत्वमपचमस्पर्शश्च समप्रसिद्धनखकेशत्वं । स्वतिशयगुणा
 भगवतो घातिच्यञ्जा भवन्ति तेपि दशैव ॥ ४१ ॥ सार्वार्धमाग-
 धीया भाषा मैत्री च सर्वजनताविषया । सर्वतुल्यफलस्तबकप्रवाल-
 कुसुमोपशोभिततरुपरिष्णामा ॥ ४२ ॥ आदर्शतलप्रतिमा रत्नमयी
 जायते मही च मनोज्ञा । विहरन्मन्वेत्यनिलः परमानन्दश्च भवति
 सर्वजनस्य ॥ ४३ ॥ मरुतोऽपि सुरभिर्गन्धव्यामिषा योजनान्तरं
 भूभागं । व्युपशमितधूलिकण्टकवृक्षकीटकशर्करोपलं प्रकुर्वन्ति ॥४४॥
 तदनु स्तनितकुमारा विद्युन्मालाविलासहासविभूषाः । प्रकिरन्ति
 सुरभिर्गन्धिं गन्धोदकवृष्टिमाज्ञया त्रिदशपतेः ॥ ४५ ॥ वरपञ्चराग-
 केसरमतुलसुखस्पर्शहेममयदलनिचयम् । पादन्यासे पद्मं सप्त
 पुरः पृष्टतश्च सप्त भवन्ति ॥४६॥ फलमारनम्रशालित्रीक्षादिसम-
 स्तस्यधृतरोमाचा । परिहृषितेव च भूमिस्त्रिभुवननाथस्य वैभवं
 पश्यन्ती ॥४७॥ शरदुदयविमलसलिलं सर इव गगनं विराजते

विगतमलम् । जहति च दिशस्तिमिरिकां विगतरजःप्रभृतिजिह्वा-
तामावं सद्यः ॥४८॥ एतेतेति स्वरितं ज्योतिर्व्यंतरदिवीकसाम-
सृतभुजः । कुलिशभृदाज्ञापनया कुर्वन्त्यन्ये समन्ततो व्याह्वानम्
॥ ४९ ॥ स्फुरदरसहस्ररुचिरं त्रिमलमङ्गारस्नकिरणनिकरपरीतम् ।
प्रहसितकिरणसदृसद्युतिमंडलमग्रगामिं धर्मसुचक्रम् ॥ ५० ॥
इत्यष्टमंगलं च स्वादर्शप्रभृति भक्तिरागपरीतैः । उपकल्प्यन्ते त्रिद-
शैरेतेऽपि निरुपमातिविशेषाः ॥ ५१ ॥ वैद्यैरुचिरविटपप्रवाल-
सृदुपल्लवोपशोभितशाखः । श्रीमानशोकवृक्षो वरमरकतपत्रगहन-
बहलच्छायः ॥ ५२ ॥ मंदारकुन्दकुवलयनीलोत्पलकमलमालतीषड्कु-
लाद्यैः । समदभ्रमरपरीतैर्व्यामिश्रा पतति कुसुमवृष्टिर्नम्रसः ॥ ५३ ॥
कटकटिद्वत्रकुण्डलकेयूरप्रभृतिभूषितांगौ स्वंगौ । यक्षौ कमल-
दलाक्षौ परिनिक्षिपतः सलीलचामरयुगलम् ॥ ५४ ॥ आकास्मि-
कमिव युगपद्विसरसरसहस्रमपगतव्यवधानम् । भार्मण्डलमविभा-
वितरात्रिदिवमेदमतितरामाभाति ॥ ५५ ॥ प्रबलपवनाभिघात-
प्रक्षुभितसमुद्रघोषमन्द्रध्वानम् । दंष्ट्रन्यते सुवीणावंशादिसुबाद्यदु-
न्दुमिस्तालसमम् ॥ ५६ ॥ त्रिभुवनपतितालाञ्जनमिदुत्रयतुल्यम-
तुल्यमुक्ताजालम् । छत्रत्रयं च सुवृहद्वैद्यैर्विवल्लुप्तदंडमधिकमनोज्ञम्
॥ ५७ ॥ ध्वनिरपि योजनमेकं प्रजायते ओत्रहृदयहारिगभीरः ।
ससलिलजलचरपटलध्वनितमिव प्रविततान्तराशावल्लयम् ॥ ५८ ॥
स्फुरितांशुरत्नदीधितिपरिविच्छुरितामरेन्द्रचापच्छायम् । ध्रियते
मृगेन्द्रवयैः स्फटिकशिलाघटितसिंहविष्टरमतुलम् ॥ ५९ ॥ यस्येह
चतुस्त्रिंशत्प्रवरगुणा प्रातिहार्यलक्ष्म्यश्चाष्टौ तस्मै नमो भगवते

त्रिभुवनपरमेश्वरार्हते गुणमहते ॥ ६० ॥ इच्छामि भन्ते ! शंदी-
सरमत्तिकाउत्सर्गो कश्चि । तस्सालोचेऽं शंदीसरदीवम्भि चउ-
दिसिविदितासु अंजणदधिमुहरदिकरपुरुषगवरेसु जाणि जिण-
चेइयाणि ताणि सब्बाणि तिसुवि लोएसु भवणवासियवाणवितर-
जाइसियकप्पवासियत्ति चउविहा देवा सपरिवारा दिव्वेहि गंधेहि,
दिव्वेहि पुप्फेहि, दिव्वेहि धुव्वेहि, दिव्वेहि चुण्णेषेहि, दिव्वेहि
वासेहि, दिव्वेहि एहासेहि आसाढकत्तियफागुणमासाणं अट्ठमि-
माहं काऊण जाव पुण्णिमंति शिच्चकालं अब्बंति, पूजन्ति, वंदंति,
णमंसंति, शंदीसरमहाकल्लाणं करंति । अहमंवि इह संतो तत्थ-
संताहं शिच्चकालं अंचेमि, पूजेमि, वंदामि, णमंसांमि, दुक्ख-
कल्लओ, कम्मकल्लओ, बोद्धिलाहो, सुगममणं, समाहिमरणं,
जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ॥

५५-दैवसिकरात्रिकप्रतिक्रमणम् ।

जीवे प्रमादजनिताः प्रचुराः प्रदोषा

यस्मात् प्रतिक्रमणतः प्रलयं प्रयान्ति ।

तस्मात्तदर्थममलं मुनिबोधनार्थम्

वक्ष्ये विचित्रभवकर्मविशोधनार्थम् ॥१॥

पापिष्ठेन दुरात्मना जडधिया मायाविना लोमिना

रागद्वेषमलीमसेन मनसा दुष्कर्मयन्निर्मितम् ।

त्रैलोक्याधिपते जिनेन्द्र ! भवतः श्रीपादमूलेऽधुना

निन्दापूर्वमहं जहामि सततं वर्धतिषुः सत्पथे ॥२॥

खम्मामि सव्वजीवाणं सव्वे जीवा खमंतु मे ।

मिच्ची मे सव्वभूदेसु वेरं मज्झं ण केण वि ॥३॥

रागचंधपदोसं च हरिस्सं दीणभावयं ।

उत्सुगत्तं मयं सोग रदिमरदिं च वोस्सरे ॥४॥

हा ! दुड्ढकयं हा ! दुड्ढचित्तिं मासियं च हा दुड्ढं ।

अंतोअंतो डज्झामि पच्छुत्तावेण वेदंतो ॥५॥

दब्बे खेत्ते काले भावे य कदावराहसोहणयं ।

खिंदणपरहणजुत्तो मणवच्चकारण पडिक्कमणं ॥६॥

एइंदिया, वेइन्दिया, तेइन्दिया, चतुरिंदिया, पंचिंद्रिया, पुढ-
विक्काइया, आउक्काइया, तेउक्काइया, बाउक्काइया, वणफदिकाइया,
तसक्काइया, एदेसिं उदावणां परिदावणां विरोहरणां उवघादो कदो
वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुवकडं ।

वदसमिदिदिपरोधो लोचो आवासयमचेलमण्णाणं ।

खिदिसयणमदंतवणां ठिदिमोयणमेयभत्तां च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा समणाणां जिणवरेहिं पण्णात्ता ।

एत्थ पमादकदादो अइचारादो णियत्तो हं ॥ २ ॥

छेदोवट्ठावणां होदु मज्झं ।

पंचमहाव्रत-पंचसमिति-पंचेन्द्रियरोध-लोच-बडावरयकक्रिया
अष्टाविंशतिमूलगुणाः उत्तमवृत्तमार्दवार्जवशौचसत्यसंयमतप-
स्त्यागाकिंचन्यब्रह्मचर्याणि दशलोचणिको धर्मः, अष्टादशशील-

सदसाये, चतुरशीतिलवगुणाः, त्रयोदशविधं चारित्रं, द्वादशविधं
तपश्चेति सकलं सम्पूर्णं अर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसर्वसाधुसाक्षिकं,
सम्पत्त्वपूर्वकं दृढव्रतं सुव्रतं समारूढं ते मे भवतु ।

अथ सर्वातिचारविशुद्धयर्थं दैवसिकप्रतिक्रमणक्रियायां कृत-
दोषनिराकरणार्थं पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजावर्ध-
नास्तवसमेतं आलोचनासिद्ध भक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं--

इति प्रतिज्ञाप्य एवमो अरहंताणमित्यादि सामायिकदंडकं पठित्वा कायो-
त्सर्गं कुर्यात् । शोसामीत्यादि (चतुर्विंशतिस्तवं पठेत्)

श्रीमते वर्धमानाय नमो नमितविद्विषे ।

यज्ज्ञानान्तर्गतं भूत्वा त्रैलोक्यं गोष्पदायते ॥१॥

तवसिद्धे शयसिद्धे संजमसिद्धे चरित्सिद्धे य ।

शाश्वमि दंशमि य सिद्धे सिरसा शमंसामि ॥ २ ॥

इच्छामि भते ! सिद्धभक्तिकाओसगो कओ तस्सालोचेउं,
सम्मणासम्मदंसणसम्मचरित्तजुताणां, अट्ठविहकम्ममुक्काणां,
अट्ठगुणसंपणणां, उट्ठलोयमत्थयम्मि पण्डियाणां, तवसिद्धाणां
शयसिद्धाणां, संजमसिद्धाणां, चरित्सिद्धाणां, अतीदाखागदवट्ठमाण-
कालत्तयसिद्धाणां, सव्वसिद्धाणां शिञ्चकालं अंचेमि पूजेमि वंदामि
शमंसामि दुक्खक्खओ कम्मक्खओ बोहिलाहे सुगइगमणां
समाहिमरणां जिणगुणसंपत्ती होउ मज्झ ।

आलोचना--

इच्छामि भते ! चरितापागे तेरसदिहो परिविहाविदो, पंच-
महव्वदाणि पंचसमिदीओ तिगुत्तोओ वेदि । तत्थ पढमे महव्वदे

पाणादिवादादो बेरमणं, से पुढविकाइया जीवा असंखेजासंखेजा,
आउकाइया जीवा असंखेज्जा संखेजा, तेउकाइया जीवा असंखेज्जा-
संखेज्जा, वाउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वण्णुदिकाइया
जीवा अणंता हरिआ वीआ अंकुरा छिण्णा भिण्णा, तेसिं उद्दा-
वण्ण परिदावणं विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो
वा समणुमण्हिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ १ ॥

वेइन्दिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा कुक्खिअकिमि-संखेखुण्णुय-
वराहय-अक्ख-रिद्धवाल-संबुक्क-सिप्पि-पुलविकाइया तेसिं
उद्दावणं परिदावणं विराहणं उवघादे कदो वा कारिदो वा
कीरंतो वा समणुमण्हिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ २ ॥

तेइंदिया जीवा असंखेजासंखेज्जा कुन्थु-इहिय-विज्जिय-
गोभिंद-गोजुव-मक्ककुण-पिपीलियाइया, तेसिं उद्दावणं परिदावणं
विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्हिदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ ३ ॥

चउरिदिया जीवा असंखेजासंखेजा दंसमसय-मक्खि-पयग-
कीड-मनर-महुपर-गोमच्छियाइया, तेसिं उद्दावणं परिदावणं विरा-
हणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्हिदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ ४ ॥

पंचिदिया जीवा असंखेजासंखेजा अंहाइया पोदाइया जरा-
इया रसाइया ससेदिमा समुच्छिमा उग्गेदिमा उववादिमा अवि
चउरासीदिजोणिपप्पुहसदसहस्सेसु, एदेसिं उद्दावणं परिदावणं
विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्हिदो

तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ५ ॥

प्रतिक्रमणपीठिकादण्डकः—

इच्छामि मंते ! देवसियम्मि (राईयम्मि) आलोचेउं, पंच-
महव्वदाणि, तत्थ पढम महव्वदं पाणादिवादादो वेरमणं, विदिय
महव्वदं मुसावादादो वेरमणं, तिदिय महव्वदं अदत्तादाणादो
वेरमणं, चउत्थं महव्वदं मेहुणादो वेरमणं, पंचमं महव्वद परि-
ग्गहादो वेरमणं, छट्ठं अणुव्वदं राईमोयणदो वेरमणं, ईरियासमि-
दीए भासासमिदीए, एसणासमिदीए आदाननिस्खेवएसमि दीए,
उच्चारप्पस्सवण-खेलं सिंहाण-विपडिपइट्ठावणिपासमिदीए, मणगु-
त्तीए वचिगुत्तीए कायगुत्तीए, णाणेसु दंसणेसु चरिचेसु, बावीसाए
परीसहेसु, पणवीसाए भावणासु, पणवीसाए किरियासु, अट्टारस-
सीलसहस्सेसु, चउरासीदिगुणसयसहस्सेसु, वारसएहं संजमाणं,
वारसएहं तवाणं, वारसएहं अङ्गाणं चोदसएहं पुब्बाणं, दसएहं
मुण्डाणं दसएहं समणधम्माणं, दसएहं धम्मज्झाणाणं णवएहं
बंमचेरगुत्तीणं णवएहं णोकसायाणं, सोलसएहं कसायाणं
अट्ठएहं कम्माणं, अट्ठएहं पवयणमाउयाणं, अट्ठएहं सुद्धीणं, सत्तएहं
मयाणं, सत्तविहसंसाराणं, छएहं जीवणिकायाणं छएहं आवास-
याणं, पंचएहं इन्दियाणं, पंचएहं महव्वयाणं, पंचएहं चरित्ताणं,
चउएहं सएणाणं, चउएहं पच्चयाणं, चउएहं उवसग्गाणं, मूल-
गुणाणं, उशरगुणाणं, दिट्ठियाए पुट्ठियाए पदोशियाए परदाव-
णिथाए, से कोहेण वा माणेण वा माएण वा लोहेण वा रोगेण वा
दोसेण वा मोहेण वा हस्सेण वा मएण वा पदोसेण वा पमादेण

वा पिम्मेण वा पिवासेण वा लज्जेण वा गारवेण वा, एदेसि
अच्चासणदाए, तिण्हं ढंढाणं, तिण्हं लेस्साणं, तिण्हं गारवाणं
दोएहं अट्टरुहंसंकिलेस-परिणामाणं, तिण्हं अप्पसत्थसंकिलेस-
परिणामाणं मिच्छणाण-मिच्छदंसण-मिच्छचरिणाणं; मिच्छत्त-
पाउग्गं, असंयमपाउग्गं, कसायपाउग्गं, जोगपाउग्गं, अपाउग्ग-
सेवणदाए, पाउग्गगरहणदाए इत्थं मे ज्ञो कोई देवसिओ राईओ
अदिककमो वदिककमो अइचारो अणाचारो आमोगो अणाभोगो
तस्स भते ! पडिककमामि, मए पडिककं तस्स मे सम्मत्तमरणं
समाहिमरणं पंडियमरणं वीरियमरणं दुक्खक्खओ कम्मक्खओ
वांहिलाहो सुगइगमणं समाहिमरणं जिणगुणसंपत्तिहोउमज्झं॥२॥

वद समिदिदिपरोषो लोचो आवासयमचेलमएहाणां ।

खिदिसयणमदंतवणां ठिदिमोयणमेयमचं च ॥ १ ॥

एदे खलु भूलगुणा समणाणां जिणवरेहिं पएणत्तो ।

एत्थ पमादकदादो अइचारादो शियत्तो इं ॥ २ ॥

छेदोवट्ठावणां होदु मज्झं ।

(इतिक्रमणपीठिकादंडकः ।)

अथ सर्वातिचारविशुद्धयर्थं दैवसिक (रात्रिक) प्रतिक्रमण-
क्रियायां कृतदोषनिराकरणार्थपूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं
भावपूजावन्दनास्तवसमेतश्रीप्रतिक्रमणमक्तिकायोत्सर्गकरोम्यह-
णमो अरहंताणं (इत्यादि दंडकं पठित्वा कायोत्सर्गं कुर्यात् ।
अनन्तरं योः प्रामीत्यादी (पठेत्)

(निषिद्धिकादंढकाः)

शमो अरहंताणं शमो सिद्धाणं शमो आद्वीयाणं ।

शमो उवज्झायाणं शमो लोए सच्चसाहूणं ॥ ३ ॥

शमो जिणार्या ३, शमो शिस्सिहीए ३, शमोत्थु दे ३,
अरहंत ! सिद्ध ! बुद्ध ! खोरय ! शिम्मल ! सममण ! सुममण !
सुसमत्थ ! समजोग ! समभाव ! सल्लघट्ठाण सल्लघत्ताण !
शिम्मय ! शीराय ! शिहोस ! शिम्मोइ ! शिम्मम ! शिस्सङ्ग !
शिस्सल्ल ! माया-माय-मोस मूरण ! तवप्पहावणा ! गुणारयणा-
सीलसायर ! अणंत ! अप्पमेव ! महदिमहारवीरवड्ढमाणबुद्धरि-
सिणो चेदि शमोत्थु ए शमोत्थु ए गमोत्थु ए ।

मम मंगलं अरहंता य सिद्धा य बुद्धा य जिणा य केव-
लिणो ओहिणाणिणो मणपज्जवणाणिणो चउदमपुब्बंगमिणो
सुदसमिदिसमिद्धा य तवो य वारहविहो तवस्सी, गुणा य गुण
वंतो य, महरिसी तित्थं तित्थंकरा य, पवयणं पवयणी य, शायां
शाणी य, दंसणं दंसणी य संजमो संजदा य, विणीओविणदा
य, बंमचेरवासो बंमचारी य, गुत्तीओ चेव गुत्तिमंतो य, मुत्तीओ
चेव मुत्तिमंतो य, मुत्तीओ चेव मुत्तिमंतो य, समिदीओ चेव
समिदिमंतो य, सुसमयपरसकपविद्, खंतिक्खवगा य खंतिदंतो
य खीणमोहा य खीणवंतो य, बोहियबुद्धा य बुद्धिमंतो य,
चेइयरुक्खा य चेइयाणि ।

उड्ढमहतिरियलोए सिद्धायदणाणि खमंसाभि, सिद्धखिषी-
हियाओ अट्ठावयपब्बए सम्मेदे उज्जते वपाए पावाए मज्झि

माय हृत्थिवालिपसहाए जाओ अएखाओ काओवि शिसीहि-
याओ जीवलोयम्मि, इतिपञ्चभारतलगयाणं सिद्धाणं बुद्धाणं
कम्मचककमुक्काणं शीरयाणं शिम्मलाणं गुरु-आइरिय-उवज्झा-
याण पव्वत्ति.त्थेर कुल-यराण चाउरणो य समणुपपो य भर-
हेरावएसु दससु पवसु महाविदेहेसु । जे लोए संति साइवो
संजदा तवसो एदे मम मंगलं पविचं । एदेहं मंगल करोमि
भावदो विसुद्धो सिरसा अहिवंदिऊण सिद्धे काऊण अज्जलि मत्थ-
यम्मि. तिविहं तियरणमुद्धो ॥ ६ ॥

(इति निषिद्धिकादण्डकः ।)

पडिक्खमामि भंते ! देवसियस्स अइचारस्स अणाचारस्स
मखदुच्चरियस्स वविदुच्चरियस्स कायदुच्चरियस्स खाणाइचार-
स्स दंसणाइचारस्स तवाइचारस्स वीरियाइचारस्स चारित्ताइचा-
रस्स । पंचएहं महव्वयाणं पचएहं समिदीण तिण्हं गुत्तीण छएह
आवासयाणं छएह जीवणिकायाणं विराइणाए पील कदो वा
कारिदो व कीरंतो वा समणुमण्हिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं । १।

पडिक्खमामि भंते ! अइगमणे शिग्गमणे ठाणे गमणे
चंकमणे उव्वत्तणे आउन्टणे पसारणे आमामे परिमामे कुइदे
कक्कराइदे चलिदे शिसएणो सयणे उव्वट्टणे परियट्टणे एइन्दि-
याणं वेइन्दियाणं तेइन्दियाणं चउरिंदियाणं पंचिंदियाणं जीवाणं
संघट्टणाए संघादणाए उदावणाए परिदावणाए विराइणाए एत्थ
मे जो कोई देवसिओ राईओ अदिककमो वदिककमो अइचारो
अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ २ ॥

પઢિક્રમમિ મંતે ! ઈરિયાવહિયાણ વિરાહયાણ ઉઢહમુહં
ચરતેણ વા અહોમુહં ચરતેણ વા તિરિમુહં ચરતેણ વા દિસિમુહં
ચરતેણ વા વિદિસિમુહં ચરતેણ વા પાણચંક્રમણદાણ વીયચંક્રમણ-
દાણ હરિયચંક્રમણદાણ ઉત્તિગ-પણય-દય મટ્ટિય-મકકહય-તંતુ-
સત્તાણ ચક્રમણદાણ પુઠવિકાહયસંઘટ્ટણાણ આઠકાહય સંઘટ્ટણાણ
તેઠકાહયસંઘટ્ટણાણ વાઠકાહયસંઘટ્ટણાણ વળપ્પદિકાહયસંઘટ્ટણાણ
તસકાહયસંઘટ્ટણાણ ઉદાવણાણ પરિદાવણાણ વિરાહયાણ इत्थ मे
जो कोई इरियावहियाण अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे
दुक्कडं ॥ ३ ॥

પઢિક્રમમિ મંતે ! ઉચ્ચા-પસ્સવણ-ચ્છેલ-સિંહાણ-વિયહિયપહ
ટ્ટાવણિયાણ પહટ્ટાવણતેણ જે કેઈ પાણા વા મૂદાવા જીવા વા સત્તા
વા સંઘટ્ટિદા વા સંઘાદિદા વા ઉદાવિદા વા પરિદાવિદા વા इत्थ
मे जो कोई देवसिओ गइओ अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा
मे दुक्कडं ॥ ४ ॥

પઢિક્રમમિ મંતે ! અણેસણાણ પાણમોવણાણ પણયમોયણાણ
વીયમોયણાણ હરિયમોયણાણ આઠાકમ્મેણ વા પચ્છાકમ્મેણ વા
પુરાકમ્મેણ વા ઉદિટ્ટયહેણ વા ણિદિટ્ટયહેણ વા દયસંસિટ્ટયહેણ વા
રસસંસિટ્ટયહેણ વા પારિસાદ ણયાણ પહટ્ટાવણિયાણ ઉદેસિયાણ
નિદેસિયાણ કીદયહે મિસ્સે જાદે ઠવિદે મ્હદે અણસિટ્ટેવલિપા-
હુહદે પાહુહદે ષટ્ટિદે મુચ્છિદે અહમત્તમોપણાણ इत्थ मे जो कोई
गोवरिस्स अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ५ ॥

પઢિક્રમમિ મંતે ! સમણિદિયાણ વિરાહયાણ इत्थिविप्य.

रियासियाए दिड्डिविपरियासियाए मणविपरियासियाए वचि-
विपरियासियाए कायविपरियासियाए मोयखविपरियासियाए
उच्चावयाए सुमए दंसएविपरियासियाए पुञ्जरए पुञ्चखेलिए
खाणाचितासु तिसोतियासु इत्थ मे जो कोई देवसिओ राईओ
अइचारो अणचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ६ ॥

पडिक्कमामि भंते ! इत्थीकहाए अत्थकहाए भत्तकहाए राय-
कहाए चोरकहाए वेरकहाए परपासंडकहाए देसकहाए भासकहाए
अकहाए विकहाए शिट्टुण्लकहाए परपेसुण्णकहाए कदप्पियाए
कुक्कुच्चियाए डंवरियाए मोक्खरियाए अप्पपसंसणादाए परपरिवा-
दणादाए परदुगंछणादाए परपीडाकराए सावज्जाणुमोयणियाए
इत्थ मे जो कोई देवसिओ राईओ अइचारो अणचारो तस्स
मिच्छा मे दुक्कड ॥ ७ ॥

पडिक्कमामि भंते ! अट्टज्जाणे रुद्धज्जाणे इडलोयसण्णाए
परलोयसण्णाए आहारसण्णाए भयसण्णाए मेहुखसण्णाए परि-
ग्गहसण्णाए कोहसन्लाए माणसन्लाए मायसन्लाए लोहसन्लाए
पेम्मसन्लाए पिवाससन्लाए शियाणसन्लाए मिच्छादंसणसन्लाए
काहकसाए माणकसाए मायकसाए लोहकसाए किएहलेस्सपरिणामे
शीललेस्सपरिणामे काउलेस्सपरिणामे आरम्मपरिणामे परिग्गह-
परिणामे पडिसयाहिलासपरिणामे मिच्छादणपरिणामे असंजम
परिणामे पावजोगपरिणामे कायसुहाहिलासपरिणामे सहेसु रुवेसु
गंधेसु रसेसु फासेसु काइयाहिकरखियाए पदोसियाए पारंदाव-
णियाए पाणाइवाइयासु इत्थ मे जो कोई देवसिओ राईओ

अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ ८ ॥

पडिक्कमामि भंते एक्के भावे अणाचारे, वेसु रायदोसेसु, तीसु दंडेसु, तीसु गुत्तीसु, तीसु गारवेसु, चउसु कसाएसु, चउसु सण्णासु पंचसु मइच्चएसु, पंचसु समिदीसु छसु जीवणिकाएसु, छसु आवासएसु, सत्तसु मएसु, अट्ठसु मएसु, णवसु गंभवेरगुत्तीसु, दसविहेसु समणधम्मएसु, एयारसविहेसु उवासयपडिमासु, बारसविहेसु भिक्खुषडिमासु, तेरसविहेसु किरियाट्ठाणएसु, चउदसविहेसु भूदगामेसु, पण्णारसविहेसु पमापठाणएसु, सोलसविहेसु पवयणएसु सत्तारसविहेसु असंजमेसु, अट्ठारमविहेसु असंपराएसु, उणवीसाण खाहज्झाणएसु, बीसाण असमादिट्ठाणएसु, एक्कवीसाण सवलेसु, बावीसाण परीसहेसु, तेबीसाण सुइपडज्झाणएसु, चउबीसाण अरहंतेसु, पणवीसाण भावणासु, पणवीसाण किरियट्ठाणएसु, छवीसाण पुठवीसु, सत्तावीसाण अणुगारगुणएसु, अट्ठावीसाण सुआयारक्कपेसु एउणतीसाण पावसत्तपसंगेसु, तीसाण मोइणीठाणसु एक्कतीसाण कम्मविवाएसु, वत्तीसाण जिणोवएसु, तेतीसुसाण अच्चासणदाण, संखेवेण जीवाण अच्चासणदाण, अजीवाणं अच्चासणदाण, णाणस्स अच्चासणदाण, दंसणस्स अच्चासणदाण, अरत्तस्स अच्चासणदाण, तवस्स अच्चासणदाण, वारियस्स अच्चासणदाण, तं सव्वं पुब्बं दुच्चरिय गरहामि, आगामेसीएसु पच्चुपण्णं इक्कंतं पडिक्कमामि, अणागयं पच्चक्खामि अगारदिर्यं गरहामि, अल्लिदिर्यं णिंदामि, अणालोचियं आलोचेमि, आराइणमच्छुद्धेमि, विराइणं पडिक्कमामि इत्थ मे जो वेई देवसिओ

राईओ अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ६ ॥

इच्छामि भंते ! इमं शिगंथं पावयएँ अणुत्तरं केवलियं पडिपुएणं खेगाइयं सामाइयं संसुद्धं सल्लघट्टाणं सल्लवत्ताणं सिद्धि-
मग्गं सेट्ठिमग्गं खंतिमग्गं मुत्तिमग्गं पमुत्तिमग्गं मोक्खमग्गं पमोक्ख-
मग्गं शिज्जाणमग्गं शिन्वाणमग्गं सच्चदुक्खपरिहाणिमग्गंसुचरियप-
रिणिन्वाणमग्गंअवित्तहं अविसंति पवयएँउत्तमं तं सहहामि तं पत्ति-
यामि तं रोचेमि तं फासेमि इदोत्तरं अएणंअत्थि य भूदं (य भवं)
य भविस्सदि यण्येय वा दंसयेय वा चरित्तेय वा सुत्तेय वा
इदो जीवा भिज्झंति बुज्झंति मुच्चंति परिणिब्बयंति सच्चदुक्खा-
णमतं करंति पडिवियाणंति समणोमि संजदोमि उवरदोमि
उत्तसंतोमि उवहिलियडिमायमोसमिच्छणाण-मिच्छदंसण-
मिच्छचरिणं च पडिविरदोमि, सम्मणाण-सम्मदंसण-सम्मचरिणं
च रोचेमि जं जिण्वरेदिं पएणचं, इत्थ मे जो कोई देवसिओ
राईओ अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥१०॥

पडिक्कमामि भते ! सच्चस्स सच्चकालियाए इरियासमिदीए
भासासमिदीए एसणासमिदीए आदाणनिक्खेवणासमिदीए उणा-
रपस्सवणखेलसिंहाणयवियडिप्पइट्ठावणिसमिदीए मणगुत्तीए वचि-
गुत्तीए कायगुत्तीए पाणादिवादादो वेरमणाए सुसावादादो
वेरमणाए अदिण्णादाणादो वेरमणाए मेहुणादो वेरमणाये, परि-
ग्गहादो वेरमणाए राईमोयणदो वेरमणाए इत्थ मे जो कोई देव-
सिओ राईओ अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥११॥

इच्छामि भंते ! वीरमत्तिकाउत्सग्गो जो मे देवसिओ

राईओ अइचारो अशाचारो आमोगो अशाभोगो काइओ वावओ
माखसिओ दुखिंतीओ दुन्मासिओ दुप्पारिखामीओ दुस्समिणीओ
खाखे दंसखे चरिरे सुत्ते समाइए, पंचएहं महन्वयाणं पंचएहं
समिदीयां, तिण्हं, गुत्तीयां, छण्हं जीवसिकायाणं, छण्हं आवासपाणं
विराहण्यए अट्टविहस्स कम्मस्सणिग्घादण्यए अण्यहा उस्सासिएण
वा खिस्सासिएण वा उम्मसिएण वाणिम्मिसि १ ख वा खासेएण
वा छिक्किएण वा जंमाइएण वा सुहुमेहिं अङ्गचलाचलेहिं दिट्ठिच-
लाचलेहिं, एदेहिं सन्वेहिं असमाहिपचेहिं आयारेहिं जाव अरहं-
ताणं भयवताणं पज्जुवासं करेमि ताव कायं पावकम्मं दुच्चरियं
वोस्सरामि ।

वदसमिदिंदियरोघो लोचो आवासयमचेलमण्हाराणं ।

खिदिसयणमदंतवणं ठिदिभोयणमेयमचं च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा समणारा ज्ञिणवरेहिं पण्यत्ता ।

एत्थ पमादकदादो अइचारादो खियणो हं ॥२॥

छेदोवट्ठावणं होहु मज्झं ।

अथ सर्वातिचारविशुद्धयर्थं दैवसिकप्रतिक्रमणक्रियायां पूर्वा-
चार्यानुक्रमेण सकलकर्मचयार्थं भावपूजावन्दनास्तवसमेतं निष्ठित-
करणवीरभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

(इति प्रतिज्ञाप्य) दिवसे १०८ रात्रौ च ५४ उच्छ्वासेषु
शमो अरहंताणं इत्यादि (दंडकं पठित्वा कायोत्सर्गं कुर्यात् पश्चात्)
थोस्सा मीत्यादि (चतुर्विंशतिस्तवं पठेत्) ।

यः सर्वाणि चराचराणि विधिवद्वद्रव्याणि तेषां गुणान्

पर्यायानपि भूतमाविभवतः सर्वान् सदा सर्वदा ।
 जानीते युगपत् प्रतिक्षणमतः सर्वज्ञ इत्युच्यते
 सर्वज्ञाय जिनेश्वराय मदते वीराय तस्मै नमः ॥१॥
 वीरः सर्वसुरासुरेन्द्रमहितो वीरं बुधाः संश्रिता
 वीरेणामिहतः स्वकर्मनिचयो वीराय मक्त्या नमः ।
 वीराचौर्यमिदं प्रवृत्तमतुलं वीरस्य वीरं तपो
 वीरे श्री-द्युति-क्रांति-कीर्ति-धृतयो हे वीर ! मद त्वयि ॥२॥
 वे वीरमादौ प्रणमन्ति नित्यं
 ध्यानस्थिताः संयमयोगयुक्ताः ।
 ते वीतशोका हि भवन्ति लोके
 संसारदुर्गं विषमं तरन्ति ॥ ३ ॥
 व्रतसमुदयमूलः संपमस्कन्धवन्धो
 यमनियमपयोमिवर्बितः शीलशाखः ।
 समितिकलिकभारो गुप्तिगुप्तप्रबालो
 गुणकुसुमसुगन्धिः सत्तपरिचित्रपत्रः ॥४॥
 शिवसुखफलदायी यो दयाल्लाययोधः
 शुभजनपथिकानां खेदनोदे समर्थः ।
 दुरितरविजतापं प्रापयन्नन्तर्भावं
 स भवविभवहान्यै नोऽस्तु चारित्रवृद्धः ॥५॥
 चारित्र सर्वजिनैश्चरितं प्रोक्तं च सर्वशिष्येभ्यः ।
 प्रणमामि पंचमेदं पंचमचारित्रलामाय ॥६॥
 धर्मः सर्वसुखाकरो हितकरो धर्मं बुधैश्चिन्वते ।

धर्मेणैव समाप्यते शिवसुख धर्माय तस्मै नमः ।

धर्माभास्त्यपरः सुहृद्भवभृतां धर्मस्य मूलं दया,

धर्मे चित्तमहं दधे प्रतिदिनं हे धर्म ! मां पालय ॥७॥

धम्मो मंगलमुद्दिष्टं अहिंसा संयमो तवो ।

देवा वि तस्म पणमंति जस्स धम्मो सया मणो ॥८॥

अंबलिका—

इच्छामि भंते ! पङ्क्तिमणादिचारमालोचेड, सम्माणाय-
सम्मदं सण-सम्मचरित्त-तव-वारियाचारेसु जम-णियम-संजम-सील
मूलुसारगुणेषु सच्चमईचारं सावज्जजोगं पडिविरदोमि असंखेज्ज-
लोगअज्जभवसाठाणणि अप्पसत्थजोगसण्णाणिदियकसायगार-
वकिरियासु भणवयणकायकरणदुप्पणिहाणणि परिचित्तिपाणि
किण्हणीलकाउलेस्साओ विकहापलिकुं चिण्ण उम्मगहस्सरदिअर
दिसोयमयदुगंछवेयणविज्जंभजंभाइआणि अट्ठरुहसंक्किलेसपरिणा-
माणि परिणामदाणि अणिहुदकरचरणभणवयणकायकरणेण
अबिखत्तबहुलपरायणेण अपडिपुण्णेण वासरक्खरावयपरिसंघा-
यपडिवत्तिण्ण वा अच्छाकारिदं मिच्छा मेलिद आमेत्तिदं वा मेलिदं
वा अण्णहादिएणं अण्णहापडिच्छदं आवासएसु परिहीणदाए
कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्णिदो वस्स मिच्छा
मे दुक्कट्ठं ।

वदसमिदिदियरोधो लोचो आत्रासयमचेलमयइत्थं ।

खिदिसयणमदंतवत्थं ठिदिभोयणमेयमत्तं च ॥ १ ॥

एदे खलु मूलगुणा समणार्यां जिणववेहिं पयणचा ।

एतथ पमादबदादो अइचारादो थियसो हं ॥ २ ॥
छेदोवट्टावणं होदु मज्झं ।

—०—

अथ सर्वातिचारविशुद्धयर्थं दैवसिकप्रतिक्रमणक्रियायां कृत-
दोषनिराकरणार्थं पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मव्यर्थं भावपूजावन्द-
नास्तवसमेतं चतुर्विंशतितीर्थकरभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

(इति प्रतिज्ञाप्य) शमो अरहंताणं इत्यादि दंडकं पठित्वा
कायोत्सर्गकुर्यात् थोस्समीत्यादि चतुर्विंशतिस्तव पठेत्
चउबीसं तित्थयरे उमहाइवीरपण्डिक्खमे वंदे ।

सच्चे सगणगणहरे सिद्धे सिरसा श्रमंसामि ॥१॥
ये लोकेऽष्टसहस्रलक्षणधरा ज्ञेयार्णवान्तर्गता
ये सम्यग्भवजालहेतुमथारचन्द्रार्कतेजोधिकाः ।
ये साध्विन्द्रसुराप्सरोगणशतैर्गीतप्रणुत्पाचिता-
स्तान् देवान् वृषभादिवीरचरमान् भक्त्या नमस्याम्यहम् ॥२॥

नामेयं देवपूज्ज जिनवरमजितं सबेलोकप्रदीपं
सर्वज्ञं संभवाख्यं मुनिगणवृषभं नंदनं देवदेवं ।
कर्मारिध्नं सुबुद्धिं वरकमलनिभं पद्मपुष्पाभिगन्धं
चातं दातं सुपाश्वं सकलशशिनिभं चन्द्रनामानमोडे ॥३॥

विख्यातं पुष्पदन्तं भवभयमथनं शीतलं लोकनाथं
श्रेयांसं शीलकोशं प्रवरनरगुरुं वासुपूज्यं सुपूज्यम् ।
मुक्तं दान्तेन्द्रिवासवं विमलमृषिपतिं सिंहसैन्यं मुनीन्द्रं

धर्मां सद्धर्मकेतुं शमदमनिज्जय, स्तौमि शान्तिं शरणयम् ॥४॥

कुन्धुं सिद्धालयस्थं भ्रमणवतिमरं त्यक्तभोगेषु चक्रं

मन्त्रिलं विख्यातगोत्रं स्वचरगणनुतं सुव्रतं सौख्यरोशिम ।

देवेन्द्रार्च्यं नमीशं हरिकुलतिलकं नेमिचन्द्रं भवान्तं

पार्ष्णी नागेन्द्रवन्द्यं शरणमहमितो वर्धमानं च भक्त्या ॥५॥

अञ्चलिका

इच्छामि मंते ! चउवीयतित्थयरभत्तिकाउस्सगगो कओ तम्सा
लोचेउं, पंचमहाकन्लाणसंपण्णाणां अट्टमहापाडिहेरसहियाणां
चउतीसातिसयविसेससंजुत्ताणां वत्तीसदेविंदमणिमउडमत्थमद्विदाणां
वलदेववासुदेवचक्रकहररिसिमुणिजइअणगारोवगूढाणां थुइसहस्सणि
लयाणां उमहाइवीरपत्तिअममगलमहापुरिसाणां खिच्चकालं अंचेमि,
पूजेमि वंदामि णमंसामि दुक्खक्खओ कम्मक्खओ वोहिलाहो
सुगइगमणां समाहिमरणां जिणगुणसंपत्ती होउ मज्झं ।

वदसमिर्दियरोधो लोचो आवासयमचेलमणहाराणं ।

खिदिसयणमदंतवण ठिदिभोयणमेयमत्तं च ॥ १ ॥

एदे खलु भूलगुणा समखाणां जिणवरेदिं पण्णत्ता ।

एत्थ पमादकदादो अइचारादो खियत्तो हं ॥ २ ॥

छेदोवट्ठावणं होदु मज्झं ।

अथ सर्वातिचारविशुद्धयर्थं दैवसिद्धप्रतिक्रमणक्रियायां
श्रीसिद्धमक्ति-प्रतिक्रमणमक्ति-निष्ठितकरणवीरमक्ति-चतुर्विंशति-
तीर्थकरमक्तीः कृत्वा तद्धोनादिकदेवविशुद्ध्यर्थं आत्मपवित्रीकर-
णार्थं समाधिभक्ति-कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

(इति विज्ञाप्य) श्रमो अरहंताखं इत्यादिद्वंद्वकं पठित्वा कायोत्सर्गं कुर्यात् । धोस्तसामीत्यादिस्तवं पठेत् । अथेष्टप्राथेनेत्यादि पूर्वोक्तां समाधिभक्तिं पठेत् ।

इति दैर्घ्यमकप्रतिक्रमणं रात्रिप्रतिक्रमणं वा समाप्तम् ।

५६ पाक्षिकादि-प्रतिक्रमणम् ।

(शिष्यसमर्थः पाक्षिकादिप्रतिक्रमे लक्ष्मीभिः सिद्धश्रुताचार्य-भक्तिभिराचार्यं वन्देरन्)

नमोऽस्तु आचार्यवन्दनायां प्रतिष्ठापनसिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहम्--

(जाप्य ६)

सम्मक्षणदंसखवीरियसुहुमं तहेव अवगहर्ण ।

अगुरुलहुमन्वाहः अद्वुगुणा होति सिद्धाणं ॥१॥

तवसिद्धे खपसिद्धे संजमसिद्धे चरिससिद्धे य ।

खाणम्मि दसखम्मि य सिद्धे सिरसा खमंसामि ॥२॥

नमोऽस्तु आचार्यवन्दनायां प्रतिष्ठापनश्रुतभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहम्

(जाप्य ६)

कोटीशतं द्वादश चैव कोट्यो लक्षाण्यशीतिःपञ्चिकानि चैव ।

पञ्चाशदष्टौ च सहस्रसंख्यमेतच्छ्रुतं पञ्चपदं नमामि ॥१॥

अरहंतमासियत्थं गणहरदेवेहि गंधियं सम्मं ।

पञ्चमामि मच्चिजुचो सुदणायमहोवहिं सिरसा ॥२॥

नमोऽस्तु आचार्यवन्दनायां प्रतिनिष्ठापनाचार्यमक्तिकायेत्सर्गं
करोम्यहम्—

(जप्या ६)

श्रुतजलधिपारगेष्वः स्वपरमतविभावनापटुमतिभ्यः ।

सुचरिततपोनिधिभ्यो नमो गुरुभ्यो गुणगुरुभ्यः ॥१॥

छत्तीसगुणसमग्रे पञ्चविहाचारकरणसंदरिसे ।

सिस्साणुगहकुमले धम्माहरिण सदा बंदे ॥ २ ॥

गुरुमशिसंज्ञमेण य तरंति संसारसायरं घोरम् ।

क्षिण्णाति अहुक्कम्मं जम्मणां जम्मणमणां य पावेंति ॥३॥

ये नित्यं व्रतमंत्रहोमनिरता ध्यानाग्निहोत्राकुलाः

षट्कर्माभिरतास्तपोधनाः साधुक्रियाः साधवः ।

शीलप्रावरणा गुणप्रहरणाच्चन्द्रार्कतेजोधिका

मौञ्चद्वारकपाटपाटनमटाः प्रीर्णतु मां साधवः ॥ ४ ॥

गुरवः पान्तु नो नित्यं ज्ञानदर्शननायकाः ।

चारित्रार्णवगंधीरा मौञ्चमार्गोपदेशकाः ॥ ५ ॥

ततः हृष्टदेवतानमस्कारपूर्वकं "समता सर्वभूतेषु" इत्यादि
पठित्वा गणां 'शिष्यसधर्मगणयुक्तः "विद्वानुद्धूतकर्म" इत्यादिकां
गुर्वी सिद्धभक्तिं साचलिकां, "येनेद्रान्" इत्यादिकां च चारित्रभक्तिं
वृद्धदालोचनासठितां, अहंद्गद्गारकस्याग्रे कुर्यान् । सैषा सूरैः शिष्य-
सधर्मणां च साधारणी क्रिया ।

नमः श्रीवर्धमानायनिर्धूतकलिलात्मने ।

सालोकानां त्रिलोकानां यद्विद्या दर्पणायते ॥१॥

समता सर्वभूतेषु संयमः शुभभावना ।

आर्तरीद्रपरित्यागस्तद्धि सामायिकं मतम् ॥२॥

—०—

सर्वातिचारविशुद्धयर्थं *पाक्षिकप्रतिक्रमणायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजावन्दनास्तवसमेतं सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहम्—

(एगो अरहंतायं इत्यादिदंडकं पठित्वा कायोत्सर्गं कृत्वा योस्मासि इत्यादिकं विधाय सिद्धानुद्धूतकर्म इत्यादिसिद्धभक्तिं सांचलिकां पठेत् ।)

सिद्धिभक्तिः—

सिद्धानुद्धूकर्मप्रकृतिसमुदयान्साधितात्मस्वभावान्-

वन्दे सिद्धिप्रसिद्धयै तदनुपमगुणप्रग्रहाकृष्टितृष्टः ।

सिद्धिः स्वात्मोपलब्धिः प्रगुणगुणगयोच्छादिदोषापहारा-

द्योग्योपादानयुक्त्या दृषद् इह पथा हेमभावोपलब्धिः ॥१॥

नाभावः सिद्धिरिष्टा न निजगुणहतिस्तत्तपोभिर्न युक्ते-

रस्त्यात्मानादिबद्धः स्वकृतजफलश्रुतत्वयान्मोक्षभागी ।

ज्ञाता द्रष्टा स्वदेहप्रमितिरुपसमाहारविस्तारधर्मा

प्रौढोत्तमिष्ययात्मा स्वगुणयुत इतो नान्यथां साध्यसिद्धिः ॥२॥

स त्वन्तर्बाह्यहेतुप्रभवविमलसदर्शनज्ञानचर्या-

संपद्धेतिप्रघातक्षतदुरिततया व्यञ्जिताचिन्त्यसारैः ।

*—चातुरमासिकप्रतिक्रमणायां सांवत्सरिकप्रतिक्रमणायां चैति तत्तत्प्रतिक्रमणायां पठेत् ।

कैवल्यज्ञानदृष्टिप्रवरसुखमहावीर्यसम्यक्त्वलब्धि-
 ज्योतिर्वातायनादिस्थिरपरमगुह्यैरद्भुतैर्मासमानः ॥३॥
 ज्ञानन्पश्यन्समस्तां सममनुपरतं सम्प्रतृप्यन्वितन्वन्
 धुन्वन्ध्वान्तं नितांतं निचितमनुसमं प्रीणयन्नीशभावम् ।
 कुर्वन्सर्वप्रज्ञानामपरमभिभवन् ज्योतिरात्मानमात्मा-
 आत्मन्येवात्मनामौ क्षणमुपजनयन्सत्स्वयम्भूः प्रवृत्तः ॥४॥
 छिन्दन् शेषानशेषान्निगलवलकलीस्तैरनंतस्वभावैः
 सूक्ष्मत्वाग्रधावगाहागुरुलघुकुणैः क्षायिकैः शोभमानः ।
 अन्यैश्चान्यव्यपोहप्रवणविषयसंप्राप्तिलब्धिप्रभावै-
 रुर्ध्वव्रजस्वभावात्समयमुपगतो धाम्नि संतिष्ठतेऽग्रे ॥ ५ ॥
 अन्याकाराप्तिहेतुर्न च भवति परो येन तेनाल्पहीनः
 प्रागात्मोपात्तदेहप्रतिकृतिरुचिराकार एव ह्यमूर्तः ।
 क्षुत्तृष्णाश्वासकामज्वरमरणाचरानिष्टयोगप्रमोह-
 व्यापत्याद्युग्रदुःखप्रभवभवहतेः केास्य सौख्यस्य माता । ६॥
 आत्मोपादानसिद्धं स्वयमतिशयवद्दीप्तबाधं विशालं
 वृद्धिहासव्यपेतां विषयविरहितं निष्प्रतिद्वन्द्वभावम् ।
 अन्यद्रव्यानपेक्षं निरुपमममितं शाश्वतं सर्वकाल—
 मुक्तुष्टानन्तसारं परमसुखमतस्तस्य सिद्धस्य ज्ञातम् ॥ ७ ॥
 नार्थः क्षुत्तृद्विनाशाद्विविधरसयुतैरक्षपानैरशुच्या—
 नास्पृष्टेर्गेन्धमान्यैर्न हि मृदुशयनैर्ग्लानिनिद्राद्यभावात् ।
 आतङ्कात्तेरभावे तदुपशमनसङ्गे प्रज्ञानार्थतावद्
 दीपानर्थक्यवद्वा व्यपगततिमिरे दृश्यमाने समस्ते ॥ ८ ॥

तादृक्सम्पत्समेता विविधनयतपः संयमज्ञानदृष्टि-

चर्यासिद्धाः समन्तात्प्रविततयशसो विश्वदेवाधिदेवाः ।

भूता भव्या भवन्तः सकलजगति ये स्तूयमाना विशिष्टै—

स्तान्सर्वाभौम्भनन्ताभिजिगमिषुरं तत्स्वरूपं त्रिसन्ध्यम्॥६॥

इच्छामि भन्ते ! सिद्धिभक्ति-काउस्सगो कञ्चो तस्सालोचेउं

सम्भयाणसम्भदंसखसम्भचारित्तुत्ताणं, अट्टविहकम्मविप्पमु-

क्काणं, अट्टगुणसंपण्णाण, उड्ढलोयमत्थयम्मि पइट्ठियाणां,

तवसिद्धाणं खयसिद्धाणं, संजमसिद्धाणं, अतीताणगदवट्टमाणका-

लत्तयसिद्धाणं, सव्वसिद्धाणं सया णिच्चकालं अंचेमि, वंदामि,

पूजेमि, णमंसामि दुक्खक्खञ्चो कम्मक्खञ्चो बोहिलाहो सुगई-

गमणं समादिमणं जिणगुणसंपत्ती होउ मज्झं ।

सर्वातिचारविशुद्ध्यर्थं आलोचनाचारित्रभक्तिकायोत्सर्गं

करोम्यहं—

(इत्युच्चार्य “णमो अरहंताणं” इत्यादि दण्डकं पठित्वा कायमुत्सृज्य
“थोस्सामि” इत्यादि दण्डकमधीत्य “येनेन्द्रान्” इत्यादि चारित्रभक्ति
सालोचनां पठेत्—)

येनेन्द्रान्धुवनत्रयस्य विलसत्केयूरहारांगदान्

भ स्वन्मौलिमणिप्रभाप्रविशरोक्षुज्जोत्तमाङ्गाञ्जतान् ।

स्वेषां पादपयोरुहेषु मुनयश्चक्रुः प्रकामं सदा

वन्दे पंचतयं तमद्य निगदन्नाचारमम्यर्चितम् ॥१॥

अर्थव्यंजनतद्द्वयाविकलताकालोपश्रावप्रश्रयाः

स्वाचार्याद्यनपह्नवो बहुमतिश्चेत्यष्टधा व्याहृतम् ।

श्रीमज्जातिकुलेन्दुना मगवता तीर्थस्य कर्त्राऽञ्जसा
 ज्ञानाचारमहं त्रिधा प्रणिपताम्युद्धूतये कर्मणाम् ॥ २ ॥
 शंकादृष्टिबिमोहकांक्षणविधिभ्यावृत्तिसन्नद्धतां
 वात्सल्यं विचिकित्सनादुपरति धर्मोपवृंहक्रियाम् ।
 शक्त्या शासनदीपनं हितपथाद्भ्रष्टस्य संस्थापनम्
 बन्दे दर्शनगोचरं सुचरितं मूर्ध्ना नमन्नादरात् ॥ ३ ॥
 एकांति शयनोपवेशनकृतिः सन्तापनं तानवम्
 संख्यावृत्तिनिबन्धनमनशनं विष्वाणमद्धोदरम् ।
 त्यागं चेन्द्रियदन्तिनो मदयतः स्वादो रसस्यानिशम्
 षोढा बाह्यमहं स्तुवे शिवगतिप्राप्त्यभ्युपायं तपः ॥ ४ ॥
 स्वाध्यायः शुभकर्मणश्च्युतवतः संप्रत्यवस्थापनं
 ध्यानं व्यापृतिरामयाविनि गुरौ वृद्धे च बाले यतौ ।
 कायोत्सर्जनसत्क्रिया विनय इत्येवं तपः षड्विधं
 बन्देऽभ्यन्तरमन्तरङ्गवलवद्विद्वेषिविष्वंसनम् ॥ ५ ॥
 सम्यग्ज्ञानविलोचनस्य दधतः श्रद्धानमर्हन्मते
 वीर्यस्याविनिगूहनेन तपसि स्वस्य प्रयत्नाद्यतेः ।
 या वृत्तिस्तरणीव नौरविवरा लघ्वी भवोदन्वतो
 वीर्याचारमहं तमूर्जितगुणं बन्दे सतामर्चितम् ॥ ६ ॥
 तिस्रः सत्तमगुप्तयस्तनुमनोभाषानिमित्तोदयाः
 पञ्चेर्यादिसमाश्रयाः समितयः पञ्चव्रतानीत्यपि ।
 चारित्र्योपहितं त्रयोदशतयं पूर्वं न दृष्टं परै-
 राचारं परमेष्ठिनो जिनपतेर्वीरं नमामो वयम् ॥ ७ ॥

आचारं सहपंचमेदमुदितं तीर्थं परं मंगलं
 निग्रधानपि सच्चरित्रमहतो वंदे समग्रान्यतीन् ।
 आत्माधीनमुखोदयामनुपमां लक्ष्मीमविष्वंसिनी-
 मिच्छन्केवलदशनावगमनप्राज्यप्रकाशोज्ज्वलाम् ॥ ८ ॥
 अज्ञानाद्यदवीशृतं नियमिनोऽवतिष्यहं चान्यथा
 तस्मिन्नर्जितमस्यति प्रतिनवं चैनो निराकुर्वति ।
 वृत्तेसप्ततयीं निधिं सुतपसाभूषि नयत्यदभुतं
 तन्मिथ्या गुरु दुष्कृतं भवतु मे स्वं निंदतो निंदितम् ॥ ९ ॥
 संसारव्यसनाहतिप्रचलितः नित्योदयप्रार्थिनः
 प्रत्यासन्नविमुक्तयः सुमतयः शक्तिनसः प्राणिनः ।
 मोक्षस्यैव कृत विशालमतुलं सोपानमुच्चैस्तरा-
 मारोहन्तु चरित्रमुत्तममिदं जैनेन्द्रमोजस्विनः ॥ १० ॥

आलोचना

इच्छामि भंते ! अट्टमियम्मि आलोचेउं, अट्टएहं दिवसाणां
 अत्रएहं राईणां अन्मंतरादे पंचविहो आयारो शाखायारो दंसणायारो
 तवायारो कीरियायारो चरियायारो चेदि ।

इच्छामि भंते ! पक्खियम्मि आलोचेउं, पण्णरसएहं दिव-
 साणं पण्णरसएहं राईणां अन्मंतराओ पंचविहो आयारो शाखा-
 यारो दंसणायारो तवायारो कीरियायारो चरियायारो चेदि ।

इच्छामि भंते ! चाउमासियम्मि आलोचेउं, चउएहं मासाणां
 अट्टएहं पक्खाणं बीसुत्तरसयदिवसाणं बीसुत्तरसयरईणां अन्मं-
 तराओ पंचविहो आयारो शाखायारो दंसणायारो तवायारो

वीरियायारो चरित्तायारो चेदि ।

इच्छामि भवै संवच्छरियम्मि आलोचेउं, वारमएहं मोसारुं,
चउवीसएहं पक्खारु, तिहं छावड्डिसयदिवमारुं, तिहं छावड्डिसय-
रारुं अम्मंतराओ पंचविहो आयारो णाणायारो दंसणायारो
तवायारो वीरियायारो चरित्तायारो चेदि ।

— — —

तत्थ णाणायारो : काले, विण्णर, उववाणे, बहुमाणे, तहेव
अणिएहवणे, विज्झ अत्थ तदुमये चेदि णाणायारो अट्टविहो
परिहाविहो, ते अक्खरहीणं वा, सरहीणं वा, पदहीणं वा,
विज्झहीणं वा, अत्थहीणं वा, गंथहीणं वा, थएमु वा, थुईसु
वा, अत्थक्खण्णेषु वा, अणियोगेषु वा, अणियोगहारेणु वा,
अकाले सज्झाआ कओ वा, कारिदा वा, कीरंतो वा समणुम-
ण्हो, काले वा परिहाविहो, अच्छाकारिदं, मिच्छा मेलिदं,
आमेलिदं, वामेलिदं अण्हादिणं, अण्हा पडिच्छिदं आवा-
सएणु परिहीणदाए, तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ १ ॥

दसणायारो अट्टविहो, णिस्संकिय, णिक्कखिय, णिव्विदिगिच्छा
अमूदिट्ठी य, उवगूहणं ठिदिकरणं वच्छन्त पहावणा चेदि ।
अट्टविहो परिहाविहो, संकाए कंखाए विदिगिच्छाए अण्हदिट्ठी-
पसंसणदाए पापालएहपसंसणदाए अणायदणसेवणदाए अवच्छ-
न्तदाए अप्पहावणदाए, तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ २ ॥

तवायारो वारसविहो, अम्मतरो छव्विहो बाहिरो छव्विहो
चेदि तत्थ बाहिरो अणसणं आमोदरियं विचिपरिसंखा रसपरि-

चाओ सरीरपरिच्चाओ विविचासयणासणं चेदि । तत्थ अन्मत्तरो पायच्छिचं विण्णओ वेज्जावच्चं सज्झाओ भाणं विउस्सग्गो चेदि । अन्मत्तरं वादिरं वारसविहं तवोकम्मं ण कदं णिसएण्ण, पडिक्कतं, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ३ ॥

वीरियायारो पंचविहो परिहाविदो वरवीरियपरिक्रमेण जहुचमाणेण वलेण वीरिण्ण परिक्रमेण णिगूहियं तवोकम्मं ण कम्मं णिपण्णण पडिक्कतं तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ४ ॥

चरित्तायारो तेरसविहो परिहाविदो, पंचमहव्वयाणि, पच समिदीओ, तिगुचीओ चेदि । तत्थ पढममहव्वदं पाणादिवादादो वेरमणं । से पुढविकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, आउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, तेउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वाउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा; वणफफुदिकाइया जीवा अणंताणंता हरिया गीया अंकुरा छिण्णाभिण्णा तस्स उदावणं परिदावणं विराहणं उवघादो कदो वा करिदो वा कीरन्तो वा समणुमण्णदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

वेइंदिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, कुबिखकिमि इंसु-खुल्लय-वराडय, अवसरिद्ध-गंडवाल-संबुवकसिप्प पुलविकाइयातेसि उदावणं परिदावणं विराहणं उवघादो कदो वा करिदो वा कीरन्तो वा समणुमण्णदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

तेइंदिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, कुंभुदेहिय-विद्धिय-गोमिंद-गोज्जव-मवकुण-पिपीलियाइया, तेसि उदावणं परिदावणं विराहणं उवघादो कदो वा करिदो वा कीरन्तो वा समणुमण्णदो

तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ।

चउरिंदिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, दप्पमंसय-मक्खिय
पर्यंग-कीड-ममर-महुयरि-गोमक्खियाइया, तेअिउदावणं परिदावणं
विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्हिदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ।

पंचिंदिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, अंहाइया पोदाइया
जराइया रसाइया संसेदिमा सम्मुच्छिमा उब्भेदिमा उववादिमा
अवि चउरासीदिजोखि पमुहसदसहस्सेसु, एदेसिं उदावणं परिदा-
वणं विराहण उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुम-
ण्हिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ १ ॥

आहावरे दुब्बे महव्वदे मुसावादादो वेरमणं, से केहेण वा
माणेण वा माएण वा लोहेण वा राएण वा दोसेण वा मोहेण वा
हस्सेण वा भएण वा पमादेण वा पेम्मेण वा पिवासेण वा
लज्जेण वा गारवेण वा अणादरेण वा केणवि कारणेण जादेण वा
सव्वो मुसावादो भासिओ भासाविओ भासिज्जन्तो वि समणुम-
ण्हिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ २ ॥

आहावरे तब्बे महव्वदे अदिण्णदाणादो वेरमणं, से गामेवा
णयरे वा खेहे वा कव्वट्ठ वा मडवे वा मंडले वा पट्टुखेवा दोणमुहे वा
घोसे वा आसमे वा सहाए वा संवाहे वा सण्णवेसेवा तिणं वा कट्ठं
वा विपडि वा मणि वा एवमाइय अदत्तं गिण्हिय गेएहावियं
गेएिहज्जंतं समणुमण्हिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ ३ ॥

आहावरे चउत्थे महव्वदे मेहुणादो वेरमणं, से देविएसु वा

माणुसिएसु वा तेरिच्छिएसु वा अवेयल्लिएसु वा मणुणामणुणोसु
 रुवेसु मणुणामणुणोसु सददेसु मणुणामणुणोसु गंधेसु मणुणामणु-
 णोसु रसेसु मणुणामणुणोसु फासेसु चर्म्मिन्दियपरिणामे सोर्दि-
 दियपरिणामे चाश्मिन्दियपरिणामे जिम्भिन्दियपरिणामे फासिन्दिय
 परिणामे शोह् दिवपरिणामे अगुत्तेण अगुत्तिदिण्णं शवविहं भंभ
 चरियं च रक्खियं च रक्खावियं च रक्खिज्जंतो वि समणुम-
 णिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ ४ ॥

आहावरे पंचमे अहव्वदे परिग्गहादो वेरमणां सो वि पर-
 ग्गहो दुविहो अम्मंतरो बाहिरो चेदि तत्थ अम्मंतरो परिग्गहो
 णाणावरणीयं दंसणावरणीयं वेयणीयं मोहणीयं आउग्गं णामं
 गोदं अंतरायं चेदि अट्ठविहो, तत्थ बाहिरो परिग्गहो उवयरण भंढ-
 फलह-पीढ-कमंडलु-संधार-सेज्जउवसेज्ज-भत्त-पाणादिमेण्ण अणे-
 यविहो, एदेण परिग्गहेण अट्ठविहं कम्मरयं वट्ठं वट्ठावियं वट्ठज्जंतं
 पि समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ ५ ॥

आहावरे छट्ठे अणुव्वदे राहभोयणादो वेरमणां, से असणां पाणां
 खाइयं रसाइयं चेदि चउत्विहो आहारो, से तित्तो वा कहुओ वा
 कसाइलो वा अमिलो वा महुरो वा लवणो वा दुच्चित्तियो दुग्मा-
 सियो दुप्परिणामियो दुस्सिमिणियो रत्तोए भुत्तो भुज्जवियो
 भुज्जिजंतो वा समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ ६ ॥

पंचसमिदीओ ईरियासमिदी मासासमिदी एसणासमिदी
 आदावण्णसिक्खेवण्णसमिदी उच्चारपस्सवण्णखेलसिंहाण्यवियडिप-
 इट्ठावण्णसमिदी चेदि । तत्थ ईरियासमिदीपुब्बुत्तरदक्खिणपच्छिम

चउदिसिबिदिसासु विहरमाणेण जुगंतरदिट्ठिणा दट्ठ्वा डवडव-
चरियाए पयाददोसेण पाण-भूद-जीव सत्ताणं उवघादो कदो वा
वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्हिदो तस्स मिच्छा मे
दुक्कडं ॥ ६ ॥

तत्थ भासासमिदी कक्कसा कड्डया परसा णिट्ठुता करको-
हिणी मज्झंकिता अइमाणिणी अण्यंकरा छेयंकरा भूयाण वहं-
करा चेदि दसहिवा भासा भासिया भासाविया भासिज्जन्तो पि सम-
णुमण्हिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ७ ॥

तत्थ एसणासमिदी आहाकम्मेण वा पच्चाकम्मेण वा
पुराकम्मेण वा उहिट्ठयडेण वा णिहिट्ठयडेण वा कीडयडेण वा
साइया रसाइया सहज्जला सधूमिया अग्निदीए अग्निव ज्जहं
जीवणिकायाणं विराहणं काऊण अपरिसुद्धं भिक्खं अणं पाणं
आहारादियं आहारियं आहारावियं आहारिज्जंतं पि समणु-
मण्हिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं । ८॥

तत्थ आदावणणिकखवणसमिदी चक्कलं वा फलहं वा
पोथयं वा कमंडलं वा वियडिं वा मणिं वा एवमाइयं उवयरणं
अप्पडिलेहिऊण गेएहंतेण वा ठवंतेण वा पाण-भूद-जीव-सत्ताण
उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्हिदो तस्य
मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ९ ॥

तत्थ उच्चार-पस्सवण-खेल-सिंहाणय-वियडिपइट्ठावणिया
समिदी रत्तीए वा वियाले वा अचक्खु विसए अवत्थंहिले अब्भो-
वयासे सण्हिडे सवीए सहरिए एवमाइएसु अप्पासुगट्ठाणेषु पइडो-

वतेण पाण-भृद-जीव-सत्ताण उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरितो वा समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ १० ॥

तिण्णि गुत्तीओ मणगुत्तोओ वचिगुत्तीओ कायगुत्तीओ चेदि, तत्थ मणगुत्ती अट्ठे भाण्णे रुद्धे भाण्णे इहलोपसंखाए पर-लोयसंखाए आहारसंखाए भयसंखाए मेदुसंखाए परिग्ग-हसंखाए एव माइयासु जा मणगुत्ती ण रक्खिया ण रक्खाविया ण रक्खिज्जन्तं पि समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ११ ॥

तत्थ वचिगुत्ता इत्थिक्कहाए अत्थक्कहाए भसक्कहाए राय-क्कहाए चोक्कहाए वेरक्कहाए परपासंढक्कहाए एवमाइयासु जा वचिगुत्ती ण रक्खिया ण रक्खाविया ण रक्खिज्जन्तं पि समणु-मण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ १२ ॥

तत्थ कायगुत्ती चित्तकम्मेसु वा पोसकम्मेसु वा कट्टकम्मेसु वा लेप्पकम्मेसु वा एवमाइयासु जा कायगुत्ता ण रक्खिया ण रक्खाविया ण रक्खिज्जन्तं पि समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ १३ ॥

णवसु वमचेरगुत्तीसु चउसु मण्णासु, चउसु पण्णसु, दोसु अट्ठरुद्धसंक्किलेसपरिणामेसु तीसु अप्पसत्थसंक्किलेसपरिणामेसु, मिच्छाणाण मिच्छादंसण-मिच्छाचरिणेसु, चउसु उवसग्गेसु, पंचसु चरिणेसु, छसु जीवणिकाएसु, छसु आवासएसु, सत्तासु मएसु, अट्ठसु सुद्धीसु (णवसु वमचेरगुत्तीसु) दससु समणव-म्मेसु, दससु धम्मज्जाणेषु, दससु वुड्ढेसु वारसेसु संजमेसु, बावीसाए परीसहेसु, पण्णवीसाए मावणासु, पण्णवीसाए किरियासु अट्ठारस-

सीलसहस्त्रेषु, चठरासीदिगुणसप्तसहस्त्रेषु, मूलगुणेषु, उत्तरगु-
णेषु, अष्टमियम्भि पन्निखयम्भि चउमासियम्भि संवच्छरियम्भि
अइक्कमो वडिक्कमो अइचारो अण्णचारो आमोगो अण्णामोगो
ओ तं पडिक्कमामि मए पडिक्कतं; तस्स मे सम्मत्तमरणं समा-
हिमरणं पंडियमरणं वीरियमरणं दुक्खक्खओ कम्मक्खओ बोहि-
लाहो सुगइगमयं समाहिमरणं जिणगुणसम्पत्ती हो३ मज्झं ।

(केवलमाचार्यो 'एमो अरहंताणां' इत्यादि पंचपदान्युच्चार्य
कायोत्सर्गं कृत्वा "ओस्सामि" इत्यादि भणित्वा "नवसिद्धे" इत्यादि-
गार्थां साञ्चलिकां पाठित्वा, पुनः प्रागुक्तविविधं कृत्वा "प्रावृट्काले सवि-
द्युत्तु" इत्यादिकां योगिभक्तिं साञ्चलिकां पाठित्वा "इच्छामि भन्ते ! चार-
त्ताचारोत्तेरमविहो" इत्यादि दण्डकपंचकमधीत्य तथा 'बहममिदिदिय'
इत्यादिकं "छेदेवद्वावणं होदु मज्झं" इत्यन्तं त्रिःपठित्वा स्वबोधान्
देवस्थाने आलोचयेत् । बोधानुसारेण प्रायश्चित्तं च गृहीत्वा "पंच-
महाव्रत" इत्यादि पाठं त्रिभणित्वा योग्यशिष्यादेः प्रायश्चित्तं निवेश देवाय
गुरुभक्तिं दद्यात् । ततः पुनः आचार्ययुक्ताः शिष्यसधर्माणः सूरेश्वरे इम-
मेव पाठं पठित्वा प्रतिक्रान्तिस्तुतिं कुर्युः । तथा—)

नमोऽस्तु सर्वातीचारविशुद्धयर्थं सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करो-
म्यहम्—

("एमो अरहंताणां" इत्यादि पंचपदान्युच्चार्य कायोत्सर्गं कृत्वा
ओस्सामीत्यादि भणित्वा—)

सम्मत्तणाणदंसणवीरियसुहुमं तहेव अवगहणं ।

अगुरुलहुमव्वावाहं अट्टगुणा होति सिद्धाणं ॥१॥

तवसिद्धे णयसिद्धे संजमसिद्धे चरिसिद्धे य ।

णाणम्मि दंसणम्मि य सिद्धे सिरसा णमंसामि ॥२॥

इच्छामि मंते ! सिद्धमक्तिकाउरसगो कश्चो तस्सालोचेउं,
सम्भणायसम्मदंसणसम्मचारित्तजुचाणं अट्ट विहकम्मविप्पमु-
वकाणं अट्ठगुणसपण्णाणं उट्ठलोयमत्थयम्मि पइट्ठियाणं तव-
मिद्धाणं णय-सिद्धाणं संजमसिद्धाणं अतीताणगदवड्डमाणकाल-
त्तयसिद्धाणं सच्चसिद्धाणं सया णिच्चकालं अवेमि वंदामि खमं-
सामि दुक्खस्सव्वा कमक्खओ बोहिलाहो सुगइगमणं समाहि-
मणं जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

नमोऽस्तु सर्वातिचागविशुद्धार्थमालोचनायोगिमक्तिकायो-
त्सर्गं करोम्यहम्—

(“शमो अग्रहंताणं इत्यादि पंचपदान्युक्तचार्य कायोत्सर्गं कृत्वा
शोस्मामीति पठित्वा—)

प्राश्रुट्काले सविद्युत्प्रपतितसलिले वृक्षमूलाधिवासाः

हेमन्ते रात्रिमध्ये प्रतिविगतमयाः काष्ठवन्धकदेहाः ।

ग्रीष्मे सूर्याशुतप्ता गिरिशिखरगताः स्थानकूटान्तरस्था—

स्ते मे धर्मं प्रदद्युर्मुनिगणवृषभा मोक्षनिःश्रेयिभूताः ॥१॥

गिम्हे गिरिसिहरत्था वरिसायाले रुक्खमूलरयणीसु ।

सिसरे बाहिरसयणा ते साहु वंदिमो णिच्चं ॥२॥

गिरिकन्दरदुर्गेषु ये वमन्ति दिगम्बराः ।

पाणिपात्रपुटाहारास्ते यांति परमां गतिम् ॥३॥

इच्छामि मंते ! योगिमक्तिकाउरसगो कश्चो तस्सालोचेउं,
अट्ठाइअदोवदोसमुद्देसु पण्णारसकम्मभूमिसु आदावणरुक्ख-
मूलअम्मोवांसठाणमोणवीरासखेक्कपासकुवकुडासणचउत्तपक्ख-

खवणादिजोगजुत्तार्ण सच्चसाहृणं अचेमि पूजेमि वंदामि शम-
सामि दुक्खक्खओ कम्मक्खओ बोदिल-हे। मुगइमणं समाहिम-
रणं जिणगुणसपत्ति होउ मज्झ ।

(आलोचना--)

इच्छामि भंते ! चगित्तायागे तेरमविहो परिदाविदो, पंच-
महव्वदाणि पंचसमिदीओ तोगुत्तीओ चेदि । तत्थ पढमे महव्वदे
पाणादिवादादो वेग्मणं से पुढवीकाइया जीवा असंखेज्जासखेज्जा,
आउकाइया जीवा असंखेज्जासखेज्जा, तेउकाइया जीवा असंखेज्जा-
संखेज्जा, बाउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वणफफदिकाइया
जीवा अणंताणंता हरिया बीया अकुरा छिएणा भिएणा, एदेसि
उद्दावणं परिदावणं विराइणं उवघादो कदो वा कारिदो वा
कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कड' ॥ १ ॥

वेइदिया जीवा असंखेज्जासखेज्जा कुक्खिक्खिम्मि संख-
सुल्लय-वराडय अक्ख-रिदु-गंडवाल रुवुक्क सिप्पि-पुलविकाइया,
एदेसि उद्दावणं परिदावणं विराइणं उवघादो कदो वा कारिदो वा
कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कड' ॥ २ ॥

तेहन्दिवा जीवा असंखेज्जासखेज्जा कुन्धुहेदिय-विंछिय-गोमि
द-गोजुव मक्कुण-पिपीलियो, एदेसि उद्दावणं परिदावणं उवघादो
कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्समिच्छा मे
दुक्कड' ॥ ३ ॥

चउरिंदिया जीवा असांखेज्जासांखेज्जा दंसमसयमक्खिय-

पयङ्गकीडभमरमहुयरगोमक्खिया, एदेसि उद्दावणं परिदावणं
विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरतो वा समणुमण्णदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ४ ॥

पंचिदिया जीवा असंखेज्जासखेज्जा अंढाइया पोदाइया
रसाइया संसेदिमा सम्मुच्छिमा उम्भेदिमा उववादिमा अविचउ-
रासीदिजेणिपमुहसदसहस्सेसु, एदेसि उद्दावणं परिदावणं विरा-
हणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरतो वा समणुमण्णदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ५ ॥

वदसमिदिदियरोधो लोचो आवासयमवेलमण्हाणं ।

खिदिसयणमदंतवणं ठिदिमोयणमेयमर्चं च ॥ १ ॥

एदे खलु मूलगुणा समणाणां जिणवरेहिं पण्णत्ता ।

एत्थ पमादकदादो अइचारादो णियत्तो इ ॥ २ ॥

छेदोवद्दावणं होउ मज्झं ॥ ३ ॥

प्रायश्चित्ताशोभनरसपरित्यागः क्रियते ।

पंचमहाव्रत-पंचसमिति-पंचेन्द्रियरोध-लोच-वडावश्यकक्रियाद-
योऽष्टाविंशतिमूलगुणाः, उत्तमच्चमामार्दवार्जयशौचसत्यसंयमतप-
स्त्यागाकिंचन्यब्रह्मचर्याणि दशताक्षिको धर्मः, अष्टादशशील-
सहस्राणि, चतुरशीतिलक्षगुणाः त्रयोदशविधं चारित्रं, द्वादशविधं
तपश्चेति सकलसम्पूर्णं अर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसर्वसाधुसाक्षिक
सम्पत्त्वपूर्वकं दृढव्रतं सुव्रतं समारूढं ते मे भवतु ॥ ३ ॥

नमोऽस्तु निष्ठापनाचार्यप्रतिक्रियात्सर्गं करोम्यहम्—

(६ जाप्य)

भुतजलधिपारगेभ्यः स्वपामतविभावनापदुमतिभ्यः ।

सुचरिततपोनिधिभ्यो नमो गुरुभ्यो गुणगुरुभ्यः ॥ १ ॥

छपीसगुणसमग्ने पंचविहाचारकरणसंदरिसे ।

सिस्साणुगढकुसले धम्माहरिण सदा वंदे ॥ २ ॥

गुरुमत्तिसंजमेण य तरंति संसारमायरं घोरं ।

छिण्णात्ति अट्ठकम्मं जम्मणमरणां ण पावेति ॥ ३ ॥

ये नित्यं व्रतमंत्रहोमनिरता ध्यानानिहोत्राकुलाः

षट्कर्माभिरतास्तपोवनवनाः साधुक्रियापात्रवः ।

शीलप्रावरणा गुणप्रहरणाश्चन्द्रार्कनेत्रोऽधिका

मोक्षद्वारकपाटपाटनभटाः प्रीणन्तु मां माधव ॥ ४ ॥

गुरवः पान्तु नो नित्यं ज्ञानदर्शननायकाः ।

चारित्रार्णवगम्भीरा मोक्षमार्गोपदेशकाः ॥ ५ ॥

इच्छामि भंते पश्चिपम्मि आलोचेउं, पंचमहव्वयाणि
 सत्थ पढमं महव्वदं पाणादिवादादो वेरमणं, विदियं महव्वदं
 मुसावादादो वेरमणं, तिदियं महव्वदं अदिण्णदाणादो वेरमणं,
 तिदियं महव्वदं अदिण्णदाणादोलेरमणं, वेरमं चउत्थं महव्वदं
 मेहुणादो वेरमणं पंचमं महव्वदं परिग्गहादो वेरमणं, छट्ठं
 अणुव्वदं राईभोपणादो वेरमणं, तिमु गुत्तीसु णाणेसु दंसणेसु
 चरित्तेसु वा बीसाए परीसहेसु पणवीसाए भावणासु पणवीसाए
 किरियासु अट्टारससोलसइस्सेसु चउरासादिगुणसयसइस्सेसु, वार-
 सण्हं सज्जमाणं वारसण्हं तवाणं वारसण्हं अंगणं तेरसण्हं चार-

तायां चउदसएहं पुब्बायां एवारएहं पडिमायां दसविहसु ढायां
 दसविहसमणधम्मायां दसविहधम्मज्झायां णवएहं गंभचेरमुत्तीयां
 णवएहं णोकसायाणं सेलसएहं कसायाणं अट्टएहं कम्मायां अट्टएहं
 पउयणमाउवायां सत्तएहं मयायां सत्तविहसंसारायां छएहं जीवणि-
 कायाणं छएहं आवासयाणं पंचएहं इन्दियाणं पंचएहं महब्बयाणं
 पंचएहं समिदीयां पंचएहं चरित्तायां चउएहं सएखायां चउएहं पणवायां
 चउएहं उवसग्गायां मूलगुणायां उत्तरगुणायां अट्टएहं सुद्धीयां दिट्ठियाए
 पुट्ठियाए पदेसियाए परिदावणियाए से केहेण वा माखेण वा
 माएण वा लोहेण वा रागेण वा दोसेण वा मोहेण वा हस्सेण
 वा मण्ण वा पदेसेण वा पमादेण वा पिम्मेण वा पिवासेण वा
 लज्जेण वा गारवेण वा एदेसिं अणसणदाए तिण्हं दंढायां
 तिण्हं लेस्सायां लेस्सायां तिण्हं गारवायां अप्पमच्चसंकिल्लेपरिणा
 मायां दोएहं अट्टरुहसंकिल्लेसपरिणामायां मिच्छणाए-मिच्छदंसण
 मिच्छचरित्तायां मिच्छत्तपाउज्जं कसायपाउग्गं कसायपाउग्गं जोग
 पाउग्गं अप्पपाउग्गसेवणदाए पाउग्गगरहणदाए इत्थं मे जे केई
 विं पक्खियम्मि चउमापीयम्मि संवच्छरियम्मि अदिककमो वदि-
 ककमो अइचारो अणाचारो आमोगो अणामोगो तस्स भन्ते !
 पडिक्कमामि पडिक्कमंतस्स मे सम्मत्तमरणां समाहिमरणां पंडिय
 मर विीरियमरणां दुक्खक्खमो कम्मक्खओ वोहिलाहो सुगइग-
 मयां समाहिमरणां जियणुणसम्पत्ति होउ मज्झं ।

वदन्नमिदिदियरोधो लोचो आवासयमचेलमण्हायां ।

खिदिसयणमदंतवणं ठिदिभोयणमैयभणं च ॥१॥

एदे सलु मूलगुणा समग्याणं जिखबरेहिं पयख्वा ।

एत्थ एमादकदादो अइचारादो णियत्तो इं ॥ २ ॥

खेदेवट्ठावखं होदु मज्झं ।

पञ्चमहाव्रतपंचसमितिपञ्चेन्द्रियरोषलोचषडावरणकक्रिशादयो
ऽष्टाविंशतिमूलगुणाः उत्तमचमामार्दवार्जवसत्यशौचसंगमतपस्या
माकिञ्चन्यब्रह्मवर्षाणि दशज्ञातृखिको धर्मः, अष्टादशशालसह-
स्राणि, चतुरशीतिलक्षगुणाः त्रयोदशविधं चारित्रं, द्वादशविधं
तपश्चेति सकलसम्पूर्णं अर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसर्वसाधुसाक्षिकं
सम्यक्स्वपूर्वकं दृढव्रतं सुव्रतं समारूढं ते मे भवतु ॥ ३ ॥

प्रतिक्रमण-भक्तिः—

सर्वातिचारविशुद्धयर्थं पाक्षिकप्रतिक्रमण्यायां पूर्वाचार्यानु-
क्रमेण सकलकर्मवयार्थं भावपूजावन्दनास्तवसमेनं प्रतिक्रमणभक्ति-
कापोत्सर्गं करोम्यहम् :—

(इत्युच्यते “शमो अरहन्तायां” इत्यादि दण्डकं पठित्वा कार्योत्सर्गं
समुरयः साधवः विदधुः)

शमो अरहन्तायां शमो सिद्धायां शमो आइरिपायां ।

शमो उवज्झायायां शमो लोए सम्बसाइयां ॥ १ ॥

चत्तारि मंगलं—अरहंत मंगलं, सिद्ध मंगलं, साहु मज्जलं,
केवलपणखो धम्मो मंगलं । चत्तारि लोगुत्तमा—अरहंत लोगुत्तमा
सिद्ध लोगुत्तमा, साहु लोगुत्तमा, केवलपणखोधम्मो लोगुत्तमा ।
चत्तारि सरणं पब्बज्जामि—अरहंतसरणं पब्बज्जामि, सिद्ध सरणं
पब्बज्जामि, साहुसरणं पब्बज्जामि, केवलपणखो धम्मो सरणं
पब्बज्जामि ।

अद्याश्चदीवदोसहृद्हे सु पण्यारसकम्मभूमिसु जाव अरहंताणं
भयवंतार्य आदियराणं तित्थयराणं जिणार्यजिणोत्तमार्यकेवलियाणं
सिद्धाणं बुद्धाणं परिणिव्वुदाणं अंतवढार्यपारयढार्यं, धम्मइरियाणं
धम्मदेसणाणं, धम्मणायगाणं, धम्मवरचाउरंगचक्कवट्ठीणं देवाहि-
देवाणं द्वाखाणं दसणाणं चरित्ताणं सदा करेमि किरियम्मं ।

करेमि भंते ! सामायियं सव्वसावज्जजोगं एवक्खामि,
जावज्जीं तिविहेण मणसा वचसा काएण यं करेमि एा करेमि
कीरंतं यं समणुमणामि, तस्य भंते ! अइचारं पच्चक्खामि
खिंदामि गरहामि अप्पाखं जाव अरहंताणं भयवंतार्यं पज्जुवास
करेमि ताव कालं पावकम्मं दुरुचरियं वोस्सरामि ।

(सप्तविंशत्युच्छ्वासेषु ६ जाप्यं)

(यथोक्तपरिक्रमानन्तरं आचार्यः “योस्सामि” इत्यादि दण्डकं
गणधरवल्यं च पठित्वा प्रतिक्रमणदण्डकान् पठेत् । शिष्यसधर्माणस्तु
तावत्कालं कायेत्समर्गेण तिष्ठन्तः प्रतिक्रमणदण्डकान् शृणुयुः)

योस्सामि हं जिणवरे तित्थयरे केवली अणंतजिणे ।

एरपवरलोयमहिणं विहुपरयमले महणण्णे ॥ १ ॥

लोयंसुज्जोययरे धम्मं तित्थंकरे जिणे वदे ।

अरहंते किचिस्से चोवीसं वेव केवलियो ॥ २ ॥

उसहमजियं च वंदे संभवमणिणंदरां च सुमहं च ।

पउमप्पहं सुपासं जिणं च चंदप्पहं वंदे ॥ ३ ॥

सुविहिं च पुण्फर्यतं सीयलसेयं च वासुपुज्जं च ।

विमलमणंतं भयवं धम्मं संतिं च वंदामि ॥ ४ ॥

कुण्डं च जिह्वावरिदं अरं च मन्त्रिं च सुव्ययं च शमिं ।
 वंदामि रिद्धहोभिं तद्द पासं बद्धहोमार्णं च ॥ ५ ॥
 एवं मय अभिधुआ विदुषयमला पहीणजरमरणा ।
 चोवीसे पि जिह्ववरा तित्थपरा मे पसीयतु ॥ ६ ॥
 कित्थिय वंदिय महिया एदे लोकोवमा जिह्वा सिद्धा ।
 आरोगगणालाहं दितु समाहिं च मे बोहिं ॥ ७ ॥
 चंदेहिं शिम्मलपरा आह्वेहिं अदियपयासाता ।
 सापरमिव गंभीरा सिद्धा सिद्धिं मम दिसंतु ॥ ८ ॥

गणधरचलयः—

जिनान् जितारातिगणान् गरिष्ठान् देशावधीन् सर्वपरावधींश्च ।
 सत्कोष्ठवीजादिपदानुसारीन् स्तुवे गणेशानपि तद्गुणाप्त्यै ॥ १ ॥
 संमित्तभोत्रान्वितसन्मुनीन्द्रान् प्रत्येकसम्बोधितबुद्धधर्मान् ।
 स्वयंप्रबुद्धाश्च विमुक्तिमार्गान् स्तुवे गणेशानपि तद्गुणाप्त्यै ॥ २ ॥
 द्विधामनःपर्ययचित्प्रयुक्तान् द्विपंचसप्तद्वयपूर्वसक्तान् ।
 अष्टाङ्गनैमित्तिकशस्त्रदत्तान् स्तुवे गणेशानपि तद्गुणाप्त्यै ॥ ३ ॥
 विकुर्वणाल्पद्विं महाप्रभावान् विद्याधारांश्चारणप्रद्विप्राप्तान् ।
 प्रज्ञाश्रिताभित्यखगामिनश्च स्तुवे गणेशानपि तद्गुणाप्त्यै ॥ ४ ॥
 आशीर्विषान् दृष्टिविषान्मुनीन्द्रानुग्रहातिदीप्तोत्तमतप्ततप्तान् ।
 महातिघोरप्रतपःप्रयुक्तान् स्तुवे गणेशानपि तद्गुणाप्त्यै ॥ ५ ॥
 वन्द्यान् सुरैर्धोरगुणारश्च लोके पूज्यान् बुधैर्धोरपराक्रमांश्च ।
 घोरदिंससद्गुणब्रह्मयुक्तान् स्तुवे गणेशानपि तद्गुणाप्त्यै ॥ ६ ॥

आमर्द्धिखेलर्द्धिप्रज्वलविट्प्र-सर्वर्द्धिप्राप्तांश्च व्यथादिहन्तु ।
 मनोवचः कायबलोपयुक्तान् स्तुवे गणेशानपि तद्गुणाप्त्यै ॥७॥
 सत्त्वीरसर्पिर्मधुराभृतर्द्धीन् यतान् वराचीणमहानसांश्च ।
 प्रवर्धमानांस्त्रिजगत्प्रपूज्यान् स्तुवे गणेशानपि तद्गुणाप्त्यै ॥८॥
 सिद्धायलयान् श्रीमहतोऽतिवारान् श्रीवर्द्धमानर्द्धिविबुद्धिदधान् ।
 सर्वान् मुनीन् मुक्तवरानृषीन्द्रान् स्तुवे गणेशानपि तद्गुणाप्त्यै ॥९॥
 नृसुरस्त्रचरसेव्या विश्वभ्रेष्ठर्द्धिभूषा

विविधगुणसमुद्रा मारमातङ्गसिंहाः ।

भवजलनिधिपोता वन्दिता मे दिशन्तु

मुनिगणसकलान् श्रीसिद्धिदाः सदृषीन्द्रान् ॥१०॥

प्रतिक्रमणदण्डकः—

शमो अरहंताणं शमो सिद्धाणं शमो आहरियाणं ।

शमो उवज्झायाणं शमो लोए सच्चसाहूणं ॥ १ ॥

शमो जिष्णाणं, शमो ओहिडिणाणं, शमो परमोहिजिष्णाणं,
 शमो सच्चोहिजिष्णाणं, शमो अणंतोहिजिष्णाणं शमो कोट्टबुद्धीणं,
 शमो वीजबुद्धीणं, शमो पादाणुसारीणं शमो संभिएणसोदाराणं,
 शमो सयंबुद्धाणं, शमो पचेयबुद्धाणं, शमो बोहयबुद्धाणं, शमो
 उज्जुमदीणं शमो विउलमदीणं, शमो दसपुब्बीणं, शमो चउदस-
 पुब्बीणं, शमो अट्टङ्गमहाणिमित्तकुसलाणं, शमो विउच्चइहिहपत्ताणं,
 शमो विज्जोहराणं, शमो चारणाणं, शमो पएणसमखाणं, शमो
 आणासगामीणं, शमो आसीविसाणं, शमो दिट्ठिविसाणं, शमो

उत्तमतवाणं एमो दिततवाणं, एमो तत्ततवाणं, एमो महातवाणं,
एमो घोरतवाणं, एमो घोरगुणार्णं. एमो घोरपरक्कमाणं, एमो
घोरगुणवंमपारीणं एमो आमोसहिपणाणं, एमोखेन्लोसहिपत्ताणं,
एमोअन्लोसहिपत्ताणं, एमो विप्पोसहिपत्ताणं, एमो सव्वोसहि-
पत्ताणं, एमो मणवलीणं, एमो बच्चित्रीणं, एमो काववलीणं
एमो खीरसवीणं, एमो सप्पिसवीणं, एमो महुरसवीणं, एमो
अमियसवीणं. एमो अफलीणमहाणसाणं. एमो वड्ढमाणायणं एमो
सिद्धायदणाणं, एमो मयवदो महदिमहावीरवड्ढमाणबुद्धरिसीखा
वेदि ।

अस्संतियं धम्मपहं णियच्छे तस्संतियं वेणुहं पउ'जे ।

काएण वाचा मणवावि खिच्च सत्कारणं तं सिरपंचमेख ॥१॥

सुदं मे आउस्संतो ! इह खलु समणेण मयवदो महदिमहा-
वीरेण महाकस्सवेण सव्वणहुणा सव्वलोमदरिसिखा सदेवासुरमाणु
सस्स लोयस्स आगदिगदिचत्थोवधादं बंधं मोक्खं इडिंडु ठिदि
हुदि अणुमागंतक्कं कलं मणोमाणसियं भूतं कयं पडिसेवियं
आदिकम्मं अरुहकम्मं सव्वलोए सव्वजीवे सव्वामावे सव्वं समं
जायता पस्संता विहरमाणेण समणाणं पंचमहव्वदाणि राइयो
वणवेरमणुछट्टाणि समावणाणि समाउगपदाणि सउत्तरपदाणि
सम्मं धम्मं उवदेसिदाणि । तं जहा—

पढमे महव्वदे पाणादिवादादो वेरमणं, विदिए महव्वदे
सुसावादादो वेरमणं, तिदिए महव्वदे अदिएणदाणादो वेरमणं,
चउत्थे महव्वदे मेहुणादो वेरमणं, पंचमे महव्वदे परिगहादोवेर-

मर्णां, छट्ठे अणुव्वदे राइमोयणादो वेमर्णां चेदि ।

तत्थ पढ्मे महव्वदे सव्वं मत्ते ! पाकादिवाहं पच्चक्खामि
जावज्जीवं तिविहेण मणसा वंचिया काएणसे एइंदिया वा, वेइं-
दिया वा, तेइन्दिया वा, चउरिदिया वा, पंचिंदिया वा, पुडि-
काइए वा आउकाइए वा तेउकाइए वा वाउकाइए वा बणफण-
दिकाइए वा तमकाइए वा अडाइए वा पोदाइए वा जराइए वा
रसाइए वा ससेदिमे वा सम्मुच्छिमे वा उव्वेदिमे वा उववादिमे
वा तसे वा थावरे वा वादरे वा सुहुमे वा पाणे वा भूदे वा जीवे
वा सणे वा पज्जरे वा अपज्जतेवा आवि चउरासीदिजोणिपमुहसदसद
स्सेसु, खेव सयं पाणादिवादिज्जणी अणोहि पाणे अदिवादा
वेज्ज अणोहि पाणे अदिवादिज्जंतो वि ण समणुमणोअ तस्स मत्ते
अहचारं पडिक्कमामि सिंदामि गरहामि अप्पाणं, वोस्तरामि
पुव्विचयं मत्ते ! जं पि मए रागस्स वा दोसस्स वा मोहस्स वा
वसंगदेण सयं पाणे अदिवादिदे अणोहि पाणे अदिवादादिदे
अणोहि पाणे अदिवादिज्जते वि समणुमणोअदे तं पि इमस्स
खिग्गचस्स पावयणस्स अणुत्तरस्स केवलीयस्स केवलिपण्यस्स
वम्मस्स अहिमालक्खणस्स अहिसालक्खणस्स, सच्चाहिड्डियस्स
विण्यमूलस्स त्थमावलस्स अट्टारसमीलसहस्सपरिमंडियस्स चउ-
रासीदिगुणसयसहस्सविहूसियस्स एववमचेरुत्तस्स नियतिलक्-
खणस्स परिचायफलस्स उवसमपहाणस्स खंतिमग्गदेसयस्स
मुत्तिमग्गपयासयस्स सिद्धिमग्गपज्जवसाहस्स, से कोहेण वा
माणेण वा माएण वा लोहेण वा अएणाणेण वा अदसंणेण वा

अविरिण्य वा असयमेण वा असमणेण वा अणदिगमणेण वा
 अमिमंसिदाएण अओदिदाएण वा रागेण वा दोसेण वा मोहेण
 वा इस्सेण वा मएण वा पदोसेण वा पमादेण वा पेम्मेण वा
 पिवासेण वा लज्जेण वा गारवेण वा अणादरेण वा केण वि
 कारणेण जादेण वा आलमदाए कम्मभारिगदाए कम्मगुरुगदाए
 कम्मदुच्चरिदाए कम्मपुरुकच्छदाए तिगारवगुरुगदाए अबहुसुद-
 दाए अविदिदपरमदुदाए तं सव्वं पुव्वं दुच्चरियं गरिहामि आग
 मेसिच्च, अपक्खिस्सियं पक्खस्सामि, अणालोचियं आलोचेमि,
 अण्णिदियं णिदामि अगरहियं गरहामि, अपडिक्कंतं पडिक्कमामि,
 विराइयं वेस्सरामि आराइयं अब्भुट्ठेमि, अंणायं वेस्सरामि
 सण्णायं अब्भुट्ठेमि, कुदसणं वेस्सरामि सम्मदसणं अब्भुट्ठेमि,
 कुच्चरियं वेस्सरामि सुच्चरियं अब्भुट्ठेमि, कुतवं वेस्सरामि सुतवं
 अब्भुट्ठेमि, अकरणिज्जं वेस्सरामि करणिज्जं अब्भुट्ठेमि, अकि-
 रियं वेस्सरामि किरियं अब्भुट्ठेमि, पाणादिवादं वेस्सरामि अम-
 यदायं अब्भुट्ठेमि, मोसं वेस्सरामि सच्चं अब्भुट्ठेमि, अदत्तादाणं
 वेस्सरामि दिएणं कप्पणिज्जं अब्भुट्ठेमि, अबंमे वेस्सरामि बंम-
 चरियं अब्भुट्ठेमि, परिगहं वेस्सरामि अपरिगहं अब्भुट्ठेमि,
 राभोयणं वेस्सरामि दिवामोयणमेगमत्तं पच्चुप्पणफासुगं अब्भु-
 ट्ठेमि, अट्टरुहज्जाणं वेस्सरामि धम्मसुक्कज्जाणं अब्भुट्ठेमि,
 किट्ठणीलकाउलेस्सं वेस्सरामि तेउधम्मसुक्कलेस्सं अब्भुट्ठेमि,
 आरंमं वेस्सरामि अण्णरंमं अब्भुट्ठेमि, असंजमं वेस्सरामि
 संजमं अब्भुट्ठेमि, सगंभी वेस्सरामि णिगंभी अब्भुट्ठेमि, सचेनं

वोस्सरामि अचेलंअब्भुट्ठेमि अलोचं वोस्सरामि लोचं अब्भुट्ठेमि
 एहाणं वोस्सरामि अएहाणं अब्भुट्ठेमि, अखिदिसयणं वोस्स-
 रामि खिदिसयणं अब्भुट्ठेमि, दन्तवणं वोस्सरामि अदन्तवणं
 अब्भुट्ठेमि, अट्ठिदिभेयिणं वोस्सरामि ठिदिभेयणमेगमसंअब्भु-
 ट्ठेमि, अपाणियसं वोस्सरामि पाणियसं अब्भुट्ठेमि, कोहं वोस्स-
 रामि कोत्तिं अब्भुट्ठेमि, माणं वोस्सरामि मद्दवं अब्भुट्ठेमि मायं
 वोस्सरामि अज्जनं अब्भुट्ठेमि, लोहं वोस्सरामि संतोसंअब्भुट्ठेमि
 अतवं वोस्सरामि दुवालसविहत्तवोकम्मं अब्भुट्ठेमि, मिच्छत्तं
 परिवज्जामि सम्मत्तं उवसंपज्जामि, असीत्तं परिवज्जामि सुसीत्तं
 उवसम्पज्जामि, समन्त्तं परिवज्जामि णिसन्त्तं उवसम्पज्जामि, अवि-
 ण्यं परिवज्जामि विण्यं उवसंपज्जामि, अणाचारं परिवज्जामि
 आचारं उवसंपज्जामि, उम्मग्गं परिवज्जामि जिणमग्गं उवसंपज्जा-
 मि, अखंतिं परिवज्जामि खंतिं उवसम्पज्जामि, अगुत्तिं परिवज्जामि
 गुत्तिं उवसंपज्जामि, अमुत्तिं परिवज्जामि मुमुत्तिं उवसंपज्जामि, अस-
 माहिं परिवज्जामि सुसमाहिं उवसंपज्जामि, ममत्तिं परिवज्जामि
 णिममत्तिं उवसंपज्जामि, अभावियं भावेमि भावियं च भावेमि इमं
 खिग्गं पव्वयसं अणुत्तरं केवलियं पाडिपुणसं शोकाइयं सामाइयं
 संसुद्धं सन्नलघट्टाणं सन्नलघट्टाणं सिद्धिमग्गं सेट्ठिमग्गं खंतिमग्गं-
 मुत्तिमग्गं पमुत्तिमग्गं भोक्खमग्गं पभोक्खमग्गं खिज्जाणमग्गं
 खिब्बाणमग्गं सच्चदुक्खपरिहाणमग्गं सुचरियपरिखिब्बाणमग्गं
 जत्थं ठिया जीवां सिज्झन्ति बुज्झन्ति मुचन्ति परिखिब्बाण्यन्ति
 सम्बदुक्खाणमर्तं करेन्ति तं सद्दामि तं पत्तियामि तं रोचेमि तं

फासेमि, इदोउत्तरं अण्यं श्रुतिण भूदं श भवं श भविस्सदि,
 शाखेणवा दंसखेणवा चरिणेण वा सुणेण वा सीलेण वा गुणेण
 वा तवेण वा श्रियमेण वा वदेण वा विहारेण वा आलएण वा
 अजवेण वा लाहवेण वा अण्येण वा वीरिएण वा समणोमि संज
 दोमि उवरदोमि उवसंतोमि उवधि श्रियहि-माण-माया मोस-भूरण-
 मिच्छाणाणमिच्छादंसण-मिच्छाचरिचं च पडिच्चिरदोमि, सम्मणाण-
 सम्मदंसण-सम्मचरिचं च रोचेमि, जं जिणवरेहिं पण्यतो जोमएदेव-
 सिय-राइय-पक्खिय-चाउम्मासियसंवच्छरियइरियावहिकेसलोचा-
 इचारस्स संयारादिचारस्सपंधादिचारस्स सव्वादिचारस्स उत्तमदुस्स
 सम्मचरिचं च रोचेमि । पढमे महव्वदेपाणादिवादादोवेरमणां-
 उवट्ठावणमंडलेमहत्थेमहागुणेमहाणुभावे महाजसे महापुरिसाणुचिन्ने
 अरहंतसक्खियं सिद्धसक्खियं साहुसक्खियं अप्सक्खियं परसक्खियं
 देवतासक्खियं उत्तमदुग्धि इदं मे महव्वदं सुव्वदं दट्ठव्वदं होदु,
 हित्थारयं पारयं तारयं आराहियं चावि ते मे भवतु ।

प्रथमं महाव्रतं सर्वेषां व्रतधारिणां सम्यक्त्वपूर्वकं दृढव्रतं
 सुव्रतं समारूढं ते मे भवतु ॥ ३ ॥

शमो अरहंताणं शमो सिद्धाणां शमो आइरियाणां ।

शमो उवज्झयाणं शमो लोणं सव्वसाहं ॥ ३ ॥

आहावरे निदिए महव्वदे सव्वं मंते ! मुसावादं पच्च-
 खाभि जावज्जीवं तिविहेण भणसा वचियां काएण, से कोहेण वा
 माणेण वा माएण वा लोहेण वा राणेण वा दोसेण वा मोहेण वा
 हस्सेण वा मएण वा पदोसेण वा पमादेण वा पिम्मेण वा पिवासेण

वा लज्जेण वा गारवेण वा आणोदरेण वा केवलं कारणेण जादेण
 वा जेव सयं मोसं भासेज्ज ण अण्णेहि मोसं भासाविज्ज अण्णेहि
 मोसं भामिज्जंतं पि ण समणुमण्णिज्ज तस्स भंते ! अइचारं
 पडिक्कमामि खिंदामि गरहामि अप्पाणं, वोस्सरामि पुट्ठिचणं
 भंते ! जं पि मए रागंस्स वा दोसंस्स वा मोहंस्स वा वसंगदेण
 सयं मोसं भासियं अण्णेहि मोसं भासावियं अण्णेहि मोसं भासि
 ज्जंतपि समणुमण्णिदं इमस्स णिग्गंथस्स पवयणस्स अणुत्तरस्स
 केवलियस्स केवलिपण्णसस्स धम्मस्स अहिंसालक्खणस्स सच्चा-
 णिद्वियस्स विणयमूलस्सखभावलस्स अट्टारससीलसहस्सपरिमडि-
 यस्स च उरासीदिगुणसयसहस्सविहूसियस्स एवमुत्तमचैरगुत्तस्स
 शिपदिलक्खणस्स परिचागकलस्स उवसमपहाणस्स खंतिमग्गदेस-
 गस्स मुत्तिमग्गपयासयस्स सिद्धिमग्गपज्जवसाइणस्स .....

सम्मणाय-सम्मदंमण-सम्मचरित्तं च रोचेमि जं जिणवरेहिं पण-
 चो इत्थं जे मए देवसिय-राइय-पक्खिय-चउमासिय-सवच्छरिय-
 हरियावहिकेसलोचाइचारस्स पंथादिचारस्स संव्वातिचारस्स उच-
 मट्ठस्स सम्मचरित्तं च रोचेमि, विदिए महव्वदे मुसावादादो
 वेरनणं उवट्ठाणमंडले महत्थे महागुणे महाणुभावे महाजसे महा-
 पुरिसाणुचिण्णे अरहंतसक्खियं सिद्धसक्खियं साहुसक्खियं अप्प-
 सक्खियं परसक्खियं देवतासक्खियं उत्तमट्ठम्मि इदं मे महव्वदं
 सुव्वदं दहव्वदं होदु, णित्थारयं पारयं तारयं आराहियं चावि ते
 मे भवतु ।

द्वितीयं महव्रतं सर्वेषां व्रतधारिणां सम्यक्त्वपूर्वकं दृढव्रतं

सुज्जतं समारूढं ते मे भवतु ॥३॥

शमो अरहंतायां शमो सिद्धायां शमो आहरीयाणां ।

शमो उवज्झायाणां शमो लोए सच्चसाहूणां ॥३॥

आधावरे तदिये महव्वदे सच्चं भंते ! अदत्तादायां पच्च-
खामि जावज्जीवां तिविहेण मणसा वचिया काएण से देसे वा
गामे वा शगरे वा खेडे वा कव्वडे वा मढंवे वा मढले वा पट्टुणे
वा दोणमुहेवा घोसे वा आसणेवा सहाएवा संवाहेवा सण्णिवेसेवा
तिर्या वा कट्ठं वा विण्डि वा मणि वा खेचे वा खले वा जलेवा
थलेवा पहेवा उप्पहेवा रणणेवा अरणणेवा गट्ठं वा पट्टुं वा पडिदं
वा अपडिदं वा सुण्हिदं वा दुण्हिदं वा अप्पं वा बहं वा अणुयं वा
धूणं वा सच्चिं वा अच्चिं वा मज्झं वा बहिंथं वा अवि तं त-
रसोहणमिच्चं पि शेव सयं अदत्तं गेण्हिज्ज शो अणोहिं अदत्तं
गेण्हविज्ज अणोहिं अदत्तं गेण्हिज्जंतं पि ए समणुमण्णिज्ज, तस्स
भंते ! अइचारं पडिक्कमामि णिंदामि गरहामि अप्पाणां वोस्सरामि
पुब्बिचणां भंते ! जं पि मए रागस्स वा दोसस्स वा मोहस्स वा
वसांगदेण सयं अदत्तं गेण्हिदं अणोहिं अदत्तं गेण्हविदं
अणोहिं अदत्तं गेण्हिज्जंतं पि समणुमण्णिदे तं पि इमस्स
णिग्गयस्स पवयणस्स अणुत्तरस्स केवलियस्स केवलियण्णस
घम्मस्स अहिंसाकखणस्स सच्चादिट्ठयस्स विणयमूलस्स खमा-
वलस्स अट्टारससीलसइस्स परिमंडियस्स चउरासीदिगुणसय-
सइस्स विहसियस्स शवसुवंमचेरगुत्तस्स शियदिलकखणस्स
परिचागफल्लस्स उवसमपहाणस्स खंतिमग्गदेसपस्स मूत्तिमग्ग-

पयासयस्म सिद्धिमग्गपज्जवसाहणस्स .....
 सम्मणाण-सम्मदंसण-सम्मचरितं च रोचेमि, जं जिणवरेहिं
 पणत्तो इत्थं जो मए देवसिय-राईय-पक्खिय-चउमासिय-सवच्छ-
 रियइरियावहिकेसलोचाइवारस्स संथारादिचारस्स पंथादिचारस्स
 सव्वाइचास्स उत्तमट्ठस्स सम्मचरितं रोचेमि । तदिए महव्वदे
 अहत्तोदाणादो वेरमणं उवट्ठावणमंडले महत्थे महागुणे महाणुमाने
 महाजसे महापुरिसाणुचिएणे अरहंतसक्खियं सिद्धसक्खियं साहु-
 सक्खियं अप्पसक्खियं परसक्खियं देवतासक्खियं उरामट्ठमिह
 इदं मे महव्वद सुव्वदं दट्ठव्वदं होतु. खित्थारयं पारयं तारय
 अराद्धियं चावि ते मे भवतु ॥३॥

तृतीयं महाव्रतं सर्वेषां व्रतधारिणां सम्यक्त्वपूर्वकं दृढव्रतं
 सुव्रतं समारूढं ते मे भवतु ॥३॥

शमो अरहंताणं शमो सिद्धाणं शमो आइरियाणं ।
 शमो उवज्झायाणं शमो लोए सव्वसाहणं ॥३॥

आधावरे चउत्थे महव्वदे सव्वं मंते ! अबंमं पच्चक्खामि-
 जावज्जीर्णं तिबिहेण मणसा वचिया काएण से देविएसु वा
 माणुसिएसु वा तिरिच्छिएसु वा अचेयणिएसु वा कट्टकम्मेषु वा
 चित्तकम्मेषु वा पोत्तकम्मेषु वा लेप्पकम्मेषु वा लयकम्मेषु वा
 सिन्हाकम्मेषु वा गिहकम्मेषु वा मिशिकम्मेषु वा मेदकम्मेषु
 वा मंडकम्मेषु वा धादुकम्मेषु वा दंतकम्मेषु वा हत्थसंघट्ठणदाए
 पादसंघट्ठणदाए पुग्गलसंघट्ठणदाए मणुशामणुणेषु सहेसु मणुशा

मणुषोसु रुवेसु मणुषामणुषोसु गंधेसु मणुषामणुषोसु
 रसेसु मणुषामणुषोसु फाणेषु सौर्दिदियपरिणामे चर्क्खि-
 दियपरिणामे धार्णिदिपरिणामे जिम्भिदियपरिणामे
 फासिंदियपरिणामे णोहंदिपरिणामे अगुत्तेण अगुत्तिंदियेण
 खेव सयं अबंभं सेविज्ज णो अणोहिं अबंभं सेवाविज्ज णो
 अणोहिं अबंभं सेविज्जन्तां पि समणुमणिज्ज तस्स भंते ! अह-
 चारं पढिक्कमामि णिंदामि गरहामि अप्पाणं, वोस्सरामि पुविं-
 चणं भंते ! जंपि मए रागस्स वा दोसस्स वा वसंभदंण सयं
 अबंभं सेविणं अणोहिं अबंभं सेवाविणं अणोहिं अबंभं सेवि-
 ज्जन्तां पि समणुमणिणदं तं पि इमस्स जिग्गंधस्स पवयणस्स
 अणुत्तरस्स केवलिपणत्तस्स धम्मस्स अहिंसालक्खणस्स सत्ता-
 हिट्ठियस्स विणयमूलस्स खमाबलस्स अट्ठारससीलसहस्सपरि-
 मंडियस्स चउरासीदिगुणसयसहस्सविहूसियस्स णवसुगंभचेरगु-
 त्तस्स णियदिलक्खणस्स परिचागफलस्स उवसमपहाणस्स कूति-
 मग्गदेसयस्स मुत्तिमग्गपपासयस्स सिद्धिमग्गपज्जवसाहणस्स .
 ... .. सम्मणाण-सम्मदंश-सम्मचरित्तं च रोचेमि, जं
 जिणवरोहिं पण्णो इत्थं जे। मए देवसिय-नाइय-पक्खिय-चउ-
 मासिय-संवच्छरिय-इरियावहिकेसलोचाइचारस्स संघारादिचा-
 रस्स पंथादिचारस्स सत्तादिचारस्स उत्तमदुस्स सम्मचरित्तं च
 रोचेमि । चउत्थे महव्वदे अगंभादे। वेरमणं उवट्ठावणमंडले
 महत्थे महागुणे महाणुमावे महाजसे महापुरिसाणुचिण्णे अरहं-
 तसक्खियं सिद्धसक्खियं साहुसक्खियं अप्सपक्खियं परसक्खियं

देवतासन्निध्यं उक्तमदृष्टि इदं मे महव्वदं सुव्वदं दिढव्वदं होदु
 णित्थारयं पारयं तारयं आराहियं चावि ते मे भवतु ॥ ३ ॥

चतुर्थं महाव्रतं सर्वेषां व्रतधारिणां सम्यक्त्वपूर्वकं दृढव्रतं
 सुव्रतं समारूढं ते मे भवतु ॥ ३ ॥

शमो अहंताणं शमो सिद्धाणं शमो आइरियाणं ।

शमो उवज्झाणं शमो लोणं सव्वसाहूणं ॥ ३ ॥

आधावरे पंचमे महव्वदे सव्वं भंते ! दुविहं परिग्गहं पच्च-
 क्खामि तिविहेण मणसा वचिया काएण । सो परिग्गहो दुविहो
 अग्भिंतरो बाहिरो चेदि । तत्थ अग्भिंतरं परिग्गहं—“मिळ्ळत्त-
 वेयराया तहेव इस्सादिया य छहोसा । चत्तारि तह कसाया
 चउदस अग्मंतरं गंधा ॥ १ ॥” तत्थ बाहिरं परिग्गहं, से हिर-
 एणं वा सुवण्णं वा धर्मा वा खेत्तं वा खल्लं वा वत्थुं वा पवत्थुं वा
 केसं वा कुठारं वा पुरं वा अंतउरं वा वनं वा वाहणं वा सयहं वा जयां
 वा जपायां वा जुगं वा गहियं वा रहं वा सदायां वा सिवियं वा
 दासीदासगोमहिसिगवेढथं मणिमोत्तियसङ्खसिप्पिपवालयंमणिमा
 जयां वा सुवण्णमाजयां वा रजतमाजयां वा कसमाजयां वा लोहमाजयां
 वा तंवमाजयां वा अंहुजं वा वोंडजं वा रोमजं वा वक्कजं वा
 वम्मजं वा अप्पं वा बहुं वा अणुं वा धूलं वा सच्चित्तं वा अचित्तं
 वा अमृत्थं वा बहिट्थं वा अवि वालग्गके।डिमिचंपिणोवसयंअस-
 मणपाउग्गं परिग्गहं गिण्हज्ज शो अण्णोहिं असमणपाउग्गं
 परिग्गहं गेण्हविज्ज शो अण्णोहिं असमणपाउग्गं परिग्गहं
 गिण्हज्जंतं पि समणुमण्णिजं दस्स भंते ! अइचारं पडिकमामि

शिदामि गरहामि अप्पाणं, वोम्सरामि पुण्विचणं मंते ! जंपिमए
 रागस्सवा दोसस्स वा मोदस्स वा वसंगदेण सयं असमणपाउग्गं
 परिग्गहं गिएहिज्जं. अएणेहिं असमणपाउग्गं परिग्गहं
 गेएहावियं अएणेहिं असमणपाउग्गं परिग्गहं गेएहिज्जंत पि
 समणुमएणदं, तं पि इमस्स शिग्गन्थस्स पवयणस्स
 अणुत्तरस्स केवलियस्स केवलिपएणातस्स घम्मस अहिं
 सालक्खणस्स सचाहिड्डियस्स विणयमूत्तस्स खमावलस्स अट्ठा-
 रसलीलसहस्सपरिमडियस्स चउरासीगुणसयसहस्सविहूसियस्स णव
 सुवमचेरगुत्तस्स शियदिलक्खणस्स परिचागफलास उवसमपहाणस्स
 खंतिमग्गदेसयस्स मुत्तिमग्गपयासयस्स मिद्धिमग्गपज्जवसाहणस्स
 सम्मणाण-सम्मदंसण-सम्मचरितं च रोचेमि, जं जिणवरेहिं
 पएणते इत्थजोमए देवसिप-राइय-पक्खिय-चउमासिय-संवच्छरिय-
 इरियावहिकेसलोचाइचारस्स सथाराइचारस्स पंथाइचारस्स सव्वा
 इचारस्स उतमट्ठस्स सम्मचरितं रोचेमि । पंचमेमहव्वदे परिग्ग-
 हादो वेरमणं उवट्ठावणमंडले महत्थे महाणुणे महाणुभावे महा-
 पुरिसाणुचिये अरहंतसक्खियंसिद्धसक्खियं साहुसक्खियं अप्प-
 सक्खियं परसक्खियं देवतासक्खियं उत्तमट्ठमिह इदं मे महव्वदं
 सुव्वदं दिढव्वदं होइ, शित्थारयं पारयं तारयं आराहियं चावि
 ते मे भवतु ॥ ३ ॥

पंचमं महाव्रतं सर्वेषां व्रतधारिणां सम्यक्त्वपूर्वकं दृढव्रतं
 समारूढं ते मे भवतु ॥ ३ ॥

शमो अरहंतायां शमो सिद्धार्थं शमो आहरीयायां ।

शमो उवज्झयायां शमो लोए सव्वसाहूयां ॥ ३ ॥

आधारे छट्ठे अणुव्वदे सर्वमंते । राईमोययां पच्चक्खामि
जावज्जोवं तिविहेण मणसा वचिया काएण, से असयां वा पायां वा
खादियां वा सादियां वा कहुयां वा कसायां वा आमिणं वामहुरं वा
लवणां वा कलवणां वा सच्चिंवाअचिंवा तं सव्वंचउत्तिहं आहारं
खोसयां चिंभुज्जिज्ज शोअणोहिं रत्तिं भुज्जाविज्जशो अणोहिं रत्तिं
भुज्जिज्जंतं पि समणुमण्णिज्ज, तस्स मंते । अइचारं पडिक्कमामि
विंमामि मरहामि अप्पाणं, वोत्तिरामि पुब्बिचर्या मंते । नंपिमए
रागस्स वा दोसस्स वा मोहस्स वा वसंगदेण चउत्तिहो आहारो
सयां रत्तिं भुत्तो अणोहिं रत्तिं भुज्जाविदो अणोहिं रत्तिं भुज्जिज्जंतो
वि समणुमण्णिदो, तंपि इमस्स खिगांथस्स पवयणस्स अणुत्तरस्स
केवलियस्स केवलियणत्तस्स धम्मस्स अहिंसालक्खणस्स सत्ताहि-
ट्टियस्स विणयमूलस्स खमावलस्स अट्टारससीलसहस्स परिमंडियस्स
चउत्तासीदिगुणसयसहस्स विहूसेयस्स गवसुवंमचेरगुत्तस्स खियदिल
क्खणस्स परिचागफलस्स उपसमपहाणस्स खंतिमग्गदेसयस्स मुत्तिम
ग्गपयासयस्स सिद्धमग्गपच्चवसाहणस्स सम्मत्ताण-सम्मदंसण-
सम्मवरिचं च रेचेमि जं जिणवरेहिं पण्णत्तो इत्थजो मए देवसिय-
राइय-पक्खिय-चउमासियसंवच्छरिय-इरियावहि केसलो, चाइयास्स
संथागादिचारस्स पंथादिचारस्स सत्त्वाइचारस्स उत्तामदुस्स सम्म-
चरिचं च रेचेमि, छट्ठे अणुव्वदे राईमोययादे वेरमणं उव्वुवावण
मंडले मइत्थे महाणुणे महाणुभावे महाजसे महापुरिसणु चिण्णे

अरहंतसन्निभं सिद्धसन्निभं साधुसन्निभं परसन्निभं देवतास-
सन्निभं उत्तमदृष्टिं हृदं मे अणुवदं सुवदं दिदृवदं हेतु-
वित्थारयं पारयं तारयं आरादियं चावि ते मे भवतु ॥३॥

वर्षं अणुवतं सर्वेषां व्रतधारिणां सम्यक्त्वपूर्वकं ददव्रतं
समारूढं ते मे भवतु ॥३॥

शमो अरहंतायं शमो सिद्धायं शमो आहरीयायं ।

शमो उवज्झायायं शमो लोए सम्भवसाहृयं ॥ ३ ॥

चूलियंतु पवस्सामि भावया पंचविंसदी ।

पंच पंच अणुएणादा एक्केक्कमिह महव्वदे ॥१॥

मणुत्तो वचिगुत्तो इरिया-कायसंयदो ।

एसणासमिदिसंजुत्तो पढमं वदमस्सिदो ॥ २ ॥

अकेहणो अलोहो य भयहस्सविवज्जिदो ।

अणुवीचिभासकुसलो विदिय वदमस्सिदो ॥ ३ ॥

अदेहणं भावणं चावि उग्गहं य परिग्गहे ।

संतुट्ठो भत्तपाणेषु तिदियं वदमस्सिदो ॥ ४ ॥

इत्थिक्कहा इत्थिसंसग्गहासखेदपलोयणे ।

णियमम्मि द्विदो णियत्तो य चउत्थं वदमस्सिदो ॥५॥

सच्चित्ताच्चित्तदव्वेषु वज्जमंभंतरेसु य ।

परिग्गहादे विरदो पंचमं वदमस्सिदो ॥ ६ ॥

विदिमतो खमाजुत्तो भाणजोगपरिव्विदो ।

परीसहाणउरं देवो उत्तमं वदमस्सिदो ॥७॥

जो सारो सव्वसारेसु सो सारो एस गोयम !

सारं भाणंति णामेण सव्वं बुद्धेहिं देसिदं ॥ ८ ॥

इच्चेदाणि पंचमहव्वयाणि राईभोयणादो वेरमणच्छट्ठाणि
सभावणाणि समाउग्गपदाणि सउत्तरपदाणि सम्मं धम्मं अणुपा-
लइत्ता समणा भयवंता खिग्गंयादोओण सिज्झंतिबुज्झंतिमुचंति
परिखियंति सव्वदुक्खाणभंतं करेंति परिविआणंति । तं जहा—

पाणादिवादं चहि मोसगं च अदत्तमेहुणपरिग्गहं च ।

वदाणि सम्मं अणुपालइत्ता णिव्वाणमग्गं विरदा उव्वेति ॥१॥

जाणि काणि वि सन्त्ताणि गरहिदाणि जिणसासणे ।

ताणि सव्वाणि वेसरित्ता खिसन्त्तो विहरदे सयामुखी ॥२॥

उप्पण्णाणुप्पण्णा माया अणुपुव्वं सो णिहंतव्वा

आलोयण पडिकमग्गं णिंदणगरहणदाए ॥ ३ ॥

अब्भुट्ठिदकरणदाए अब्भुट्ठिददुक्कड खिराकरणदाए ।

भवं मावपडिककमणं सेसा पुण दव्वदो भणिदा ॥४॥

एसो पडिकमणविही पण्णचो जिणवरेहिं सव्वेहिं ।

संजमतवट्ठिदाणं खिग्गंयाणं महरिसीणं ॥५॥

अक्खरपयत्थहीणं मत्ताहीणं च जं भवे एत्थ ।

तं समउ णाणदेवय ! देउ समाहिं च बोहिं च ॥६॥

काउण णमोक्कारं अरहंतार्णं तहेव सिद्धार्णं ।

आइरियंउवज्झायाणं लोयम्मि य सव्वसाहूणं ॥७॥

इच्छामि मंते ! पडिककमणमिदं, सुत्तस्स मूलपदाणं उत्तर-
पदाणमच्चासणदाए । तं जहा—

शमोक्कारपदे अरहंतपदे सिद्धपदे आह्रियपदे उवज्झायपदे
 साहुपदे मंगलपदे लोगोत्तमपदे सरणपदे सामाह्यपदे चउवीसति
 त्ययरपदे वंदणपदे पडिक्कमणपदे पच्चम्माणपदे काउसग्गपदे
 असीहियपदे निसीहियपदे अंगंगेसु पुअंगेसु पइण्णएसु पाहुडेसु
 पाहुडपाहुडेसु कदकम्मेसु वा भूदकम्मेसु वा ग्याणस्य अइक्क-
 मणदाए दंसणस्स अइक्कमणदाए चरित्तस्स अइक्कमणदाए
 तवस्स अइक्कमणदाए वीगिस्स अइक्कमणदाए, से अमखरहीणं
 वा पदहीणं वा सरहीणं वा वज्जणीहीणं वा अत्यहीणं वा गंथहीणं
 वा थएसु वा थुईसु वा अट्टभखाण्णेषु वा अण्णियोगेसु वा अण्णियो
 गहारेसु वा जे भावा पणत्ता अरहंतेहिं भयवंतेहिं तित्थयरेहिं
 आदियरेहिं तिलोगणाहेहिं तिलोगबुद्धेहिं तिलोगदरसीहिं ते
 सद्धामि ते पत्तिवामि ते रोचेमि ते फासेमि, ते सद्धांस्य ते
 पणयंतस्स ते रोचयंतस्स ते फासयंतस्स जां मए देवसिओ
 राईओ पक्खिओ संवच्छरिओ अदिक्कमो वदिक्कमो अइचारा
 अणाचारो आमोगो अणाभोगो अकाले सज्झाओ कआ काले वा
 परिहाविदो अत्था कारिदं मिच्छामलिदं वामेलिदं अण्णदादं-
 ण्णं अण्णहापडिच्छदं आवसएसु पडिहीणदाए तस्स मिच्छा मे
 दुक्कहं ।

अह पडिबदाए विदिए तदिए चउत्थीए पंचमीए छट्ठीए
 सत्तमीए अट्ठमीए शवमीए दसमीए एयासीए बारसीए तेरसीए
 चउत्थीए पुण्णमासीए पण्णरसदिसाणं पण्णरसराईणं, जउएह
 मासाणं अट्ठएह पण्णसाणं वीमुत्तरसयदिवसाणं वीसुत्तरसयराईणं,

वारसण्हं मासाणां चउवीसण्हं पक्खाणां तिएहं छावट्टिसयदिवसाण
 तिएहं छावट्टिसयराईणां पंचवरिसादो परदो अग्निंतरदोवा दोध्ह
 अट्ठरुइसंक्खितेसपरिणामाणां तिएहं अप्पसत्थसंक्खितेसपरिणामाणां
 तिएहं दण्डाणां तिएहं लेस्साणां तिएहं गुत्तीणां तिएहं गारवाणां
 तिएहं सन्लाणां चउरुहं सण्णाणं चउण्हं कसायाणां चउण्हं
 उवसग्गाणां पंचण्हं महव्वणां पंचण्हं इन्दियाणां पंचण्हं साम्भदीणां
 पंचण्हं चरित्ताणां अण्हं आवाप्पयाणां सत्तण्हं भयाणां सत्तविहसंसारणां
 अट्ठण्हं मयाणां अट्ठण्हं सुद्धीणां अट्ठण्हं कम्माणां अट्ठण्हं पक्कण-
 माउयाणां खवण्हं नंभचेरगुत्तीणां खवण्हं खोक्सायाणांदसविहसुण्डणां
 दसविहसमणवम्मणां दसविहसम्मज्झाणाणां वारसण्हं संजमाणां
 वारसण्हं तवाणां वारसण्हं अङ्गाणां तेरसण्हं किरियाणां चउदसण्हं
 पुव्वाण्हं पण्णरसण्हं पमायाणां सोलसीण्हं कसायाणां पण्णवीसाण
 किरियासु पण्णवीसाण भावणासु वावीसाण परीसहेसु अट्ठारसंभी-
 लसहस्सेसु चउरासीदिगुणमयसहस्सेसु मूलगुणेषु उत्तरगुणेषु
 अदिककमो वदिककमो अइचारो अणाचारो आमोमो अणामोमो
 तस्स भंते ! अइवारं पाडिक्कमामि पाडिक्कंतं कदोवा कारिदोवा
 कीरंतोवा समणुपण्णदंतस्स भंते ! अइचारं पाडिक्कमामिणिंदामि
 गरहामि अप्पाणां वोस्सराजिजाव अरहंताणां भयर्णताणां खमोक्कारं
 करेमि पज्जुवासां करेमि तावकायं पावकम्मं दुच्चरियं वोस्सरामि।

खमो अरहंताणां खमो सिद्धाणां खमो आहरीयाणां ।

खमो उवज्झायाणां खमो लोए सच्चसाहृणां ॥१॥

पढमं ताव सुदं मे आउस्संतो ! इह खलु समणोण मयवदा
महदिमहावीरेण महाकस्सवेण सव्वण्हणाणोण सव्वलोयदरसिणा
सत्तयाणां सावियाणां खुहुयाणां खुहुीयाणांकारणोण पंचाण्ववदाणि
तिण्णिण गुणव्वदाणि चत्तारि सिक्खावदाणि बारसविह गिहत्थ-
धम्मं सम्मं उवदेसियाणि । तत्थ इमाणि पंचाण्ववदाणि पढमे
अणुव्वदे धूलयडे पाणादेवादादो वेरमणं, विदिए अणुव्वदे
धूलयडे मुसावादादो वेरमणं, तदिए अणुव्वदे धूलयडे भदत्ता-
दाणादो वेरमणं, चउत्थे अणुव्वदे धूलयडे सदारसंतोसपरदारा-
गमणवेरमणं कस्स य पुणु सव्वदो विरदी, पंचमे अणुव्वदे
धूलयडे इच्छाकूपरिमाणं वेदि, इच्चेदाणि पंच अणुव्वदाणि ।

तत्थ इमाणि तिण्णिण गुणव्वदाणि, तत्थ पढमे गुणव्वदे
दिसिविदिास पच्चक्खाणं, विदिए गुणव्वदे विविधअणत्थ-
दण्हादो वेरमणं तदिए गुणव्वदे भोगोपभोगपररिसंखाणं वेदि,
इच्चेदाणि तिण्णिण गुणव्वदाणि ।

तत्थ इमाणि चत्तारि सिक्खावदाणि, तत्थ पढमे सामाइयं,
विदिए पोसहोवासयं, तदिए अतिथिसंविमागो, चउत्थे
सिक्खावदे पच्छिमसन्नेहणामरणं, तिदियं अब्भोवस्साणं वेदि ।

से अभिमदजीवाजीव-उवलद्धपुण्णपाव-आसवसंवरणिज्जर-
बंधमोक-उमहिक्कुसले धम्माणुरायरचो पि माणुरायरचो अट्ठिम-
ज्जाणुरायरचो मुच्छिदद्वे गिहिदद्वे विहिदद्वे पालिदद्वे सेविदद्वे
इणमेव शिर्गाथपावयणे अणुत्तरे सेअद्वे सेवणुद्वे —

शिस्संक्रियणिकंस्त्रिय शिन्विदिगिन्त्री य अमूढदिद्वी य ।

उवगूहण द्विदिकरुणं वच्छज्जलपहावणा य ते अट्ट ॥ १ ॥

सन्वेदाणि पंचाणुव्वदाणि तिपिण गुणव्वदाणि चत्तारि
सिक्खावदाणि वारसविहं गिहत्थधम्ममणुपालइत्ता—

दंसण वय सामाइय पोसह सचित्त राइमणे य ।

बंमारंम परिग्गह अणुमणमुद्दिट्ठ देसविरदो य ॥१॥

मद्दुमंसमज्जज्जा वेसादिविवज्जणासीलो ।

पंचाणुव्वयजुत्तो सरोहिं सिक्खावएहिं संपुण्णो ॥२॥

जो एदाइं वदाइं धरेइं सावया सवियाओ वा खुड्डय
खुड्डियाओ वा अट्टदहभवणवासियवाणवितर जो इसियसोहम्मी
साणदेवीओ वदिककमित्तउवरिमअण्णदरमहड्डियासु देवेषु
उववज्जंति ।

तं जहा—सोहम्मीसाणसणक्कुमारमाहिंदबंभवभुत्तरलांतव—
काण्डिसुकमहासुक्कसतारसहस्सारआणतपाणतआरणअञ्चुतकप्पेसु
उववज्जंति ।

अड्यंवरसत्थधरा कड्यंगदवद्धनउडकयसोहा ।

मासुरवरबोहिधरा देवा य महड्डिया होंति ॥१॥

उक्कस्सेण देतिपिणमवगइणाणि जहण्णे सत्तडुमवगइणाणि
तदो सुमणुसुत्तादो सुदेवणं सुदेवत्तादो सुमाणुसणं तदोसाइहत्था
पच्छा शिम्मंथाहोऊत्था सिज्जंतिवुज्जंति मुं चंति परिणिव्वाणयंति
सव्वदुक्खाणमंतं करेति । जाव अरहंताणं मयवंताणं खमोक्कर

करेमि पञ्जु बोसं करेमि तावकायं पावकम्मं दुच्चरिपं वोस्सराभि ।

(अनन्तरं साधवः “थोस्सामि” इत्यादि दण्डकं पठित्वा
सुरिणा सहिताः “बदसमिदिदियरोधो” इत्यादिकं आधीत्य वीर-
स्तुतिं कुर्युः)

वीरभक्तिः--

सर्वातिचारविशुद्धयर्थं पाश्चिकप्रतिक्रमणक्रियायां पूर्वा-
चार्यानुक्रेण सकलकर्मव्ययार्थं भावपूजावन्दनास्तवसमेतं निष्ठित-
करणवीरभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं--(इत्युच्चार्य, “एमो अरहंताणां”
इत्यादि दण्डकं पठित्वा कायोत्सर्गं यथोक्तानुच्छ्वासान् ३०० कृत्वा
“थोस्सामि” इत्यादिदण्डकं पठित्वा “चन्द्रप्रभं चन्द्रमरीचिगौरं” इत्यादि
स्वयंमुच्यं “या सर्वाणि चराचराणि” इत्यादि वीरभक्ति सांचलिकां
पठित्वा “बदसमिदिदियरोधो” इत्यादि ५ पठेयुः । तद्यथा —)

चन्द्रप्रभं चन्द्रमरीचिगौरं चन्द्रं द्वितीयं जगतीव कान्तम् ।
वन्देऽभिवन्द्यं महतामृषीन्द्रं जिनं जितस्वान्तकषायबन्धम् ॥१॥
यस्याङ्गलक्ष्मीपरिवेषमिच्छं तमस्तमोरेरिव रश्मिभिन्नम् ।
ननाशबाह्वं बहु मानसां च ध्यानप्रदीपातिशयेन मिन्नम् ॥२॥
स्वपक्षसौम्यित्यमदावलिप्ता वार्षिसहनादैर्विमदा बभूवुः ।
प्रवादिनो यस्य मदाद्गण्डा गजा यथा केसरिणो निनादैः ॥३॥

यः सर्वलोके परमेष्ठितायाः पदं बभूवाद्भुतकर्मतेजोः ।
 अनन्तधामाक्षरविरवचक्षुः समस्तदुःखत्रयशासनश्च ॥४॥
 स चन्द्रमा भव्यकुमुद्वतीनां विपद्मदोषाभ्रकलङ्कलेपः ।
 व्याक्रोशवाक् न्यायमयूखमालः पूयात्पवित्रो भगवान्मनोमेध

यः सर्वाणि चराचराणि विविदद्रव्याणि तेषां गुणान्
 पर्यायानपि भूतभाविभवतः सर्वान् सदा सर्वदा ।
 जानीते युगपत्प्रतिक्षणमतः सर्वञ्च इत्युच्यते
 सर्वज्ञाय जिनेश्वराय महते वीराय तस्मै नमः ॥१॥
 वीरः सर्वसुरासुरेन्द्रमहितो वीरं बुधाः संश्रिता
 वीरेणाभिहतः स्वकर्मनिचयो वीराय भक्त्या नमः ।
 वीरात्तर्थाभिदं प्रवृत्तमतुलं वीरस्य वीरं तपो
 वीरे श्री-श्रुति-कान्ति-कीर्ति-धृतयो हे वीर ! मद्रत्त्वयि ॥२॥
 ये वीरमादौ प्रणमन्ति नित्यं
 ध्यानस्थिताः संयमयोगयुक्ताः ।
 ते वीरशोका हि भवन्ति लोके
 संसारदुर्गं विषमं तरन्ति ॥ ३ ॥
 व्रतसमुदयमूलः संयमस्कन्धबन्धा
 यमनियमपयोमिवर्बधितः शीलशास्त्रः ।
 समितिकलिकमारे गुप्तिगुप्तप्रबालो
 गुणकुसुमसुगन्धिः सत्तपरिचयपत्रः ॥ ४ ॥

शिवसुखफलदायी यो दयाध्याययौघः

शुभजनपथिकानां खेदनोदे समर्थः ।

दुरितरविजतापं प्रापयन्नन्तमावं

स भवविभवहान्यै नोऽस्तु चारित्रवृष्टः ॥५॥

चारित्रं सर्वजिनैश्चरितं प्रोक्तं च सर्वशिष्येभ्यः ।

प्रणमामि पंचमेदं पंचमचारित्रलाभाय ॥ ६ ॥

धर्मः सर्वसुखाकरो हितकरो धर्मं बुधार्चिचन्वते

धर्मेणैव समाप्यते शिवसुखं धर्माय तस्मै नमः ।

धर्माश्चास्त्यपरः सुहृद्भवभतां धर्मस्य मूलं दया,

धर्मे चित्तमहं दधे प्रतिदिनं हे धर्म ! मां पालय ॥७॥

धम्मो मंगलमुद्दिष्टं अहिंसा संयमो तवो ।

देवा वि तस्स पणमंति जस्स धम्मे सया मणो ॥८॥

इच्छामि मंते ! पडिक्कमणादिचारमालोचैउ', सम्मणाण-
सम्म दंसण-सम्मचरित्त-तव-वीरियाचारेसु यम-नियम-संजम सील
मूलत्तरगुणेषु सच्चमईचारं सावज्जजोगं पडिविरदोमि असंखेज-
लोगअज्झवसाणठाणाणि अप्पसत्थजोगसएणाणिदियक्कसायगा-
रवकिरियासु मणवयणकाथकरणदुप्पणिहाणि परिचिन्तिपाणि
किण्हणीलकाउलेस्साओ विकहापलिक्कुंचिएण उम्मगदस्सरादं-
अरदिसोयमयदुगंछवेयणविज्जंभजंभाईआणि अट्टरुदसंकिसेसपरि-
णायाणि परिणाभिदाणि अणिहदकरचरणमणवयणकायकरणेण
अक्खित्तवहुलयरायणेण अपडिपुण्णेषेण वा सक्खरावयसंघाय
पडिवणिण्ण अच्छाकारिदं मिच्छामेलिदं आमेलिटं वामेलिदं

अण्णहादिण्णं अण्णहापडिच्छदं आवसएसु परिहीणदाए कदो
या कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

वदसमिदिदिपरोधो लोचो आवासयमचेलमएहाणं ।

खिदिसयणमदंतवणं ठिदिभोयणमेयमचं च ॥ १ ॥

एदे खलु मूलगुणा समणायं जिण्वरेहिं पण्णरा ।

एत्थ पमादकदादो अइपारादो णियत्तोहं ॥ २ ॥

छेदोवट्ठावणं होदु मज्झं ।

शान्तिचतुर्विंशति-स्तुतिः-

सर्वातिचारविशुद्धार्थं पाञ्चिकप्रतिक्रमणक्रियायां पूर्वाचार्या-
नुक्रमेण सकलकर्मव्यर्थं भावपूजावन्दनास्तवसमेतं शान्तिचतु-
र्विंशतितीर्थकरभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहं (इत्युक्तचार्य “णमो अर-
हंतायं” इत्यादि दंडकं पठित्वा कायमुत्सृत्य “धोस्तुमि” इत्यादि दंड-
कमधोत्य शान्तिकीर्तनां “विधाय रक्षां” इत्यादिकां चतुर्विंशतिकीर्तनां
च “चउवीसं तित्थयरे” इत्यादिकां सांख्यलिकां “वदसमदिदियरोधो”
इत्यादिक च ससूरयः संयताः पठेयुः । तद्यथा—

विधाय रक्षां परतः प्रजानां राजा चिरं योऽप्रतिमप्रतापः ।

व्याधात्पुरस्तात्स्वत एव शान्तिमुनिर्दयामूर्तिरिवाधशान्तिम् ॥१॥

चक्रेण यः शत्रुभयंकरेण जित्वा नृपः सर्वनरेन्द्रचक्रम् ।

सर्वाधचक्रेण पुनर्जिगाय महोदयो दुर्जयमोहचक्रम् ॥२॥

राजश्रिया राजसु राजसिंहो रराज यो राजसुभोगतंत्रः ।

आर्हन्त्यलक्ष्म्या पुनरात्मतन्त्रो देवासुरोदारसमे रराज ॥३॥

यस्मिन्मभूद्राजनि राजचक्रं मुनौ दयादीधितिधर्मचक्रम् ।
पूज्ये मुहुः प्राञ्जलिदेवचक्रं ध्यानोन्मुखे ध्वंसिकृतान्तचक्रम् ॥४॥
स्वदोषशान्त्यावहितात्मशान्तिः शान्तेर्विधाता शरणं गतानाम् ।
भूयाद्भवकलेशभयोपशान्त्यं शान्तिर्जिनो मे भगवाञ्छरण्यः ॥५॥

चउवीसे तित्थयरे उसहाइवीरपच्छिमे वंदे ।
सव्वेसिं गुणगणहरसिद्धे सिरसा णमंसामि ॥१॥
ये लोकेऽष्टसहस्रलक्षणधरा ज्ञेयार्णवान्तर्गता
ये सम्यग्भवजालहेतुमयनाश्चन्द्रार्कतेजोऽधिकाः ।
ये साध्विन्द्रसुराप्सरोगणशतैर्गीतप्रणुत्याचिता—
स्तान् देवान् कृष्णमादिवीरचरमान् भक्त्या नमस्याभ्यहम् ॥२॥
नाभेयं देवपूज्यं जिनवरमजितं सर्वलोकप्रदीपं
सर्वज्ञं संभवाख्यं मुनिगणकृष्णं नन्दनं देवदेवम् ।
कर्मारिध्नं सुबुद्धिं वरकमलनिभं पद्मपुष्पामिगन्ध
चान्तां दान्तं सुपारवं सकलशशानं चन्द्रनामानमीडे ॥३॥
विख्यातं पुष्पदन्तं भवमयमथनं शीतलं लोकनाथं
श्रेयांसं शीलकोशं प्रवरनरगुरुं वासुपूज्यं सुपूज्यम् ।
मुक्तदन्तेन्द्रियाशवं विमलमृषिपतिं सिद्धसैन्यं मुनीन्द्रं
यस्मै सद्धर्मकेतुं शमदमनिलयं स्तौमि शान्तिशरण्यम् ॥४॥
कुन्धुं सिद्धालयस्थं भ्रमणपतिमरं त्यक्तभोगेषु चक्रं
मल्लि विख्यातगोत्रं खचरगणनुतं सुव्रतं सौख्यराशिम् ।

देवेन्द्रार्च्यं नमोऽं हरिकुलतिलकं नेमिचन्द्रं भवान्तं

पार्ष्वं नागेन्द्रवन्द्यं शरणमहमितो वर्धमानं च भक्त्या ॥५॥

इच्छामि भंते ! चउवीसतिथ्यपरभरिकाउस्सग्गो कम्मो तस्सा-
लोचेउं, पंचमहाकल्लाणसंपण्णाणां अट्ठमहापाडिहेरसहिदाणांचउती
सातिसयविसेससंजुत्ताणां वत्तीसदेविंदमखिमउडमत्थयमहिदाणां
बलदेव-वासुदेव-चक्रहर-रिसिमुखिजइअणगारोवगूढाणां धुइसह-
स्सखिलयाणां उसहाइवीरपच्छिममंगलमहापुरिस्ताणां शिषकालं
अंचेमि पूजेमि वंदामि एमंसामि दुम्भक्खओ कम्मक्खओ
बोहिलाहो सुगइगमणां समाहिमरणां जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

वदसमिदिदिमरोओ लोचेओ अवासयमवेत्तमहएहाणं ।

खिदिसयणमदंतवणां ठिदिमोयणमेयभत्तं च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा समणाणां जिणवरेइं पण्णात्ता ।

एत्थ पमादकदादेओ अइचारादेओ शिषत्तो हं ॥२॥

खेदेवट्ठावणां होदु मज्झं ।

चारित्रालोचनासहितावृहदाचार्यभक्तिः

सर्वातिचारविशुद्धयर्थं चारित्रालोचनाचार्यभक्तिकोयोत्सर्गं

करोम्यहम्—

(अत्रापि “एमो अरहंताणां” इत्यादि दंडकं पठित्वा कायोत्सर्गं
निधाय “थोस्सामि” इत्यादि दण्डकं पठेत् ।)

सिद्धगुणस्तुतिनिरतानुद्धूतरुषाग्निजालबहुलविशेषान् ।

गुप्तिभिरभिसंपूर्णान्मुक्तियुतः सत्यवचनलक्षितभावात् ॥१॥

मुनिमाहात्म्यविशेषाज्जिनशास्त्रसत् । दीपमासुरमूर्तीन् ।
 सिद्धिं प्रपित्सुमनसो बद्धरजोविपुलमूनघातनकुशतान् ॥२॥
 गुणमणिविरचितवपुषः षडद्रव्यविनिश्चितस्य घातन्सततम् ।
 रहितप्रमादचर्यान्दर्शनशुद्धान् गणस्य संतुष्टिकरान् ॥३॥
 मोहच्छिद्रुग्रतपसः प्रशस्तपरिशुद्धहृदयशोभनव्यवहारान् ।
 प्रासुकनिलयाननघोनाशाविष्ण्वसिचेतसो हतकुपथान् ॥४॥
 धारितविलसन्मुडान्त्रजितबहुर्दडपिंडमडलनिकरान् ।
 सकलपरीषहजयेनः क्रियाभिरनिशं प्रमादतः परिरहितान् ॥५॥
 अचलान् व्यपेतनिद्रान् स्थानयुतान्कष्टदुष्टजेश्याहीनान् ।
 विधिनानाश्रितवासानलिप्तदेहान्विनिर्जितेन्द्रियकरिणः ॥६॥
 अतुलानुत्कृष्टिकाग्रान्विक्वचित्तानखंडितस्वाध्यायान् ।
 दक्षिणभावसमग्रान् व्यपगतमदरागलोभशठमात्सर्यान् ॥७॥
 भिन्नार्तरौद्रपञ्चान् संभावितधर्मशुक्लनिर्मलहृदयान् ।
 नित्यं पिनद्धकुगतीन् पुण्यान् गण्योदयान् विलीनगारवचर्यान् ॥
 तरुमूलयोगयुक्तानवकाशातापयोगरागसनाथान् ।
 बहुजनहितकरचर्यानिमयाननघान्महानुभावविधानान् ॥८॥
 ईदृशगुणसंयन्त्रान्युत्पान् भक्त्या विशालपा स्थिरयोगान् ।
 विधिनानारतमग्न्यान् मुकुलीकृतदस्तकमलशोभितशिरसा ॥९॥
 अभिनौमि सकलकलुषप्रमवादयजन्मजरामरणबंधनमुक्तान् ।
 शिवमचलमनघमङ्गयमग्राहतमुक्तिमौख्यमस्त्विति मततम् ॥१०॥

लघुचारित्रालोचना—

इच्छामि भंते ! वरित्तापारे । तेरसविदो परिहाविदो, पंच-

महव्वदाणि, पंच समिदीओ, तिगुत्तीओचेदि । तत्थ पढमेमहव्वदे
पाणादिवादादोवेरमणं, से पुढविकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा,
आउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, तेउकाइयाजीवाअसंखेज्जा-
संखेज्जा, वाउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वणप्रफदिकोइया
जीवा अणंता, हरिया बीया अंकुग क्षियणा भियणा, तेसि
उदावणं परिदावणं विराहणं कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा
समणुमणियदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

वेइन्दिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, कुक्खि-किमी-संख-खुत्तलय-
वराडप-अक्ख-रिद्ध-वाल-संबुक्क-सिाप पुलावकाइया, तेसि उदा-
वणं परिदावणं विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो
वा समणुमणियदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

तेइन्दिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, कुन्थु-हेदिय-विंछिय-
गोमिंद-गोनुव मक्कण-पिपीलियाइया, तेसि उदावणं परिदावणं
विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणियदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

चउरिंदिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, दंसमसय-मक्खि-
पयंग-कोड-ममर-महुयर-गोमच्छिआइया, तेसि उदावणं परिदावणं
विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुम-
णियदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

पंचिंदिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, अंडाइया पोदाइया-जरा-
इया-रसाइया-संसेदिमा-सम्भुच्छिमा-उम्मेदिमा उववादिमा अदि-

चउरासीदिजोषिपञ्चदसदसहस्तेसु, एदेसि उद्वावणं परिदावणं
विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंठो वा समणुम-
यिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

इच्छामिभंते ! काश्चोसग्गो कश्चो तस्सालोचेउं, सम्मणाण-
सम्मदंसणम्मचारित्तजुताणं पंचविहाचाराणं आइरियाणं आया-
रादिसुदणाणोवदेसयाणं उवज्झायाणं तिरयणगुणपालणरयाणं
सच्चसाहुण शिचकालं अंचेमे पूजेमि वंदामि खमंसामि दुक्ख-
क्खओ कम्मक्खओ वाहिलाहो सुगइगमणं समाहिमरणं त्रिण-
गुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

वदसमिदिदियरोओ लोचे। अवासयमचेलमण्हणं ।
खिदिसयणमदंतवणं ठिदिभेयणमेयमचं च ॥ १ ॥
एदे खलु मूलगुणा सनणाणं त्रिणवरेदिं पयणत्ता ।
एत्थ पमादकदादो आइचारादो खियत्तो हं ॥ २ ॥
छेदेवद्वावणं होहु मज्झं ।

बृहदालोचनासहिता मध्याचार्यभक्तिः—

सर्वातिचार विशुद्धार्थं बृहदालोचनाचार्यभक्तिकायोत्सर्गं

करोम्यहं ।

(इत्युच्चार्य “शमो अरहंताणं” इत्यादि वंदकं पठित्वा कायोत्सर्गं कृत्वा
“थोस्सामि” इत्यादि वंदकमधीत्य “देसकुलजाइसुद्धा” इत्यादिकां
मध्याचार्यनुतिं ” “इच्छामि भंते ! पक्खियम्मि” आलोचेउं पण्णुरसण्हं
दिवमाणं” इत्यादिवृहदालोचनां च ससूरयः साधवः पठेयुः)

देसकुलजाइसुद्धा विसुद्धमखवपणकोयसंजुता ।
 तुम्हं पापपयोरुहमिह मंगलमत्पु मे खिच्चं ॥१॥
 सगपरसमयविदण्हं आगमहेद्दिं चाविजाणित्ता ।
 सुसमत्था जिखवयणे विणये सत्ताणुरुवेण ॥ २ ॥
 बालगुरुबुद्धसेहे गिलाणवेरे यं खमखसंजुता ।
 वट्टावपणा अण्णे दुस्सीले चावि जाणित्ता ॥ ३ ॥
 वयसमिदिगुत्तिजुता मुचिपहे ठाविया पुणो अण्णे ।
 अज्झावयगुणखिलये साहुगुणेषावि संजुता ॥ ४ ॥
 उत्तमखमाए पुढवी पसएणभावेण अज्झजलसरिसा ।
 कम्मिधणदहणादेा अगणी वाऊ असंगादेा ॥ ५ ॥
 गयणमिव खिरुवलेवा अक्खोहा सायरुव्व मुणिवसहा ।
 एरिसगुणखिलमाणं पायं पणामामि सुद्धमणो ॥६॥
 संसारकाण्णे पुण बंभममाणेहिं मच्चवजीवेहिं
 खिन्वाणस्स हु मग्गो लद्धो तुम्हं पसाएण ॥ ७ ॥
 अविमुद्धलेस्सरहिया विमुद्धलेस्साहि परिणदा सुद्धा ।
 रुद्धे पुण चत्ता धम्मे सुक्के य संजुता ॥ ८ ॥
 उग्गहईहावायाधारणगुणसंपदेहिं संजुता ।
 सुत्तत्थमावणाए मावियमाणहिं वंदामि ॥ ९ ॥
 तुम्हं गुणगणसंपुदि अजाणमाणेण जो मया नुत्तो ।
 देउ मम बोहिलाई गुरुभरिजुदत्तओ खिच्चं ॥१०॥

वृहदालोचना

इच्छामि मंते । पक्खियम्मि आलोचेउं, पणयरसण्हं दिव-

साखं पण्यारसएहं राईयां अम्भितरदे पंचविहो आयारो ग्याणा-
यारोदंसणायारो तवायारो बीरियायारो चरिचायारो चेदि ।

इच्छामि भंते ! चउमासियम्मि आलोचेउ', चउएहं मासाणं
अट्टएहं पक्खाएहं बीसुत्तरसयदिवसाणं बीसुत्तरसयराईयांअट्ठिभ-
तरदे पंचविहो आयारो ग्याणायारो दंसणायारो तवायारो बीरि-
यायारो चरिचायारो चेदि ।

इच्छामि भंते ! संवच्छरियं आलोचेउ', वारसएहं मासाणं
चउवीसएहंपक्खाएा तिण्णिच्छावट्ठिसयदिवसाणं तिण्णिच्छावट्ठि-
सयराईयां अट्ठिभतरदे पंचविहोआयारो ग्याणायारो दंसणायारो
तवायारो बीरियायारो चरिचायारो चेदि ।

तत्थ ग्याणायारो काले विणए उवइयाणं बहुमाणे तहेव शिएह-
वणे, बंजण अत्थ तदुमये चेदि, तत्थ ग्याणायारो अट्टविहो परि-
हाविदो से अक्खरहीणं वा सरहीणं वा बंजणहोणं वा पदहीणं वा
अत्थहीणं वा गंथहीणं वा थएसु वा थुएसु वा अट्टक्खाणेसु वा अखि-
योगेसु वा अणियोगदारेसु वा अकाले सज्झाओ कदोवा कारिदो
वा कीरंतो वा समणुमणिएदो काले वापरिहाविदो अत्थाकारिदं वा
मिच्छामेलिदं वा आमेलिदं वा वामेलिदंअएणहादिएणं अएणहा
पडिच्छदं आवासएसु परिहीणदाए तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ।

दंसणायारो अट्टविहो-णिस्संक्रियं शिक्कंस्त्रियं शिन्विदिगिंक्षा
अमूददिट्ठीय । उणगूहणं ठिदिकरणं वच्छल पढावणा चेदि । १ ।

१-इस दंडक को पाञ्चिक-प्रतिक्रमण के समय पढ़े । २-इसको चातुर्मा-
सिक-प्रतिक्रमणके समय पढ़े । ३-इसेसांख्यसौरिक प्रतिक्रमण के समय पढ़े

अट्टविहो परिहाविहो संकाए कंखाए विदिगिंछाए अणणदिट्ठिप-
संसायदाए परपाखंडपसंमएदाए अणायदणसेवणदाएअवच्छ-
न्नदाए अप्पहावणादाए तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

तवायारो बारसविहो, अन्नंतरो छव्विहो बाहिरो छव्विहो
चेदि, तत्थ बाहिरो अणसर्णा आमोदरियं वित्तिपरिसङ्गा रसपरि-
साओ सरीरपरिखाओ विवित्तसयणासणं चेदि, तत्थ अन्नंतरो
पायच्छिन्नं विण्णो वेज्जावच्चं सज्झाओक्काणं विउस्सग्गो चेदि ।
अन्नंतर् बाहिरं बारसविहं तवोक्कम्मं थ कदं णिसण्णोण पडि-
क्कतं तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

वीरियायारो पंचविहो परिहाविहो वरवीरियपरिक्कमेण, जहु-
त्तमाणेण बलेण वीरिएण परिक्कमेण णिगूहियं तवोक्कम्मं थ
कयं णिसण्णोण पडिक्कतं तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

इच्छामि भंते ! चरित्तायारो तेरसविहो परिहाविहो पंच
महव्वदाणि पंचममिदीओ तिगुत्तीओ चेदि । तत्थ पढमेमहव्वदे
पाणादिवादादो वेरमणं । सेपुढविकाइया जीवाअसंखेज्जासंखेज्जा,
आउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेजा, तेउकाइया जीवा असंखे-
जासंखेजा, वाठकाइया जीवा असंखेजासंखेजा, वणफफदि-
काइया जीवा अण्णताणतो हरिया, वीया, अंकुरा, छिण्णा, मिण्णा,
एदेसिं उदावणं परिदावणं विराइणं उववादो कदो, वा कारिदो
वा कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

वेईदिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जाकुक्खि-किम्मि-सङ्ग-खुल्लय-
वराडय-अक्ख-रिट्ठा-गंडवाल-संवुक्क-सिप्पि-पुलविकाइया, तेसिं

उदावणं परिदावणं विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणियदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

तेइन्दिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा कुण्ठु-देहिय-विंछिय-
गोमिंद-भोजव-मक्कुण-पिपीलियाइया, तेसिं उदावणं परिदावणं
विराहणं उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणियदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

चउरिंदिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा दंसमसय-पयंग-कीड-
ममर-महुयर-भोमच्छिया तेसिं उदावणं परिदावणं विराहणं उव-
घादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणियदो तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ।

पंचिंदिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा अंढाइया-पोदाइया-जरा-
इया-संसेदिमा-सम्मुच्छिमा-उम्मेदिमा-उववादिमा अबि चउरो-
सीदिजोखीपमुहसदसहस्सेसु, एदेसिं उदावणं परिदावणं विराहणं
उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणियदो तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ।

वदसमिदिंदियरोधो लोचो अबीसयमचेलमणहाणं ।

खिदिसयणामदंतवणं ठिदिमोयणमेयमत्तं च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा समणाणां जियावरेहिं पय्यात्ता ।

एत्थ पमादकदादो अइचारादो गियचो हं ॥ २ ॥

छेदेवट्टावणं होइ मज्झं ।

क्षुल्लकालोचनासहिता क्षुल्लकाचार्यभक्तिः—

सर्वातिचारविशुद्धयर्थं क्षुल्लकालोचनाचार्यभक्तिकायोत्सर्गः
करोम्यहम् ।

(इत्युच्चार्यपूर्ववदङ्ककादिकं विधाय 'प्राज्ञःप्राप्तसमस्तस्त्रशास्त्रहृदयः'
इत्यादिकां 'श्रुतजलधि'त्यादिभोजनमार्गोपदेशका' इत्येवमन्तकां ससूरयः
संयताः पठेयुः)

प्राज्ञः प्राप्तसमस्तशास्त्रहृदयः प्रव्यक्तलोकस्थितिः

प्रास्ताशः प्रतिभापरः प्रशमवान् प्रागेव दृष्टोत्तरः ।

प्रायः प्रश्नमहः प्रभुः परमनोहारी परानिन्दया

ब्रूयाद्धर्मकथां गली गुणनिधिः प्रस्पष्टमिष्टाक्षरः ॥१॥

भुतमविकलं शुद्धा वृत्तिः परप्रतिबोधने

परिणातिरुद्ध्योगो मार्गप्रवर्तनसद्विधौ ।

बुधनुतिरनुत्सेको लोकज्ञता मृदुताऽऽस्पृहा

यतिपतिगुणा यस्मिन्नन्ये च सोऽस्तु गुरुः सताम् ॥२॥

श्रुतजलधिपारगेम्यः स्वपरमतविभावनापटुमतिम्यः ।

सुचरिततपोनिधिभ्यो नमो गुरुभ्यो गुणगुरुभ्यः ॥३॥

छत्तीसगुणसमगो पञ्चविहाचारकरणासंदरिसे ।

सिस्साणुगगदकुसले धम्मादिरि सदा बंदे ॥४॥

गुरुभशिसंजमेया य तरंति संसारसापरं घोरं ।

द्विप्रांति अट्टकर्म जम्मयावरणा य पावेति ॥५॥

ये नित्यं प्रतमंत्रहोमनिरता ध्यानाग्निहोत्राकुलाः

षट्कर्माभिरतास्तपोधनधनाः साधुक्रियासाधवः ।

शीलप्रावरणा गुणप्रहरणप्रचन्द्रार्कतेजोधिका

मोक्षद्वारकपोटपाटनमठा प्रोथन्तु मां साधवः ॥६॥

गुरवः पान्तु नो नित्यं ज्ञानदर्शननायकाः ।

चारित्रार्णवगंभीरा माक्षमार्गोपदेशकाः ॥७॥

आलाचना —

इच्छामि भंते ! आहरियमक्तिकाउत्सर्गो कश्चो तस्सालोचेउं,
सम्मयाण-सम्मदंसण-सम्मचारित्तजुत्ताणं पंचविहायंचाराणं आय-
रियाणं, आयारादिसुदणाणोवदेसियाणं उवज्झायाण, तिरयण-
गुणपालणरयाणं तच्चसाहूण णिच्चकालं अंचेमि पूजेमि वंदामि
णमंसामि दुक्खक्खओ कम्मक्खओ बोहिलाओ सुगइगमणं समा-
हिमरणं जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

वदसमदिंदियरोघो लोचो आवासयमचेलमण्हाणं ।

खिदिसयणमदंतवणं ठिदिभोयणमेयभर्त्तं च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा समणणं जिणवरेहिं पणत्ता ।

एत्थपमाइकदादो अइचारादो णियत्तो हं ॥२॥

छेदोवट्ठावणं होदु मज्झं ।

समाधिभक्तिः

सर्वातिचारविशुद्धयर्थं सिद्ध-चारित्र-प्रतिक्रमण-निष्ठितकरण-
वीर-शान्तिचतुर्विंशतितीर्थकर-चारित्रालोचनाचार्य-बृहदालोचना-
चार्य-लुण्ठकालोचनाचार्यमत्कीः कृत्वा तद्धीनाधिकत्वादिदोषवि-
शुद्धयर्थं समाधिभक्तिकार्योत्सर्गं करोम्यहं—इत्युक्त्वा पूर्णवहङ्का-

दिकं कृत्वा “शास्त्राभ्यासे जिनपति” इत्यादीष्टप्रार्थनां ससूरयः साधवः पठेयुः ।।

अथेष्टप्रार्थना प्रथमं करणं चरणं द्रव्यं नमः
शास्त्राभ्यासे जिनपतिभूतिः संगतिः सर्वदार्पिः

सद्बुद्धानां गुणगणक्या दोषवादे च मौनम् ॥

सर्वस्यापि प्रियहितवचो भावना चात्मतत्त्वे

सम्पद्यन्तां मम भवभवे यावदेतेऽपवर्गः ॥१॥

तव पादौ मम हृदयं मम हृदये तव पदद्वये लीनं ।

तिष्ठतु जिनेन्द्र ! तावन्नावभिर्वाणसम्प्राप्तिः ॥२॥

अक्षरपयत्तद्दीर्घं मत्तादीर्घं च जं मए मणियं ।

तं खमहु याणदेव ! य मज्झवि दुक्खक्खयं कुणउ ॥३॥

आलोचना-

इच्छामि भंते ! समाहिमत्तिकाउस्सग्गो कओ तस्सालोचेउं,
रयणत्तपपरुवपरमप्पज्झाणलक्खणसमाहिमत्तीए शिच्चकालं
अंचेमि पूजेमि वंदामि शमं सामि दुक्खक्खओ कम्मक्खओ बोहि-
लाहो सुगइगमणं समाहिमरणं जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

ततः (समाधिभक्त्येवन्तरं) सिद्धं त्रुताचायभक्तिभिः (पूर्ण-
काभिः) आचार्य साधवो वन्देरन् ।

इति ।

५७-श्रावक-प्रतिक्रमणम् ।

पापिष्ठेन दुरात्मना बद्धधिया माया विना लोमिना

रागद्वेषमलीमसेन मनसा दुष्कर्म यन्निर्मितम् ।

त्रैलोक्याधिपते जिनेन्द्र ! भवतः शोपादमूलेऽधुना

निन्दापूर्वमहं जहामि सततं वर्वर्तिषुः सत्पथे ॥१॥

खम्भामि सञ्चजीवाणं सञ्चे जीवा खमंतु मे ।

मेची मे सञ्चभूदेसु वेरं मज्झं ख केण्वि ॥२॥

रागबंधपदोसं च हरिसं दीणभावयं ।

उस्सुगर्णं भयं सोगं रदियरदिं च वोस्सरे ॥३॥

हा दुड्ढकयं हा दुड्ढचित्तिं मासियं च हा दुड्ढं ।

अंतो अंतो डज्झमि पच्छत्तावेण वेयंथो ॥ ४ ॥

एइंदिय-वेइन्दिय-तेइन्दिय-चउरिंदिय-पंचेदिय-पुढविकाइय-

आउकाइय-तेउकाइय-चाउकाइय-वणफदिकाइय-तसकाइया-एदेसि

उदावणं परिदावणं विराइणं उवचादा कदे वा कारिदेवाकीरंतो

वा समणुमणियादेो तस्स मिञ्छा मे दुक्कडं ।

दंसणवयसामाइयपोसहसचित्तरायमत्ते य ।

नंमारंमपरिगहअणुमणुमुदिट्ठ देसविरदेदे ॥ १ ॥

एयासु जधाकहिदपडिमासु पमादाइकयाइचारसोहण्डं

छेदेवड्ढावणं होदु मज्झं ।

अरहंतांसद्धआइरियउवज्झायसञ्चसाहुसक्खियं सम्मत्तपञ्चखं

सुव्वद दिड्ढयद सलारोहियं मे भवदु मे भवदु मे भवदु ।

देवसिपपडिक्कमणाए सव्वाइ चारविसोद्विणिमिचं पुब्बाइ-
रियकमेण आलोयणसिद्ध मशिकाउत्सग्गं करेमि

सामायिकदण्डकः—

एमो अरहंताणं एमो सिद्धाणं एमो आइरियाणं ।

एमो उवज्झायाणं एमो लोए सव्वसाहूणं ॥ १ ॥

चत्तारि मंगलं—अरहंत मंगलं, सिद्ध मंगलं, साहुर्मंगलं,
केवलिपण्णात्तो धम्मो मंगलं ।

चत्तारि लोगोत्तमा—अरहंतलोगोत्तमा, सिद्धलोगोत्तमा,
साहु लोगोत्तमा, केवलिपण्णात्तो धम्मो लोगोत्तमा ।

चत्तारि सरणं पव्वज्जामि—अरहंत सरणं पव्वज्जामि,
सिद्ध सरणं पव्वज्जामि, साहु सरणं पव्वज्जामि, केवलिपण्णात्तो
धम्मो सरणं पव्वज्जामि ।

अट्ठाइज्जदीवदोसमुद्देसु पण्णारसकम्मभूमीसु जाव अरहं-
ताणं भयवंताणं आदिपराणं तित्थयराणं जिह्वाणं जिह्वाणमाणं
केवलियाणं सिद्धाणं बुद्धाणं परिणिव्वुदाणं अंतयडाणं पारय-
डाणं, धम्माइरियाणं, धम्मदेसयाणं, धम्मणायगाणं, धम्मवर-
चाउरंगचक्कवट्ठीणं देवादिदेवाणं, णाणाणं दंसणाणं चरिणाणं
सदा करेमि किरियम्मं ।

करेमि भंते ! सामाइयं सव्वं सावज्जजोगं पव्वज्जामि,
जावजीवं तिविहेण मणासा वचिया काएण ए करेमि एा करेमि
अण्णां करंतं पि एा समणुमण्णामि । तस्स भंते ! अहचारंपडिक्क-

मामि, सिंदामि, गरहामि अप्पार्यं, जाव अरहंताणं मयवंताणं
पज्जुवासं करेमि ताव कायं पावकम्मं दुच्चरियं वोस्सरामि ।
णमोकार ६ गुणिया । कायोत्सर्ग उच्छ्वास २७ ।

चतुर्विंशतिस्तवः—

योस्सामि हं जिणवरं तित्थयरे केवलीअणंतजिणे ।
खरपवरलोयमहिणं विहुयरयमले मडापण्णे ॥ १ ॥
लोयस्सुज्जोययरे धम्मतिथंकरे जिणे वंदे ।
अरहंते कित्तिस्से चउवीसं चैव केवलिणो ॥ २ ॥
उसहमजियं च वंदे संभवमभिणंदणं च सुमहं च ।
पउमप्पहं सुपासं जिणं च चंदप्पहं वंदे ॥ ३ ॥
सुविहं च पुप्फयंतं सीयल सेयंस वासुपुज्जं च ।
विमलमणंतं भयनं धम्मं संतिं च वंदामि ॥ ४ ॥
कुन्थुं च जिणवरिदं अरं च मल्लिं च सुव्वयं च णमिं ।
वंदामि रिट्ठणेमि तह पासं वड्ढमाणं च ॥ ५ ॥
एवं मए अभित्थुआ विहुयरयमला पहीणज्जरमरणा ।
चउवीसं पि जिणवरा तित्थयरा मे पसोयंतु ॥ ६ ॥
किंचिय वंदिय महिया एए लोगोच्चमा जिणा सिद्धा ।
आरोग्गणाणलाहं दित्तु समाहिं च मे बोहि ॥ ७ ॥
चंदेहिं णिम्मलयरा आइच्चेहिं अहियं पयासांता ।
सायरमिव गंभीरा सिद्धा सिद्धिं मम दिसंतु ॥ ८ ॥

श्रोमते वर्धमानाय नमो नमितविद्विषे ।

यज्ज्ञानान्तर्गतं भूत्वा त्रैलोक्यं गोप्पदायते ॥ १ ॥

सिद्धभक्तिः—

तवसिद्धे शयसिद्धे संयमसिद्धे चरित्तसिद्धे य ।

द्याणम्मि दंसणम्मि य सिद्धे सिरसा णमंसामि ॥ २ ॥

इच्छामि भंते ! सिद्धभक्तिकाउत्सग्गो कओ तस्सालोचेउं,
सम्मणाण-सम्मदंसण-सम्मचरित्तजुत्ताणं अट्ठविहकम्ममूक्काणं
अट्ठगुणसंपण्णाणं उड्ढलोयमत्थयम्मि पइट्ठियाणं तवसिद्धाणं
शयसिद्धाणं चरित्तसिद्धाणं सम्मणाण-सम्मदंसण-सम्मचरित्त-
सिद्धाणं अदीदाणागदवट्ठमाणकालत्तायसिद्धाणं सव्वसिद्धाणं णिच्च
कालं अंचेमि पूजेमि वंदामि णमंसामि दुक्खक्खओ कम्मक्खओ
बोहिलाहो सुगइगमणं समाहिमरणं जिणगुणसंपत्तिं होउ मज्झं ।

आलोचना—

इच्छामि भंते ! देवसियं आलोचेउ । तत्थ--

पंजुम्बरसहियाइं सत्त वि वसणाइं जो विवज्जेइ ।

सम्मत्तविसुद्धमई सो दंसणसावओ भणियो ॥ १ ॥

पंच य अणुव्वयाइं गुणव्वयाइं हवंति तह तिप्पिण्ण ।

सिक्खीवयाइं चत्तारि जाण विदियम्मि ठाणम्मि ॥ २ ॥

जिणवयणधम्मतेह्यपरमेट्ठिजिणयालयाण णिच्चं पि ।

जं वंदणं तियालं कीरइ सामाइयं तं सु ॥ ३ ॥

उत्तममज्झन्नहणं तिविहं पोसइविहाणामुहिट्ठं ।

समसत्तीण मासम्मि चउसु पव्वेसु कायव्वं ॥ ४ ॥

जं वज्जिजदि हरिदं तयपचपवालकंदफलवीयं ।
 अप्पासुगं च सलिलं सच्चित्तशिखित्तमं ठाणं ॥५॥
 मणवयणकायकदकारिदाणुमोदेहि मेहुणं खवधा ।
 दिवसम्मि जो विवज्जदि गुणम्मि सो सावओ छट्ठो ॥६॥
 पुव्वुत्तखवविहारं णि मेहुणं सव्वदा विवज्जतो ।
 इत्थिक्खादिणिविची सत्तमगुणवंमचारी सो ॥७॥
 जं किंपि गिहारं बहु थोवं वा सया विवज्जेदि ।
 अप्पारंभणिवित्तमदी सो अट्ठमसावओ भणिओ ॥८॥
 मोत्तु ख वत्थमिचं परिग्गहं जो विवज्जदे सेसं ।
 तत्थ वि मुच्छं ख करदि वियाण सो सावओ खवमो ॥९॥
 पुट्ठो वापुट्ठो वा णियगेहिं परेहिं सग्गिहकज्जे ।
 अणुमणयं जो ख कुणदि वियाण सो सावओ दसमो ॥१०॥
 खवकोडीसु विमुद्धं भिक्खायरणेण भुंजदे भुंजं ।
 जायखरहियं ओग्गं एयारस सावओ सो दु ॥११॥
 एयारसम्मि ठाणे उक्किट्ठो सावओ हवे दुविहो ।
 वत्थेयधरो पढमो कोवीणपरिग्गहो विदिओ ॥१२॥
 तववयणियमावासयलोचं कारेदि पिच्छ गिणहेदि ।
 अणुवेहाधम्मभोणं करपरो एयठाणम्मि ॥१३॥
 इत्थ मे जो कोई देवसिओ अइचारो अणाचारो तस्स मंते !
 पडिक्कमामि पडिक्कम्मंतस्स मे सम्मत्तमरणं समाहिमरणं
 पंडियमरणं वीरियमरणं दुक्खक्खओ कम्मक्खओ बोहिलाहो
 सुगहगमयं समाहिमरणं जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

दंसणवयसामाहयपोसदसच्चिचारायमरो य ।

वंभारंभपरिग्गहअणुमणमुद्धिदु देसविरदेदे ॥१॥

एयासु यधाकहिदपडिमासु पमादाहकयाहचारसोहणहु
छेदेवद्वावणं होहु मज्झं ।

प्रतिक्रमणभक्तिः—

भीषणिक्रमणमणि—काउस्सगं करेमि—

णमो अरहंताणमित्यादि—योस्सामीत्यादि ।

णमो अरहंताणं णमो सिद्धाणं णमो आहरियाणं ।

णमो उवज्झायाणां णमो लोए सच्चसाहूणं ॥ ३ ॥

णमो जिणाणं ३, णमो शिस्सहीए ३, णमोत्थु दे ३, अरहंता
सिद्ध ! बुद्ध ! शीरय ! शिम्मल ! सममण ! सुभमण ! सुसमत्थ !
समजोग ! सममाव ! सल्लघट्ठाणं सल्लघत्ताणा ! शिब्भय ! शिराय !
शिहोस ! शिम्मोह ! शिम्मम ! स्थासंग ! शिस्सल ! माणमाय-
मोसमूरण ! तवप्पहावण ! गुणारवण ! सीलसायर ! अण्णत !
अप्पमेय ! महदिमहावीरवट्ठमाण ! बुद्धिरिसिणो वेदि णमोत्थु
दे णमोत्थु दे णमोत्थु दे ।

मम मंगलं अरहंता य सिद्धा य बुद्धा य जिणा य केवलिणो
ओहिणाणिणो मणपजयणाणिणो चउदसपुब्बंगामिणो सुदस-
मिदिसमिद्धा य, तवो य वारसविहो तवसी, गुणा य गुणवंतो
य महारिसी तित्थं तित्थकरा य, पवयणं पवथी य, खायां खाथी
य, दंसणं दंसणी य, संजमो संजदा य, विण्णो विणीदा य,

बंमचेरवासो बंमचारो य, गुत्तीओ चेव गुत्तिमंतो य, मुत्तीओ चेव मुत्तिमंतो य, समिदोओ चेव समिदिमंतो य, ससमयपरस-
मयविदु, खंति खवगा य, खीणमोहा य खीणवंतो य, बोहियबुद्धा य बुद्धिमंतो य, चेईयरुक्खाय चेईयाणि ।

उद्धमहतिरियलोए सिद्धायदयाणि एमंसामि सिद्धिणिसीहि-
याओ अट्ठावपन्वे य सम्मेदेउज्जंते चंपाएपावाए मज्झिमाएहत्थि-
वालयसहाए जाओ अत्ताओ को विणिसीहियाओ जीवलोयम्मि
ईसिपन्भारतलगयाणां सिद्धाणांबुद्धाणांकम्मचक्कमुक्काणांसारयाणां
णिम्मलाणां गुरुआइरियउवज्झायाणां पव्वति-त्थेर-कुलयराणां चाउ-
वयखाय समणसक्का य भरहेरावएसु दससु पंचसु महाविदेहेसु जे
लोए संति साहवो संजदा तवसा एदे मम मंगलं पविशं एदे इं
मंगलं करेमि मावदो विसुद्धो सिरसा अहिवंदिउण्ण सिद्धेकाउण्ण
मंजलिमत्थयम्मि पडिलेहिय अट्ठकत्तरिओ तिविहं तियरणसुद्धो

पडिक्कमामि मंते ! दंसणपडिमाए संकाए कंखाए विदि-
गिंछाए परपासंडाण पसंसाए पसंथुए जो मए देवसिओ अइचारो
मणसा वचिया काएण कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुम-
णिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥१॥

पडिक्कमामि मंते ! वदपडिमाए पढमे थूलयडे हिंसाविरदि-
वदे वहेण वा वंघेण वा छेएण वा अइमारारोइखेण वा अएणापाण-
गिरोइखेण वा जो मए देवसिओ अइचारो मणसा वचिया का-
एण कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणिणदो तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-१॥

पडिक्कमामि भंते ! वदपडिमाए विदिए थूलयडे असच्च-
विरदिवदे मिच्छोवदेसेण वा रहोअम्मक्खाणेण वा कूडलेहणकर-
णेण वा खायापहारेण वा सापारमंत्रमेण वा जो मए देवसिओ
अइचारो मणसा वचिया काएण कदो वा कारिदो वा कीरंतो
वा समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-२॥

पडिक्कमामि भंते ! वदपडिमाए तिदिए थूलयडे थेणविरदि-
वदे थेणपओगेण वा थेणहरियादाणेण वा विरुद्धरजाइकमणेण
वा हीणाहियमाणुम्माणेण वा पडिरूक्कयववहारेण वा जो मए
देवसिओ अइचारो मणसा वचिया काएण कदो वा कारिदो वा
कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्य मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-३॥

पडिक्कमामि भंते ! वदपडिमाए चउत्थे थूलयडे अवमवि-
रदिवदे परविवाहकरणेण वा इत्तरियागमणेण वा परिग्गहिदापरिग्गा-
हिदागमणेण वा अशंगकीडणेण वा कामतिच्चाभिणिवेसेण वा जो
मए देवसियो अइचारो मणसा वचिया काएण कदो वा कारिदो
वा कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-४॥

पडिक्कमामि भंते ! वदपडिमाए पंचमे थूलयडे परिग्गहपरिमा-
णवदे खेन्नवत्थूणं परिमाणाइक्कमणेण वा धणधाणाणं परिमाणा-
इक्कमणेण वा दासीदासारणं परिमाणाइक्कमणेण वा हिरण्य-
सुवयणारणं परिमाणाइक्कमणेण वा कुप्पमांडपरिमाणाइक्क-
मणेण वा जो मए देवसिओ अइचारो मणसा वचिया काएण
कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा
मे दुक्कडं ॥ २-५ ॥

पठिक्रमामि भंते ! वदपडिमाए पढमे गुणव्वदे उड्डवइ-
क्कमयेण वा अहोवइक्कमयेण वा तिरियवइक्कमयेण वा खेच-
उद्धीएण वा सद्विअंतराधायेण वा जो मए देवसिओ अइचारो
मणसा वचिया काएण कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणु-
मएणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ २-६-१ ॥

पठिक्रमामि भंते ! वदपडिमाए विदिए गुणव्वदे आणययेण
वा विणिजेगेण वा सहाणुवाएण वा रुवाणुवाएण वा पुमाल-
खेवेण वा जो मए देवसिओ अइचारो मणसा वचिया काएण
कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमएणदो तस्स मिच्छा मे
दुक्कहं ॥ २-७-२ ॥

पठिक्रमामि भंते ! वदपडिमाए तिदिए गुणव्वदे कंदप्पेण
वा कुकुवेएण वा मोक्खरिएणावा असमन्निखाहिकरणेण वा भोगो-
पभोगाणत्थकेण वा जो मए देवसिओ अइचारो मणसा वचिया
काएण कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमएणदो तस्स
मिच्छा मे दुक्कहं ॥ २-८-३ ॥

पठिक्रमामि भंते ! वदपडिमाए पढमे सिक्खावदे फासिदिय-
भोगपरिमाणइक्कमयेण वा रसणिंदियभोगपरिमाणइक्कलयेण वा
धाणिंदियभोगपरिमाणइक्कमयेण वा चक्खिंदियभोगपरिमाण-
इक्कमयेण वा सवणिंदियभोगपरिमाणइक्कमयेण वा जोमएदेवसिओ
अइचारो मणसा वचिया काएण कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा
समणुमएणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कहं ॥ २-९-१ ॥

पठिक्रमामि भंते ! वदपडिमाए विदिए सिक्खावदे फासि-

दियपरिभोगपरिमाणाइकमण्येण वा रसणिदियपरिभोगपरिमाणा-
इकमण्येण वा घाणिदियपरिभोगपरिमाणाइकमण्येण वा चक्खिं-
दियपरिभोगपरिमाणाइकमण्येण वा सबणिदियपरिभोगपरिमाणा-
इकमण्येण वा जो मए देवसियो अइचारो मणसा वचिया
काएण कदे वा कारिदे वा कीरंतो वा समणुमण्यिणदे तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥ २-१०-२ ॥

पडिक्कमामि भंते ! वदपडिमाए तिदिए सिक्खावदे सच्चि-
णिक्खेवेण वा सच्चित्तापिदाणेण वा परउवएसेण वा कालाइकमण्येण
वा मच्छरिएण वा जो मए देवसियो अइचारो मणसा वचिया
काएण कदे वा कारिदे वा कीरंतो वा समणुमण्यिणदे तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥ २-११-३ ॥

पडिक्कमामि भंते ! वदपडिमाए चउत्थे सिक्खावदे जीवि-
दासंसणेण वा मरणासंसणेण वा मिताणुराएण वा सुहाणुवंधेण
वा णिदाणेण वा जो मए देवसियो अइचारो मणसा वचिया
काएण कदे वा कारिदे वा कीरंतो वा समणुमण्यिणदे तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥ २-१२-४ ॥

पडिक्कमामि भंते ! सामाइयपडिमाए मणहुप्पणिघाणेण वा
वायहुप्पणिघाणेण वा कायहुप्पणिघाणेण वा अणादरेण वा
सदिअणुवट्ठावणेण वा जो मए देवसियो अइचारो मणसावचिया
काएण कदे वा कारिदे वा कीरंतो वा समणुमण्यिणदे तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ३ ॥

पडिक्कमामि भंते ! पोसहपडिमाए अप्पडिवेक्खिवापमज्झि-

योस्सग्गेण वा अप्पडिवेक्खियापमज्जियादाणेण वा अप्पडिवे-
क्खियापमज्जियासंधारोवक्कमणेण वा आवस्सयाणादरेण वा
सदिअणुवट्ठावणेण वा जो मए देवसिओ अइचारो मणसा-
वचिया काएण कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्णिदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ४ ॥

पडिक्कमामि भंते ! सच्चित्तविरदिपडिमाए पुढविकाइया
जीवा असंखेज्जासंखेज्जा आउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा
तेउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा वाउकाइया जीवा असंखे-
ज्जासंखेज्जा वणफरुदिकाइया जीवा अणंताअणंता हरिया बीया
अंकुरा छिण्णा मिएणा एदेसिं उदावणं परिदावणं विरोहणं
उवघादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ५ ॥

पडिक्कमामि भंते ! राइमत्तपडिमाए शवविहवंमचरियस्स
दिवा जो मए देवसिओ अइचारो अणाचारो मणसा वचिया
काएण कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्णिदो तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ६ ॥

पडिक्कमामि भंते ! वंमपडिमाए इत्थिकहायत्तणेण वा
इत्थिमखोहररंगणिरक्खणेण वा पुव्वरयाणुस्सणेण वा कामक्काव-
णरसासेवणेण वा सर्रीरमडणेण वा जो मए देवसिओ अइचारो
अणाचारो मणसा वचिया काएण कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा
समणुमण्णिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ७ ॥

पडिक्कमामि भंते ! आरंभविरदिपडिमाए कसोववसंगएण

लो मए देवसियो आरंभो मणसा वचिया काएण कदो वा
कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणियो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं

पडिक्कमामि भंते ! परिग्गहविरदिपडिमाए वत्थमेत्तपरि-
ग्गहादे। अवरम्मि परिग्गहे मुच्छापरिणामे जो मए देवासओअइ-
चारो अणाचारो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणियो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ६ ॥

पडिक्कमामि भंते ! अणुमणुविरदिपडिमाए जं किं पि
अणुपणणं पुट्ठापुट्ठेण कदं वा कारिदं वा कीरंतं वा समणु-
मणियो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ १० ॥

पडिक्कमामि भंते ! उद्दिट्ठविरदिपडिमाए उद्दिट्ठोसवहुलं
अट्ठेरदियं आहारयं आहारावियं आहारिज्जंतं वा समणुम-
णियो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥ ११ ॥

इच्छामि भंते ! इमं शिग्गंथं पावयणं अणुत्तरं केवलियं
पडिपुण्णं योगाइयं सामाइयं संसुद्धं सल्लघट्ठाणं सल्लघत्ताणं सिद्धि-
मग्गं सेट्ठिमग्गं खंतिमग्गं मोत्तिमग्गं पमोत्तिमग्गं मोक्खमग्गं
पमोक्खमग्गं शिज्जाणमग्गं शिक्खाणमग्गं सव्वदुक्खपरिहाणि-
मग्गं सुचरियपरिशिक्खाणमग्गं अवितहमविसंतिपव्वयणमुत्तमं तं
सहहामि तं पत्तियामि तं रोचेमि तं फासेमि इदो उत्तरं अण्णं
णत्थि भूदं ण मयं ण मविस्सदि णाणेण वा दंसणेण वा चरि-
सेण वा सुचेण वा इदो जीवा सिज्झंति बुज्झंति मुच्चंति परि-
शिक्खाणयंति सव्वदुक्खाणमंतं करंति परिवियाणंति समओमि संज-

देमि उवरदेमि उवसंतोमि उवधिणियडियमाणमायामोसमूरण
मिच्छणाणिमिच्छदंसणमिच्छचरित्तं च पडिविरदेमि सम्मणाण-
सम्मदंसणसम्मचरित्तं च रोचेमि जं जिणवरेहिं पणत्तो इत्थ
मे जो कोइ देवसियो अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छामि
दुक्कडं ।

—: ० :—

इच्छामि भंते ! वीरभत्तिकाउस्सग्गं करेमि जो मए देवसिअ
अइचारो अणाचारो आमोगो अणाभोगो काइओ वाइओ माण-
सिओ दुच्चरिओ दुच्चारिओ दुब्भासिओ दुप्परिणामिओ णाणे
दंसणे चरित्ते सुत्ते सामाइए एयारसएहं पडिमाणं विराइणाए
अट्टविहस्स कम्मस्स णिग्घादणाए अण्णहा उस्सासिदेण णिस्सा-
सिदेण वा उम्मिसिदेण णिम्मिसिदेण खासिदेण वा छिकिदेण
वा जंभाइदेण वा सुहुमेहिं अंगचलाचलेहिं दिट्ठिचलाचलेहिं एदेहिं
सव्वेहिं असमाहिं पंचेहिं आयारेहिं जाव अरहंताणं भयवताणं
पज्जुवासं करेमि ताव कायं पाव कम्मं दुच्चरियं वोस्सरामि ।

दंसणावपसामाइयपोसहसच्चित्तराइभणे य ।

बंभारंभपरिग्गहअधामणुमुद्धिदुदेसविरदेदे ॥१॥

वीरभत्तिकाउस्सग्गं करेमि—

(णमां अरहताणमित्यादि, थोस्सामीत्यादि जाण्य ३६ देवा) ।

यः सर्वाणि चराचराणि विधिवद्द्रव्याणि तेषां गुणान्

पर्यायानपि भूतमाविमदतः सर्वान् सदा सर्वदा ।

जानीते युगपत्प्रतिक्षणमतः सर्वज्ञ इत्युच्यते

सर्वज्ञाय जिनेश्वराय महते वीराय तस्मै नमः ॥१॥

वीरः सर्वसुरासुरेन्द्रमहितो वीरं बुधाः संश्रिता

वीरेणाभिहतः स्वकर्मनिचयो वीराय भक्त्या नमः ।

वीरात्तीर्थभिर्दं प्रवृत्तमतुलं वीरस्य वीरं तपो

वीरे श्री-द्युति-कान्ति-कीर्ति-धृतयो हे वीर ! भद्रं त्वयि ॥२॥

ये वीरमादौ प्रणमन्ति नित्यं ध्यानस्थिताः संयमयोगयुक्ताः ।

ते वीतशोका हि भवन्ति लोके संसारदुर्गं विषमं तरन्ति ॥३॥

व्रतसमुदयमूलः संयमस्कन्धबन्धो

यमनियमपयोभिर्वर्धितः शीलशास्त्रः ।

समितिकलिकभारो गुप्तिगुप्तप्रवालो

गुणकुसुमसुगन्धिः सत्तपश्चित्रपत्रः ॥४॥

शिवसुखफलदायी यो दयाञ्चाययौघः

शुभजनपथिकानां खेदनोदे समर्थः ।

दुरितरविजतापं प्राप्यन्नन्तमार्गं

स भवविभवहान्यै नोऽस्तु चारित्रवृत्तः ॥५॥

चारित्रं सर्वजिनैश्चरितं प्रोक्तं च सर्वशिष्येभ्यः ।

प्रणमामि पञ्चभेदं पञ्चमचारित्रलामाय ॥६॥

धर्मः सर्वसुखाकरो हितकरो धर्मं बुवाश्चिन्वते

धर्मेणैव समःप्यते शिवसुख धर्माय तस्मै नमः ।

धर्माच्चास्त्यपरः सुहृद्भवभूतां धर्मस्य मूलं दया

धर्मे चित्तमहं दधे प्रतिदिनं हे धर्म ! मां पालय ॥७॥

धम्मो मंगलमुद्दिट्ठं अहिंसा संयमो तवो ।

देवा वि तस्स पणामंति जस्स धम्मो सया मणो ॥८॥

इच्छामि भंते ! पडिकमणाइचारमालोचेउं तत्थ देसासिआ
आसणासिआ ठाणासिआ कालासिआ मुदासिआ काओसग्मा-
सिआ पाणामासिआ आवत्तासिआ पडिकमासिए छमु आवासएसु
परिहीणादा जो मए अच्चावणो मणासा वचिया काएणा कदो वा
कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्हिणदो तस्स मिच्छा मि दुक्कडं ।

दंसण वय-सामाइय पोसह-सच्चि रायभचे य ।

बंधारंम-परिग्गह-अणुपणमुद्दिट्ठ देसविरदे। य ॥१॥

चउवीसतित्थयरभत्तिकाउस्सग्गं करेमि—

(णमो अरहंताणमित्यादि, थोस्सामीत्यादि)

चउवीसं तित्थयरे उप्पहाइवीरपच्छिमे वंदे ।

सव्वेसिं गुणगणहरसिद्ध सिरसा णमंसामि ॥१॥

ये लोकेष्टसदल्ललक्ष्णधरा ज्ञेयार्णवान्तर्गता

ये सम्यक्भवजालहेतुमयनाश्चन्द्रार्कतेजोषिकाः ।

ये साध्विन्द्रसुराप्सरेऽपगणशतैर्गीतप्रणुत्याचिता-

स्तान् देवान् वृभादिवीरचरमान् भक्त्या नमस्याम्यहम् ॥२॥

नाभेयं देवपूज्यं जिनवरमज्जितं सर्वलोकप्रदीपं

सर्वज्ञं संमवाख्यं मुनिगणवृषभं नन्दनं देवदेवम् ।

कर्मारिघ्नं सुबुद्धिं वरकमलनिभं पद्मपुष्पाभिगन्धं

क्षान्तं दान्तं सुपाश्र्णं सकलशशिनिभं चन्द्रनामानमोढे ॥३॥

विख्यातं पुष्पदन्तं भवभयमथनं शीतलं लोकनाथं
 श्रेयांसं शीलकोशं प्रवरनरगुरुं वासुपूज्यं सुपूज्यम् ।
 मुक्तं दान्तेन्द्रियाश्वं विमलमृषिपतिं सिंहसैन्यं मृनीन्द्रं
 धर्मं सद्धर्मकेतुं शमदमनिलयं स्तौमि शान्तिं शरण्यम् ४
 कुन्धुं सिद्धालयस्थं भ्रमणपतिमरं त्यक्तभोगेषु चक्रं
 मन्त्रिं विख्यातगोत्रं खचरगणनुतं सुव्रतं सौख्यराशिम् ।
 देवेन्द्रार्च्यं नमोशं हरिकुलतिलकं नेमिचन्द्रं भवान्तं
 पार्श्वं नागेन्द्रबन्धुं शरण्यमहमितो वर्धमानं च भक्त्या ॥५॥

अञ्चलिका—

इच्छामि भंते ! चउवीसतित्थयरभचिक्काउस्सग्गो कम्मो
 तस्सालोचेउं, पंचमहाकन्लाखसपण्णाणां अट्ठमहापाडिहेरसहि-
 दाणां चउतीसातिसयविसेससंजुत्ताणां वत्तीसदेविंदमणिमउडमत्थ-
 यमहिदाणां वलदेव—वासुदेव—चककहर-रिसिमुणिज्झअण्णगारोवग्गू-
 ढाणां थुइसहस्सखिलपाणां उसहाइवीरपच्छिममंगलमहापुरिसाणां
 णिच्चकाल अंचेमि पूजेमि वंदामि णमंसांमि दुक्खक्खओ कम्म-
 क्खओ बोहिलाहे सुगइगमणां समाहिमरणां जिण्णुणसंपत्तिहेउ
 मज्झं ।

दंसण-वय-सामाइय-पोसह-सचिच-रायभणे य ।

वंभारंभ-परिमाह-अणुमण्णमुहिड्ढ देसविरदो य ॥ १ ॥

श्रीसिद्धमक्ति-श्रीप्रतिक्रमणमक्ति-श्रीवीरमक्ति-श्रीचंतुर्विंशति-

भक्तीः कृत्वा तद्धीनाधिकत्वादोषविशुद्धार्थं समाधिभक्ति-
कायोत्सर्गं करोम्यहं—

(एमोकार ६ गुणवा)

अथेष्टप्रार्थना प्रथमं करणं चरणं द्रव्यं नमः

लघुसमाधिभक्ति

शास्त्राभ्यासो जिनपतिनुतिः सङ्गतिः सर्वदायैः

सद्बृत्तानां गुणगणकथा दोषवादे च मौनम् ।

सर्वभ्यापि प्रियहितवचो भावना चात्मतत्त्वे

सम्पद्यन्तां मम भवभवे यावदेतेऽपवर्गः ॥ १ ॥

तव पादौ मम हृदये मम हृदयं तव पदद्वये लीनं ।

तिष्ठतु जिनेन्द्र ! तावद्यावन्निर्वाणभ्याप्तिः ॥ २ ॥

अक्खरपयत्थहीणं मत्ताहीणं च जं मए भणियं ।

तां खमउ णाणदेव य मज्झ वि दुक्खक्खयं दितु ॥ ३ ॥

दुक्खक्खओ कम्मक्खओ बोहिलाहो सुगइगमणं समाहि-

मरणं जिणगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

(अञ्चलिका समाधिभक्तिवत्)

५८--वीरभक्तिः ।

यः सर्वाणि चराचराणि विधिवद्द्रव्याणि तेषां गुणान्

पर्यायानपि भूतर्माविमव्रतः सर्वान् सदा सर्वथा ।

जानीते युगपत्प्रतिक्षणमतः सर्वज्ञ इत्युच्यते

सर्वज्ञाय जिनेश्वराय महते वीराय तस्मै नमः ॥ १ ॥

वीरः सर्वसुरासुरेन्द्रमहितो वीरं बुधाः संश्रिता

वीरेणाभिद्रुतः स्वकर्मनिचयो वीराय भक्त्या नमः ।

वीरात्तोर्यमिदं प्रवृत्तमतुलं वीरस्य घोरं तपो

वीरे श्रो-द्युति-कान्ति-कीर्ति-धृतयो हे वीर ! मद्रं त्वयि ॥२॥

ये वीरपादौ प्रणमन्ति नित्यं ध्यानस्थिताः संयमयोगयुक्ताः ।

ते वीतशोका हि भवन्ति लोके संसारदुर्गं विषमं तरन्ति ॥३॥

व्रतसमुदयमूलः संयमस्कन्धबन्धो

यमनियमतपोमिर्धितः शीलशास्त्रः ।

समितिकलिकभारो गुप्तिगुप्तप्रवालो

गुणकुसुमसुगन्धिः सत्पारिचित्रपत्रः ॥४॥

शिवसुखफलदायी यो दयाछाययोधः

शुभजनपथिकानां खेदनोदे समर्थः ।

दुरितरविजतापं प्रापयन्नन्तर्भावं

स भवविभवहान्यै नोऽस्तु चारित्रवृक्षः ॥५॥

चारित्रं सर्वजिनैश्चरितं प्रोक्तं च सर्वशिष्येभ्यः ।

प्रणमामि पञ्चमेदं पञ्चमचारित्रलामाय ॥६॥

धम्मो मंगलमुक्किट्ठं अहिंसा संयमो तवो ।

देवा वि तस्स पणमंति जस्स धम्मे सया मणो ।.७॥

धर्मः सर्वसुखाकरो हितकरो धर्मं बुद्धारिचन्वते

धर्मेणैव समाप्यते शिखसुखं धर्माय तस्मै नमः ।

धर्मान्नास्त्यपरः सुहृद्भवमृतां धर्मस्य मूलं दया

धर्मे चिरमहं दधे प्रतिदिनं हे धर्म ! मां पालय ॥८॥

५६-चतुर्विंशतितीर्थकर-भक्तिः ।

चउबीसं तित्थयरे उसहाइवीरपच्छिमे वंदे ।

सब्बे सगणगणहरे सिद्धे सिरसा णमसामि ॥१॥

ये लोकेष्टसहस्रलक्षणधरा ज्ञेयार्णवातर्गता

ये मम्यग्भवजालहेतुमथनार्चंद्रार्कतेजोधिकाः ।

ये साध्विद्रसुराप्सरोगणशतैर्गीतप्रणुत्पाचिता-

स्तान्देवान्पुष्पादि वीरचरमान्मक्त्या नमस्याम्यहम् ॥२॥

नामेर्यां देवपूज्यं जिनवरमर्जितं सर्वलोकप्रदीपं

सर्वज्ञं संभवारूपं मुनिगणपुष्पभं नंदनं देवदेवम् ।

कर्मारिघ्नं सुबुद्धिं वरकमलनिभं पद्मपुष्पाभिर्गंधं

ज्ञानं दातं सुपाश्वं संकलशशिनिभं चंद्रनामानमीडे ॥३॥

विख्यातं पुष्पदन्तं भवभयमथनं शीतलं लोकनाथं

श्रेयांसं शीलकोशं प्रवरनरगुरुं वासुपूज्यं सुपूज्यम् ।

मुक्तं दान्तेन्द्रियाश्वं विमलपृषिपतिं सैहसेन्यं मुनीन्द्रं

धर्मं सद्धर्मकेतुं शमदमनिलयं स्तौमि शान्तिं शरण्यम् ॥४॥

कुन्थुं सिद्धालयस्थं भ्रमणपतिमरंत्यक्तभोगेषु चक्रं

मल्लिं विख्यातगोत्रं खचरणनुतं सुव्रतं मील्यराशिम्

देवेन्द्राचार्यं नमीशं हरिकुलतिलकं नेमिचंद्रं भवान्तं

पार्श्वं नागेन्द्रबन्धं शरणमहमितो वर्द्धमानं च भक्त्या ॥५॥

इच्छामि मते ! चउबीसतित्थयरभक्तिकोउस्समो कओ
तस्सालोचेउ । पंचमहाकल्लाणसंपण्णाणां, अट्टमहापाडिहेर-

सहियाणं, चउतीसअतिसयविसेससजुत्ताणं वत्तीसदेविंदमणिम-
उडमत्थयमहियाणं बलदेववासुदेवचकहररिसिमुत्तिजइअण्णमारो-
वगूढाणं, थुइसयसहस्सणिलयाणं, उसहाइवीरपत्तिमसंगलमहा-
पुरिसाणं णिच्चकालं अंचेमि, पुज्जेमि, वंदामि, शमंसामि,
दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बाहिलाहो, सुगइगमणं, समाहिमरणं,
जिण्णगुणसंपत्ति होउ मज्झं ।

देववन्दना-प्रयोगानुपूर्वी ।

देववन्दना के लिए श्रीजिनमन्दिर को जावें, वहाँ उचित स्थान में बैठकर दोनों हाथों और दोनों पैरों को धोवें । अनन्तर—

“निसही निसही निसही”

ऐसा तीन बार उच्चारण कर चैत्यालय में प्रवेश करें; वहाँ जिनेन्द्रदेव के मुख का अवलोकन कर तीन बार प्रणाम करें । अनन्तर “हृष्टं जिनेन्द्रभवनं भवतापहारि” इत्यादि दर्शन-स्तोत्र को वन्दना मुद्रा जोड़ कर पढ़ते हुए चैत्यालय की तीन प्रदक्षिणा दें । प्रत्येक दिशा में तीन तीन आवर्त और एक एक शिरोनति करते जावें ।

अनन्तर खड़ा रह कर, दोनों पैरों को समान कर, चार अंगुल का अन्तर रख कर और दोनों हाथों को मुकुलित कर नीचे लिखा “ऐर्यापथिक दोषविशुद्धिपाठ” पढ़ें ।

—: ० :—

६०-ईर्यापथविशुद्धिः

पडिकमामि मंते ! इरियावहियाए विराहणाए अणागुत्ते,
अइगमणे निग्गमणे, ठाणे, गमणे, चंकमणे, पाणुगमणे, बीजु-

गमये, हरिदुग्गमणे, उच्चारपस्सवद्ध-खेल-सिंहाण-वियडिपइड्डाव-
णियाए, जे जीवा एइन्दिया वा, वे इन्दिया वा, ते इन्दिया वा
चउरिंदिया वा, पंचिंदिया वा, खोन्लिदा वा, पेन्लिदा वा,
संघट्टिदा वा, संघादिदा वा, परिदाविदा वा, किरिच्छिदा वा,
लेस्सिदा वा, छिदिदा वा, भिदिदा वा, ठाण्णदो वा, ठाण्णचं-
क-मण्णदो वा, तस्स उत्तरगुणं, तस्स पायच्छित्तकरणां, तस्स विसे-
हिकरणां, जाव अरहंताणां भयवन्ताणं शमोकारं पज्जुवासंकरोमि
ताव कायं पावकम्मं दुच्चरियं वोस्सरामि ।

आलोचना— ईर्ष्यापथे प्रचलिताय मया प्रमादा—

देकेन्द्रियप्रमुखजीवनिकायबाधा ।

निर्वर्तिता यदि भवेद्युगान्तरेत्वा

मिथ्या तदस्तु दुरितं गुरुभक्तितो मे ॥१॥

इच्छामि भन्ते ! आलोचेउ' हरियावहिषस्स पुव्वुत्तरदक्खिणा-
पच्छिमचउदिसविदिसासु विरहमाणेण जुगंतरदिट्ठिणा भव्वेण
दट्ठन्वा । पमाददोषेण उव्वडवचरियाए पाणभूदजीवसत्ताणं उव-
घादो कदो वा कारिदो वा कीरंतो वा समणुमण्हिदो तस्समिच्छा
मे दुक्कडं ।

अनन्तर लठकर गुरुको अथवा देवको पंचांग नमस्कार करे' पुनः गुरु
के समक्ष अथवा गुरु दूर हो तो देवके समक्ष बंठकर देववंदना करे ।

६१ देववन्दना

नमोऽस्तु भगवन् ! देववन्दनां करिष्यामि ।

अनन्तर पर्यकासन से बैठ कर नीचे लिखा मुख्य मंगल पदं ।

सिद्धं सम्पूर्णमव्ययार्थसिद्धेः कारणमुत्तमम् ।

प्रेशस्तदर्शनज्ञानचारित्रप्रतिपादनम् ॥ १ ॥

सुरेन्द्रमुकुटाश्लिष्टपादपद्मशुकेशरम् ।

प्रणमामि महावीरं लोकत्रितयमंगलम् ॥ २ ॥

अनन्तर बैठे बैठे ही नीचे लिखा पाठ पढ़ कर सामायिक स्वीकार करें ।

खम्मामि सख्यजीवाणां मख्ये जीवा खमंतु मे ।

मिच्छी मे सख्यभूदेसु वेरं खज्झं ण वेणं वि ॥ १ ॥

रायबंधं पदेसं च हरिसं दोणभावयं ।

उत्सुगच्छं मयं सोमं रदिमरदिं च वोत्सरे ॥ २ ॥

हा दुट्ठकयं हा दुट्ठचितियं भासियं च हा दुट्ठं ।

अंतोअंतो डज्झमि पच्छुत्तावेण वेयंतो ॥ ३ ॥

दव्वे खेत्तां काले भावे य कदावराहसोदणयं ।

णिंदणगरहणजुत्तां मणवचकाएण पाडकमणं ॥ ४ ॥

समता सर्वभूतेषु संयमः शुभभावना ।

आर्तरीद्रपरित्यागस्तद्धि सामायिकं मतं ॥ ५ ॥

भगवन्मोऽस्तु प्रसीदंतु प्रभुपादा वंदिष्येऽहं, एषोऽहं सर्व-
सावद्ययोगाद्विरतोऽस्मि ।

अथ पौर्वाहिकं पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मचयार्थं भाव-
पूजावन्दनास्तवसमेतं चैत्यभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

इस तरह कृत्यबिज्ञापना कर खड़े हो कर भूमि-स्पर्शनात्मक पंचांग नमस्कार करें पश्चात् जिनप्रतिमा के सम्मुख चार अंगुल प्रमाण दोनों पैरों का अन्तर कर खड़े हों । तीन आवर्त और एक शिरोनमन करें । पश्चात् मुक्ता-शुक्ति मुद्रा जोड़ कर नीचे लिखा सामायिक दण्डक पढ़ें । पहले उच्छ्वास में अहंत—सिद्ध मंत्र का, दूसरे में आचार्य-उपाध्याय मन्त्र का और तीसरे में सर्व-साधु मन्त्र का त्वश्रवणगोचर जिसे दूसरा न सुन सके इस तरह एक बार उच्चारण कर पश्चात् चत्तारि दण्डक स्तोत्र को समीपस्थ मनुष्य के कानों को मनोहर मालूम पड़े ऐसा सुरीली आवाज से पढ़ें । तथा—

६२—सामायिक दण्डक—

शमो अरहंताणं शमो सिद्धाणं (१) शमो आइरियाणं ।

शमो उवज्झयाणं (२) शमो लोए सव्व साहूणं (३) ॥१॥

चत्तारि मंगलं—अरहंत मंगलं, सिद्ध मंगलं, साहू मंगलं, केवलपण्णत्तो धम्मो मंगलं । चत्तारि लोगुत्तमा—अरहंत लोगुत्तमा, सिद्ध लोगुत्तमा, साहू लोगुत्तमा, केवलपण्णत्तो धम्मो लोगुत्तमा । चत्तारि सरणं पव्वज्जामि—अरहंतसरणं पव्वज्जामि, सिद्धसरणं पव्वज्जामि, साहूसरणं पव्वज्जामि, केवलपण्णत्तो धम्मो सरणं पव्वज्जामि ।

अट्ठाइज्जदोवदोसमुहेसु पण्णारसकम्मभूमिसु जाव अरहंताणं मयवंताणं आदियराणं तित्थयराणं जिण्णाणं जिणोत्तमाणं केवलियाणं सिद्धाणं बुद्धाणं परिणिव्वुदाणं अन्तयड्ढाणं पारयड्ढाणं, धम्माइरियाणं, धम्मदेसियाणं, धम्मणायगाणं, धम्मवरचाउरंग-चक्कवट्टाणं देवाहिदेवाणं शाणाणं दंसणाणं चरित्ताणं सदा
अनेनि विगिगमं ।

करेमि मंते ! सामर्थ्यं (देववन्दनां) सध्वसावज्जजोगं
पञ्चकखामि जावज्जीवं (जावभियमं) ति विहेण मणसा वचसा
काएण ण करेमि ण कारेमि कीरंतं पि ण समणुमणामि । तस्स
मंते ! अइचारं पञ्चकखामि, खिंदामि गरहामि अप्पाणं, जाव
अरहंताणं मयवंताणं पज्जुवासं करेमि ताव काल पावकम्मं
दुच्चरियं वोस्सरामि ।

इस प्रकार उक्त सामायिक दण्डक पढ़कर पुनः तीन आवर्त
और एक शिरोनति करें । पश्चात् जिनमुद्रा जोड़कर कायोत्सर्ग करें
जिसमें “एणो अरहंताणं” इत्यादि मन्त्र का सत्ताईस उच्छ्वासों में नौ
बार पूर्वोक्त विधि के अनुसार जाप देगें या चिंतवन करें ।

अनन्तर भूमिस्पर्शनात्मक पंचांग नमस्कार करें पश्चात् पूर्वोक्त
विधि से खड़े होकर तीन आवर्त और एक शिरोनति कर नीचे लिखा
“चतुर्विंशतिस्तव” पढ़ें । तथा—

६३ चतुर्विंशतिस्तव

धोस्सामि हं जिणवरे तित्थयरे केवली अणंतजिणे ।

अरपवरलोयमहिण विहुयरयमले महप्पण्ये ॥ १ ॥

लोयस्सुज्जोययरे धम्मंतित्थंकरे जिणे वंदे ।

अरहंते कित्तिस्से चउवीसं येव केवलियो ॥ २ ॥

उसहमजियं च वंदे संभवमभिणंदणं च सुमहं च ।

पउमप्पहं सुपासं जिणं च चंदप्पहं वन्दे ॥ ३ ॥

सुविहिं च पुप्फयंतां सीयल सेयं च वासुपुज्जं च ।

विमलमणंतं मयवं धम्मं संतिं च वंदामि ॥ ४ ॥

कुन्धुं च जिणवरिदं अरं च मल्लि च सुव्वयं च णमि
वंदामि रिद्धणेमिं तह पासं वड्ढमाणं च ॥ ५ ॥

एवं मए अमिथुआ विहुयरयमला पहीणजरमरणा ।

चउवीसं पि जिणवरा तित्थयरा मे पसीयंतु ॥ ६ ॥

किच्चिय वंदिय महिया एदे लो गोत्तमा जिणा सिद्धी ।

आरोग्गणाणलाहं दितु समाहिं च बोहिं ॥ ७ ॥

चंदेहिं णिम्मलयरा आइच्चेहिं अहियपपासंता ।

सायरमिव गंभीरा सिद्धा सिद्धिं मम दिसंतु ॥ ८ ॥

— — —

अनन्तर तीन आवर्त और एक शिरोनति करें । इन तरह एक कायोत्सर्ग में दो प्रणाम, बारह आवर्त और चार शिरोनमन हुए । सामायिक दण्डक के आदि में तीन आवर्त और एक शिरोनमन, अन्त में तीन आवर्त और एक शिरोनमन, तथा चतुर्विंशतिस्तव के आदि में तीन आवर्त और एक शिरोनमन और अन्त में तीन आवर्त और एक शिरोनमन एवं बारह आवर्त और चार शिरोनमन तथा सामायिक दण्डक के आदि में तीन आवर्त और एक शिरोनमन के पहले अथ पौर्वाहिक इत्यादि क्रिया विज्ञापन कर खड़े होने के पीछे एक पंचांग भूमिस्पर्शनात्मक नमस्कार तथा चतुर्विंशतिस्तव दण्डक के आदि में तीन आवर्त और एक शिरोनमन के पहले तथा कायोत्सर्ग के अनन्तर एक पंचांग नमस्कार एवं दो प्रणाम एक कायोत्सर्ग में हुए ।

अनन्तर तीन प्रदक्षिणा देते हुए और प्रति दिशा में तीन तीन आवर्त और एक एक शिरोनमन करते हुए निम्नलिखित सत्य विज्ञापन करके चैत्यभक्ति पढ़े ।

अथ पौर्वाहिकदेवबन्धनायां नैत्यभक्तिकायोत्सर्गं करोम्यहम्
नैत्यभक्ति अञ्चलिका सहित पदं कर निम्नलिखित कृत्य विज्ञापन
करके पञ्चमहागुरु भक्ति अञ्चलिका सहित पदे ।

अथ पौर्वाहिकं पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मक्षयार्थं भावपूजाबन्ध-
नास्तवसमेतं पञ्चमहागुरुभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

(अञ्चलिका सहित पञ्च महा गुरुभक्ति पदं कर निम्नांकित कृत्य
विज्ञापन करके लघु समाधिभक्ति (प्रिय भक्ति) अञ्चलिका सहित पदं
कर बन्धना समाप्ति का कायोत्सर्गं करे ।

अथ पौर्वाहिकदेव बन्धनायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकल कर्मक्षयार्थं
भावपूजाबन्धनास्तवसमेतं श्रीचेत्यपञ्चगुरुभक्ती विधाय तद्दीनाधिकत्वा-
दिदोषविशुद्ध्यर्थं आत्मपवित्रीकरणार्थं समाधिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

६४—सर्वदोषप्रायश्चित्तविधिलिख्यते ।

ॐ ह्रीं अहं अ सि आ उ सा त्रयस्त्रिंशदस्यासादनात्यागानु-
ष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ १ ॥ ॐ ह्रीं अहं अहिसामहाव्रत-
स्यास्यासादनात्यागापानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ २ ॥ ॐ ह्रीं
अहं सत्यमहाव्रतस्यास्यासादनात्यागापानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय
नमः ॥ ३ ॥ ॐ ह्रीं अहं अचोर्यमहाव्रतस्यास्यासमदनात्यागायां
नुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ ४ ॥ ॐ ह्रीं अहं ब्रह्मचर्यमहाव्र-
तस्यास्यासादनात्यागापानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ ५ ॥ ॐ ह्रीं
अहं अपरिग्रहमहाव्रतस्यास्यासादनात्यागापानुष्ठितप्रोषधोद्योत-
नाय नमः ॥ ६ ॥ ॐ ह्रीं अहं ईर्ष्यासमितेरस्यासादनात्यागापानु-
ष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ ७ ॥ ॐ ह्रीं अहं भाषासमितेरस्या-
सादनात्यागापानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ ८ ॥ ॐ ह्रीं अहं
एषणासमितेरस्यासादनात्यागापानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ ९ ॥

ॐ ह्रीं अर्हं आदाननिक्षेपसमितेरत्यासादनात्यागायानुष्ठित-
 प्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ १० ॥ ॐ ह्रीं अर्हं उत्सर्गसमितेरत्या-
 सादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ ११ ॥ ॐ ह्रीं अर्हं
 मनोगुप्तेरत्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ १२ ॥
 ॐ ह्रीं अर्हं वचोगुप्तेरत्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय
 नमः ॥ १३ ॥ ॐ ह्रीं अर्हं कायगुप्तेरत्यासादनात्यागायानुष्ठित-
 प्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ १४ ॥ ॐ ह्रीं अर्हं जीवास्तिकायिक-
 स्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ १५ ॥ ॐ
 ह्रीं अर्हं पुद्गलास्तिकायिकस्यात्सात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधो-
 द्योतनाय नमः ॥ १६ ॥ ॐ ह्रीं अर्हं धर्मास्तिकायिकस्यात्यासादना-
 त्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ १७ ॥ ॐ ह्रीं अर्हं अधर्मा-
 स्तिकायिकस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ १८ ॥
 ॐ ह्रीं अर्हं आकाशास्तिकायिकस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठित-
 प्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ १९ ॥ ॐ ह्रीं अर्हं पृथ्वीकायिकस्यात्या-
 सादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ २० ॥ ॐ ह्रीं अर्हं
 अपृथ्वीकायिकस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ २१ ॥
 ॐ ह्रीं अर्हं तेजः कायिकस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्यो-
 तनाय नमः ॥ २२ ॥ ॐ ह्रीं अर्हं वायुकायिकस्यात्यासादना-
 त्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ २३ ॥ ॐ ह्रीं अर्हं वनस्प-
 तिकायिकस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ २४ ॥
 ॐ ह्रीं अर्हं व्रसकायिकस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योत-
 नाय नमः ॥ २५ ॥ ॐ ह्रीं अर्हं जीवपदार्थस्यात्यासादनात्या-

गायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ २६ ॥ ॐ ह्रीं अहं अजीव-
 पदार्थस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः २७ ॥
 ॐ ह्रीं अहं आसन्नपदार्थस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्यो-
 तनाय नमः ॥ २८ ॥ ॐ ह्रीं अहं बंधपदार्थस्यात्यासादनात्या-
 गायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ २९ ॥ ॐ ह्रीं अहं संवर-
 पदार्थस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ ३० ॥
 ॐ ह्रीं अहं निर्जरपदार्थस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्यो-
 तनाय नमः ॥ ३१ ॥ ॐ ह्रीं अहं मोक्षपदार्थस्यात्यासादना-
 त्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ ३२ ॥ ॐ ह्रीं अहं पुण्य-
 पदार्थस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय नमः ॥ ३३ ॥
 ॐ ह्रीं अहं पापपदार्थस्यात्यासादनात्यागायानुष्ठितप्रोषधोद्योतनाय
 नमः ॥ ३४ ॥ ॐ ह्रीं अहं सम्यग्दर्शनाय नमः ॥ ३५ ॥ ॐ ह्रीं
 अहं सम्यग्ज्ञानाय नमः ॥ ३६ ॥ ॐ ह्रीं अहं सम्यक् चारित्राय
 नमः ॥ ३७ ॥

इति सर्वदोषप्रायश्चित्तविधिः ।

६९ अथ चतुर्दिशि वंदना ।

प्राग्दिग्निदिगन्तरि केवलजिनसिद्ध साधुगणदेवाः । ये
 सर्वर्द्धिसमृद्धा योगिगणांस्तानऽहं वन्दे ॥ १ ॥ दक्षिणदिग्नि-
 दिगन्तरि केषलिजिनसिद्ध साधुगणदेवाः ये सर्वर्द्धिमृदां ॥ २ ॥
 परिचमदिग्निदिगन्तरि केवलजिनसिद्ध साधुगणदेवाः । ये सर्व-

द्विसमृद्धा० ॥ ३ ॥ उत्तरदिग्विदिगन्तरि केवलजिनसिद्धसाधु-
गणदेवाः । ये सर्वद्विसमृद्धा० ॥ ४ ॥

इति चतुर्विंशि वन्दना ॥

६६ भूतकालतीर्थङ्कराः ।

१ श्रीनिर्वाण २ सागर ३ महामाधु ४ विमलप्रभ ५ श्रीधर
६ सुदत्त ७ अमलप्रभ ८ उद्धर ९ अङ्गिर १० सन्मति ११
सिद्ध १२ कुसुमाञ्जलि १३ शिवगण १४ उत्साह १५ ज्ञानेश्वर
१६ परमेश्वर १७ विमलेश्वर १८ यशोधर १९ कृष्णमति २०
ज्ञानमति २१ शुद्धमति २२ श्रीमद्र २३ अतिक्रान्त २४ शांता-
श्चेति भूतकालसंबन्धचतुर्विंशित्तितीर्थङ्करेभ्यो नमो नमः ॥

६७ वर्तमानकालतीर्थङ्कराः ।

१ ऋषभ २ अजित ३ शंभव ४ अभिनन्दन ५ सुमति
६ पद्मप्रभ ७ सुपार्व ८ चन्द्रप्रभ ९ पुण्ड्र १० शातल
११ श्रेयान् १२ वारुण्य १३ विमल १४ अनन्त १५ धर्म
१६ शक्ति १७ कुण्ड १८ अर १९ मन्त्रि २० मुनिसुव्रत
२१ नमि २२ नेमि २३ पार्श्व २४ वर्तमानाश्चेति वर्तमान-
कालसंबन्ध चतुर्विंशित्तितीर्थङ्करेभ्यो नमो नमः ॥

६८ मविष्यत्कालतीर्थङ्कराः ।

१ श्रीमहापद्म २ सुरदेव ३ सुपार्व ४ स्वयंप्रभ ५ सर्वा-

त्मभूत ६ देवपुत्र ७ कुलपुत्र ८ उदंक ९ प्रीष्टिल १० जयकीर्ति
 ११ मुनिसुव्रत १२ अर (अप्तम) १३ निष्पाप १४ निष्कषाय
 १५ विमल १६ निर्मल १७ चित्रगुप्त १८ समाधिगुप्त १९
 स्वयंभू २० अनिवृत्तिक २१ जय २२ विमल २३ देवपाल
 २४ अतन्तवीर्याश्चेति भविष्यत्कालसंबन्धितुर्विंशतितीर्थङ्करेभ्यो
 नमो नमः

६६ विदेहक्षेत्रस्थविंशतितीर्थङ्कराः ।

१ सीमंधर २ युगमंधर ३ बाहु ४ सुबाहु ५ सुजात
 ६ स्वयंप्रभु ७ वृषमानन ८ अनंतवीर्य ९ सुरप्रभ १० विशाल-
 कीर्ति ११ वज्रधर १२ चंद्रानन १३ मद्रबाहु १४ भुजंगम
 १५ ईश्वर १६ नेमप्रभ (नमि) १७ वीरसेन १८ महाभद्र
 १९ देवयश २० अजितवीर्याश्चेति विदेहक्षेत्रस्थविंशति तीर्थङ्करेभ्यो
 नमो नमः ॥

७० अथ नमस्कारमन्त्राः

शुभो अरिहंताणां । शुभो सिद्धाणां । शुभो आहरियाणां ।
 शुभो उवज्झायाणां । शुभो लोएसम्बसाहणां ॥१॥ मन्त्रं संसार-
 सारं त्रिजगदनुपमं सर्वपापारिमन्त्रं । संसारोच्छेदमन्त्रं विषम-
 विषहरं कर्मनिर्मूलमन्त्रम् । मन्त्रं विद्धिप्रदानं शिवसुखजननं
 केवलज्ञानमन्त्रं । मन्त्रं श्रीजैनमन्त्रं जप जप जपितं जन्मनिर्वाण-
 मन्त्रम् ॥ २ ॥ आकृष्टिं सुरसंपदां विदधते मुक्तिधियो वरयता-
 मुच्चाटं विपदां चतुर्गतिशुभां विद्महे मत्तमैतसाम् ॥ स्तम्भं दुर्गमं

प्रति प्रयततो मोहस्य सम्मोहनं । पायात्पंचनमस्क्रियाच्चरमयी
 साराधना देवता ॥३॥ अनन्तानन्तसंसारसन्ततिच्छेदकारणम् ।
 जिनराजपदोन्मोजस्मरणं शरणं मम ॥ ४ ॥ अन्यथा शरणां
 नास्ति त्वमेव शरणं मम । तस्मात्कारुण्यभावेन रक्ष रक्ष जिने-
 श्वर ॥ ५ ॥ न हि प्राता न हि प्राता न हि प्राता जगत्त्रये ।
 वीतरागात्परो देवो न भूतो न भविष्यति ॥ ६ ॥ जिने भक्ति-
 जिने भक्तिजिने भक्तिदिने दिने । सदा मेऽस्तु सदा मेऽस्तु
 सदा मेऽस्तु भवे भवे ॥ ७ ॥

—: ० :—

७१ महावीराष्टकस्तोत्रम्

[शिखरिणी]

यदीये चैतन्ये मुकुर इव भावाश्चिदचितः । समं भांति ध्रौव्य-
 व्ययजनिलसंतोषरहिताः ॥ जगत्साक्षी मार्गप्रकटनपरो भानुरिव
 यो । महावीरस्वामी नयनपथगामी भवतु मे (नः) ॥१॥ अताम्रं
 यच्चक्षुः कमलयुगलं स्पर्शदरहितं । जनान्कोपापायं प्रकटयति वाम्भ्य-
 तरमपि ॥ स्फुटं मूर्तिर्यस्य प्रशमितमयी वातिविमला । महा-
 वीर० ॥२॥ नमन्नाकेंद्रालीमुकुटमणिभाजालजटिलं । लसत्पादां-
 भोजद्वयभिह यदीयं तनुमृतां ॥ भवज्वालाशांत्यै प्रभवति जलं
 वा स्मृतमपि । महावीर० ॥३॥ यदर्चाभावेन प्रमुदितमना ददुर
 इह । क्षणादासीत्स्वर्गो गुणगणसमृद्धः सुखनिधिः ॥ लभन्ते
 सद्गताः शिवसुखसमाजं किमु तदा । महावीर० ॥४॥ कनत्स्व-

र्णामोऽप्यपगततनुर्ज्ञाननिबहो । विचित्रात्माप्येको नृपतिवर-
 सिद्धार्थतनयः ॥ अजन्मापि श्रीमान् विगतभवरागोद्भुतगतिः ।
 महावीर० ॥५॥ यदीया वाग्गङ्गा विविधनयकन्लोलविमला ।
 बृहज्ज्ञानांभोभिर्जगति जनतां या स्नपयति ॥ इदानीमप्येषा बुध-
 जनमरालैः परिचिता । महावीर० ॥६॥ अनिवारिद्रेकस्त्रिभुवन-
 जयी काममुभटः । कुमारावस्थायामपि निजबलाद्येन विजितः ॥
 स्फुरभित्यानन्दप्रशमपदराज्याय स जिनः । महावीर० ॥ ७ ॥
 महामोहातङ्कप्रशमनपराकस्मिकभिषग् । निरापेक्षो बंधुर्विदित-
 महिमः मङ्गलकरः ॥ शरण्यः साधूनां भवभयभृतामुचमगुणो ।
 महावीर० ॥८॥ महावीराष्टकं स्तोत्रं भक्त्या भागेन्दुना कृतं ।
 यः पठेच्छृणुयाच्चापि स याति परमां गतिम् ॥९॥

७२ चतुर्दशीक्रिया

अथ चतुर्दशीक्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकलकर्मचर्यार्थं
 भावपूजावन्दनास्तवसमेतं श्रीचैत्यभक्तिकायोत्सर्गं करोमि--

इत्युच्चार्य सामायिकदंडकं पठित्वा कायोत्सर्गं कृत्वा तदनु
 चतुर्विंशतिस्तवं भणित्वा 'जयति भगवान्' इत्यादिकां चैत्यभक्ति
 सांचलिकां पठेत् । एव सर्वभक्तिकायोत्सर्गं पठितव्यम् भक्तिना पठेत् ।

कायोत्सर्गं पुनः पञ्चांग प्रणाम, और चतुर्विंशतिजिनस्तुति इसके आदि
 और अंत में तीन तीन आवर्त और एक एक शिरोनति करके प्रत्येक
 भक्ति पढ़ना चाहिए । जिन जिन क्रियाओं में जितनी भक्तियों
 के पढ़ने का विधान हो उन सब को उक्त रीति से पढ़ कर अन्त में
 समाधिभक्ति पढ़ना चाहिए । और मुद्रा आदि का प्रयोग भी प्रथमा-
 ध्याय में बताई गई विधि के अनुसार करना चाहिए ।

अथ चतुर्दशीक्रियायां ... श्रीश्रुतभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

अथ चतुर्दशीक्रियायां ... श्रीपञ्चगुरुभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

अथ चतुर्दशीक्रियायां ... चैत्यभक्ति-
श्रुतभक्ति-पञ्चगुरुभक्तोर्विधाय तद्वोनाधिकत्वादिदोषविशुद्धयर्थं
समाधिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

संस्कृतक्रियाकाण्डानुसारेण चतुर्दशीक्रिया यथा—

अथ चतुर्दशीक्रियायां ... सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

अथ ... चैत्यभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

अथ ... श्रुतभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

अथ ... पञ्चगुरुभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

अथ ... शान्तिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

अथ ... सिद्ध-चैत्य-श्रुत-पञ्चगुरु-शान्तिभक्तीः
कृत्वा तद्वोनाधिकत्वादिदोषविशुद्धयर्थं समाधिभक्तिकायोत्सर्गं
करोमि ।

१—चतुर्दशीक्रिया में सिद्धभक्त, चैत्यभक्ति, श्रुतभक्ति, पञ्चगुरु-
भक्ति और शान्तिभक्ति करना चाहिए ।

विशेष—प्राकृतक्रियाकाण्ड का और संस्कृतक्रियाकाण्ड का उपदेश
भिन्न भिन्न है । दोनों ही उपदेश ऊपर दिखाये गये हैं । उनमें से किसी
एक के अनुसार चतुर्दशीक्रिया की जा सकती है ।

७३-पात्तिकीक्रिया

‘चतुर्दशीदिने धर्मव्यासंगादिना क्रिया कर्तुं न लभ्येत चेत् पात्तिकेऽष्टमीक्रिया कर्तव्या ।

अथ पात्तिकीक्रियायां “ सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

अथ “ ... सालोचनाचारित्रभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—
(भक्त्यन्ते ‘इच्छामि भन्ते ! चरित्तायारोतेरसन्निहो’ इत्यालोचना कार्याः)

अथ ... ... शान्तिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि —

(शान्तिभक्तिं पठित्वा समाधिभक्तिं पठेत्)

संस्कृतक्रियाकाण्डानुसारेण यथा —

अथ पात्तिकीक्रियायां सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

“ “ सालोचनं चारित्रभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

“ “ चैत्यभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

“ “ पंचगुरुभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

“ “ शान्तिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—

?—चतुर्दशी के दिन धर्मव्यासंग आदि के कारण क्रिया न कर पाये तो पूर्णिमा और अमावस के रोज अष्टमीक्रिया करना चाहिए ।

२—यदी धर्मव्यासंग से चतुर्दशी के रोज चतुर्दशीक्रिया न की जा सके तो पूर्णिमा और अमावस के रोज पात्तिकीक्रिया करना चाहिए ।

३- पात्तिकीक्रिया में सिद्धभक्ति, सालोचना चारित्रभक्ति, और शान्तिभक्ति करना चाहिए ।

७४-अष्टमीक्रिया

अथ अष्टमीक्रियायां सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

" " श्रुतभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

" " सालोचनं चःखितभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

" " चैत्यभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

" " पंचगुरुभक्तिकायोत्सर्गं करोमि -

" " शान्तिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

(इत्येवं प्रतिष्ठाप्य तत्तद्भक्तयो विधेयाः अन्तेप्रियभक्ति)

७५ सिद्धप्रतिमाक्रिया

अथ सिद्धप्रतिमाक्रियायां सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

(इत्येवं प्रतिष्ठाप्य सिद्धभक्तिमञ्चलिकां पठेत्)

७६-तीर्थकुञ्जन्मक्रिया

"अथ पात्निकीक्रियायां" इत्यस्यस्थाने "अथ तीर्थकुञ्जन्म-
क्रियायां" इत्युच्चार्य पात्निकीक्रिया कर्तव्या ।

७७-पूर्वजिनचैत्यक्रिया

"अथ पूर्वजिनचैत्यक्रियायां" इत्युच्चार्य पात्निकीक्रिया
कर्तव्या ।

७८-अपूर्वचैत्यवन्दनाक्रिया

"अथ अपूर्वचैत्यवन्दनक्रियायां" इत्युच्चार्यपात्निकीक्रिया कर्तव्या ।

७९-अनेकापूर्वचैत्यदर्शनक्रिया

"अथ अनेकापूर्व चैत्यदर्शनक्रियायां" इत्युच्चार्य पात्निकी
क्रिया कार्या ।

८०-पाक्षिकादिप्रतिक्रमयाक्रिया

(एषविधिः ३५३ पृष्ठयावदुक्तो ज्ञेयः, श्रावकप्रतिक्रमणे तु “देवसिय” इत्यस्य स्थाने “पक्खिय” “चउम्मासिय” इत्यादि योज्यम्) ।

८१-श्रुतपंचमी क्रिया

अथ श्रुतस्कन्धप्रतिष्ठापनक्रियायां “सिद्धमक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

अथश्रुतस्कन्धप्रतिष्ठापनक्रियायां “श्रुतमक्तिकायोत्सर्गं करोमि-
(एवं विज्ञाप्य तच्चद्भक्तयो विधाय श्रुतावतारोपदेशः कार्यः)
तदनु-

अथ स्वाध्यायप्रतिष्ठापनक्रियायां “श्रुतमक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

अथ स्वाध्यायप्रतिष्ठापनक्रियायां “आचार्य मक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

(एवं विज्ञाप्य भक्तिद्वयं विधाय स्वाध्यायं कुर्यात्) तदनु
अथ स्वाध्यायनिष्ठापनक्रियायां “श्रुतमक्तिकायोत्सर्गं करोमि-
अथ श्रुतपंचमीक्रियायां “शान्तिमक्तिकायोत्सर्गं करोमि-
(एवं विज्ञाप्य भक्तिद्वयमेतद्विधेयम्)

८२-सिद्धान्ताचारवाचनक्रिया

“अथ श्रुतस्कन्ध” श्रुतपंचमी “इत्यस्य च स्थाने “अथ सिद्धान्तवाचन” “आचारवाचन” इति बोधाय श्रुतपंचमीक्रिया कार्या ।

८३-सन्न्यासक्रिया

अथ सन्न्यासप्रतिष्ठापनक्रियायां ... सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

अथ सन्न्यासप्रतिष्ठापनक्रियायां ... श्रुतभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

(सन्न्यासप्रतिष्ठापनम्)

अथ स्वाध्यायप्रतिष्ठापनक्रियायां श्रुतभक्तिकायोत्सर्गं

अथ स्वाध्यायप्रतिष्ठापनक्रियायां ... आचार्यभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

(अनन्तरं स्वाध्यायः कार्यः)

अथ स्वाध्यायनिष्ठापनक्रियायां श्रुतभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

अथ सन्न्यासनिष्ठापनक्रियायां ... सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

अथ सन्न्यासनिष्ठापनक्रियायां ... श्रुतभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

अथ सन्न्यासनिष्ठापनक्रियायां ... शान्तभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

(एवं विज्ञाप्य तत्तद्भक्त्यो विधेयाः)

८४-अष्टाह्निकक्रिया

अथ अष्टाह्निकक्रियायां ... सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

अथ अष्टाह्निकक्रियायां ... नन्दीश्वरचैत्यभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

अथ अष्टाह्निकक्रियायां ... पंचगुरुभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

अथ अष्टाह्निकक्रियायां ... शान्तिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।
(एवं विज्ञाप्य तत्तद्भक्तयो विधेयाः)

८५—अभिषेकवन्दनाक्रिया

अथ अभिषेकवन्दनाक्रियायां ... सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

अथ अभिषेकवन्दनाक्रियायां ... चैत्यभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

अथ अभिषेकवन्दनाक्रियायां ... पंचगुरुभक्तिकायोत्सर्गं ०

अथ अभिषेकवन्दनाक्रियायां ... शान्तिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि ।

(एवं विज्ञाप्य तत्तद्भक्तयो विधेयाः)

८६—मंगलगोचरमध्याह्नवन्दनाक्रिया

अथ मंगलगोचरमध्याह्नवन्दनाक्रियायां इत्येवमुच्चार्य क्रमेण सिद्धभक्ति—चैत्यभक्ति—पंचगुरुभक्ति—शान्तिभक्तयो विधेयाः ।

—००००००००—

८७—मंगलगोचरवृहत्प्रत्याख्यानक्रिया

अथ मंगलगोचरभक्तप्रत्याख्यानक्रियायां.....सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि—('सिद्धानुद्धूत' इत्यादि)

१ - मङ्गलगोचर में बड़ी सिद्धभक्ति और बड़ी योगिभक्ति द्वारा भक्तप्रत्याख्यान ग्रहण करके बड़ी आचार्यभक्ति और शान्तिभक्ति को आचार्यादिक सब मिलकर पढ़ें ।

अथ मंगलगोचरभक्तप्रत्याख्यानक्रियायां ..... योगिभक्ति-
कायोत्सर्गं करोमि—('जातिजरोरुग' इत्यादि)

(इत्येवं भक्तिद्वयेन प्रत्याख्यानं गृहीत्वा इदं भक्तिद्वयं प्रयुज्यताम्)

अथ मंगलगोचरभक्तप्रत्याख्यानक्रियायां .. ... आचार्य-
भक्तिकायोत्सर्गं करोमि—('सिद्धगुरुस्तुति' इत्यादि)

अथ मंगलगोचरभक्तप्रत्याख्यानक्रियायां .. ... शान्ति-
भक्तिकायोत्सर्गं करोमि—(न स्नेहाच्छरणं इत्यादि)

८८-वर्षायोगग्रहणक्रिया

१तत्तश्चतुर्दशीपूर्वरात्रे सिद्धमुनिस्तुती ।

चतुर्दिक्षु परीत्याल्पाश्चैत्यभक्तीगुरुस्तुतिम् ॥

शान्तिभक्तिं च कुर्वाणैर्वर्षायोगस्तु गृह्यताम् ।

अथ वर्षायोगप्रतिष्ठापनाक्रियायां ..... सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं
करोमि—(सिद्धिभक्ति-पठनं)

अथ वर्षायोगप्रतिष्ठापनाक्रियायां ..... योगिभक्तिकायोत्सर्गं
करोमि—(योगिभक्तिपठनं)

१—प्रत्याख्यानप्रयोगविधि के अनन्तर आषाढ़ शुक्ला चतुर्दशी की रात्रि के प्रथम पहर में सिद्धभक्ति और योगिभक्ति करके, चारों दिशाओं में प्रदक्षिणापूर्वक एक एक दिशा में लघुचैत्यभक्ति पढ़ते हुए, पंचगुरुभक्ति और शान्तिभक्ति पढ़ते हुए वर्षा योग ग्रहण करें। भावार्थ—पूर्व दिशा की ओर मुख करके पहले सिद्धभक्ति और योगिभक्ति पढ़ें। चैत्यभक्ति को ऊपर बताये हुए विधान के अनुसार पूर्वादि दिशाओंकी ओर मुख करके चार बार पढ़ें। अथवा भावसे ही प्रदक्षिणा करना चाहिये। इसलिये एकही पूर्व या उत्तर दिशा में मुख करके उक्त रीति से चार बार चैत्यभक्ति पढ़ें। इस तरह वर्षायोग ग्रहण करें।

पूर्वस्याम् दिशि—

यावन्ति जिनचैत्यानि विद्यन्ते भुवनत्रये ।

तावन्ति सततं भक्त्या त्रिःपरीत्य नमाम्यहम् ॥

इमं श्लोकं पठित्वा दूषभाजितस्वर्यभूस्तवद्वयमुच्चार्य 'अथ वर्षा-
योगप्रतिष्ठापनाक्रियायां चैत्यभक्तिकायोत्सर्गं करोमि' इत्येवं प्रति-
ज्ञाप्य, दंडादिकं भणित्वा 'वर्षेषु वर्षान्तर' इत्यादिका लघुचैत्यभक्ति
सांचलिकां पठेत् । इति पूर्वदिक्चैत्यवन्दना

दक्षिणस्यां दिशि—

उक्तं श्लोकं पठित्वा, संभवाभिनन्दनस्वर्यभूस्तवद्वयमुच्चार्य, क्रियां
विज्ञाप्य, दंडादिकं विधाय तामेव भक्तिं सांचलिकां पठेत् । इत्येवं
दक्षिणदिक्चैत्यवन्दना ।

पश्चिमायां दिशि—

उक्तं श्लोकं पठित्वा सुमतिपद्मप्रभस्वर्यभूस्तवद्वयमुच्चार्य कृत्य-
विज्ञापनां कृत्वा दंडादिकं विधाय तामेव भक्तिं सांचलिकां पठेत् । इति
पश्चिमदिक्चैत्यवन्दना ।

उत्तरस्यां दिशि—

उक्तं श्लोकं पठित्वा सुपार्श्वचन्द्रप्रभस्वर्यभूस्तवद्वयं भणित्वा
कृत्यविज्ञापनां कृत्वा दंडादिकं विधाय तामेव लघुचैत्यभक्ति सांचलिकां
पठेत् । इत्युत्तरदिक्चैत्यवन्दना ।

अथ वर्षायोगप्रतिष्ठापनक्रियायां ..... पंचगुरुभक्तिका-
योत्सर्गं करोमि—(पंचगुरुभक्तिः)

अथ वर्षायोगप्रतिष्ठापनक्रियायां ..... शान्तिभक्तिका-
योत्सर्गं करोमि—(शान्तिभक्तिः)

८६-वर्षायोगानिष्ठापनाक्रिया

१ उर्जकृष्णचतुर्दश्यां परचाद्रात्रौ च मुख्यताम् ।

वर्षायोगप्रतिष्ठापने यो विधिरुक्तः स एव तन्निष्ठापने कार्यः ।
केवलं 'वर्षायोगप्रतिष्ठापनक्रियायां' इत्यस्य स्थाने 'वर्षायोगनिष्ठापन-
क्रियायां' इति योज्यम् ।

शेषविधिः- -

मासं वासोऽन्यदेकत्र यांगक्षेत्रं शुचौ ब्रजेत् ।

मार्गऽतीते त्यजेच्चार्थवशादपि न लंघयेत् ॥

नभश्चतुर्थीं तद्याने कृष्णां शुक्लोर्जपंचमी ।

यावन्न गच्छेत्तच्छेदे कथञ्चिच्छेदमाचरेत् ॥

६०-वीरनिर्वाणक्रिया

अथ वीरनिर्वाणक्रियायां ... .. सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं
करोमि--

अथ वीर निर्वाणक्रियायां . निर्वाणभक्तिकायोत्सर्गं करोमि।
(निर्वाणभक्ति पठन् प्रदक्षिणां कुर्यात्)

अथ वीरनिर्वाणक्रियायां ... पंचगुरुभक्तिकायोत्सर्गं करोमि।

अथ वीर निर्वाणक्रियायां ... शान्तिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि

६१ कल्याणपंचकक्रिया

१- 'अथ जिनेन्द्रगर्भकल्याणकक्रियाए' इत्येवमुच्चार्य सिद्ध-
चारित्रशान्तिभक्तयो विधेयाः । .

१-कार्तिक कृष्णा चतुर्दशी के दिन रात्रि के चौथे प्रहर में वर्षा-
योग का निष्ठापन करें ।

२-‘अथ जिनेन्द्रजन्मकल्याणकक्रियायां’ इत्येवमुच्चार्य सिद्धचारित्र शान्तिमक्तयो विधेयाः ।

३-‘अथ जिनेन्द्रनिष्क्रमणक्रियायां’ इत्येवमुच्चार्य सिद्धचारित्रयोगिशान्तिमक्तयो विधेयाः । योगिमक्तौ च प्रदक्षिणीकरणम् ।

४-‘अथ जिनेन्द्रज्ञानकल्याणकक्रियायां’ इत्येवमुच्चार्य सिद्धश्रुतचारित्रयोगिशान्तिमक्तयो विधेयाः । योगिमक्तौ च प्रदक्षिणीकरणम् ।

५-‘अथ जिनेन्द्रनिर्वाणकल्याणकक्रियायां’ ‘निर्वाणक्षेत्र क्रियायां वा’ इत्येवमुच्चार्य सिद्धश्रुतचारित्रयोगिनिर्वाणमक्तयोः विधेयाः । निर्वाणमक्तौ प्रदक्षिणीकरणम् ।

६२-पंचत्वप्राप्त्यर्थादीनां काये निषेधिकायां च क्रिया

काये निषेधिकायां च मूनेः सिद्धर्षिशान्तिभिः ।

उत्तरव्रतनः सिद्धवृत्तर्षिशान्तिभिः क्रिया ॥

मैद्धान्तस्य मूनेः सिद्धश्रुतर्षिशान्तिमन्त्रिभिः ।

उत्तरव्रतिनः सिद्धश्रुतवृत्तर्षिशान्तिभिः ॥

सूरेर्निषेधिकाकाये सिद्धर्षिसुरिशान्तिभिः ।

शरीरकेशिनः सिद्धवृत्तर्षिगणिशान्तिभिः ॥

(१) सामान्यमुनिके शरीर और निषद्याभूमि में सिद्धभक्ति, चारित्रभक्ति योगिभक्ति और शान्तिभक्ति पढ़कर, (२) सिद्धान्तवेत्ता श्रुत सामान्य मुनिके शरीर और निषद्याभूमि में सिद्धभक्ति, श्रुतभक्ति, योगिभक्ति और शान्तिभक्ति पढ़कर, (३) उत्तरव्रती और सिद्धान्तवेत्ता श्रुत सामान्य मुनि के शरीर और निषद्याभूमि में सिद्धभक्ति, श्रुतभक्ति, चारित्रभक्ति,

सैद्धान्तगणिनः सिद्धश्रुतर्षिसूरिशान्तयः ।

अस्य (क्लेशिनः) योगे सिद्धश्रुतवृत्तर्षिगणेशान्तयः ॥

(एषामुच्चारणा यथायोग्यमुन्नेयाः)

६३-चलाचलबिम्बप्रतिष्ठायाः क्रिया ।

चलाचलप्रतिष्ठायां सिद्धशान्तिस्तुतिर्भवेत् ।

वन्दना चाभिषेकस्य तुर्यस्नाने मता पुनः ॥

सिद्धवृत्तानुतिं कुर्याद् बृहदालोचनां तथा ।

शान्तिभक्तिं जिनेन्द्रस्य प्रतिष्ठायां स्थिरस्य तु ॥

चलजिनबिम्बप्रतिष्ठाक्रियायां, अचलजिनबिम्बप्रतिष्ठाक्रियायां, चल-

योगिभक्ति और शान्तिभक्ति पढ़कर, (४) मृत आचार्य के शरीर और निषद्याभूमि में सिद्धभक्ति, योगिभक्ति, आचार्यभक्ति और शान्तिभक्ति पढ़कर, (५) कायक्लेशी मृत आचार्य के शरीर और निषद्याभूमि में सिद्धभक्ति, चारित्रभक्ति, योगिभक्ति, आचार्यभक्ति और शान्तिभक्ति पढ़कर, (६) सिद्धान्त के ज्ञाता मृत आचार्य के शरीर और निषद्याभूमि में सिद्धभक्ति, श्रुतभक्ति, योगिभक्ति, आचार्यभक्ति और शान्तिभक्ति पढ़कर, (७) शरीर क्लेशी और सिद्धान्तवेत्ता मृत आचार्य के शरीर और निषद्याभूमि में सिद्धभक्ति, श्रुतभक्ति, चारित्रभक्ति, योगिभक्ति, आचार्यभक्ति और शान्तिभक्ति पढ़कर वन्दना क्रिया करें ।

१-चलजिनबिम्ब की प्रतिष्ठा और अचलजिनबिम्ब की प्रतिष्ठा में सिद्धभक्ति और शान्तिभक्ति होती है । चलजिनबिम्बकी प्रतिष्ठाके चतुर्थ दिनके अवश्रुत स्नानमें अभिषेकवन्दना अर्थात् सिद्धभक्ति, चैत्यभक्ति, पंचगुरुभक्ति और शान्तिभक्ति मानी गई है । अचलजिनबिम्ब की प्रतिष्ठा के चतुर्थ दिन के अवश्रुत स्नान में सिद्धभक्ति, चारित्रभक्ति, बड़ी चारित्रालोचना और शान्तिभक्ति करना चाहिए ।

जिनविम्बचतुर्थदिनस्नपनक्रियायां, अचलजिनविम्बचतुर्थदिनस्नपनक्रिया-
यां इत्येवं विज्ञाप्य तास्ताः भक्तयः प्रणयेयाः ।

६४-आचार्यपदप्रतिष्ठापनक्रिया-

अथ आचार्यपदप्रतिष्ठापनक्रियायां .. ... आचार्यभक्ति-
कायोत्सर्गं करोमि-

अथ आचार्यपदप्रतिष्ठापनाक्रियायां ..... आचार्यभक्ति
कायोत्सर्गं करोमि—

एवं भक्तिद्वयं पठित्वा 'अद्यप्रभृति भवता रहस्यशास्त्राध्ययन-
दीक्षादानादिक्रमाचार्यकार्यमाचर्यमिति गणसमक्षं भासमाणेन गुरुणा
समर्प्यमाणपिच्छप्रहणलक्षणमाचार्यपदं गृहीयात् । अनन्तरं—

अथ आचार्यपदनिष्ठापनक्रियायां ... शान्तिभक्तिकायो-
त्सर्गं करोमि (शान्तिभक्तिः)

६५-प्रतिमायोगिमुनिक्रिया

अथ प्रतिमायोगिमुनिक्रियायां ..... सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं
करोमि--

अथ प्रतिमायोगिमुनिक्रियायां ... योगिभक्तिकायोत्सर्गं
करोमि ।

अथ प्रतिमायोगिमुनिक्रियायां.....शान्तिभक्तिकायोत्सर्गं
करोमि--

(एवं विज्ञाप्य तत्तद् भक्तयो विधेयाः)

६६-दीक्षाग्रहणक्रिया

सिद्धयोगिबृहद्भक्तिपूर्वकं लिङ्गमर्प्यताम् ।

लुङ्चाख्यानाग्न्यपिच्छात्म ज्ञम्यतां सिद्धभक्तितः ॥

अथ दीक्षाग्रहणक्रियायां .. ...सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करामि--

('सिद्धानुद्धूत' इत्यादि)

अथ दीक्षाग्रहणक्रियायां .. .. योगिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि--

('योऽस्मि गुणधराणां' इत्यादि 'जातिजरोरुगे' इत्यादि वा)

अनन्तरं लोचकरणां, नामकरणां नाग्न्यप्रदानं, पिच्छप्रदानं च ।

अथ दीक्षानिष्ठापनक्रियायां .....सिद्धभक्तिकायात्सर्गं करोमि

— — —

दीक्षादानोत्तरकर्त्तव्यम्—

'व्रतसमितीन्द्रियरोधाः पञ्च प्रत्यक् क्षितिशयो रदावर्षः ।

स्थितिसकृदशने लुङ्चावश्यकपट्के विचेलनाऽश्नानम् ॥

इत्यष्टाविंशति मूलगुणान् निक्षिप्य दीक्षिते ।

संक्षेपेण सरीलादीन् गण्य कुर्यात्प्रतिक्रमम् ॥

— — —

१—उस दीक्षित में पांच व्रत, पांच समिति, पांच इन्द्रियनिरोध, क्षितिशयन, अदन्तधावन, स्थितिभोजन, सकृदभुक्ति, लोच, छद्म आव-
श्यक, अचेलता और अज्ञान इन अट्टाईस मूल गुणों को संक्षेप में
चौरासी लाख गुणों तथा अठारह हजार शीलों के साथ साथ स्थापित
कर दीक्षादाता आचार्य उसी दिन व्रतारोपण प्रतिक्रमण करे । यदि
लग्न ठीक न हो तो कुछ दिन ठहर कर भी प्रतिक्रमण कर सकता है ।

६७-अन्यदातनलोचक्रिया

१लोचो द्वित्रिचतुर्मासैर्वरो मध्यऽधमः क्रमात् ।

लघुप्राग्भक्तिभिः कार्यः सोपवासप्रतिक्रमः ॥

अथ लोचप्रतिष्ठापनक्रियायां ..... सिद्धभक्तिकायोत्सर्ग
करोमि—

('तवसिद्धे' इत्यादि)

अथ लोचप्रतिष्ठापनक्रियायां ..... योगिभक्तिकायोत्सर्ग
करोमि—

अनन्तरं स्वहस्तेन परहस्तेनापि वा लोचः कार्यः

अथ लोचनिष्ठापनक्रियायां ..... सिद्धभक्तिकायोत्सर्ग
करोमि—

('तवसिद्धे' इत्यादि) अनन्तरं प्रतिक्रमणं कर्तव्यम् ।

६८-बृहद्दीक्षाविधिः

पूर्वदिने भोजनसमये भोजनतिरस्कारविधिं विधाय आहारं
गृहीत्वा चैत्यालये आगच्छेत् ततो बृहत्प्रत्याख्यानप्रतिष्ठापने सिद्धयोग-
भक्ती पठित्वा गुरुपार्ष्णं प्रत्याख्यानं सोपवासात् गृहीत्वा आचार्यशान्ति-
समाधिभक्तीः पठित्वा गुरोः प्रणामं कुर्यात् ।

अथ दीक्षादाने दीक्षादातृजनः शान्तिक-गणधरबलयपूजादिकं यथा-
शक्तिं कारयेत् । अथ दाता तं स्नानादिकं कारयित्वा यथायोग्यालङ्कार-

२—दूसरे, तीसरे या चौथे महीने में लोच करना चाहिए । दो
महीने से लोच करना उत्कृष्ट, तीन महीने से मध्यम और चार महीने
से जघन्य माना गया है । इस लोच को उपवासपूर्वक और प्रतिक्रमण
सहित लघुसिद्धभक्ति और लघुयोगिभक्ति पढ़कर प्रतिष्ठापन और लघु
सिद्धभक्ति पढ़कर निष्ठापन करना चाहिए ।

युक्तं महामहोत्सवेन चैत्रप्राग्ये समानयेत् । स देवशास्त्रगुरुपूजां विधाय
वैराग्यभावनापरः सर्वैः सह क्षमां कृत्वा गुरोरग्रे तिष्ठेत् । ततो गुरोरग्रे
संघस्याग्रे च दीक्षाये यांचां कृत्वा तदाज्ञया सौभाग्यवतीस्त्रोविहितस्व-
स्तिकोपरि श्वेतवस्त्रं प्रच्छाद्य तत्र पूर्वदिशाभिमुखः पर्यकासनं कृत्वा
आसते, गुरुश्चोत्तराभिमुखो भूत्वा, संघाष्टकं संघं च परिपृच्छथ लोकं
कुर्यात् ।

अथ तद्विधिः—

बृहदीक्षायां लोचन्वीकारक्रियायां पूर्वाचार्येत्यादिकमुच्चार्य सिद्ध-
योगिभक्ती कृत्वा—

ॐ नमोऽर्हते भगवते प्रक्षीणाशेषकल्मषाय दिव्यतेजोमूर्तये
श्रीशान्तिनाथाय शान्तिकराय सर्वविघ्नप्रणाशनाय सर्वरोगाप-
मृत्युविनाशनाय सर्वपरकृतक्षुद्रोपद्रवविनाशनाय सर्वक्षामढामर-
विनाशाय ॐ ह्रां ह्रीं हूं ह्रौं हः अ सि आ उ सा अमुकस्य
सर्वशान्तिं कुरु २ स्वाहा ॥

इत्यनेन मंत्रेण गन्धोदकादिकं त्रिवारं मंत्रयित्वा शिरसि निक्षिपेत् ।
शान्तिमंत्रेण गन्धोदकं त्रिपरिभिन्ध्य मस्तकं वामहस्तेन स्पृशेत् । ततो
दध्यक्षतगोमयदूर्वांकुरान् मस्तके वर्धमानमंत्रेण निक्षिपेत्—

ॐ नमो भगवतो बृहद्गणेशाय रिसहस्रस चक्रं जलंतं गच्छद्
आयासं पायासं लोयासं भूयासं जये वा विवादे वा थंभणे वा
रणंगणे वा रायंगणे वा मोहणे वा सञ्जजीवसत्ताणं अपरमजिदो
भवदु रक्ख रक्ख स्वाहा—वर्धमान मंत्रः ।

ततः पवित्रमस्मपात्रं गृहीत्वा “ॐ णमो अरहंताणं रत्नत्रय-

पवित्रीकृतोत्तमांगाय ज्योतिर्मयाय मतिश्रुतावधिमनः पर्ययकेवल-
ज्ञानाय अ सि आ उ सा स्वाहा” इदं मंत्रं पठित्वा शिरसि कूर्पूर-
मिश्रितं भस्म परिलिप्य “ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं अहं” अ सि आ उ सा
स्वाहा” अनेन प्रथमं केशोत्पादनं कृत्वा पश्चात् “ॐ हां अर्हद्भ्यो
नमः, ॐ ह्रीं सिद्धेभ्यो नमः, ॐ हूं सरिभ्यो नमः ॐ हौं पाठ-
केभ्यो नमः, ॐ हः सर्वसाधुभ्यो नमः” इत्युच्चरन् गुरुः स्व-
हस्तेन पंचवारान् केशान् उत्पादयेत् । पश्चादन्यः कोऽपि लोचावसाने
बृहदीक्षायां लोचनिम्नापनक्रियायां पूर्वाचार्येत्यादिकं पठित्वा सिद्धभक्तिः
(क्ति) कर्तव्या (कुर्यात्) नतः शीर्षं प्रक्षाल्य गुरुभक्तिं दत्त्वा वस्त्रा-
भरणयज्ञोपवीतादिकं परित्यज्य तत्रैवान्स्थाय दाक्षां याचयेत् । ततो
गुरुः शिरसि श्रीकारं लिखित्वा “ॐ ह्रीं अहं अ सि आ उ सा ह्रीं
स्वाहा” अनेन मंत्रेण जाप्यं १०८ दद्यात् । ततो गुरुस्तस्यांजलौ केशर-
कूर्पूरश्लेखेन श्रीकारं कुर्यात् । श्रीकारस्य चतुर्विधं—

रयणक्षयं च वंदे चउवीसजिह्वं तदा वंदे ।

पंचगुरुणं वंदे चारणजुगलं तदा वंदे ॥

इति पठन् अंकान् लिखेत् । पूर्वे ३ दक्षिणे २४ पश्चिमे ५ उत्तरे
२ इति लिखित्वा “सम्यग्दर्शनाय नमः, सम्यग्ज्ञानाय नमः, सम्य-
क्चारित्राय नमः” इति पठन् तन्दुलैरञ्जलिं पूरयेत्तदुपरि नालिकेरं
पूगीफलं च धृत्वा सिद्धचारित्रयोगिभक्तिं पठित्वा व्रतादिकं दद्यात् ।
तथा हि—

बदसमिदिदियरोधो लोचो आवासय मचेलमहाखं ।

खिदिसयणमदंतवणं ठिदिभोयणमेयभत्तं च ॥१॥

इति पठित्वा तद्द्वयाख्याविधेया काज्ञानुसारेणेति निरूप्य पञ्चमहा-
व्रतपञ्चसमितीत्यादि पठित्वा सम्यक्त्वपूर्वकं दृढव्रतं सुव्रतं समारूढं ते
भवतु इति त्रीन् बारान् उच्चार्य व्रतानि दत्त्वा ततः शान्तिभक्तिं पठेत् ।
ततः आशीः श्लोकं पठित्वा अञ्जलिस्थं तन्दुलादिकं दात्रे दापयित्वा,
अथ षोडशसंस्कारारोपणं -

- अयं सम्यग्दर्शनसंस्कार इह मुनी स्फुरतु १
- अयं सम्यग्ज्ञानसंस्कार इह मुनी स्फुरतु २
- अयं सम्यक्चारित्र्यसंस्कार इह मुनी स्फुरतु ३
- अयं बाह्याभ्यन्तरतपः संस्कार इह मुनी स्फुरतु ४
- अयं चतुरङ्गवीर्यसंस्कार इह मुनी स्फुरतु ५
- अयं अष्टमातृमंडलसंस्कार इह मुनी स्फुरतु ६
- अयं शुद्धयष्टकावष्टंभसंस्कार इह मुनी स्फुरतु ७
- अयं अशेषपरीपहजयसंस्कार इह मुनी स्फुरतु ८
- अयं त्रियोगासङ्गमनिवृत्तशीलतासंस्कार इह मुनी स्फुरतु ९
- अयं त्रिकरणासंयमनिवृत्तिशीलतासंस्कार इह मुनी स्फुरतु १०
- अयं दशासंयमनिवृत्तिशीलतासंस्कार इह मुनी स्फुरतु ११
- अयं चतुः संज्ञानिग्रहशीलतासंस्कार इह मुनी स्फुरतु १२
- अयं पञ्चेन्द्रियजयशीलतासंस्कार इह मुनी स्फुरतु १३
- अयं दशधर्मधारणशीलतासंस्कार इह मुनी स्फुरतु १४
- अयमष्टादशसहस्रशीलतासंस्कार इह मुनी स्फुरतु १५
- अयं चतुरशीतिलक्षणसंस्कार इह मुनी स्फुरतु १६

इति प्रत्येकमुच्चार्य शिरसि लवंगपुष्पाणि क्षिपेत् ।

‘शुभो अरहंताणं इत्यादि ‘ॐ परमहंसाय परमेष्ठिने हं स हं स
हं हां हूं हौं ह्रीं ह्रूं ह्रः जिनाय नमः जिनां स्थापयामि संवीषट्, ऋषि-
मस्तके न्यसेत् । अथ गुर्वावलो पठित्वा अनुकस्य अमुकनामा त्वं शिष्य
इति कथयित्वा संयमाद्युपकरणानि दद्यात् ।

एगो अरहंताणं भो अन्तेवासिन् ! षड्जीवनिकायरक्षणाय मार्द-
वादिगुणोपेतमिदं पिच्छिकोपकरणं गृहाण गृहाणेति ।

ॐ एगो अरहंताणं मतिश्रुतावधिमनः पर्यायकेवलज्ञानाय
द्वादशांगश्रुताय नमः भो अन्तेवासिन् ! इदं ज्ञानोपकरणं गृहाण
गृहाणेति ।

कमंडलुं वामहस्तेन उद्धृत्य ॐ एगो अरहंताणं रत्नत्रयपवित्री-
करणांगाय बाह्याभ्यन्तरमलशुद्धाय नमः भो अन्तेवासिन् ! इदं शौचो-
पकरणं गृहाण गृहाणेति ।

ततश्च समाधि-भक्तिं पठेत् । ततो नवदीक्षितो मुनिगुरुभक्त्या
गुरुं प्रणम्य अन्यान् मुनीन् प्रणम्योपविशति यावद्ब्रतारोपणं न भवति
तावदन्ये मुनयः प्रतिबन्धनां न ददति, ततो दातृप्रमुखा जना उत्तम-
फलानि अग्रे निधाय तस्मै नमोऽस्त्विति प्रणामं कुर्वन्ति ।

ततस्तत्पक्षेद्वितीयपक्षे वा सुमुहूर्त्ते ब्रतारोपणं कुर्यात् । तदा रत्नत्रय-
पूजां विधाय पात्निकप्रतिक्रमणपाठः पठनीयः । तत्र पात्निकनियमग्रह-
णसमयात् पूर्वं यदा वदसमदीत्यादि पठ्यते तदा पूर्ववद्ब्रतादि दद्यात् ।
नियमग्रहणसमये यथायोग्यं एकं तपो दद्यात् (पत्न्यविधानादिकं) । दातृप्रभु-
विश्रावकेभ्योऽपि एकं एकं तपो दद्यात् । ततोऽन्ये मुनयः प्रतिबन्धनां ददति ।

अथ मुखशुद्धिमुक्तकरणे विधिः—

त्रयोदशसु पंचसु त्रिषु वा कच्चोलिकासु लवंग-एला-पूगीफलादिकं
नित्तिप्य ताः कच्चोलिकाः गुरोरग्रे स्थापयेत् । 'मुखशुद्धिमुक्तकरण
पाठक्रियायामित्याद्युच्चार्य सिद्ध-योगि-आचार्य-शान्ति-समाधिभक्ती-
विधाय ततः पश्चान्मुखशुद्धिं गृहीयात् ।

इति महाव्रतदीक्षाविधिः ।

६६-जुल्लकदीक्षाविधिः ।

अथ लघुदीक्षायां सिद्ध-योगि-शान्ति-समाधिभक्तीः पठेत् । “ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं अहं नमः” अनेन मंत्रेण जाप्यं वार २१ अथवा १०८ दीयते ।

अन्यच्च विस्तारेण लघुदीक्षाविधि—

अथ लघुदीक्षानेतृजनः पुरुषः स्त्री वा दाना संस्थापयति । यथा-योग्यमलंकृतं कृत्वा चैत्यालये 'समानयेत्, देवं वंदित्वा सर्वैः सह क्षमां कृत्वा गुरोरग्रे च दीक्षां याचयित्वा तदाह्वया सौभाग्यवतीं स्त्रीं विहितम्वस्तिकोपरि श्वेतवस्त्रं प्रच्छाद्य तत्र पूर्वाभिमुखः पर्यकासनो गुरुश्चोत्तराभिमुखःसंघाटकं संधं च परिपृच्छ्य लोचं ... “ॐ नमोऽहं ते भगवते प्रलोणाशेषकल्मषाय दिव्यतेजोमूर्तये शान्तिनाथाय शान्तिकाराय सर्वविघ्नप्रणाशकाय सर्वरोगापमृत्युविनाशनाय सर्वपरकृतजुष्टोपप्रविनाशनाय सर्वक्षामहामरविनाशनाय ॐ ह्रां ह्रीं हूं ह्रौं ह्रः अ सि आ उ सा अमुकस्य सर्वशान्तिं कुरु कुरु स्वाहा” अनेन मंत्रेण गन्धोदकादिकं त्रिवारं शिरसि निक्षिपेत् । शान्तिमंत्रेण गन्धोदकं त्रिः परिषिक्त्य वामहस्तेन स्पृशेत् । ततो दध्यक्षतगोमयतद्भस्म दूर्वाङ्कुरान् मल्लके वर्धापनमंत्रेण निक्षिपेत् “ॐ एमो भयवदो बहुमाणास्ते त्यादि वर्धापनमन्त्रः पूर्वं कथितः, लोचादिविधिं महाव्रतवद्विधाय ।सिद्ध-भक्ति-योगिभक्ती पठित्वा व्रतं दद्यात् । वंसणवयेत्यादि वारत्रयं पठित्वा व्याख्यां विधाय च गुर्वावलीं पठेत् । ततः संयमाद्युपकरणं दद्यात् ।

ॐ एमो अरहंताणं भोः जुल्लक ! (आर्य-गेलक !) जुल्लके वा पट्जीवनिकायरक्षणाय मार्दवादिगुणोपेतमिदं पिच्छोपकरणं गृहाण गृहाण, इत्यादि पूर्वोक्तमण्डलं ज्ञानापकरणादिकं च मंत्रं पठित्वा दद्यात् ।

इति लघुदीक्षाविधानं समाप्तम् ।

१००-अथोपाध्यायपददानविधिः ।

सुमुहूर्ते दाता गणधरबलयार्चनं द्वादशाङ्गश्रुतार्चनं च कारयेत् । ततः श्रीखण्डादिना छटादिकं कृत्वा तदुपरि पट्टकं संस्थाप्य तत्र पूर्वाभिमुखं तमुपाध्यायपदयोग्यं मुनिमासयेत् । अथोपाध्यायपदस्थापनक्रियायां पूर्वाचार्येत्याद्युच्चार्य सिद्धश्रुतभक्त्यै पठेत् । तत आवाहनादिमन्तानुष्ठाये शिरसि लवंगपुष्पाक्षतं क्षिपेत् । तद्यथा—
 ह्रीं एमो उवञ्मायायां उपाध्यायपरमेश्वर ! अत्र एहि एहि संवौषट् ,
 आह्वाननं स्थापनं सन्निधीकरणं । ततश्च “ॐ ह्रीं एमो उवञ्मायायां
 उपाध्यायपरमेश्वरे नमः” इमं मंत्रं सहेन्दुना चन्दनेन शिरसि न्यसेत् ।
 ततश्च शान्तिसमाधिभक्ती पठेत् । ततः स उपाध्यायो गुरुभक्तिं दत्त्वा
 प्रणम्य दात्रे आशिर्षं दद्यादिति ।

इयुपाध्यायपदस्थानविधिः ।

१०१-अथाचार्यपदस्थापनविधिः

सुमुहूर्ते दाता शान्तिकं गणधरबलयार्चनं च यथाशक्ति कारयेत् । ततः श्रीखण्डादिना छटादिकं कृत्वा आचार्यपदयोग्यं मुनिमासयेत् । आचार्यपदप्रतिष्ठापनक्रियायां इत्याद्युच्चार्य सिद्धाचार्यभक्त्यै पठेत् ।
 “ॐ ह्रूं परमसुरभिद्रव्यसन्दर्भपरिमलगर्भतीर्थान्बुसम्पूर्णमुवर्णाकलशपंच
 कतोयेन परिषेचयामीति स्वाहा” इति पठित्वा कलशपंचकतोयेन पादो-
 परि सेचयेत् । ततः पठिताचार्यो “निर्वेद सौष्ठ” इत्यादि महर्षिस्तवनं
 पठन् पादौ समन्तात्पराश्रय्य गुणारोपणं कुर्यात् । ततः ॐ ह्रूं एमो
 आइरियायां आचार्यपरमेश्वर ! अत्र एहि एहि संवौषट् आह्वानं स्था-
 पनं सन्निधीकरणं । ततश्च “ॐ ह्रूं एमो आइरियायां धर्माचार्याधि-
 पतये नमः” अनेन मंत्रेण सहेन्दुना चन्दनेन पादयोर्द्वयोस्तिलकं
 दद्यात् । ततः शान्तिसमाधिभक्ती कृत्वा गुरुभक्त्या गुरुं प्रणम्योप-
 विशति । तत उपासकास्तस्य पादयोरष्टतयीमिष्टिं कुर्वन्ति । यतयश्च

गुरुभक्तिं दत्त्वा प्रणमन्ति । स उपासकेभ्य आशीर्वादं दद्यात् ।

इत्याचार्यपददानविधिः ।

ॐ ह्रीं ह्रीं श्रीं अर्हं हंसः आचार्याय नमः—आचार्यवचना मंत्रः ।

अन्यरूप—

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं हंसः आचार्याय नमः—आचार्य मंत्रः ।

१०२-दीक्षा-नक्षत्राणि

प्रणम्य शिरसा वीरं जनेन्द्रममलव्रतम् ।

दीक्षा ऋक्षाणि वक्ष्यन्ते सर्ता शुभफलाप्तये ॥१॥

भरणयुत्तरफाल्गुन्यौ मघा-चित्रा-विशाखिकाः ।

पूर्वाभाद्रपदा भानि रेवती मुनिदीक्षणे ॥२॥

रोहिणी चोत्तराषाढा उत्तराभाद्रपत्तथा ।

स्वातिः कुत्तिका सार्धं वर्ज्यते मुनिदीक्षणे ॥३॥

अश्विनी-पूर्वाफाल्गुन्यौ हस्तस्वात्यनुराधिकाः ।

मूलं तथोत्तराषाढा श्रवणः शतभिषक्तथा ॥४॥

उत्तराभाद्रपद्याणि दशेति विशदाशयाः ।

आर्थिकार्णां व्रते योग्यान्पुशन्ति शुभहेतवः ॥५॥

भरणया कुत्तिकायां च पुष्ये श्लेषाद्रयोस्तथा ।

पुनर्वसौ च नो दधुरार्यिकाव्रतमुत्तमाः ॥६॥

पूर्वभाद्रपदा मूलं धनिष्ठा च विशाखिका ।

भवणश्चैषु दीक्ष्यन्ते क्षुल्लकाः शन्यवर्जिताः ॥७॥

इति दीक्षानक्षत्रपटलम् ।

१०३-आचार्यवन्दना

पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकल आचार्यभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

(आचार्यभक्तिविधेया)

१०४ प्रत्याख्यानप्रतिष्ठापनविधिः

प्रत्याख्यानप्रतिष्ठापनक्रियायां सिद्धभक्तिकायो० ।

(जाप्यं, तवसिद्धे इत्यादिः, अञ्चलिका, जाप्यम्)

१०५ प्रत्याख्याननिष्ठापनविधिः

प्रत्याख्याननिष्ठापनक्रियायां सिद्धभक्तिकायो० ।

(जाप्यं, तवसिद्धे इत्यादि, अञ्चलिका, जाप्यम्)

१०६ उपवासग्रहणविधिः

उपवास प्रतिष्ठापनक्रियायां सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि

(जाप्यं, तवसिद्धे इत्यादि, अञ्चलिका, जाप्यम्)

१०७ उपवासत्यागविधिः

उपवासनिष्ठापनक्रियायां सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

(जाप्यं, तवसिद्धे इत्यादि भक्तिः, अञ्चलिका, जाप्यम्)

१०८ आचार्यसमीपे प्रत्याख्यानप्रतिष्ठापनविधिः

प्रत्याख्यानप्रतिष्ठापनक्रियायां सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

प्रत्याख्यानप्रतिष्ठापनक्रियायां योगिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

(तवसिद्धे) 'प्रावृट्काले' इत्यादि ।

१०९ आचार्य समीपे उपवास प्रतिष्ठापनविधिः

उपवासप्रतिष्ठापनक्रियायां सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

उपवासप्रतिष्ठापनक्रियायां योगिभक्तिकायोत्सर्गं करोमि-

('तवसिद्धे' 'प्रावृट्काले' इत्यादि भक्ती विधेये) ।

११० पौर्वाहिकस्वाध्यायक्रिया

अथ पौर्वाहिक स्वाध्यायप्रतिष्ठापनक्रियायां श्रुतभक्तिका०

अथ पौर्वाहिकस्वाध्यायप्रतिष्ठापनक्रियायां ... आचार्यभक्तिका०

('अर्द्धद्वक्त्रप्रसूतं' प्राज्ञः प्राप्त' इत्यादि भक्तिद्वयम्)

१११ अपरान्हिक स्वाध्यायक्रिया

(पौर्वाहिकइत्यस्यस्थाने 'अपरान्हिक' इत्युच्चार्योक्तभक्ती कार्ये)

११२ प्रादेशिकस्वाध्यायक्रिया

(पौर्वाहिक इत्यस्यस्थाने प्रादेशिक" इत्युच्चार्योक्तभक्ती कार्ये)

११३ वैरात्रिकस्वाध्यायक्रिया

('वैरात्रिक' इत्युच्चार्योक्तभक्तीकर्तव्ये)

११४ स्वाध्यायनिष्ठापनक्रिया

(पौर्वाहिकस्वाध्यायनिष्ठापनक्रियायां श्रुतभक्तिकायोत्सर्ग' इत्यादि तन्नमोच्चार्यालघुश्रुतभक्तिः कार्या) ।

११५ मध्याह्नदेववन्दना

(मध्याह्नदेववन्दनायां इति संयोज्य देववन्दना कर्तव्या)

११६ सायंतनदेववन्दना

(अपरान्हिकदेववन्दनायां इति संयोज्य देववन्दना कर्तव्या)

११७ योगग्रहणक्रिया

अथ रात्रियोगग्रहणक्रियायां ... श्रीयोगिभक्तिकायोत्सर्ग' करोमि (एमोअरहंताणं इत्यादि, थोस्सामि इत्यादि, जातिजरो इत्यादि)

११८ योगमोचनक्रिया

(योगिनिष्ठापनक्रियायां इत्युच्चार्य पूर्ववद्भक्तिः कार्या)

११९ दैवसिक प्रतिक्रमणविधि

(पृष्ठादारम्य ... पृष्ठपर्यन्तम्)

१२० रात्रिप्रतिक्रमणम्

(देवसिय इत्यस्य स्थाने 'राइय' इत्युच्चार्य दैवसिक-
प्रतिक्रमणवत्कार्यम्)

१२१ आचार्यवन्दना बृहद्विधिः

नमोऽस्तु श्री आचार्यवन्दनायां श्री सिद्धभक्तिकायोत्सर्गं
करोम्यहम् ('जाप्यं सम्मत्तणाखदंसख' तवभिद्धे इत्यादि)नमोऽस्तु श्री आचार्यवन्दनायां श्री श्रुतज्ञानभक्तिकायोत्सर्गं
करोम्यहम् ('जाप्यम्, कोटीशतं' अरहंतभासित्थं इत्यादि ।नमोऽस्तु श्री आचार्यवन्दनायां आचार्यभक्तिकायोत्सर्गं
करोम्यहम् ('सुाप्यं, श्रुतजलधिपारगेम्य इत्यादि)

१२२-मङ्गलाष्टकम्

श्रीमन्नमसुरासुरेन्द्रमुकुटप्रद्योतरत्नप्रभा । भास्वत्पादनखेन्दवः प्र-
बचनामोर्ध्वदवःस्थायिनः॥ये सर्वे जिनसिद्धसूर्यनुगतास्ते पाठकाः
साधवः । स्तुत्या योगिजनैश्च पञ्चगुरवः कुर्वन्तु ते मंगलम्॥१॥
सम्यग्दर्शनबोधवृत्तममलं रत्नत्रयं पावनं । मुक्ति श्रीनगराधिनाथ-
जिनपत्युक्तोऽपवर्गपदः ॥ धर्मःसूक्तिसुधा च चैत्यमखिलं दैत्या-
लयं श्र्यालयं । प्रोक्तं च त्रिविधं चतुर्विधममी कुर्वन्तु ते मंगलम्
॥२॥ नामेयादिजिनाधिपास्त्रिभुवनख्याताश्चतुर्विंशतिः । श्रीमन्तो

मरतेश्वरप्रभृतयो ये चक्रिणो द्वादश ॥ ये विष्णुप्रतिविष्णुर्लागल-
धराः सप्तोत्तरा विंशति । स्वैकान्ये प्रथितास्त्रिषष्टिपुरुषाः कुर्वन्तु ते
मंगलम् ॥३॥ देवोऽष्टौ च जयादिका द्विगुणिता विद्यादिका
देवताः । श्रोतार्थरुमातृकाश्च जनका यज्ञाश्च यक्षस्तथा ।
द्वात्रिंशत्त्रिदशाधिपास्तिथिपुरा दिक्कन्यकाश्चाष्टधाः । दिक्पालाः
दक्षैस्त्वमी सुरगणाः कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥४॥ ये सर्वोपवश्वद्वय-
सुतपसौ बुद्धिगताः पञ्च ये । ये चाष्टांगमहानिमित्तकुशला येऽष्टौ
विधाश्चारणाः ॥ पञ्चज्ञानधरास्त्रयोऽपि बलिनो ये बुद्धिश्चद्वीश्वराः
सप्तैते सकलाचिता गणभृतः कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥ ५ ॥ कैलाशे
वृषभस्य निवृत्तिमही वीरस्य पावापुरे । चम्पायां वसुपूज्यसज्जिन-
पतेः सम्मोदशैलेऽर्हतम् ॥ शेषाणामपि चोर्जयन्तशिखरे नेमीश्वर-
स्यार्हतो । निर्वाणावनयः प्रसिद्धविमवाः कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥६॥
ज्योतिर्व्यन्तरमावनामरगृहे मेरौ कुलाद्री तथा । लंबूशान्मल्लिचैत्याश-
स्त्रिषु तथा वक्षारूप्याद्रिषु । इन्धकारगिरौ च कुण्डलनगे द्वीपे च
नन्दीश्वरे शैले ये मनुजोत्तरे जिनगृहाः कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥७॥
यो गर्भावतरोत्सवो भगवता जन्मामिपेकोत्सवो यो जातः पारि-
निष्क्रमेण विमवो यः केवलज्ञानभाक् । यः कैवल्यपुरप्रवेशमहिमा
समाविनः स्वर्गिभिः कन्याणानि च तानि पञ्च सततं कुर्वन्तु ते
मंगलम् ॥ ८ ॥ इत्थं श्रीजिनमंगलाष्टकमिदं सौभाग्यसम्पत्प्रदं कन्या-
शेषु महोत्सवेषु सुधियस्तीर्थङ्कराणामुषः । ये शृण्वन्ति पठन्ति तैश्च
सुजनैर्धर्मार्थकामान्विता लक्ष्मीराश्रयते व्यापापरहिता निर्वाण-
लक्ष्मीरपि ॥९॥ इति मंगलाष्टकम्

